

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

PROPOSED POLICY FOR DEVELOPING THE POTENTIALS OF SMALL
SCHOOLS IN THE NORTHEAST

นายพิธาน พันทอง

วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2548

ISBN 974-666-751-3

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นายพิธาน พันทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
พ.ศ. 2548
ISBN 974-666-751-3

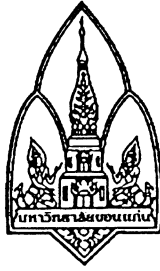
**PROPOSED POLICY FOR DEVELOPING THE POTENTIALS OF SMALL
SCHOOLS IN THE NORTHEAST**

MR. PITAN PUENTONG

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF EDUCATION
IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION
GRADUATE SCHOOL KHON KAEN UNIVERSITY**

2005

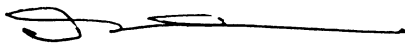
ISBN 974-666-751-3

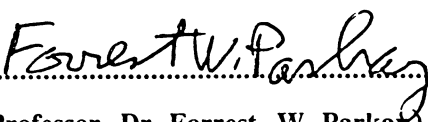

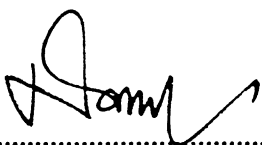
ใบรับรองวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ปริญญา
ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์ ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ
ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์ นายพิธาน พันทอง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา อารีรัตน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ สารรัตน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(Professor Dr. Forrest W. Parkay)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย ปรีเปรม)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุลัดดา ลอยฟ้า)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

พิธาน พื้นทอง. 2548. *ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กใน*

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา

การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. [ISBN 974-666-751-3]

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รองศาสตราจารย์ ดร. วัลลภา อารีรัตน์,

Professor Dr. Forrest W. Parkay,

รองศาสตราจารย์ ดร. วิโรจน์ สารรัตน์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้มีส่วนได้เสียในระดับโรงเรียนเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้สามารถดำเนินงานได้ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

ผลจากการศึกษา

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ด้านโครงสร้าง โรงเรียนมีการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยระดมทรัพยากรจากภาครัฐและเอกชน มาใช้ในการจัดการศึกษานั้นการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กร และสถาบันต่าง ๆ ในการควบคุม กำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมิน ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และส่งเสริมให้กรรมการสถานศึกษา ทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษา ด้านคน โรงเรียนมีส่วนส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากร ปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานครูและบุคลากรทางการศึกษา และจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม ในการตรวจสอบคุณภาพของงาน และสิทธิประโยชน์ที่เป็นธรรม สร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูและบุคลากร มีการระดมทรัพยากรในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและมีการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา ด้านเทคโนโลยี โรงเรียนมีการระดมทุนเพื่อจัดหา ผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีมาใช้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ มีการติดตาม ตรวจสอบการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะเกี่ยวกับลักษณะโรงเรียนประถมศึกษาที่ดี ด้านงาน โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ตามสภาพที่เป็นจริง และส่งเสริม สนับสนุนให้ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียน และนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ส่งเสริมให้มีกรรมการสถานศึกษา ทำหน้าที่ควบคุม กำกับ และส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา

ระยะที่ 2 พบศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในภาพรวมมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีเพียงด้านเทคโนโลยีเท่านั้นที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนด้านที่เหลือ คือด้านโครงสร้าง ด้านคน และด้านงานอยู่ในระดับมากทั้งหมด

ระยะที่ 3-4 พบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อพัฒนาศักยภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใน 4 ด้าน คือ

1. การจัดโครงสร้างระบบการบริหารงานของโรงเรียนที่มีขนาดเล็กลงจะมีโครงสร้างซึ่งยืดหยุ่นมากขึ้นแตกต่างจากโครงสร้างแบบระบบราชการ(Bureacracy)ในโรงเรียนทั่วไปที่มีขนาดใหญ่กว่า ซึ่งจะมีการมอบหมายงานให้บุคลากรตามความรู้ความสามารถ (Division of Labors) ในขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กโครงสร้างจะเป็นแบบยืดหยุ่นมากขึ้น การที่โรงเรียนมีขนาดเล็กจะทำให้ความเป็นระบบราชการจะลดลง การจัดโครงสร้างการทำงานจะแบ่งงานกันทำตามสถานการณ์ ครูจะถูกมอบหมายงานให้ทำหลายๆอย่างและสอนหลายๆ วิชา ซึ่งงานที่ได้รับมอบหมายเป็นงานที่ทำหาความสามารถถ้ามีการพัฒนาครูให้มีรู้ความสามารถและในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอจะทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าวเกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. รูปแบบการบริหารจัดการในโรงเรียนขนาดเล็ก จะต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับทราบเพื่อให้เกิดศรัทธาในองค์กร ในอันที่จะสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการทุกรูปแบบทั้งนี้การบริหารงานจะต้องอาศัยระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ

3. การจำแนกงานภายในโรงเรียน ควรแยกเป็นงานจำเป็นที่ต้องทำด้วยตนเองและงานที่ไม่สำคัญจำเป็น การบริหารจัดการงานจำเป็นต้องทำ ผู้บริหารต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบมีการมอบหมายงาน การประสานงาน ควบคุม กำกับให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ ใช้เวลาน้อยที่สุด เพื่อใช้เวลาส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอน ส่วนงานไม่สำคัญจำเป็นควรมีการประสานงาน เพื่อขอความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากชุมชนช่วยดำเนินการ หรือให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือโรงเรียนใกล้เคียงเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแทน

4. ข้อจำกัดด้านงบประมาณ เนื่องจากว่างบประมาณที่จัดสรรให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่เพียงพอต่อการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน จะต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ชุมชนช่วยระดมทุนทรัพย์ แรงงาน ทั้งนี้เน้นการมีส่วนร่วมตามหลัก Education for All หรือ All for Education โดยให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการติดตามตรวจสอบและประเมินผลงาน

5. การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ส่งเสริมพัฒนาให้มีรู้ความสามารถ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันควรมีการผสมผสานระหว่างครูใหม่กับครูเก่าให้ลงตัวเพื่อใช้

ประสบการณ์ของครูเก่ามาหล่อหลอมครูใหม่และครูอัตราจ้าง ให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ

6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารและครูมีขวัญกำลังใจ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้ความช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนในเรื่อง การจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนจ้างครูช่วยสอน แก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น จัดสรรวงเงินที่ใช้พิจารณาความดีความชอบให้โรงเรียนขนาดเล็กเป็นกรณีพิเศษ การประเมินผลงานควรคำนึงถึงขนาดโรงเรียน และเน้นคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่ควรมีการโยกย้ายผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กบ่อยเกินไปให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งโยกย้ายและสรรหาผู้บริหารครู และบุคลากรในโรงเรียน

7. ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนจัดหา ผลิตและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในภายนอกตลอดจนการให้บริการหนังสือแบบเรียนและอุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อการเรียนการสอนหลาย ๆ รูปแบบ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ ติดตามตรวจสอบและประเมินการใช้สื่อ ตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการทำวิจัยมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและนำผลวิจัยมาใช้พัฒนาผู้เรียน

8. การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก มีข้อจำกัดหลายด้าน การจัดการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนรูปแบบจาก 1 คน ต่อ 1 ชั้น หรือการสอนในลักษณะกลุ่มใหญ่ (Large group) มาเป็นการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อยหรือรายบุคคล(Individual) มากขึ้น จึงต้องมีการฝึกอบรมครูให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย และบูรณาการหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามศักยภาพของโรงเรียน มีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจความถนัดเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมประเพณี อาชีพในท้องถิ่น สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มีการนิเทศ ช่วยเหลือครูมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง มีการจัดทำแฟ้มผลงานและมีการสอนซ่อมเสริมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน

Pitan Puentong. 2005. *Proposed Policy for Developing the Potentials of Small Schools in the Northeast*. Doctoral of Education Thesis in Educational Administration, Graduate School, Khon Kaen University.
[ISBN 974-666-751-3]

Thesis Advisors : Assoc. Prof. Dr. Wallapa Ariratana,
Prof. Dr. Forrest W. Parkay,
Assoc. Prof. Dr. Wirot Sanratana

ABSTRACT

The objective⁴ of this study was to study the policy recommendations for developing the potentials of small size school in the Northeastern Region to be able to achieve the expected goal as the National Education Act 1999, to improve, and add something (the second issue) 2002.

The research findings were as follows:

Stage 1 For the structure of the expectation of the National Education Act 1999 and the additional issue (the second issue), the school efficiently administered by collecting resources from both public sector and private sector using for Educational management, focusing on participation of community, organization, and any institutes for controlling, monitoring, investigating, and evaluating the efficiency and effectiveness, and promoting the Educational Institute Committee for monitoring, promoting the Educational management in personnel aspect. The school partly encouraged and supported personnel in working as standard of the teacher and Educational personnel and ethical teacher profession by focusing on decentralization, collaboration in an investigating quality of work and fair fringe benefit, promoting morale for teachers and personnel. The resources in community were gathered for collaboration in the Educational management and paying respect and praising for honor of persons who promoted and supported the Educational management in technology. The school collected the investment for providing, producing, and improving technology. Technology was used to improve students for efficiently continuous learning . There were following up and investigating the technology use which was relevant to perspectives regarding to characteristics of good Elementary School. For work aspect, the school implemented the school curriculum relevant to the needs of students and local to develop students as fully functioning in physical, mental, and intellectual development including knowledge and morality, culture in living, being able to live with other people happily. The students' learning achievement was evaluated by variety techniques as an authentic assessment. Besides, the teachers were encouraged and promoted to conduct classroom action research and able to apply for developing students by encouraging the Educational Institute Committee to monitor and encourage, and support the Educational management.

Stage 2 The overall image of potentiality of small size schools in the Northeastern Region according to the expectation of the National Education Act 1999 and the additional issue (the second issue) 2002, the performance was in "Much" level. Considering each aspect, found that there was only technology aspect included

practice in “Moderate” level. For the rest of them, structure aspect, personnel aspect, and work aspect, were in “Much” level.

Stage 3-4 There were four suggestions of policy from stakeholders for developing potentiality of Education in small size schools in the Northeastern Region as follows:

1. If there was smaller school size, the structure management of school administration would be more flexible. It was different from Bureaucratic system in general schools with larger school size including assigning work to personnel based on their knowledge and ability (Division of Labor) whereas the structure of small size schools was more flexible. Being small size schools caused less bureaucratic system. As a result, management of work structure would assign work based on the situation. Teachers would be assigned many kinds of work and many subjects of teaching. The assigned works were challenged enough for efficient and effective performances of school personnel in small size schools.

2. The administration and management pattern of small size schools had to be accredited or being able to be investigated, including advertisement for stakeholders to know for having faith in organization. For creating collaboration in every kind of management, it depended on efficient information and technology system in order to be used in planning of the Educational management systematically.

3. For work classification in schools, it should be classified as work necessary to do by oneself and not necessary to do by oneself, management of necessary work necessary to be finished. The administrators had to implement systematically including assigning of work, coordination, controlling, monitoring so that the work would be efficient, the least time spending. So, most of the time spent for learning and teaching. For unimportant work, there should be coordination in asking for cooperation and support from community in implementation or assigned the Office of Educational Area or the nearby schools implemented instead.

4. For limitation of budget aspect, because of the allocated budget for small size schools was not sufficient to the improvement of school development. Closely coordination should be performed so that the community could collect their investment, labor, by focusing on collaboration as principle of Education for All, or All for Education by asking for collaboration in management, following up, investigating, and evaluating performances.

5. For small size schools, the administrators and teachers had to be encouraged with ethics and morality, behaving as role model. They should also promoted and encouraged their school teachers obtaining knowledge and ability, sharing of learning, experiencing in working together. New and old teachers should work together appropriately so that the old teachers could use their experience in guiding new teachers and employed teachers to work efficiently and effectively.

6. Encouragement and promotion of the administrators and teachers should be performed so that they would have morale by the support and promotion of the Basic Educational Committee and the Educational Area Office in allocating budget for schools to employ the teacher aids, solve problems of no teacher in every classroom, allocate the amount of budget paid for promoting small size school in special cases. Performance assessment should consider about the school size and focusing on students’ quality as major point. The school administrators should not be moved too

frequent. Community should be allowed to collaborate in an appointing, moving, and selecting the administrators of teachers and school personnel.

7. Encouraging and promoting schools for providing, producing, and using modern technology should be performed. Learning sources both inside and outside schools as well as providing services of textbook and instructional devices in order to obtain a variety styles of teaching with collaboration of community in management, following up, investigating, and evaluating of media use as well as encouraging and promoting teachers to conduct classroom action research to improve students and applying research findings for student development.

8. There were many limitations in the instructional management of small size schools since the instructional pattern was changed from 1 teacher per 1 class or larger group teaching to small group instruction or individually more. As a result, teachers had to be trained for knowledge and understanding, skill, ability to provide many styles of teaching, and integrate curriculum and technique of instructional management to be appropriate with potentiality of schools. Learning source and local wisdom were used so that the students could learn based on their interest, aptitude regarding to art and culture and tradition. Consequently, they could be able to apply in their daily lives. Supervision and helping teachers were performed for sharing their experience of learning. In addition, an authentic assessment, portfolio, and remedial teaching were performed in order to help the learning problem students. done together

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา อารีรัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ สารรัตนะ และ Professor Dr.Forrest W.Parkay อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ปรึกษาในการปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องให้สมบูรณ์ รวมทั้งเป็นผู้สร้างแนวคิด ในการบริหารให้แก่ผู้วิจัยและเป็นแบบอย่างนักวิชาการที่ดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คัมภีรปกรณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.คงศักดิ์ ธาตุทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สุวรรณน้อย กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินงาน ในการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผล ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเมตตา

ขอขอบพระคุณคณะศึกษานิเทศก์ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์วิฑูรย์ นาสารีย์ และอาจารย์อุษณีย์ กรมเมือง รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลวิจัย ตลอดจนการช่วยวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รวมทั้ง อาจารย์พิเศษทุกท่าน ที่ให้ความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่ายิ่งในการศึกษาระดับปริญญาเอก ผู้วิจัยซาบซึ้งในพระคุณและเมตตาจิตของท่านเป็นอย่างสูง และขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษา ปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษาทุกคน ที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจสำหรับการทำ วิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ความสำเร็จของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้คุณพ่อสุรียา คุณแม่เสาวนีย์ พี่นทอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์บุญหยาด พี่นทอง ที่มีส่วนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่ง

ประโยชน์อันจะเกิดขึ้นจากการใช้ผลการวิจัยนี้ ขอมอบให้กับผู้บริหาร คณะครูและนักเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็กทุกคน ที่ถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาสที่จะรับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และรับการดูแลเอาใจใส่จากระบบการศึกษาของเราในช่วงที่ผ่านมา

พิธาน พี่นทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. ปัญหาการวิจัย	8
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
4. ขอบเขตของการวิจัย	8
5. นิยามศัพท์เฉพาะ	8
6. ผลที่ได้รับ	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
1. นโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษา	12
2. การปฏิรูประบบบริหารสถานศึกษา	22
3. การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	24
4. ความก้าวหน้าของครูและบุคลากรทางการศึกษา	40
5. การปฏิรูปการเรียนรู้	42
6. มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	46
7. โรงเรียนที่มีประสิทธิผล	48
8. การพัฒนาโรงเรียนในฐานะที่เป็นระบบทางสังคมตามกรอบแนวคิดของ Owens	54
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	57
10. กรอบแนวคิดการวิจัย	63
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	65
1. กรอบกระบวนการวิจัย	65
2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	66
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	83
1. ผลการศึกษาความคาดหวัง	83
2. ผลการศึกษาศักยภาพการดำเนินงานการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก	100
3. ผลการตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	119

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. ผลการสัมมนาประชาพิจารณ์	145
5. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	147
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	153
1. สรุปผลการวิจัย	155
2. อภิปรายผล	162
3. ข้อเสนอแนะ	171
เอกสารอ้างอิง	173
ภาคผนวก	179
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ	181
ภาคผนวก ข เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 1	185
ภาคผนวก ค เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 2	215
ภาคผนวก ง เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 3	231
ภาคผนวก จ เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 4	259
ภาคผนวก ฉ ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก	277
ภาคผนวก ช แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของการตรวจสอบผลการวิเคราะห์เนื้อหาสาระที่เป็นความคาดหวัง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542	345
ภาคผนวก ซ แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามการวิจัยศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามความคาดหวัง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)	349
ภาคผนวก ฌ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามการวิจัยศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามความคาดหวัง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)	355
ภาคผนวก ญ รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการวิจัยศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	363
ภาคผนวก ฎ รายชื่อผู้เก็บข้อมูลการวิจัยศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	371
ประวัติผู้เขียน	375

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 1	เปรียบเทียบมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาจำแนกตามจำนวน	4
ตารางที่ 2	แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาศักยภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	69
ตารางที่ 3	แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สัมมนาทางวิชาการเพื่อรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง (Public hearing seminar)	78
ตารางที่ 4	สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	81
ตารางที่ 5	แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	101
ตารางที่ 6	ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านโครงสร้าง	103
ตารางที่ 7	ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านคน	106
ตารางที่ 8	ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเทคโนโลยี	107
ตารางที่ 9	ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านงาน	1078
ตารางที่ 10	ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกเป็นรายตำบล	110
ตารางที่ 11	ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านโครงสร้าง	111
ตารางที่ 12	ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านคน	112
ตารางที่ 13	ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเทคโนโลยี	113
ตารางที่ 14	ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านงาน	114
ตารางที่ 15	ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านโครงสร้าง	115
ตารางที่ 16	ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านคน	117

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 17 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเทคโนโลยี	118
ตารางที่ 18 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านงาน	119
ตารางที่ 19 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านโครงสร้าง	120
ตารางที่ 20 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านคน	129
ตารางที่ 21 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านเทคโนโลยี	133
ตารางที่ 22 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านงาน	136

สารบัญภาพ

	หน้า	
ภาพที่ 1	แสดงแนวคิดการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิผล	51
ภาพที่ 2	แสดงแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาแบบวิเคราะห์ระบบ (Systems analysis)	53
ภาพที่ 3	แสดงความสัมพันธ์ของระบบการศึกษา ระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคมและวัฒนธรรม	55
ภาพที่ 4	แสดงสภาพของโรงเรียนในฐานะที่เป็นระบบของสังคม	56
ภาพที่ 5	กรอบแนวคิดของการศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	64
ภาพที่ 6	แสดงกรอบกระบวนการวิจัย	66
ภาพที่ 7	แสดงการจำแนกประเภทโครงสร้างองค์กรของโรงเรียน	148
ภาพที่ 8	แสดงข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	152

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโลก ทั้งการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมของประชาชน การเคารพสิทธิมนุษยชนและคุณภาพชีวิตอย่างเท่าเทียม การส่งเสริมการค้าอย่างเสรี การพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการให้ข้อมูลข่าวสารแบบเครือข่าย ผลักดันให้สังคมไทยมีรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เป็นฉบับแรก มีการปฏิรูประบบบริหารภาครัฐเพื่อยกระดับคุณภาพการบริการประชาชน และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นการปฏิรูปการศึกษา โดยอิงกฎหมายเป็นฉบับแรก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทย โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8 (2)) ต้องจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกัน ในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง ต่อเนื่องและมีคุณภาพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (มาตรา 10) การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และเชื่อว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (มาตรา 22) มีการกำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานยึดเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 37) และให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง (มาตรา 39) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจึงต้องปฏิรูปงานบริหารทั่วไปเพื่อรองรับการกระจายอำนาจทางการศึกษา(กระทรวงศึกษาธิการ,2544) การจัดการศึกษาดังกล่าว จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักการดังกล่าวตรงกับแนวคิดหลักในการจัดการศึกษา เพื่อทุกคนทุกฝ่าย (Education for All) และทุกคนทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) อันเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เคยเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาระดับประถมศึกษามากกว่าร้อยละ 80 มีโรงเรียนในสังกัดกว่า 30,000 โรงเรียน กระจายไปทุกพื้นที่ของประเทศไทย ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีขนาดเล็กบ้าง ใหญ่บ้าง ใกล้เคียง-ไกล ตามลักษณะของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน พบว่า ชุมชนที่ตั้งของโรงเรียนจะเป็นชุมชนขนาดเล็กและส่วนใหญ่อยู่ในชนบท ทำให้โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนดังกล่าวเป็น โรงเรียนขนาดเล็กไปด้วย จึงทำให้ประสบปัญหาหลาย ๆ ประการ และจากการศึกษาพบว่ามีปัญหาหลัก ๆ 2 ประการของการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544)

1. โรงเรียนขนาดเล็กมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากจำเป็นต้องลงทุนทางด้านปัจจัยสูงกว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ดังรายละเอียดการลงทุนทางการศึกษาด้านบุคลากร อาคารเรียน และงบประมาณ ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ดังนี้

1.1 ในแง่ของการใช้ครู ในโรงเรียนขนาดเล็ก อัตราเฉลี่ยของครูต่อนักเรียนจะมีค่าต่ำมาก เช่น โรงเรียนที่มีนักเรียน 1 - 40 คน อัตราเฉลี่ยของครูต่อนักเรียนอยู่ที่ 1 : 8.64 โรงเรียนที่มีนักเรียน 41-80 คน อัตราเฉลี่ยของครูต่อนักเรียนอยู่ที่ 1:10.24 โรงเรียนที่มีนักเรียน 81 - 120 คน อัตราเฉลี่ยของครูต่อนักเรียนอยู่ที่ 1 : 12.98 ในขณะที่โรงเรียนที่มีนักเรียน 301 - 600 คน จะมีอัตราเฉลี่ยของครูต่อนักเรียนอยู่ที่ 1: 22.39 และหากพิจารณาความรับผิดชอบจำนวนชั้นเรียน ครูโรงเรียนขนาดเล็กจะรับผิดชอบชั้นเรียนมากกว่า 1 ห้อง หรือที่เราเรียกว่าปัญหาครูไม่ครบชั้น เช่น โรงเรียนที่มีนักเรียน 1-40 คน ครู 1 คน จะต้อง รับผิดชอบ 1.77 ชั้นเรียน โรงเรียนที่มีนักเรียน 41 -80 คน รับผิดชอบ 1.24 ชั้นเรียน โรงเรียนที่มีนักเรียน 81 - 120 คน รับผิดชอบ 1.08 ชั้นเรียน ในขณะที่โรงเรียนที่มีนักเรียน 301 - 600 คน จะรับผิดชอบจำนวนชั้นเรียน น้อยกว่า คือ 0.78 ชั้นเรียน ครูจึงมีเวลาว่างสำหรับเตรียมการสอน ตรวจผลงาน รวมทั้งดูแลนักเรียนได้มากขึ้น

1.2 ในแง่ของความคุ้มค่าในการใช้อาคาร เมื่อพิจารณาจากอัตราจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีอัตราเฉลี่ยของจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนต่ำมาก โรงเรียนที่มีนักเรียน 1 - 40 คน มีอัตราเฉลี่ยของจำนวนนักเรียนต่อห้อง คือ 7.02 คน ต่อห้องเรียน โรงเรียนที่มีนักเรียน 81 - 120 คน มีอัตราเฉลี่ยของจำนวนนักเรียน 11.65 คนต่อห้องเรียน โรงเรียนที่มีนักเรียน 81 - 120 คน มีอัตราเฉลี่ยของจำนวนนักเรียน 15.62 คนต่อห้องเรียน ในขณะที่โรงเรียนที่มีนักเรียน 301 - 600 คน มีอัตราเฉลี่ยของจำนวนนักเรียน 28.79 คนต่อห้องเรียน จากตัวเลขดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนขนาดใหญ่จะใช้อาคารสถานที่ได้คุ้มค่ากว่าโรงเรียนที่มีขนาดเล็กกว่า

1.3 ในแง่ของการใช้จ่ายงบประมาณ งบประมาณที่จัดสรรให้โรงเรียน 1 โรงเรียน สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายประจำ (งบดำเนินการ) ได้แก่ ค่าสาธารณูปโภค ค่าซ่อมแซมอาคาร ครุภัณฑ์ ค่าวัสดุ ฯลฯ (ยกเว้นหมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ) ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2541 - 2543

หากพิจารณาเงินจัดสรรตามขนาดของโรงเรียนแล้ว โรงเรียนขนาดเล็กรัฐจะต้องอุดหนุนงบประมาณเฉลี่ยต่อนักเรียน 1 คน มากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ขึ้น เช่น โรงเรียนที่มีนักเรียน 120 คนลงมา รัฐต้องจัดสรรงบดำเนินการเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 617 บาทต่อคนต่อปี ในขณะที่โรงเรียนที่มีนักเรียน 301 - 600 คน รัฐจัดสรรงบดำเนินการให้เพียง 112 บาทต่อคนต่อปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนขนาดเล็ก สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่า

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการศึกษา ทั้งด้านการใช้ครูอาคารเรียน และงบประมาณแต่ละปี สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายสูงกว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่าในทุกด้าน ทั้งที่ในสภาพปัจจุบันการสนับสนุนด้านปัจจัยให้โรงเรียนขนาดเล็ก ก็ยังทำไม่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งหากจะทำให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน ก็อาจจะต้องลงทุนทางการศึกษา มากกว่านี้อีกหลายเท่า ซึ่งในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจเช่นในปัจจุบัน คงมีความเป็นไปได้น้อยมาก

2. คุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ จากการประเมินมาตรฐานโรงเรียนโดยสำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปี 2538 จากตัวชี้วัดคุณภาพ 17 รายการ ปรากฏว่า โรงเรียนยังมีขนาดเล็ก จะมีระดับมาตรฐานต่ำกว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่เกือบทุกรายการ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาจำแนกตามจำนวน

รายการตัวชี้วัดมาตรฐาน โรงเรียน	ร้อยละของโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน จำแนกขนาดตามจำนวนนักเรียน						
	1-120 คน	121-300 คน	301-600 คน	601-900 คน	901-1200 คน	1201-1500 คน	1500 คน ขึ้นไป
1. พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	25	26	28	31	38	38	59
2. การเรียนการสอนมี ประสิทธิภาพ	52	55	59	64	67	69	86
3. จัดแหล่งความรู้ สื่อการ สอน	27	29	32	35	46	46	51
4. จัดการนิเทศภายในเป็น ระบบ	30	31	33	36	46	51	55
5. เกณฑ์เด็กได้ครบ/เรียน สม่ำเสมอ	81	80	79	79	79	84	85
6. บริการนักเรียนครบทุก ด้าน	41	38	39	46	46	57	66
7. จัดกิจกรรมเสริมหลัก สูตร	73	75	79	85	85	88	92
8. มีบุคลากรเพียงพอ/ เหมาะสม	44	46	46	52	52	47	61
9. จัดสวัสดิการ/ สิ่งอำนวยความสะดวก	67	73	77	82	82	79	87
10. พัฒนาบุคลากร	63	65	66	69	68	69	75
11. ใช้แผนเป็นเครื่องมือ ปฏิบัติการ	54	56	59	64	65	72	76
12. บริหารธุรการเป็นระบบ	51	54	57	60	62	65	71
13. บริหารงานการเงินบัญชี และวัสดุ	71	73	74	77	79	81	84
14. อาคารสถานที่เพียงพอ	37	39	39	40	42	44	45
15. ใช้สถานที่อาคารที่ คุ้มค่า	64	65	68	69	68	66	86
16. ประชาสัมพันธ์โรงเรียน	64	65	68	69	68	66	86
17. โรงเรียนกับชุมชนร่วมมือกัน	55	59	63	65	61	63	81

จากตารางที่ 1 โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน จำแนกขนาดตามจำนวนนักเรียน พบว่า โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 1-120 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีร้อยละการผ่านเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนต่ำกว่าโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่า ดังเห็นได้จาก ร้อยละการผ่านมาตรฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ การจัดแหล่งเรียนรู้สื่อการสอน การจัดการนิเทศภายในเป็นระบบ การใช้แผนเป็นเครื่องมือปฏิบัติการและการบริหารธุรการเป็นระบบ มีร้อยละการผ่านเกณฑ์มาตรฐานต่ำกว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่า จึงสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กยังมีคุณภาพต่ำเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่

ผลการประเมินมาตรฐานดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ข้อสรุปว่า โรงเรียนที่อยู่ห่างไกล มีความเสียเปรียบในเรื่องปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่อความไม่เสมอภาคในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อาทิเช่น ความไม่เพียงพอของสาธารณูปโภค ครุภัณฑ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ ผู้บริหารไม่สนใจงานวิชาการ ครูมีปัญหาด้านการสอน ตลอดจนชุมชนให้การสนับสนุนโรงเรียนไม่มากเท่าที่ควร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) นอกจากนี้ผลการประเมินแผนพัฒนาการประถมศึกษา ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 - 2539) พบว่า การดำเนินงานด้านคุณภาพยังคงเป็นปัญหา โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอัตราการเข้าชั้น สุขภาพอนามัยของนักเรียน ส่วนด้านการบริหารและการสนับสนุน ปรากฏว่า ประสิทธิภาพของหน่วยงานในสังกัด ส่วนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ การพัฒนาบุคลากร การจัดสวัสดิการ และการให้ขวัญและกำลังใจยังไม่ทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (เดิม) มีภารกิจหลักที่ต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนด ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัด 32,879 แห่ง โรงเรียนดังกล่าวนี้เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา 10,877 แห่ง และในจำนวนนี้เป็น โรงเรียนที่มีขนาดเล็กมาก กล่าวคือมีนักเรียนตั้งแต่ 60 คนลงมา ถึง 1,766 แห่ง ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้ ส่วนใหญ่มีปัญหาสำคัญคือ

1. นักเรียนจากโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็ก ขาดความพร้อมด้านปัจจัย เช่น มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะสื่อและเทคโนโลยีที่มีราคาแพง ทั้งนี้เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรร

2. โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ กล่าวคือ มีการลงทุนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่กว่า เช่น อัตราส่วนครู : นักเรียน ซึ่งตามมาตรฐานต้อง 1 : 25 แต่สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก อัตราครู : นักเรียน เท่ากับ 1 : 8-11 เท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2547)

หากวิเคราะห์เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 2 มาตรา 10 ซึ่งมีข้อความว่า “การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกัน ในการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” จากข้อความดังกล่าวจะเห็นว่า รัฐมีภาระที่จะต้องจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยเรียนทุกคน โดยมีโอกาสเสมอกันและไม่เก็บค่าใช้จ่าย การดำเนินนโยบายยุบรวมโรงเรียน เนื่องจากปัญหาด้านคุณภาพและค่าใช้จ่าย ในการดำเนินการในโรงเรียนขนาดเล็ก จึงอาจเป็นเรื่องที่ขัดแย้งต่อข้อบัญญัติตามกฎหมาย และนับเป็นการดำเนินการในลักษณะที่เป็นมุมมองของทางราชการที่จะสั่งการจากระดับบนสู่ระดับล่าง (Top down) เพียงอย่างเดียว ซึ่งขาดการนำข้อมูลความเป็นจริงจากระดับปฏิบัติไปร่วมพิจารณาประกอบในการกำหนดนโยบาย ดังนั้นหากจะพิจารณาถึงการดำเนินการ เกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ผ่านมาทั้งหมด จะพบว่า เป็นการพิจารณา ดำเนินการปรับปรุงประสิทธิภาพ และคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยพิจารณาจากมุมมองของส่วนราชการเพียงอย่างเดียว โดยพิจารณาจากตัวแปรเรื่องค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ที่โรงเรียนขนาดเล็กมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ แต่หากมองโรงเรียนขนาดเล็กในฐานะองค์กรทางการศึกษา ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมแล้ว ชุมชนซึ่งถือเป็นองค์ประกอบทางสังคม ที่อยู่ในระดับล่างสุดซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยตรง (Stakeholders) กับการบริหารจัดการและรับบริการทางการศึกษา จากโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในพื้นที่ ก็น่าจะมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือเสนอแนะ นโยบาย ในการดำเนินการหรือบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายได้รับทราบ ในลักษณะจากระดับล่างสู่ระดับบน (Bottom up) เช่นเดียวกัน

การจัดการศึกษาภายใต้การดำเนินงานของรัฐในช่วงที่ผ่านมา แทบจะไม่เปิดโอกาสให้ชุมชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้ง ๆ ที่ชุมชนถือเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) โดยตรงกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคืนสถานภาพในด้านนี้ให้แก่ชุมชน ซึ่งอาจจะทำได้โดยการตราเป็นกฎหมาย หรือกำหนดให้เป็นนโยบายอย่างชัดเจน เพื่อมารองรับให้ชุมชน ได้มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและศักดิ์ศรี เท่าเทียมกับรัฐในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตนและคนอื่น ๆ (วิชิต นันทสุวรรณ และจำนงค์ แรกพิณิจ, 2539)

การวิพากษ์วิจารณ์ความล้มเหลวของการจัดการศึกษาในช่วงเวลาที่ผ่านมา นี้ ได้ก่อให้เกิดกระแส คืนการศึกษาสู่ชุมชน เพื่อชุมชนจะได้กลับเข้ามามีบทบาทในการบริหารและจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและตอบสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งกระแสความคิดที่กล่าวนี้ ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของรัฐจะต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดในการบริหารจัดการ การศึกษาในการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น ภาครัฐจะต้องเปิดใจให้กว้างเพื่อยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง หลากหลาย ในขณะที่เดียวกันก็ต้องพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนและศักยภาพของชุมชนให้มีความพร้อมที่จะบริหารจัดการโรงเรียนในชุมชนร่วมกับภาครัฐได้ เมื่อเรามองประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแล้ว ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวความคิดว่า โรงเรียนและชุมชนควรมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบทางสังคมด้วยกัน โรงเรียนไม่สามารถดำรงอยู่อย่างเป็นเอกเทศได้ (วิชิต นันทสุวรรณ และจ่านงค์ แรกพินิจ, 2539) ซึ่งในเรื่องนี้ ถวิล มาตรเลี่ยม (2544) ได้เสนอแนะมุมมองว่า ระบบโครงสร้างหลักของการพัฒนาประเทศ น่าจะประกอบด้วยโครงสร้างหลัก 4 โครงสร้าง คือ ระบบการศึกษา ระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม และวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละระบบจะมีความสัมพันธ์สอดคล้องซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ Owens (1995) ได้เสนอว่าการจัดองค์กรทางการศึกษาสามารถจัดได้ 2 รูปแบบ คือ แบบที่เน้นความเป็นระบบราชการเหมือนระบบโรงเรียนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และแบบที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งถือว่าโรงเรียนเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งในที่อยู่ในระบบสังคม (Social System) ซึ่งถือเป็นระบบเปิด (Open System) องค์ประกอบและสิ่งแวดล้อมทางสังคมต่าง ๆ จึงสามารถส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของโรงเรียนได้ทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งในเรื่องของศักยภาพของโรงเรียนนั้น Owens ได้จำแนกศักยภาพของโรงเรียนประถมศึกษาออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ศักยภาพด้านโครงสร้าง (Structure) หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานขององค์กร เพื่อ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการให้บริการการศึกษาในโรงเรียน ประกอบด้วย การบริหารทั่วไป การประชาสัมพันธ์ การวางแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการ งบประมาณ การประกันคุณภาพ การติดตามตรวจสอบและควบคุมคุณภาพ การศึกษา

2. ศักยภาพด้านคน (Human) หมายถึง การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนประกอบด้วย การวางแผนอัตรากำลัง การบรรจุแต่งตั้ง วินัย ทักษะการปฏิบัติงาน พฤติกรรม ภาวะผู้นำ การมอบหมายงาน และการสร้างขวัญและกำลังใจของครูและบุคลากร

3. ศักยภาพด้านเทคโนโลยี (Technology) หมายถึง การบริหารจัดการเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในโรงเรียน ประกอบด้วย นวัตกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี วิจัย และพัฒนา เพื่อการเรียนรู้

4. ศักยภาพด้านงาน (Task) หมายถึง ภารกิจการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประกอบด้วย หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การประเมินผล การนิเทศ การบริการวิชาการ และการแนะแนว

การมองโรงเรียนขนาดเล็กในลักษณะขององค์กรแบบปิด ที่เป็นของราชการซึ่งส่วนราชการมีสิทธิที่จะบริหารจัดการโรงเรียนอย่างไรก็ได้ ตามดุลยพินิจของบุคคลในภาครัฐ จึงเป็นการมองในทัศนะแบบดั้งเดิม ที่เป็นลักษณะสั่งการจากระดับบนสู่ระดับล่าง (Top down) ที่ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การปฏิรูปการศึกษา และแนวคิดทางการบริหารในสภาพปัจจุบัน การร่วมพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนและศักยภาพของชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การเปิดรับฟังความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากระดับล่างสู่ระดับบน (Bottom up) โดยชุมชน ซึ่งถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในระดับล่าง จึงนับว่ามีความจำเป็นและสอดคล้องกับมุมมองของการบริหารที่เปลี่ยนไป ในฐานะที่โรงเรียนเป็นองค์กรทางสังคมในระบบเปิด (Open System) จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า มุมมองของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหลายฝ่ายนั้น

มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 อย่างไร

2. ปัญหาการวิจัย

2.1 โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเป้าหมายเพื่อการบรรลุ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 อะไรบ้าง

2.2 โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพด้านโครงสร้าง ด้านคน ด้านเทคโนโลยีและดำเนินงาน เป็นอย่างไร

2.3 มีข้อเสนอเชิงนโยบายอะไรบ้าง จากผู้มีส่วนได้เสียกับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถดำเนินการให้บรรลุผลตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายจากผู้มีส่วนได้เสียในระดับโรงเรียน เพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้สามารถดำเนินงานได้ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กนี้มีขอบเขตของการศึกษาวิจัยดังนี้

ศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2547 ตามแนวความคิดของ Robert Owens (1990) ซึ่งได้แยกศักยภาพของโรงเรียนเป็น 4 ด้าน คือ

- 1) ศักยภาพด้านโครงสร้าง (Structure)
- 2) ศักยภาพด้านคน (Human)
- 3) ศักยภาพด้านเทคโนโลยี (Technology)
- 4) ศักยภาพด้านงาน (Task)

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย หมายถึง ข้อคิดเห็นเชิงแนะนำเกี่ยวกับ ความเป็นไปได้ ในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก 4 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง ด้านคน ด้านเทคโนโลยี และด้านงาน

ศักยภาพของโรงเรียน หมายถึง คุณลักษณะของโรงเรียนที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน

ซึ่งแยกเป็น 4 ด้าน ตามแนวความคิดของ Owens คือ

1. ศักยภาพด้านโครงสร้าง (Structure) หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานขององค์กร เพื่อประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการให้บริการการศึกษาในโรงเรียน ประกอบด้วย การบริหารทั่วไป การประชาสัมพันธ์ การวางแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการ งบประมาณ การประกันคุณภาพ การติดตามตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษา

2. ศักยภาพด้านคน (Human) หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน ประกอบด้วย การวางแผนอัตรากำลัง การบรรจุแต่งตั้ง วินัย ทักษะการปฏิบัติงาน พฤติกรรม ภาวะผู้นำ การมอบหมายงานและการสร้างขวัญและกำลังใจของครูและบุคลากร

3. ศักยภาพด้านเทคโนโลยี (Technology) หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียน ประกอบด้วย นวัตกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี วิจัยและพัฒนาเพื่อการเรียนรู้

4. ศักยภาพด้านงาน (Task) หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการกิจการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ประกอบด้วย หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การประเมินผล การนิเทศ การบริการวิชาการ และการแนะแนว

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน

ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) หมายถึง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2547

ครู หมายถึง ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2547

นักเรียน หมายถึง นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2547

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2547

กรรมการสถานศึกษา หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่โรงเรียนขนาดเล็กตั้งอยู่

ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำชุมชนในเขตบริการของโรงเรียนขนาดเล็ก

ประสิทธิผล หมายถึง ความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 4 ด้าน ตามแนวความคิดของ Owens คือ ด้านโครงสร้าง ด้านคน ด้านเทคโนโลยี และด้านงาน ให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6. ผลที่ได้รับ

6.1 ในเชิงวิชาการ ได้นำกรอบแนวคิดการพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนในเชิงทฤษฎีไปเปรียบเทียบกับการบริหารจัดการในสภาพจริงของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของไทย ซึ่งข้อมูลที่ได้จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักกรแนวคิด ทาการบริหารการศึกษา ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของประเทศในอนาคต

6.2 ในเชิงการบริหารจัดการและการพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ได้ข้อเสนอ เชนนโยบายจากผู้มีส่วนได้เสียกับโรงเรียน ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวเป็นข้อเสนอที่มาจากผู้ที่ปฏิบัติงานจริงและผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงกับโรงเรียนขนาดเล็ก ข้อมูลที่ได้จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำนโยบายระดับสูง เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในอนาคตต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอผลการศึกษาลำดับหัวข้อต่อไปนี

1. นโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
 - 1.1 ความหมายนโยบาย
 - 1.2 ประเภทของนโยบาย
 - 1.2 นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ
2. การปฏิรูประบบบริหารสถานศึกษา
3. การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School –Based Management : SBM)
 - 3.1 ความหมายของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 3.2 ความเป็นมาของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 3.3 หลักการพื้นฐานการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 3.4 รูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษา
 - 3.5 ความสำคัญของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 3.6 ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 3.7 ชุมชนและการมีส่วนร่วมทางการศึกษา
4. ความก้าวหน้าของครูและบุคลากรทางการศึกษา
5. การปฏิรูปการเรียนรู้
 - 5.1 ความสำคัญของการปฏิรูป
 - 5.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด
 - 5.3 ความหมายของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด
 - 5.4 ปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้
6. มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 6.1 มาตรฐานด้านผู้เรียน
 - 6.2 มาตรฐานด้านกระบวนการ
 - 6.3 มาตรฐานด้านปัจจัย
7. โรงเรียนที่มีประสิทธิผล (School Effectiveness)
 - 7.1 ความหมายของโรงเรียนที่มีประสิทธิผล
 - 7.2 ลักษณะโรงเรียนที่มีประสิทธิผล
 - 7.3 แนวทางการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล

- 7.4 ลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล
8. การพัฒนาโรงเรียนในฐานะที่เป็นระบบทางสังคมตามกรอบแนวคิดของ Owens
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 9.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 9.2 งานวิจัยในต่างประเทศ
10. กรอบแนวคิดการวิจัย

1. นโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

1.1 ความหมายของนโยบาย

นโยบายเป็นสิ่งที่มืออยู่กับทุกองค์การ และมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของผู้บริหารในการบริหารงานโดยตรง หากหน่วยงานหรือองค์การใดไม่ได้กำหนดนโยบายในการดำเนินงานแล้ว ย่อมเป็นสิ่งลำบากที่จะกำหนดกรอบหรือทิศทางในการปฏิบัติงาน ใ้หน่วยงานนั้นประสบความสำเร็จ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

มีผู้ให้ความหมายของนโยบาย (Policy) ไว้หลายลักษณะ ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายของนโยบายว่า เป็นหลักและวิธีปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการซึ่งสอดคล้องกับTerry (1977) ที่กล่าวถึงนโยบายว่า คือ การพูด หรือการเขียนขอบเขตและแนวทางทั้งหมดเพื่อการปฏิบัติงาน

ส่วน อมร รักษาสัตย์ (2522) ได้ให้คำจำกัดความว่า หมายถึง อุบาย หรือกลเม็ดที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ได้พิจารณาเห็นว่าเป็นทางที่นำไปสู่เป้าหมายของส่วนรวมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเหมาะสมที่สุด

Allen (1958) กล่าวถึงนโยบายว่า เป็นหลักการและกฎสำหรับการกระทำ

Greenwood (1965) นโยบาย หมายถึง การตัดสินใจขั้นต้นที่จะกำหนดแนวทางกว้าง ๆ ทั่วไป เพื่ออาศัยเป็นแนวทางอำนวยให้การปฏิบัติงานเป็นไปโดยถูกต้อง

อุทัย บุญประเสริฐ(2529) ได้ให้ความหมายของนโยบายคือ ข้อความหรือสิ่งที่ได้กำหนดไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางหรือเป็นกรอบกำกับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับนโยบายนั้น ๆ เป็นสิ่งซึ่งผู้บริหารในระดับต่างๆ หรือผู้ปฏิบัติการตามนโยบายนั้น จะต้องนำไปใช้เป็นกรอบของแนวความคิดในการพิจารณา ตัดสินใจ จัดทำแผน จัดทำโครงการและกำหนดวิธีการเฉพาะในการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของตนโดยตรง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า นโยบาย หมายถึง กรอบหรือแนวคิดที่ใช้ในการตัดสินใจขั้นต้นในการดำเนินงานในขนาดขององค์การหรือหน่วยงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.2 ประเภทของนโยบาย

ลักษณะการเกิดนโยบายถูกกำหนดไปได้หลายทาง นโยบายส่วนมากกำหนดขึ้นโดยฝ่ายบริหาร แต่ก็มีบางส่วนที่เกิดขึ้นจากแรงกดดันภายนอกองค์กร และเกิดได้จากการแก้ปัญหาโดยริบด่วน

ซึ่งแต่ละแบบมีความหมายและลักษณะการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ซึ่งประชุม รอดประเสริฐ (2528) ได้จำแนกไว้ 4 ประการต่อไปนี้

- 1.2.1 จำแนกตามแหล่งที่มา (Sources)
- 1.2.2 จำแนกตามลักษณะการเกิด (Origin)
- 1.2.3 จำแนกตามระดับชั้นขององค์ประกอบ (Organization Levels of Management)
- 1.2.4 จำแนกตามหน้าที่ของหน่วยงาน (Functions)

1.2.1 นโยบายจำแนกตามแหล่งที่มา (Sources) ประกอบด้วยนโยบายในลักษณะดังต่อไปนี้

1) นโยบายริเริ่ม (Originated Policy) เป็นนโยบายที่ผู้บริหารระดับสูง (Top Executive) เป็นผู้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานทั้งหมด นโยบายประเภทนี้จะพัฒนาจากวัตถุประสงค์หลักของหน่วยงาน เป็นนโยบายที่กำหนดในลักษณะกว้างๆ เพื่อให้ผู้บริหารระดับล่างทุกระดับใช้เป็นแนวคิดในการตัดสินใจสั่งการ ในลักษณะที่ผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้ให้แนวคิดแล้วบริหารระดับอื่น ๆ รองลงมา แปลความหมายหรือทำให้นโยบายนั้นมีความชัดเจน จนสามารถนำไปประกอบการตัดสินใจและปฏิบัติการกิจในหน่วยงานที่รับผิดชอบ (ประชุม รอดประเสริฐ , 2528)

Goetz (อ้างถึงใน ประชุม รอดประเสริฐ, 2528) กล่าวว่า “โดยความรู้สึกแล้วนโยบายนำที่จะกำเนิดจากผู้บริหารระดับหัวหน้า (First – line Supervision Level) แล้วเสนอแนวคิดขึ้นสู่เบื้องบน ถ้าบางสาระสำคัญของนโยบายยังไม่ได้รับการยอมรับ หรือได้รับการยอมรับแล้วแต่ยังไม่มียกบังคับ ผู้บริหารก็สามารถที่จะใช้ส่วนดีหรือข้อสรุปที่ใช้ได้ (Generality) เป็นนโยบายในการปฏิบัติไปพลางก่อนได้...”

ดังนั้นนโยบายริเริ่มอาจเกิดขึ้นจากผู้บังคับบัญชาในระดับสูง หรือเกิดจากแนวคิดของผู้บังคับบัญชาในระดับต่าง ๆ หรือเกิดจากการผสมผสานแนวคิดของบุคคลในหน่วยงานหรือองค์การเข้าด้วยกัน แล้วจึงกำหนดเป็นนโยบายขึ้นใช้ในหน่วยงานทั้งหมดก็ได้ระดับกลาง (Middle Manager) เป็นผู้กำหนดขึ้นเพื่อใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ในลักษณะที่ผู้บริหารไม่ทราบโดยแน่ชัดว่า การตัดสินใจสั่งการหรือแก้ปัญหาในบางกรณี เป็นความรับผิดชอบที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตนหรือไม่ จึงได้เสนอหรือร้องเรียนไปยังผู้บังคับบัญชาในระดับสูง ให้มอบอำนาจการกำหนดนโยบาย เพื่อให้การตัดสินใจดำเนินงานสะดวกยิ่งขึ้น นโยบายร้องเรียนประเภทนี้ขาดความแน่นอน ขาดความชัดเจน ขาดการประสานงาน เข้าใจยาก ทำให้เกิดความลำบากในการตัดสินใจและปัญหาในการดำเนินงาน หน่วยงานใดใช้นโยบายร้องเรียนเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน จึงมีความเสี่ยง ฉะนั้นผู้บริหารที่จะตัดสินใจสั่งการหรือแก้ปัญหา ย่อมจะต้องตรวจสอบนโยบายริเริ่มให้ดี แล้วใช้

นโยบายริเริ่มเป็นหลักในการปฏิบัติงานควบคู่กันไป โดยปกตินโยบายร้องเรียนจะเป็นเฉพาะกรณีเมื่อได้รับการดำเนินการแล้วนโยบายก็จะสิ้นสุดลง

2) **นโยบายเรียกร้อง (Imposed Policy)** เป็นลักษณะนโยบายที่เกิดจากความกดดันภายนอกของหน่วยงาน ให้องค์กรต้องกำหนดนโยบายขึ้นตามความต้องการของแรงกดดันภายนอกเหล่านั้น เช่น อิทธิพลของรัฐบาล ระเบียบกฎหมาย กลุ่มอิทธิพลที่หน่วยงานต้องติดต่อสัมพันธ์ด้วย แรงกดดันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่องค์กรไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ หากหน่วยงานหรือองค์กรยังต้องการดำเนินงานต่อไปในลักษณะเช่นนี้ ผู้บริหารทุกระดับ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารระดับสูงจะต้องติดตามผล แล้วกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ เพื่อความอยู่รอดและความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงาน การเรียกร้องเพื่อสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มแรงงาน กลุ่มรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนระเบียบข้อบังคับขององค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ จะมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการกำหนดนโยบาย เช่น นโยบายการจัดทำแผนที่ยืม ซึ่งเป็นนโยบายที่รัฐบาลต้องทำตามคำเรียกร้องของประชาชน และสภาวะแห้งแล้งของประเทศ เป็นต้น

3) **นโยบายปริยายหรือนโยบายโดยนัย (Implied Policy)** เป็นนโยบายที่ใช้ข้อมูลเก่าๆ เพื่อการตัดสินใจเป็นนโยบายตามความต้องการของผู้บริหารระดับสูง ที่ไม่ต้องการเหตุผลหรือต้องพิสูจน์เสียก่อนว่า จะมีข้อดีหรือข้อเสียอย่างไร ต้องการเพียงให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติเท่านั้น เข้าลักษณะที่ “นโยบายต้องเหนือเหตุผล”

นโยบายประเภทนี้อาจเกิดจากความเชื่อ ค่านิยมของบุคคลในสังคมส่วนใหญ่ แม้ผู้บริหารไม่เห็นด้วยแต่จำต้องกำหนดขึ้นเป็นนโยบาย เพื่อหลีกเลี่ยงความยุ่งยากที่จะเกิดขึ้นกับการดำเนินงานของหน่วยงาน เช่น ค่านิยมของสังคมในการศึกษาต่อโดยปราศจากเป้าหมายที่ชัดเจนในการลงทุน

1.2.2 **นโยบายจำแนกตามลักษณะการเกิด (Origin)** นโยบายลักษณะนี้ถือเอาหน่วยงานหรือองค์กรเป็นหลัก แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1) **นโยบายภายใน (Internal Policy)** เป็นนโยบายที่เกิดมาจากอิทธิพลภายในหน่วยงานหรือองค์กร โดยผู้บริหารทุกระดับเป็นผู้กำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของตนเองและของผู้ร่วมงานอื่นในองค์กร

2) **นโยบายภายนอก (External Policy)** เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อสนองตอบอิทธิพลจากนอกองค์กรหรือหน่วยงาน เช่น อิทธิพลจากรัฐบาล สภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศ และกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ นโยบายภายนอกมีลักษณะเช่นเดียวกับนโยบายเรียกร้อง (Imposed Policy) เพราะเป็นนโยบายที่เกิดจากอิทธิพลและสภาวะการณต่าง ๆ ภายนอกองค์กรเป็นส่วนใหญ่

1.2.3 **นโยบายจำแนกตามระดับชั้นการบริหารองค์กร (Organizational Levels of Management)** จำแนกออกตามระดับชั้นของผู้บริหารในองค์กร อาจจำแนกได้ 3 ประเภท คือ

1) **นโยบายขั้นพื้นฐาน (Basic Policy)** เป็นนโยบายที่กำหนดไว้โดยผู้บริหารระดับสูง (Top Executives) โดยเป็นนโยบายที่ใช้เป็นฐาน สำหรับการกำหนดนโยบายประเภทอื่น ๆ นโยบายประเภทนี้มีลักษณะเป็นแนวคิดกว้าง ๆ

2) **นโยบายทั่วไป (General Policy)** เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้น โดยผู้บริหารระดับกลาง (Middle Managers) ซึ่งเป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นตามนโยบายขั้นพื้นฐาน และทำให้นโยบายพื้นฐานมีความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถเป็นที่เข้าใจของผู้ปฏิบัติได้โดยง่าย

3) **นโยบายเฉพาะแผนกงาน (Departmental Policy)** เป็นนโยบายที่กำหนดโดยผู้บริหารระดับหัวหน้างาน (Supervisors) มีความละเอียดชัดเจนเฉพาะเรื่อง นโยบายประเภทนี้ถูกกำหนดขึ้นโดยอาศัยนโยบายทั่วไป และนโยบายพื้นฐานของผู้บริหารระดับเหนือขึ้นไปทั้งนโยบายขั้นพื้นฐาน นโยบายทั่วไปและนโยบายเฉพาะแผนกงาน ต้องมีความสอดคล้องกับนโยบายของประเทศ กล่าวคือ

4) **นโยบายหลักหรือนโยบายระดับชาติ (National Policy)** เป็นนโยบายที่รัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี หรือรัฐบาลเป็นผู้กำหนดขึ้น มีลักษณะเป็นแนวคิดที่เป็นพื้นฐานของการกำหนดนโยบายอื่น ๆ เช่น นโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ที่แถลงต่อรัฐสภา วันศุกร์ที่ 20 พฤษภาคม 2526 “...จะปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหารและการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท ให้มีเอกภาพประสานสัมพันธ์กัน ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ จะสนับสนุนให้สถานศึกษาและหน่วยงานใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด...” เมื่อรัฐสภาเห็นชอบ จึงจะนำไปใช้เป็นหลักในการดำเนินงานได้

5) **นโยบายการบริหาร (Administrative Policy)** เป็นนโยบายระดับกระทรวงทบวง กรม โดยผู้บริหารระดับปลัดกระทรวงและอธิบดีเป็นผู้จัดทำขึ้น เป็นการจำลองนโยบายหลัก ในส่วนที่กระทรวงและกรมจะต้องรับไปปฏิบัติการกำหนดนโยบายนั้น จะต้องคำนึงถึงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้นโยบายสามารถนำไปสู่การปฏิบัติและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานหรือองค์การที่ตั้งไว้

6) **นโยบายเฉพาะกิจ (Specific Policy)** เป็นหน่วยงานระดับกอง หรือระดับแผนกจัดทำขึ้นเฉพาะกิจ โดยยึดนโยบายหลักและนโยบายการบริหารเป็นเกณฑ์ในการกำหนด เพื่อให้การปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานเป็นไปตามเป้าหมาย บางครั้งยังเป็นนโยบายที่จัดทำขึ้น เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งเกิดขึ้นโดยกะทันหัน เช่น ปัญหาน้ำท่วมภาคใต้เมื่อปัญหา ได้รับการแก้ไข แล้วนโยบายก็อาจสิ้นสุดโดยปริยาย

12.4 **นโยบายจำแนกตามหน้าที่ (Functions)** ของหน่วยงาน เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นตามหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานเป็นหลัก มีลักษณะเป็นนโยบายแนวคิดกว้าง ๆ ไม่บ่งบอกถึงวิธีการ (Means) หรือขั้นตอนในการปฏิบัติงานโดยชัดเจน

นโยบายจำแนกตามหน้าที่มีหลายประเภท แต่ละประเภทของนโยบายมีข้อความจะบ่งชี้เป้าหมายต้องการที่แตกต่างกันดังนี้คือ

- 1) นโยบายการผลิต ข้อความของนโยบายจะมีลักษณะดังนี้ เช่น “จะตั้งโรงงานขึ้น ตามชานเมือง” หรือ “จะผลิตสินค้าให้มีคุณภาพดีที่สุด”
- 3) นโยบายการตลาด ข้อความของนโยบายจะมีลักษณะดังนี้ เช่น “จะส่งสินค้าไปทุกจังหวัดและทุกอำเภอในประเทศ” หรือ “ตลาดจะต้องเพิ่มขึ้นทุกเดือน”
- 4) นโยบายการเงิน อาจระบุเป็นนโยบายได้ดังนี้ “จัดหาเงินทุนโดยใช้ระบบเงินกู้ระยะยาว” หรือ “จะมีการตรวจสอบงบเงินทุกสามเดือน”
- 5) นโยบายการบริหารบุคคล นโยบายอาจกำหนดดังนี้ “จะรับบรรจุพนักงานที่มีวุฒิต่ำอนุปริญญา” หรือ “จะจัดสวัสดิการให้พนักงานทุกคนโดยยุติธรรม และเท่าเทียมกัน”

กล่าวโดยสรุป ประเภทของนโยบายนั้นจำแนกตามปัจจัยที่เป็นสิ่งกำหนดนโยบายและระดับการบริหารงานในองค์การหรือหน่วยงาน ได้แก่ นโยบายขั้นพื้นฐาน นโยบายทั่วไป นโยบายเฉพาะแผนงาน และจำแนกตามแหล่งที่มา เช่น นโยบายริเริ่ม นโยบายร้องเรียน นโยบายเรียกร้อง นอกจากนี้ ในการบริหารประเทศโดยทั่วไปมักจะจำแนกนโยบายไว้เป็น 3 ลักษณะคือ นโยบายหลักหรือนโยบายระดับชาติ นโยบายการบริหารและนโยบายเฉพาะกิจ ในการกำหนดนโยบายที่ตั้นต้องคำนึงถึง ปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อนโยบาย ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม และองค์ประกอบภายในและภายนอกองค์การ ที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการกำหนดนโยบาย เพื่อให้้องค์การหรือหน่วยงานนั้นดำรงอยู่ได้และสามารถดำเนินงาน ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.3 นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ

1.3.1 นโยบายรัฐบาลด้านการศึกษา

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ได้แถลงไว้ดังนี้

รัฐบาลจะปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อันเป็นเงื่อนไขสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้ และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิต และมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างรายได้ และนำประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจและสังคม โดยยึดหลักการศึกษาร้างชาติ สร้างคนและสร้างงานดังนี้

- 1) เร่งให้มีระบบและโครงสร้างทางการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อปวงชนทั้งปวงอย่างแท้จริง
- 2) เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเที่ยงธรรม ในการบริหารจัดการศึกษาทุกประเภทและทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา
- 3) พัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาและเครือข่ายสารสนเทศเพื่อเพิ่มและกระจายโอกาสทางการศึกษาให้คนไทยทั้งในเมืองและชนบท

- 4) จัดให้มีวิทยาลัยชุมชน โดยเฉพาะในจังหวัดที่ยังขาดแคลนสถาบัน
อุดมศึกษา
- 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษา
และฝึกอบรม เตรียมความพร้อมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน เครือข่ายครอบครัว
และอื่น ๆ รวมทั้งการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาส
- 6) สนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศ
เพื่อนบ้าน
- 7) ส่งเสริมให้มีการบูรณาการทางการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม
และกีฬาในการให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน
- 8) ปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลักการเรียนรู้
ด้วยตนเองและหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นพลังความคิดสร้างสรรค์
- 9) ส่งเสริมวิชาชีพครูให้มีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับและนับถือและไว้วางใจ
จากสาธารณชน รวมทั้งพัฒนาผลิตครูที่มีคุณภาพและคุณธรรม
- 10) ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีวินัย ใฝ่กิจ
และทำงานเป็น
- 11) ให้โอกาสแก่ผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับหรือมัธยมปลาย ผู้ว่างงาน
และผู้สูงอายุได้ฝึกงานอย่างน้อย 1 อาชีพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระได้
- 12) ปฏิรูปการอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นและพัฒนาถึงระดับปริญญาตรี
เพื่อตอบสนองภาคเกษตร อุตสาหกรรม และภาคบริการ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เข้าฝึกทักษะ
ในสถานประกอบการ

1.3.2 นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ

นโยบายรัฐบาลด้านการศึกษาที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26
กุมภาพันธ์ 2544 กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า กระทรวงศึกษาธิการ
เป็นองค์กรหลักในการจัดการและส่งเสริมการศึกษาให้ประชาชนมีความรู้ มีคุณภาพ มีศักยภาพ
ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม ฐานความรู้ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
ของประเทศ กำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดย
มีเป้าประสงค์ให้ประชาชนมีความรู้ มีคุณภาพ คุณธรรม ร่วมพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฐานความรู้
กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ออกเป็น 4 ด้าน คือ

1) การปฏิรูปการเรียนรู้สู่การใช้ความรู้เป็นฐานในการดำรงชีพ มีกิจกรรม
สำคัญ 4 กิจกรรม คือ 1. พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 2. พัฒนาการจัด
การเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ 3. ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 4. พัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยี
สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้

2) การเพิ่มศักยภาพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มีกิจกรรมสำคัญ 6 กิจกรรม คือ 1. ยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา 2. พัฒนาระบบบริหารงานบุคคล 3. ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา 4. สร้างและพัฒนาระบบค่าตอบแทน สวัสดิการและสิทธิประโยชน์เกื้อกูล 5. พัฒนาคุณภาพชีวิตครูและบุคลากรทางการศึกษา 6. แก้ปัญหาการขาดแคลนครู

3) การพัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีกิจกรรมสำคัญ 8 กิจกรรม คือ 1. พัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ 2. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา 3. พัฒนาโรงเรียนในโครงการพระราชดำริ 4. พัฒนามหาวิทยาลัยสู่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ 5. โอนกิจการให้โรงเรียนของรัฐให้เอกชน 6. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการ 7. พัฒนาระบบการวางแผน ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล 8. ส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกหน่วยงานบริหารราชการตามหลักเกณฑ์และมีวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

4) การจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา มีกิจกรรมสำคัญ 2 กิจกรรม คือ 1. ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรร่วมมือกันเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการศึกษา 2. พัฒนาและยกระดับมาตรฐานสถานศึกษา

1.3.3 นโยบายการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ได้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อยกระดับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพสูงในเรื่องคุณภาพของนักเรียน กระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ ทั้งนี้ได้กำหนดกิจกรรมเพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงได้กำหนดกิจกรรมในการดำเนินงาน ดังนี้

3.1) ประชาสัมพันธ์เชิงรุก หน่วยงานทุกระดับในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องช่วยกันประชาสัมพันธ์ทั้งทางตรงถึงกลุ่มเป้าหมาย และทางอ้อมโดยผ่านสื่อในหลายลักษณะ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุท้องถิ่นเว็บไซต์ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้สังคมโดยเฉพาะชุมชนที่มีโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในพื้นที่ เกิดความตระหนักในการที่จะช่วยกันสนับสนุน เพื่อยกระดับคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในท้องถิ่นของตนเอง

3.2) สสำรวจข้อมูลพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนบุคลากรซึ่งรวมไปถึงครุภัณฑ์ที่จำเป็น ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ ต้องถูกนำมาวิเคราะห์ให้เป็นสารสนเทศ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

3.3) จัดทำแผนที่ทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องนำข้อมูล และสารสนเทศที่ได้จากข้อ 3.2 มาจัดทำแผนที่ทางการศึกษา ซึ่งจะแสดงที่ตั้งของโรงเรียน เส้นทางคมนาคม แหล่งทรัพยากรสนับสนุน ตัวป้อนที่เป็นทั้งนักเรียนและทรัพยากรบุคคลอื่น ซึ่ง จะนำไปสู่การวางแผนจัดสรรโอกาสทางการศึกษา และปรับปรุงคุณภาพ

3.4) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะนำข้อมูลและสารสนเทศที่สำรวจได้ข้างต้น มาจัดทำเป็นเป้าหมายพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยจำแนกโรงเรียนขนาดเล็กออกเป็น 3 กลุ่ม คือ โรงเรียนที่มีคุณภาพและชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โรงเรียนที่พร้อมรับการพัฒนา ให้มีคุณภาพ และประเภทสุดท้าย คือ โรงเรียนที่ไม่มีคุณภาพและชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการ พัฒนา ซึ่งต้องยุบรวม เลิกล้ม เพราะประชาชนขาดศรัทธา ไม่คุ้มค่าต่อการลงทุนและ มีทางเลือก ในการบริหารจัดการแบบอื่นที่ดีกว่า แผนดังกล่าวมีทั้งแผนระยะยาวและระยะสั้น มีตัวชี้วัดความสำเร็จ ที่ชัดเจน รวมทั้งมีงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรอื่น ให้แก่สถานศึกษาขนาดเล็กอย่างเพียงพอ ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา การจัดสรรงบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรอื่น ให้แก่สถานศึกษาขนาดเล็ก อาจจัดโดยใช้หลักเกณฑ์ที่แตกต่างไปจากสถานศึกษาอื่นโดยทั่วไปก็ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความจำเป็นและความขาดแคลนของสถานศึกษาขนาดเล็ก

3.5) จัดซื้อหนังสือเรียน แบบฝึกหัด ปัจจัยหลักที่สำคัญยิ่ง คือ หนังสือเรียน ซึ่งเดิมจะได้รับแจกให้ยืมเรียนซึ่งไม่เพียงพอ ต่อมาสำนักงานงบประมาณได้จัดสรรงบประมาณสำหรับ หนังสือเรียนและแบบฝึกหัด รวมไว้ในค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียน ซึ่งตามปกติโรงเรียนขนาดเล็ก จะได้รับเงินอุดหนุนที่เป็นค่าใช้จ่ายรายหัวน้อย ทั้งนี้เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนน้อยหากงบประมาณ รายหัวนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก ถูกนำไปเป็นค่าหนังสือและแบบฝึกหัดแล้ว ก็จะทำให้มี งบประมาณสำหรับนำไปพัฒนาโรงเรียนน้อยลงไปอีก ดังนั้นจึงได้จัดสรรงบประมาณสำหรับค่าหนังสือ เรียนและแบบฝึกหัดเพิ่มเติม ให้แก่นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จะจัดซื้อให้นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1, 2, 4, 5 ทุกคนใน 5 กลุ่มสาระหลัก คือ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคม และภาษาอังกฤษ ส่วนอีก 3 กลุ่มสาระ จะซื้อร้อยละ 30 ของนักเรียน สำหรับหนังสือเรียนในชั้น ป.3 และ ป.6 กำลังอยู่ในช่วงของการปรับปรุงจึงยัง ไม่แจกในปีนี้

3.6) หน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ ในการจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนนั้น จำนวนนักเรียนจะเป็นเกณฑ์ ๆ หนึ่งในการจัดสรร ดังนั้น โรงเรียนขนาดเล็กมักจะไม่ได้รับจัดสรร ครุภัณฑ์ที่มีราคาสูง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ ดังนั้น จึงทำให้นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กจะไม่มีโอกาส ได้เรียนคอมพิวเตอร์ นอกจากจะได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่นเป็นกรณีพิเศษ ด้วยเหตุนี้ จึงมี แนวคิดที่จะนำคอมพิวเตอร์เข้าไปหานักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ โดยจัดเป็นหน่วยคอมพิวเตอร์ เคลื่อนที่ ซึ่งเรียกว่า Computer mobile unit ลักษณะของหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่นั้น จะมี

หลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับการจะนำหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ดังกล่าว ไปใช้ในสภาพภูมิศาสตร์ เช่นไร เช่น ถ้าโรงเรียนอยู่ที่พื้นราบก็จะใช้รถบัสหรือรถตู้ แต่ถ้าอยู่ในถิ่นทุรกันดารก็จะใช้รถ 6 ล้อ ที่มีสภาพดี รูปแบบของหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลือกใช้มี 3 รูปแบบ คือ Bus mobile unit (มีคอมพิวเตอร์คันละ 21 เครื่อง) Minibus mobile unit (มีคอมพิวเตอร์คันละ 11 เครื่อง) และ Container mobile unit (มีคอมพิวเตอร์คันละ 15 เครื่อง) เหมาะสมกับพื้นราบทางไกล วึ่งให้บริการสัปดาห์ละ 6 วัน รวม 120 วัน (พฤษภาคม-กันยายน) ในบางพื้นที่อาจมีสภาพไม่เหมาะที่จะใช้หน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ อย่างไรก็ตามก็คงจะต้องมีวิธีการที่จะให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนคอมพิวเตอร์ โดยใช้วิธีเลือกโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งที่โรงเรียนอื่น ๆ สามารถเดินทางมาได้สะดวก โรงเรียนที่ได้รับเลือกเป็นศูนย์กลางดังกล่าว จะเป็นที่ตั้งห้องคอมพิวเตอร์ ซึ่งได้ค่าใช้จ่ายใกล้เคียงกับรถ Mobile unit เพียงแต่เปลี่ยนค่าน้ำมันรถเป็นค่าพาหนะให้ครู และนักเรียนเดินทางมาเรียนคอมพิวเตอร์ ที่โรงเรียนศูนย์กลางคอมพิวเตอร์

3.7) จัดหาสื่อการเรียนการสอน หนังสือห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน นับเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น ห้องสมุดยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ ซึ่งต้องการให้นักเรียน มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ปัจจุบันงบประมาณเรื่องสื่อการเรียน การสอน และหนังสือห้องสมุดอยู่ในขอบุคหนุนนักเรียน ดังนั้น จึงทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีสื่อ การเรียนการสอนและหนังสือห้องสมุดน้อย ทั้ง ๆ ที่นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ก็จำเป็นต้อง เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ เหมือนโรงเรียนขนาดอื่น ๆ งบประมาณสำหรับสื่อการเรียนการสอนและหนังสือ ห้องสมุด จัดให้พื้นฐานเท่ากันโรงเรียนละ 10,000 บาท และเพิ่มเติมให้ตามจำนวนนักเรียนอีก คนละ 65 บาท เช่น โรงเรียนแห่งหนึ่งมีนักเรียน 100 คน โรงเรียนนี้ก็จะได้ งบประมาณส่วนนี้ เท่ากับ 16,500บาท

3.8) การหมุนเวียนครู โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่มีครู ไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนครูที่มีความสามารถเฉพาะทาง ดังนั้น จึงทำให้นักเรียนขาดโอกาสที่จะ ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ครูที่มีประสบการณ์จัดขึ้นอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่จะต้องหา บุคลากรเพิ่มเติมให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งบุคลากรอาจมาจากโรงเรียนที่มีครูเกินเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หรืออาจเป็นนักศึกษาฝึกสอน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องบริหารจัดการเรื่อง เวลาสำหรับบุคคลภายนอกอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด รูปแบบการหมุนเวียนครู

- 1) ครูจากโรงเรียนที่ครูเกินหมุนเวียนมาสอนที่โรงเรียนขนาดเล็กสัปดาห์ ละ 1-2 วัน
- 2) ครูเพียงพอแต่วุฒิไม่ตรง ให้สลับโรงเรียนกันสอน
- 3) กรณีครูขาดแคลน สามารถดำเนินการ 1. จ้างครู 1 คน หมุนเวียน สอน 2-3 โรงเรียน 2. จ้างครู 1 คน ปฏิบัติงานแทนครูแกนนำหรือครูต้นแบบแล้วให้ครูแกนนำ หรือครูต้นแบบไปช่วยเหลือด้านวิชาการแก่โรงเรียนขนาดเล็ก 3. ขอครูนักศึกษาฝึกสอน 4. ใช้วิทยากรท้องถิ่นมาช่วยสอน 5. ใช้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายช่วยจัดกิจกรรม

ในการหมุนเวียนครูจะใช้งบประมาณเป็นค่าจ้าง ค่าตอบแทน และค่าพาหนะในการเดินทาง โรงเรียนละ 2,000 บาทต่อเดือน รวมเป็นเงิน 108,770,000 บาท ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณนั้นคงต้องพิจารณาตามความต้องการจำเป็นซึ่งต้องมีการจัดทำแผนการใช้งบประมาณสำหรับกรณี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องดำเนินการเกลี้ยครูก่อนเป็นอันดับแรกจากโรงเรียนที่ครูเกินเกณฑ์ไปยังโรงเรียนที่ครูขาดตามเกณฑ์ จากนั้นหากยังขาดแคลนอยู่อีกจึงจะจ้างบุคคลภายนอกเข้ามาสอน ทั้งนี้ยึดหลักเกณฑ์อัตราครูตามเกณฑ์อัตรากำลังข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู ที่กำหนดเกณฑ์อัตรากำลังครูต่อสัดส่วนนักเรียนในแต่ละโรงเรียน คือ จำนวนนักเรียน 20 คนลงมา มีอัตราครูตามเกณฑ์ได้ 2 คน จำนวนนักเรียน 21-40 คน มีอัตรากำลังครูตามเกณฑ์ 3 คน จำนวนนักเรียน 41-60 คน มีอัตราครูตามเกณฑ์ได้ 4 คน จำนวนนักเรียน 61-80 คน มีอัตราครูตามเกณฑ์ได้ 5 คน และบุคลากรสนับสนุนการสอน 1 คน จำนวนนักเรียน 81-100 คน มีอัตราครูตามเกณฑ์ได้ 6 คน และบุคลากรสนับสนุนการสอน 1 คน และจำนวนนักเรียน 101-120 คน มีอัตราครูตามเกณฑ์ได้ 7 คน และบุคลากรสนับสนุนการสอน 1 คน

3.9) การพัฒนาครู รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็กต้องมีลักษณะต่างจากโรงเรียนทั่ว ๆ ไปในบางเรื่อง ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่จะขาดแคลนปัจจัยต่างต่าง โดยเฉพาะปัญหาครูไม่ครบชั้นเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเจตนารมณ์ ของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องเร่งพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก เกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม รูปแบบในการ พัฒนาคูรนั้นคงต้องพยายามไม่ให้ครูทิ้งห้องเรียนไปเข้ารับ การอบรมสัมมนา ทั้งนี้เนื่องจากมีโรงเรียนขนาดเล็กจะมีปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียนอยู่แล้ว งบประมาณที่จัดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะจัดให้ 500 บาทต่อครู 1 คน

3.10 การนิเทศ ติดตามผล การนิเทศเป็นกระบวนการแนะนำช่วยเหลือผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น การติดตามผลการดำเนินงานจะช่วยให้สามารถ เสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดอ่อนได้อย่างทันที่ผู้ที่ไปนิเทศติดตามผล ก็คือศึกษานิเทศก์จาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งในปีงบประมาณ 2547 นี้ ควรไปนิเทศอย่างน้อย 2 ครั้ง งบประมาณที่จัดให้ นั้น คือ 500 บาทต่อโรงเรียน

3.11 การซ่อมแซมอาคารสถานที่ สืบเนื่องจากการที่โรงเรียนขนาดเล็กได้รับงบประมาณค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะ งบประมาณที่เกี่ยวกับการก่อสร้างสร้าง ซ่อมแซม เพราะเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณได้คำนึงความคุ้มทุน เอาไว้เป็นเกณฑ์หนึ่ง ดังนั้น โรงเรียนขนาดเล็กจึงได้รับงบประมาณด้านนี้น้อย หรือไม่ได้รับเลยในบางปี ซึ่งทำให้โรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งชำรุดทรุดโทรม จำเป็นต้องซ่อมแซมอย่างเร่งด่วน งบประมาณที่จัดให้สำหรับซ่อมแซมอาคารสถานที่ จัดให้โดยใช้เกณฑ์การจัดสรรโรงเรียนละ 5,000 บาท อย่างไรก็ตาม สำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษา ต้องวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น บางแห่งอาจต้องใช้งบประมาณมากกว่า 5,000 บาท บางแห่งอาจน้อยกว่า 5,000 บาท หรือไม่ต้องใช้เลย โรงเรียนที่มีแผนว่าจะยุบรวม เลิกล้มก็ไม่ต้องไปซ่อมแซม

กล่าวโดยสรุป นโยบายของการบริหารจัดการศึกษาของรัฐ มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เป็น บุคคลแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งการเรียนรู้ ทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคทั่วถึง มีคุณภาพ ภายใต้หลักการ การศึกษาสร้างชาติ สร้างคน และสร้างงาน

2. การปฏิรูประบบบริหารสถานศึกษา

สถานศึกษานับเป็นหน่วยงานสำคัญในการบริหารจัดการการศึกษาในระดับแรกสุดเพราะ มีความใกล้ชิดกับชุมชนและผู้เรียนเป็นอย่างมาก กิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ จะเกิดขึ้นที่ สถานศึกษา

การจัดระบบงานในสถานศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภารกิจและความรับผิดชอบ นั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้การศึกษามีคุณภาพได้ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2536) ทั้งนี้ เพราะการบริหารจัดการนั้นครอบคลุมกิจกรรมการดำเนินการต่าง ๆ ของโรงเรียนทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของครูและบุคลากร นักเรียน หลักสูตรการเรียนการสอน การจัดทำนโยบายและ แผน การประเมินผล ระบบข้อมูลสารสนเทศ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การใช้ทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ ฯลฯ ดังนั้น ถ้าการบริหารไม่ดี ไม่มีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลต่อคุณภาพ การศึกษาได้

รุ่ง แก้วแดง (2540) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการในระดับ สถานศึกษาไว้หลายประการ คือ

1. ปัญหาการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง หน่วยงานระดับสูงมีมาก สายการบังคับบัญชา ยาว เส้นทางเดินของงานระหว่างโรงเรียนถึงกรมต้นสังกัดมีสายงานการบังคับบัญชาถึง 6 - 7 ชั้น หน่วยงานระดับล่างถูกตรวจสอบโดยส่วนกลางทุก ๆ เรื่อง
2. ผู้บริหารโรงเรียนไม่มีอำนาจตัดสินใจ ปัจจุบันทำหน้าที่เป็นเพียงตัวแทนของ ส่วนกลาง งานทุกงานจึงมีอำนาจในการตัดสินใจน้อยมาก
3. ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับผู้บังคับบัญชามากกว่าผู้เรียน
4. ชุมชนและผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แม้จะมีแนวคิดให้ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
5. การเรียนการสอน ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นแนวคิดดังกล่าว สอดคล้องกับ แนวคิดในการปรับเปลี่ยนการบริหารงานและจัดการศึกษาของไทย (สำนักงาน ปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ, 2539) คือ

- 1) การยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง (Site - Based Decision Making หรือ School Based Management) เป็นแนวคิดที่มุ่งยึดโรงเรียนให้มีอิสระในการตัดสินใจด้วย ตัวเองได้ โดยยึดประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

2) โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการผลิต (Profit center) คือ ผลิตรายการที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานชั้นสูง เพื่อที่จะเป็นกำลังใจในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้

3) การมีส่วนร่วมและร่วมคิดร่วมทำ (Participation and collaboration) การศึกษาเป็นเรื่องของสังคม ไม่ใช่เป็นสมบัติของใครคนใดคนหนึ่ง

4) การกระจายอำนาจ เป็นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่อยู่ใกล้เด็กที่สุดคือ โรงเรียน ผู้บริหาร ครูและชุมชนเป็นความเชื่อที่ว่าผู้มีส่วนได้เสียต่อการศึกษาหรืออยู่ใกล้ชิดกับเด็กจะสามารถจัดการศึกษาได้ดีที่สุดตรงตามความต้องการของผู้เรียนและครูสอน จึงต้องกระจายอำนาจให้ผู้ปฏิบัติคือโรงเรียนให้มากที่สุด

5) ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) ผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน โปร่งใส และสามารถตรวจสอบความสำเร็จได้

สำหรับการดำเนินการในต่างประเทศนั้น มีหลายประเทศที่พยายามเพิ่มอำนาจในการตัดสินใจให้โรงเรียนสามารถบริหารจัดการตัวเองได้ เช่นที่ประเทศอังกฤษได้เสนอให้โรงเรียนสามารถบริหารงบประมาณด้วยตนเองได้ โดยรัฐจัดสรรงบประมาณเป็นเงินก้อนให้แก่โรงเรียนโดยตรง (Coldwell and spriks :1988) นอกจากนี้ Cheng (1996) ได้กล่าวว่าการปรับปรุงคุณภาพการศึกษานั้นจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการเน้นเฉพาะห้องเรียน (Classroom Level) ไปเป็นการพัฒนาองค์กรในระดับโรงเรียน (School Organization Level) และ ปรับหรือปฏิรูปโครงสร้างการบริหารเสียใหม่ คือ มุ่งปรับภาระหน้าที่ในโรงเรียน ระหว่างครู นักเรียน ระหว่างผู้บริหารกับครู และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ

นอกจากนี้ Reynold (1997) ได้เสนอให้ปรับรูปแบบการบริหารโรงเรียนมาเป็นแบบการบริหารจัดการแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ซึ่งจะให้ประสิทธิภาพที่ดีกว่า ด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ 1. คุณภาพของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนจะบรรลุผลได้ก็โดยอาศัยการตัดสินใจของผู้ที่มีความรู้ดีที่สุดเกี่ยวกับโรงเรียนและนักเรียน 2. การเปลี่ยนแปลงถือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยปกติ โรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีการยืดหยุ่นและรับผิดชอบมากขึ้น 3. การบริหารจัดการจากระดับสูง (Top Level) ไม่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ และ 4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจากบุคคลหลายฝ่ายจะช่วยให้เกิดผลดีกว่าทั้งในด้านความรับผิดชอบ ความมุ่งหวังและขวัญกำลังใจ

กล่าวโดยสรุป การปฏิรูประบบบริหารสถานศึกษา มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษา โดยใช้วิธีการบริหารจัดการที่หลากหลาย ให้เหมาะสมกับสภาพและสถานศึกษา ให้มีความเป็นอิสระและเกิดความคล่องตัว เพื่อให้สามารถพัฒนาให้ทันต่อเหตุการณ์ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือการแก้ไขปัญหา

3. การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management)

สาระสำคัญของการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาของรัฐ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545) มาตรา 39 และ มาตรา 40 ที่มุ่งกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ไปยังสถานศึกษาให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ , 2542) สาระดังกล่าวตรงกับแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ซึ่งมีการนำเสนอหลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร โดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) ประเด็นสำคัญที่นำเสนอ ได้แก่

3.1 ความหมายของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

คำว่า School Based Management : SBM นั้น เป็นรูปแบบการบริหารและจัดการศึกษารูปแบบหนึ่ง มีการเริ่มใช้คำนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นครั้งแรก ในช่วงทศวรรษที่ 1980 (Cheng, 1996) ในภาษาไทยยังไม่มีการบัญญัติศัพท์เฉพาะที่แน่นอน ส่วนมากจะนิยมเรียกทับศัพท์ว่า School Based Management หรือเรียกย่อ ๆ ว่า SBM แต่ได้พบว่า เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ ได้เริ่มใช้คำว่า “การบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน “ในการวิจัยเรื่องการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา เมื่อปี พ.ศ. 2541 (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ, 2541) ต่อมา อุทัย บุญประเสริฐ ได้ใช้คำว่า “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ในปี พ.ศ. 2543 (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543) แต่ วิจิตร ศรีสอาน (2542 อ้างถึงใน อุทัย บุญประเสริฐ, 2543) เสนอแนะในการสัมมนาเรื่อง การบริหารจัดการที่ สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 วันที่ 14 ธันวาคม 2542 ณ โรงแรมปรีณซ์พาเลส กรุงเทพมหานคร ให้ใช้คำว่า “การบริหารฐานโรงเรียน” สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้เลือกใช้คำว่า “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” เนื่องจากมีความหมายตรงกับคำศัพท์เดิมในภาษาอังกฤษมากที่สุด และเป็นคำที่นักวิชาการ รวมทั้งบุคลากรในวงการศึกษา นิยมใช้มากที่สุด

Myers and Stonehill (1993) ได้ให้ความหมายของการบริหาร โดยใช้โรงเรียน เป็นฐานว่าเป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากระดับรัฐ หรือเขตการศึกษาไปยังแต่ละโรงเรียน โดยให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียนและผู้ปกครองมีอำนาจควบคุมกระบวนการจัดการศึกษามากขึ้นโดยให้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการ ตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากรและหลักสูตร

กล่าวโดยสรุป การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง การบริหารจัดการศึกษา โดยมีโรงเรียนเป็นองค์กรหลัก ในการบริหารจัดการ มีอำนาจหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีอิสระ คล่องตัว ภายใต้อำนาจกำกับ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และผู้มีส่วนได้เสียมากที่สุด

3.2 ความเป็นมาของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การจัดการศึกษาที่ผ่านมา มีการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง โดยโรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ รอรับนโยบาย งบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อนำไปปฏิบัติ ขาดความคล่องตัว ความมีอิสระ ในการบริหารจัดการ และยังไม่เป็นการสนองตอบความต้องการของสังคมท้องถิ่น เมื่อพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มีผลบังคับใช้ ได้กำหนดให้ ส่วนกลางกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาทุกด้าน ให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยตรง

David, J.L. (1996) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นแนวทางหนึ่ง ของการปฏิรูปการศึกษา โดยการกระจายอำนาจจัดการศึกษาไปยังโรงเรียนให้มากขึ้น โดยมี ความเชื่อว่าการให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่มากขึ้น จะทำให้ประสิทธิภาพของโรงเรียนสูงขึ้น มีความยืดหยุ่น มากขึ้นและมีผลผลิตดีขึ้น

Assessment of School Based Management (1996) ระบุว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐาน เป็นการกระจายอำนาจการควบคุมจากส่วนกลาง ไปยังชุมชนและโรงเรียน โดยให้ คณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง สมาชิกในชุมชน และ ในบางโรงเรียนมีตัวแทนนักเรียนร่วมเป็นกรรมการด้วย ได้มีอำนาจควบคุมสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในระดับโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการบริหาร จะทำให้เกิด ความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนมากขึ้น และทำให้ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนนั้นเป็นที่ยอมรับ ได้มากขึ้น

Cheng, Yin Cheong (1996) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ทำให้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนคณะครู ผู้ปกครอง ชุมชน ฯลฯ ซึ่งมารวมตัวเป็นคณะกรรมการโรงเรียน ได้มีโอกาสจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้นและได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้อง อุกฤษ บัญประเสริฐ (2543) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นกลยุทธ์ในการ ปรับปรุงการศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ จากส่วนกลางไปยังแต่ละโรงเรียน โดยให้ คณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยผู้ปกครอง ครู สมาชิกในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิษย์เก่า ผู้บริหารโรงเรียน (บางโรงเรียนอาจมีตัวแทนนักเรียนเป็นกรรมการด้วย) ได้มีอำนาจในการบริหาร จัดการศึกษาในโรงเรียน มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจ ที่เกี่ยวข้องกังบประมาณ บุคลากร และวิชาการ โดยให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

ความเป็นมาของแนวคิดเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ได้รับอิทธิพลมาจาก ภาครัฐกิจและอุตสาหกรรมที่ประสบผลสำเร็จ จากหลักการ วิธีการ และกลยุทธ์ในการ ทำให้องค์กร มีประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้ผลการปฏิบัติงานมีคุณภาพ สร้างกำไรและสร้างความพึงพอใจ แก่ลูกค้าและผู้ที่เกี่ยวข้องมากขึ้น ในระหว่างปี ค.ศ. 1960 - 1979 ในวงการศึกษามหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา และประเทศต่างๆ ได้แสวงหาแนวคิดการมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร และวิธีการจัดการเรียน การสอนแบบใหม่ๆ แต่ผลที่ได้ยังไม่เป็นที่น่าพอใจนัก จนกระทั่งปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา มีการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้นนั้น ต้องปรับปรุงกระบวนการและวิธีการจัดการศึกษา ที่เคยเน้นแต่เรื่องของการจัดการเรียนการสอน ไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาระบบบริหารโรงเรียน โดยมุ่งปรับระบบโครงสร้างการบริหารโรงเรียนเสียใหม่ มีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ไปยังโรงเรียนให้มากขึ้น (Beck and Murphy, 1996)

นอกจากแนวคิดในเรื่องการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ไปยังสถานศึกษาแล้ว ยังเกิดกระแสเรื่องการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม (Shared - Decision Making Movement) ขึ้นใน ช่วงเวลาเดียวกันและในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ได้มีการใช้วิธีการและกระบวนการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแห่งแรก แล้วแพร่หลายไปยังประเทศอื่นๆ ทั่วทุกภูมิภาคของโลก (Caldwell, 1990 ; Mohmanand Wohlstetter, 1994) เฉพาะในสหรัฐอเมริกา มีการใช้รูปแบบการบริหารแบบ SBM ถึง 44 มลรัฐ ในปี ค.ศ. 1993 (Herman and Herman, 1993) ในปัจจุบันมีการบริหารแบบ SBM เกือบครบทุกมลรัฐ แต่ไม่ครอบคลุมทุกเขตการศึกษา (School Districts)

กล่าวโดยสรุป ความเป็นมาของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นผลสืบเนื่องจาก การปฏิรูปการศึกษา ที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ที่ให้ส่วนกลางกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล งบประมาณ และการบริหารทั่วไป ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง

3.3 หลักการพื้นฐานของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

David(1989 อ้างถึงใน Cheng) กล่าวถึงแนวคิดสำคัญในการบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐาน 2 ประการ คือ

1. โรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญสำหรับการตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจสั่งการที่ดีควร อยู่ที่หน่วยปฏิบัติ ดังนั้น จึงควรเพิ่มอำนาจในการบริหารและจัดการงบประมาณให้กับโรงเรียน มากขึ้น และลดการควบคุมจากส่วนกลางลง

2. การมีส่วนร่วมและการมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับ การปฏิรูปการบริหารและจัดการศึกษา ความสำเร็จของการปฏิรูปไม่ใช่เกิดจากการควบคุมจาก ภายนอก หากแต่เกิดจากการที่สมาชิกในโรงเรียนและชุมชน ให้ความร่วมมือกันในการตัดสินใจ การบริหารและการปฏิบัติงาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2543) สรุปหลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ 5 ประการ ได้แก่

1) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลาง ไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก

2) หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษาทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

3) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People) ในอดีตการจัดการศึกษาจะทำกันหลากหลายโดยครอบครัวและชุมชน บางแห่งก็ให้วัดหรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ต่อมามีการรวมการจัดการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษา เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ความเจริญก้าวหน้าต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วการจัดการศึกษาโดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัด เกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง

4) หลักการบริหารตนเอง (Self - management) ในระบบการศึกษาทั่วไป มักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายของส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริงสำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายของส่วนรวม แต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้น ทำให้หลายวิธีการที่ส่วนกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบายและเป้าหมาย แล้วปล่อยให้โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเอง โดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการได้หลากหลายแนวทาง ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน แล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่ได้ น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหาร และการจัดการศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกำหนด และเป็นไปตามนโยบายของชาติ จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า หลักการพื้นฐานที่สำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ หลักการกระจายอำนาจการศึกษา และหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจากหลักการดังกล่าวทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จะเป็นการบริหารงานที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่ารูปแบบการจัดการศึกษาอื่นที่ผ่านมา

3.4 รูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษา

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการบริหารงานโดยคณะกรรมการสถานศึกษา (School Council) โดยคณะกรรมการสถานศึกษาจะมีอำนาจที่ตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องกาหนดเป้าหมายของโรงเรียน การบริหารวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาจะประกอบด้วย ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนครู ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนองค์กรชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารโรงเรียน จากการศึกษาแบบ (Forms) ของคณะกรรมการโรงเรียนในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า มีแบบที่สำคัญอย่างน้อย 4 แบบ ได้แก่ แบบที่มีผู้บริหารของโรงเรียนเป็นหลัก (Administrative Control School Council) แบบที่ครูเป็นหลัก (Professional Control School Council) แบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Control School Council) และแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Professional / Community Control School Council) (Leithwood and Menzies, 1998 ; Carr, 1998) สาระสำคัญของแต่ละแบบ มีดังต่อไปนี้

1) แบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administrative Control School Council) เกิดจากแนวคิดในการกระจายอำนาจหน้าที่ในการบริหารการเงิน บุคลากร และวิชาการให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การบริหารโรงเรียนนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุดนั้นในระยะแรก ๆ ผู้บริหารมักจะใช้วิธีขอคำปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการจากครู ผู้ปกครองนักเรียน หรือผู้แทนชุมชน ดังนั้น คณะกรรมการโรงเรียนที่ตั้งขึ้น มักจะมีบทบาทสำคัญอยู่ที่การเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนนั่นเอง ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นประธาน และเจ้าหน้าที่เขตการศึกษาเป็นกรรมการ โดยตำแหน่งส่วนคณะกรรมการอื่น ๆ มาจากการเลือกตั้งของกลุ่มบุคคลแต่ละประเภท ในการกำหนดนโยบายในการวางแผนในการหาแนวทางแก้ปัญหาและการดำเนินงานของโรงเรียนคณะกรรมการจะมีบทบาทในการร่วมเสนอความคิดเห็น แต่อำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้าย ยังคงอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน

ตัวอย่างการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ควบคุมโดยผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนในเขต Edmonton เมือง Alberta ประเทศ Canada ซึ่งประกาศใช้เป็นทางการทั่วทั้งเขต ในปี ค.ศ.1980 มีการประกาศตั้งคณะกรรมการบริหารโรงเรียนในทุกโรงเรียน ให้ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนให้มากขึ้น แต่อำนาจตัดสินใจยังอยู่ที่ตัวผู้บริหารโรงเรียน อีกตัวอย่างหนึ่งของคณะกรรมการสถานศึกษา ที่ผู้บริหารเป็นหลักในการควบคุมและตัดสินใจ คือ การจัดการศึกษาในรัฐ Texas สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีกฎหมายประกาศใช้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในปี ค.ศ.1990 โดยในระยะแรกมีคณะกรรมการโรงเรียนแบบควบคุมโดยผู้บริหาร แต่ต่อมาได้ค่อยๆ เปลี่ยนไปใช้แบบที่ควบคุมโดยครู (Professional Control School Council) หรือมีครูเป็นหลัก

2) แบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control School Council) การบริหารตามแนวนี้นี้ ตัวแทนคณะครูจะมีสัดส่วนมากที่สุดในการคณะกรรมการโรงเรียน การจัดคณะกรรมการ

แบบนี้เกิดจากแนวคิดที่ว่า ครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ครูเป็นผู้ปฏิบัติจึงย่อมจะรับรู้ปัญหาทุกอย่างได้ดีกว่า และถ้ามีโอกาสตัดสินใจก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากที่สุด

ตัวอย่างการบริหารแบบนี้มีในเขต Columbus รัฐ Ohio สหรัฐอเมริกา ประกาศใช้แบบนี้ เมื่อปี ค.ศ. 1989 โดยก่อนหน้านั้นได้มีโครงการนำร่อง มีการตั้งสภา ABC (Association Building Council) ขึ้นในแต่ละเขตการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนสหภาพครู 1 คน ตัวแทนครู 2 คน เลือกโดยกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน และตัวแทนครูอีก 2 คน ซึ่งเลือกโดยคณะครู รวมมีสมาชิกสภา ABC 5 คน ตัวอย่างของคณะกรรมการแบบที่ควบคุมโดยครูที่เห็นชัดอีก 2 แห่ง คือใน Miami และ Los Angeles โดยในแต่ละโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนจะประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน เป็นประธาน ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง และสมาชิก 1 คน จากสภา ABC การตัดสินใจใช้เสียงข้างมาก คือ 2 ใน 3 ขึ้นไป ผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจคัดค้าน (Veto) ได้บทบาทของคณะกรรมการเป็นกรรมการบริหาร

3) แบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Control School Council) จุดประสงค์ของแบบการบริหารที่ควบคุมโดยชุมชน คือ การเพิ่มความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนและผู้ปกครอง และเพื่อให้ผู้รับบริการการศึกษามีความพึงพอใจในการศึกษาที่จัดให้มากที่สุด แนวคิดสำคัญก็คือ หลักสูตรของโรงเรียนควรตอบสนองความต้องการ และค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด คณะกรรมการโรงเรียนจึงมีสัดส่วนจำนวนตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

ตัวอย่างของการบริหารลักษณะนี้ ได้แก่ ประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งได้มีกฎหมายปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1989 โดยการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไปสู่โรงเรียนและชุมชนมากที่สุด คณะกรรมการโรงเรียน เรียกว่า คณะกรรมการสภาบริหารโรงเรียน (Board of Trustees) ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง 5 คน (มาจากการเลือกตั้ง) ผู้แทนครู 1 คน (จากการเลือกตั้ง) ผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียน 1 คน (เฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) คณะกรรมการมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารการเงิน การให้จ้างและเลิกจ้าง ผู้บริหารและครู และการบริหารทุกอย่างในโรงเรียน คณะกรรมการจะต้องมีนโยบายการบริหารที่ชัดเจน ระบุไว้ในธรรมนูญโรงเรียน (School Charter) เพื่อความชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้

4) แบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional & Community Control School Council) แนวคิดของคณะกรรมการโรงเรียนลักษณะนี้ มีความเชื่อว่าทั้งครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ครูจะได้รับรู้ค่านิยมและความต้องการของผู้ปกครอง ในขณะเดียวกันผู้ปกครอง ก็มีโอกาสช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูด้วย สัดส่วนของผู้แทนครูและผู้แทนจากผู้ปกครองและชุมชน จะมีเท่าๆ กันในคณะกรรมการโรงเรียน เป็นคณะกรรมการบริหาร

ตัวอย่างในเมือง Salt Lake City รัฐ Utah สหรัฐอเมริกา คณะกรรมการบริหารโรงเรียนประกอบด้วยตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนครู ผู้บริหารโรงเรียน มีอำนาจบริหารงบประมาณ ประเมินบุคลากร จัดหลักสูตรและกิจกรรมต่างๆ ในประเทศ Spain ซึ่งประกาศการปฏิรูปการศึกษา ในปี ค.ศ. 1985 ตามกฎหมายการศึกษา (Education Law of 1985) คณะกรรมการโรงเรียนประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน (เป็นประธาน) ตัวแทนของครูหรือหัวหน้าวิชาการ (มากกว่า 1 ใน 3) ตัวแทนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน (มากกว่า 1 ใน 3) ตัวแทนจากเมือง 1 คน และเลขานุการ 1 คน (เลือกจากโรงเรียน ไม่มีสิทธิ์ออกเสียง) คณะกรรมการจะเลือกผู้บริหารโรงเรียนจากคณะครูในโรงเรียน มีสัญญาการทำงานวาระละ 3 ปี เมื่อพ้น 3 ปีแล้ว หากไม่ได้รับเลือกอีกผู้บริหารผู้นั้นต้องออกไปทำหน้าที่ครูตามปกติ คณะกรรมการโรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ในการรับนักเรียน การจัดหลักสูตร การบริหารงบประมาณ การจัดกิจกรรมพิเศษ การจัดเครื่องอำนวยความสะดวก นิเทศการบริหารและการจัดการเรียนการสอน สำหรับประเทศไทย คณะกรรมการสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “School Board” (Office of the National Education Commission, 1999) เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Control School Board) โดยมีสัดส่วนคณะกรรมการที่มาจากชุมชน (ผู้แทน ผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ) มากที่สุด

3.5 ความสำคัญของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

จากการศึกษาเรื่องการนำหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือเป็นศูนย์กลางในการบริหารไปใช้ในการบริหารโรงเรียน ได้พบว่ามีประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการศึกษาโดยรวมดังนี้ (Myers and Stonehill, 1993 ; Herman and Herman, 1993 ; Florida Department of Education, 1998)

1. เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์เพื่อร่วมกันจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้ครูเจ้าหน้าที่และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน
2. ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น
3. เป็นการระดมทรัพยากรด้านการเงินและด้านวิชาการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน
4. สร้างและสนับสนุนให้เกิดผู้นำใหม่ๆ ในทุกระดับ
5. เพิ่มปริมาณและคุณภาพการติดต่อสื่อสาร
6. สร้างความยืดหยุ่นในการทำงานทำให้เกิดการริเริ่มจัดทำโครงการใหม่ๆ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น
7. การที่ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ จึงเกิดแนวทางที่จะต้องใช้งบประมาณโดยประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด
8. เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในโรงเรียนได้เสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการศึกษา

9. ชุมชนมีส่วนร่วมและมีสิทธิ์ในการบริหารและจัดการศึกษา
10. การบริหารและการตัดสินใจทำด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
11. ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและโครงการใหม่ ๆ

3.6 ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการบริหารแบบการใช้โรงเรียนเป็นฐาน

จากการศึกษาของ Wohlstetter (1995) เกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ไปใช้ในการบริหารโรงเรียนโดยศึกษาจากโรงเรียนระดับต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และออสเตรเลีย ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ โรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ต้องมีการปรับโครงสร้างองค์การของโรงเรียนใหม่ เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมี “อำนาจหน้าที่ที่แท้จริง” (Real Authority) เกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากรและหลักสูตร โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น Odden and Wohlstetter (1995) ได้ร่วมกับนักวิจัยแห่งมหาวิทยาลัย Southern California ทำการศึกษาผลการนำรูปแบบการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานไปปฏิบัติ พบว่า มีหลายแห่งประสบความสำเร็จ แต่ก็มีอีกหลายแห่งที่นำไปใช้ไม่ได้ผล เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานประสบความสำเร็จ คือ ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนต้องมีอำนาจอย่างแท้จริงในการบริหารงบประมาณบุคลากรและหลักสูตร และอำนาจหน้าที่ต้องถูกใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และมีผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งกลยุทธ์สำคัญที่ทำให้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานประสบความสำเร็จ ได้แก่ (Wohlstetter and Morhman, 1993 ; Wohlstetter, 1995 ; Odden and Wohlstetter, 1995)

1) การกระจายอำนาจ (Disperse Power) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีประสิทธิภาพต้องเป็นการกระจายอำนาจไปให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียน และ คณะอนุกรรมการได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด เมื่อเริ่มนำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปปฏิบัติ แต่ละโรงเรียนจะต้องมีการตั้งคณะกรรมการโรงเรียน (School Council) ขึ้น ซึ่งอาจกำหนดรูปแบบมาจากส่วนกลางจากเขตพื้นที่การศึกษาหรือโรงเรียนกำหนดเองก็ได้ โดยส่วนใหญ่แล้วคณะกรรมการโรงเรียนจะประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครองและบุคลากรอื่น ๆ ซึ่งได้มาจากการเลือกตั้งของแต่ละกลุ่มวิชาชีพ บางโรงเรียนคณะกรรมการมีอำนาจตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ แต่บางโรงเรียนคณะกรรมการเป็นเสมือนที่ปรึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจตัดสินใจเมื่อเรื่องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการโรงเรียนแล้ว

คณะกรรมการโรงเรียนมักจะตั้งคณะอนุกรรมการ (Subcommittees) ขึ้นมากี่คณะแล้วแต่จะเห็นสมควร (ปกติมี 3-12 คณะ) โดยให้รายงานหรือขึ้นตรงต่อคณะกรรมการโรงเรียน คณะอนุกรรมการจะได้รับมอบหมายทำงานในเรื่องหลัก ๆ ของโรงเรียน คณะอนุกรรมการบางคณะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหลักสูตรและการสอนอาจมีสมาชิกเฉพาะผู้ที่เป็นครูก็ได้ แต่คณะอนุกรรมการ

บางคณะที่เกี่ยวข้องกับประชาสัมพันธ์ เทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจะต้องประกอบด้วยครู ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน คณะอนุกรรมการเหล่านี้ต้องมีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ มีการกำหนดจำนวนสมาชิกและมีเวลาประชุมสม่ำเสมอ จุดสำคัญ ก็คือโรงเรียนต้องมอบหมายอำนาจตัดสินใจบางอย่างให้คณะอนุกรรมการ และต้องเป็นเรื่องที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนเท่านั้น เช่น การซื้ออุปกรณ์การศึกษา การขยายเวลาเรียนเพื่อให้มีเวลาสำหรับครูได้ประชุมวางแผน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง หรือการลดวันเรียนลงใน 1 ภาคเรียน เพื่อให้มีวันเวลาสำหรับการประชุม ผู้ปกครอง เป็นต้น

2) การเน้นที่การพัฒนาวิชาชีพครู (Stress Professional Development) การพัฒนาวิชาชีพครูในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จนั้น จะเป็นการพัฒนาในภาพรวมทั้งโรงเรียน และเป็นการพัฒนาระหว่างปฏิบัติงาน โดยมีแผนการพัฒนาต่อเนื่องเป็นแผนระยะยาว มีการติดตามผลรูปแบบการพัฒนานั้นอาจเป็นการส่งครูกลุ่มหนึ่งไปรับการอบรมจากภายนอกแล้ว มาขยายผลให้ครูทั้งโรงเรียน มีการนิเทศและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูด้วยกันระหว่างปฏิบัติงาน หรือมีโครงการเชิญวิทยากรภายนอก เช่น จากมหาวิทยาลัยหรือจากเขตการศึกษา มาให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนและวิชาการ การสาธิตการสอนแบบใหม่ ๆ หรือเชิญนักบริหารจากภาคธุรกิจมาให้ความรู้เรื่องการประชุมกลุ่มย่อย เทคนิคการตัดสินใจสั่งการ เป็นต้น นอกจากนี้ทักษะการเรียนการสอนแล้วทางโรงเรียนต้องพัฒนาครูให้มีทักษะในการบริหารและตัดสินใจด้วย เช่น การตัดสินใจเป็นกลุ่ม การสร้างฉันทามติ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง ฯลฯ รวมทั้งทักษะภาวะผู้นำ เช่น การดำเนินการประชุม การบริหารงบประมาณ การสัมภาษณ์ ฯลฯ ผู้ที่รับการฝึกอบรมและพัฒนานั้น นอกจากจะเป็นตัวครูทุกคนแล้ว ยังต้องมีการอบรมหรือพัฒนา ให้แก่ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น คณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และในบางกรณีอาจรวมถึงผู้แทนนักเรียน

ในโรงเรียนที่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จนัก การพัฒนามักจะเป็นการพัฒนาเฉพาะเรื่องหรือเฉพาะบุคคล มักเป็นการอบรมระยะสั้น ๆ แล้วขาดการนำไปปฏิบัติและติดตามผล โรงเรียนเหล่านี้มักขาดแผนการพัฒนาบุคคล ผู้บริหารมักจัดสรรงบประมาณสำหรับการอบรมเป็นครั้งคราวไป และไม่ได้มีการวางแผนระยะยาว และแผนในภาพรวมว่าใครควรได้รับการพัฒนาในเรื่องใดบ้าง และเมื่อไร

3) การเผยแพร่สารสนเทศ (Disseminate Information) การเผยแพร่ สารสนเทศควรเป็นการดำเนินการเพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับรู้เรื่องเกี่ยวกับโรงเรียนให้มากที่สุด เพราะในอดีตสารสนเทศมักจะมาจากหน่วยงานกลางตรงไปยังโรงเรียน แล้วย้อนกลับไป หน่วยงานกลางอีก โดยที่ครูในโรงเรียนหรือผู้ปกครองไม่มีโอกาสได้รับรู้เลย การเผยแพร่สารสนเทศในโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเน้นการที่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และชุมชนจะต้องได้รับรู้ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้มากที่สุดวิธีการเผยแพร่สารสนเทศที่นิยมใช้อาจใช้รูปแบบต่อไปนี้ เช่น ใช้กลุ่มงาน (Work Group) โรงเรียนต้องสร้างเครือข่าย (Network) ของกลุ่มงาน ซึ่งโดยปกติครูแต่ละคนจะเป็นคณะทำงานหรือสมาชิกในกลุ่มงานต่าง ๆ 2 หรือ 3 คณะขึ้นไป การให้

ข้อมูลสารสนเทศผ่านกลุ่มงาน จะทำให้มีการรับรู้ข่าวสารทั่วทั้งโรงเรียน โดยใช้วิธีการจัดประชุม (Meeting) บางโรงเรียนมีข้อกำหนดให้มีการประชุมในระดับหมวดวิชา หรือกลุ่มชั้นพื้นที่หลังจากการประชุมหัวหน้างานแล้ว ทั้งนี้ เพื่อที่จะกระจายสารสนเทศไปยัง ทุกคนอย่างรวดเร็วและได้รับผลย้อนกลับ (Feedback) ได้ทันการ บางโรงเรียนจัดชั่วโมงประชุมไว้ทุกเช้า เพื่อให้ครูและเจ้าหน้าที่ในแต่ละแผนกได้ประชุมปรึกษาหารือกันก่อนลงมือทำงาน ซึ่งทำให้ครูได้รับรู้เรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจทั่วถึงกัน และเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมมากขึ้น ใช้วิธีการกระจายสารสนเทศออกนอกโรงเรียน (Outreach) โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ คือ โรงเรียนที่จัดให้มีการสื่อสารอย่างเป็นระบบระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนจึงควรมีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ปกครองและชุมชนเป็นรายปี เพื่อใช้สำหรับการวางแผนดำเนินงานในปีต่อไป โรงเรียนต้องจัดให้มีการพบปะหรือสื่อสารกับผู้ปกครอง เช่น การประชุมผู้ปกครองและครู การจัดให้ผู้ปกครองเข้าเรียน หลักสูตรระยะสั้น เช่น คอมพิวเตอร์หรือ กิจกรรมทางคณิตศาสตร์ ระหว่างนักเรียนและผู้ปกครอง เป็นต้น บางโรงเรียนมีการจ้างบุคลากรเพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองด้วย

การให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เป็นวิธีการที่อาจใช้ได้เป็นอย่างดี โดยโรงเรียนต้องทำการรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานของโรงเรียนแล้วทำออกเป็นสารสนเทศ เช่น ผลการเรียนผลการดำเนินงานโครงการของโรงเรียน ผลการเรียนของนักเรียนซึ่งอาจทำในรูปของแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) หรือบันทึกในลักษณะต่างๆ แล้วหาวิธีนำเสนอให้ผู้ปกครอง รับทราบและให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป หรืออาจให้ข้อมูลข่าวสารโดยผ่านระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ (On-line Computer) การเขียน Homepages หรือ Website ในเครือข่าย Internet เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนได้เข้าไปศึกษาสารสนเทศของโรงเรียนได้ข้อมูลที่บรรจุไว้นั้น นอกเหนือจากผลการเรียนแล้ว อาจมีข้อมูลเกี่ยวกับงาน โครงการ การจัดซื้อ จัดจ้าง กำหนดการสำคัญ ข้อมูลงบประมาณและบุคลากร หลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอน ฯลฯ

4) การเลือกผู้บริหารโรงเรียนที่เหมาะสม (Select the Right Principal) โรงเรียนที่จะประสบผลสำเร็จมักจะมีผู้บริหารที่มีความสามารถในการเป็นผู้นำและรู้จักการมอบหมายงาน ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญมากในการกระจายอำนาจ สนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้น และชักจูงให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในงานของโรงเรียน และให้รางวัลอย่างเหมาะสมแก่ครูและเจ้าหน้าที่

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน คือ ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) การเป็นผู้นำ (Leader) และผู้สนับสนุน (Supporter) เป็นผู้นำนวัตกรรม (Innovations) เข้าสู่โรงเรียน และเป็นผู้ผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้า ผู้บริหารมักเป็นผู้ริเริ่มบุกเบิกหรือเป็นหัวทอก (Spearheaded) ในการพัฒนางานตามพันธกิจ (Mission) ของโรงเรียน และการมอบหมายงาน (Delegate) ให้บุคลากรในโรงเรียน เช่น การเลือกวัสดุ การบริหาร

งบประมาณ กำหนดการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารยังมีบทบาทในการทำให้ครูมีส่วนร่วมและรับผิดชอบโครงการทั้งหมดของโรงเรียน แม้แต่บทบาทการส่งเสริมให้โรงเรียนจัดเวลาอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนและบุคลากร จัดเวลาพักสำหรับครู เป็นต้น ผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญในการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอก ผู้บริหารจึงต้องไปร่วมเป็นกรรมการกับองค์กรเอกชน ส่งเสริมความสัมพันธ์กับหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนท้องถิ่น เป็นผู้จัดหาทรัพยากรจากภายนอกโรงเรียน เช่น ติดต่อมหาวิทยาลัยในการพัฒนาวิชาชีพครู ติดต่อกับภาคธุรกิจเพื่อขอคำแนะนำเรื่องเทคโนโลยี และการติดต่อกองทุนเอกชนหรือเครือข่ายทางการศึกษา เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านการเงินแก่โรงเรียน นอกจากนี้การเป็นผู้นำทางวิชาการแล้วบทบาทที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารคือ การจัดองค์การและเสริมสร้างและสนับสนุนบรรยากาศ ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน และจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา

5) การมีวิสัยทัศน์ (Have a Vision) โรงเรียนส่วนใหญ่ที่ใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานได้ผลดี จะมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับพันธกิจ (Mission) ค่านิยม (Values) และเป้าหมาย (Goals) ที่เกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน เป็นวิสัยทัศน์ที่สัมพันธ์กับแนวทางการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน รวมทั้งการตัดสินใจเรื่องต่างๆ วิสัยทัศน์นั้นจะเกิดจากกระบวนการสร้างฉันทามติ (Consensus - Building Process) หรือความเห็นพ้องของครูบุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นวิสัยทัศน์ที่มีการยอมรับร่วมกัน การจัดการเรียนการสอน การกำหนดหลักสูตรของโรงเรียนจะสอดคล้องกับแนวทางการจัด หลักสูตรระดับเขต ระดับรัฐ และระดับชาติแต่ครูจะมีอิสระในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยให้นักเรียนมีความรู้และพฤติกรรมเป็นตามหลักสูตรในที่สุด

6) การให้รางวัล (Reward Accomplishment) การให้รางวัลแก่บุคคล และกลุ่มต่างๆ ในโรงเรียนอย่างเหมาะสม ซึ่งอาจจัดได้หลากหลาย เช่น การให้รางวัลเป็นตัวเงิน การให้เป็นค่าตอบแทนการให้เป็นเงินค่าใช้จ่ายในการพัฒนาบุคลากรบางโรงเรียนให้ค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการโรงเรียนรางวัลที่ไม่เป็นตัวเงินที่อาจจัดให้เช่น การให้คำปรึกษา (Mentoring) บันทึกแสดงความซาบซึ้งจากผู้บริหารโรงเรียน การเลี้ยงอาหารเป็นกรณีพิเศษ และการให้โล่รางวัล ฯลฯ ในการให้รางวัลนั้นจำเป็นต้องดูความเหมาะสมของผู้รับรางวัลด้วย เพราะสมาชิกแต่ละคนนั้นมีความต้องการที่แตกต่างกัน บางคนต้องการการยอมรับ บางคนต้องการ ค่าจ้างเพิ่ม บางคนต้องการลดคาบสอน บางคนต้องการตำแหน่งเป็นผู้นำ ซึ่งผู้บริหารต้องเลือกให้รางวัลตามโอกาส และในปริมาณที่เหมาะสมด้วย การให้รางวัลและแรงจูงใจที่เหมาะสม เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่มีส่วนช่วยนำไปสู่การประสพผลสำเร็จในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3.7 ชุมชนและการมีส่วนร่วมทางการศึกษา

3.7.1 ความหมายของชุมชน

เกี่ยวกับความหมายของชุมชนมีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย เช่น ศ.นพ. ประเวศ วะสี (2536) ได้ให้ความหมายและความสำคัญของชุมชนไว้ว่า “ชุมชน คือ การที่คน

จำนวนหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ความเป็นชุมชนมีพลัง มีศักยภาพสูงในการแก้ปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมือง ชุมชนที่เข้มแข็งจะก่อให้เกิดการพัฒนาทุกด้าน”

ชุมชน“ประกอบด้วยประชาชนซึ่งอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินที่ต่อเนื่องกัน และเป็นผู้ซึ่งมีความสนใจร่วมกันกับผู้อื่นอย่างน้อย 1 อย่าง หรือมากกว่าที่เป็นเหตุให้ต้องอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินนั้น” (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2515)

ชุมชน คือ “กลุ่มชนซึ่งรวมกันอยู่โดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะโดยอาศัยหลักผูกพันในทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกันก็ตามที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น” (สุวิทย์ ยี่หวรรพันธ์, 2521)

“ชุมชน คือ กลุ่มมนุษย์กลุ่มหนึ่งที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ ที่ค่อนข้างแน่นและติดต่อกัน และมีส่วนสำคัญของชีวิตทั่วไปอย่างเดียวกัน ซึ่งมองได้จากมารยาท ประเพณี ขนบธรรมเนียมและแบบอย่างของการพูด” (Arther Dunham, 1958)

“ในทางวัฒนธรรมชุมชน คือ กลุ่มของประชาชนที่มีความเชื่อและพิธีกรรมเหมือนหรือใกล้เคียงกัน อาจจะมาจกความเป็นชาติพันธุ์หรือศาสนาเดียวกัน หรืออยู่ร่วมถิ่นฐานทางภูมิศาสตร์เดียวกัน และภูมิภาคหนึ่ง ๆ จะมีวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์แตกต่างกัน” (ApeI and Camozzi, 1996)

ความหมายและความสำคัญของชุมชนในปัจจุบัน มิได้เป็นเพียงขอบเขตด้านกายภาพของการอยู่ ร่วมกันของคนเพียงด้านเดียวเท่านั้น แต่ชุมชนมีความหมายครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่คน ครอบครัว เครือญาติ การผลิต ศาสนา และวัฒนธรรม ชุมชนจึงเป็นการมาอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเหมือนหรือใกล้เคียงกัน มีการจัดความสัมพันธ์ระหว่างกัน ตามกฎเกณฑ์ทางสังคม วัฒนธรรม และมีกิจกรรมร่วมกัน ในพัฒนาการของสังคมยุคใหม่ ขอบเขตด้านกายภาพมิได้เป็นตัวกำหนดหลักของความเป็นชุมชนทุกชุมชน โดยเฉพาะชุมชนในสังคมเมือง การจัดความสัมพันธ์และการมีกิจกรรมร่วมกันพัฒนามาเป็นตัวกำหนดหลัก เรียกว่า “ ชุมชนใหม่ ” (วิชิต นันทสุวรรณ, 2540)

กล่าวโดยสรุป ชุมชนจึงมีความหมายครอบคลุมตั้งแต่ การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในพื้นที่หรือขอบเขตที่แน่นอนหนึ่ง มีความผูกพันซึ่งกันและกัน อันเป็นผลมาจากการมีกิจกรรมทางการผลิต มีวิถีการผลิตที่เหมือนหรือใกล้เคียงกันหรือเกื้อกูลกัน มีกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างกันภายในกลุ่ม และเกิดจากกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อเดียวกันหรือใกล้เคียงกันและรวมถึงความคิดทางการเมือง หรือมีกระบวนการในการตัดสินใจร่วมกัน

3.7.2 องค์ประกอบของชุมชน

ไพฑูรย์ เครือแก้ว (2526) แยกองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนต้องมีสถานที่หรือท้องที่มีขอบเขตจำกัด ซึ่งมักจะเป็นที่มีดิน น้ำ อากาศดี มีแม่น้ำ ไหลผ่าน มีพื้นดินอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น
2. ชุมชนต้องมีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือกลุ่มบุคคลที่เป็นหญิงและชาย เด็ก และผู้ใหญ่ ต่างก็มีความรู้ ความสามารถ ความสนใจไม่เหมือนกัน แต่มีวิถีพฤติกรรมเหมือนกัน และใช้ชีวิตร่วมกัน มีความผูกพันเป็นพวกเดียวกัน
3. ชุมชนต้องมีศูนย์กลางของการทำงาน และบริการต่าง ๆ บางประการ เกี่ยวกับการงานอาชีพต่าง ๆ ของคนในชุมชน ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ และระดับการศึกษาของบุคคลในชุมชนนั้น ๆ เกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ก็ได้แก่ บริการทางการค้า บริการทางสุขอนามัย บริการทางการบันเทิง โรงเรียน เป็นต้น

3.7.3 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของชุมชน

งานวิจัยที่สนับสนุนโดยสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมแห่งสหประชาชาติ (UNRISD) (อ้างอิงจาก ศิริกาญจน์ โกสุม, 2542) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ

1. การแบ่งสรรอำนาจและการได้รับทรัพยากรที่ขาดแคลนหายาก
2. การมีความพยายามอย่างจริงจังโดยกลุ่มชนที่จะควบคุมชะตาชีวิตของตนเอง และปรับปรุงสภาพที่เป็นอยู่
3. การเปิดโอกาสให้บุคคลที่อยู่ในกลุ่มชั้นล่าง (From below) ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

ส่วนกาญจนา แก้วเทพ (2538) ได้วิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างนักพัฒนา และประชาชนในการทำงานร่วมกันตามแนววัฒนธรรมว่า ความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันของนักพัฒนาและประชาชนต้องมีลักษณะเฉพาะตัว คือ มีความสัมพันธ์แบบ Partnership อันมีองค์ประกอบย่อย 3 ลักษณะ คือ

1. Interdependence เป็นลักษณะที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รับผิดชอบร่วมกันเพราะฉะนั้นถ้าผลงานพัฒนาออกมาไม่ดี ก็ต้องรับผิดชอบร่วมกันทั้งสองฝ่าย
2. Balance เป็นความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน
3. Partner เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ผลประโยชน์ไม่ขัดแย้งกัน หากแต่สนับสนุนซึ่งกันและกันในรูปธรรมที่เป็นจริง ความสัมพันธ์ระหว่างนักพัฒนากับประชาชน จะเป็นรูปแบบที่แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ เรียกว่าเป็น Dynamic relationship ในบางสถานการณ์จะมีความสัมพันธ์แบบเพื่อนที่เสมอกัน บางสถานการณ์ประชาชนจะเป็นครู นักพัฒนาเป็นผู้เรียนรู้ บางสถานการณ์จะกลับกัน และบางสถานการณ์ก็จะเป็นเหมือนพี่น้องกัน

3.7.4 ปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนา

เสรี พงศ์พิศ (2525) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนา ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านบุคคล บุคคลที่จะทำงานพัฒนาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชนต้องสร้างเงื่อนไขของบทบาทของตนให้พร้อมที่จะเข้าไปทำงานและให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยต้องมีทัศนคติและจิตสำนึกต่อประชาชนอย่างเหมาะสม เช่น การยอมรับศักดิ์ศรีของประชาชนเท่าเทียมกับตน การมีความเชื่อและเคารพในตัวประชาชน การพร้อมที่จะเรียนรู้จากประชาชน และให้โอกาสแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและร่วมในกิจกรรมการพัฒนา และการส่งเสริมให้เหมาะสม ในขณะที่เดียวกันควรให้โอกาสผู้นำชุมชน รวมไปถึงบุคคลที่มีความคิดริเริ่มในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มีบทบาทในการพัฒนาอย่างเต็มตามความสามารถ

2. ปัจจัยด้านการบริหาร เป็นผลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามระเบียบราชการหรือองค์กรพัฒนาเอกชน ควรนำมาใช้ให้มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติพอสมควร เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ค่อนข้างเป็นอิสระและไม่ผูกพันกับระเบียบราชการมากเกินไป

3. ปัจจัยด้านโครงสร้างชุมชน แบ่งออกเป็นหลายองค์ประกอบ คือ

3.1 ลักษณะความสัมพันธ์ของชุมชน ชุมชนใดที่มีความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นลักษณะปฐมภูมิ รู้จักกันเป็นญาติพี่น้อง การมีส่วนร่วมจะดีกว่าชุมชนที่มีประชาชนจากหลายแห่ง และต่างวัฒนธรรมมาอยู่ด้วยกัน โดยมีฐานะความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแบบทุติยภูมิ

3.2 โครงสร้างของประชากร ชุมชนที่มีโครงสร้างประชากรวัยแรงงานมาก การมีส่วนร่วมจะมีมากกว่าโครงสร้างชุมชนที่วัยแรงงานย้ายออกไปทำงานที่อื่น

3.3 วัฒนธรรมชุมชนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เช่น การมีคนในชุมชนมีความเห็นอกเห็นใจและการเห็นความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่น จะทำให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมกันในชุมชนมากกว่าชุมชนที่ต่างคนต่างอยู่

3.4 ค่านิยมของชุมชน เช่น ค่านิยมการนับถือผู้นำอาวุโส หรือผู้นำชุมชนทำให้ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้

3.5 คุณภาพของประชากร ในชุมชนที่ประชากรมีคุณภาพดี เช่น ฐานะรายได้ดี การศึกษาดี มีทัศนคติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความตื่นตัวในการพึ่งตนเอง จะเอื้ออำนวยให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมของชุมชนมากกว่า

3.6 โครงสร้างของอำนาจ หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจของกลุ่มในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ซึ่งโดยมากมักมีฐานะดี มีความรู้และประสบการณ์มากกว่าคนอื่น ถ้าผู้นำเห็นประโยชน์ในการมีส่วนร่วม ก็จะเป็นแกนนำในการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.7 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ถ้าชุมชนตั้งถิ่นฐานมีลักษณะเป็นกลุ่มจะทำให้ประชาชนรู้จักกันและทำกิจกรรมร่วมกันมากกว่าชุมชนที่ตั้งอยู่อย่างกระจัดกระจายยากต่อการรวมกลุ่ม

3.8 ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมของชุมชน ชุมชนใดมีทรัพยากรและมีสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ดี เช่น เป็นชุมชนที่อยู่ในเขตชลประทานหรือประชาชนมีการศึกษาดี มีรายได้จากการเกษตรสม่ำเสมอทุกปี จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและความต้องการของชุมชนดีกว่าชุมชนที่ขาดทรัพยากรและมีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี

3.7.5 บทบาทของชุมชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ในช่วงที่ประเทศไทยกำลังเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับมาตรฐานการครองชีพของคนทั้งมวล การศึกษาได้ถูกให้ความสำคัญในฐานะเครื่องมือที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายดังกล่าว สถานศึกษาจึงมีบทบาทนำในการสร้างกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน นับตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์จากกระบวนการนี้ โดยรัฐได้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการและสถานศึกษาให้เอื้อต่อแนวคิดนี้ เช่น การจัดตั้งโรงเรียนชุมชน โครงการมัธยมศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท (ม.พ.ช.) และโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท (กศ.พช.) เป็นต้น

สำหรับในช่วงที่เพิ่งผ่านมานี้ การจัดการศึกษาภายใต้โครงสร้างทางการศึกษา ที่รวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ไม่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและตอบสนอง ความต้องการของชุมชน ประกอบกับกระแสกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นได้ก่อตัวและแรงขึ้นเป็นลำดับ การเรียกร้องให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ รวมทั้งการจัดการศึกษาจึงเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง หลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมดังกล่าว จึงได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ยิ่งไปกว่านั้นชุมชนยังถูกคาดหวังให้เข้ามามีส่วนรับผิดชอบ และรับภาระในการจัดการศึกษาร่วมกับรัฐและเอกชน แนวคิดดังกล่าวนี้ได้ปรากฏอย่างชัดเจนในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) และฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ที่ใช้กันอยู่ในทุกวันนี้

อย่างไรก็ตาม บทบาทของชุมชนและรูปแบบในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ภายใต้โครงสร้างทางการศึกษาที่เป็นอยู่นี้ แม้ว่าชุมชนไม่อาจกำหนดและควบคุมได้มากนัก แต่ก็ เป็นทางเลือกหนึ่งที่ชุมชนจะได้เข้าไปมีบทบาทหรือส่วนร่วมกับการศึกษาในระบบ ซึ่งเป็นสิ่งที่ ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในสังคมปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539) ได้ทำการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษา และพบความหลากหลายของรูปแบบดังกล่าวนี้ ในโรงเรียนและชุมชนทั่วทุกภาคของประเทศ อย่างไรก็ตาม เมื่อนำผลการศึกษาดังกล่าวมาวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งเพื่อชี้ให้เห็นบทบาทของชุมชน ในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนและรูปแบบการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว ก็จะพบบทบาทสำคัญดังนี้

1. บทบาทผู้สอน ผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ชุมชนเข้าไปมีบทบาทในด้านนี้ผ่านทางผู้นำและผู้รู้หรือผู้ทรงภูมิปัญญา ตลอดจนประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และระบบคุณค่าที่ชุมชนมีอยู่ไปสู่นักเรียน การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์โดยผู้นำและผู้รู้ของชุมชนในระบบการศึกษาของโรงเรียน มักทำอย่างเป็นทางการ คนเหล่านี้จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นครูชาวบ้านหรือวิทยากรภายนอก หรือผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นและได้รับมอบหมายจากโรงเรียนให้ทำหน้าที่สอนหรือถ่ายทอดความรู้ตลอดจนประสบการณ์ที่มีอยู่ให้แก่ นักเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จัดขึ้นภายใต้ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียน อาจมีบ้างที่จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากวิถีชีวิต หรือบริบทของการเรียนการสอนของครูชาวบ้านเอง

นอกจากนี้ชุมชนยังได้ใช้ประเพณีและพิธีกรรมที่จัดขึ้นตามวัฏจักรของแต่ละชุมชนมาเป็นเครื่องมือดึงนักเรียนให้เข้าไปเรียนรู้ ซึ่งนับเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ของชุมชน

2. บทบาทการบริหารและจัดการการศึกษาในโรงเรียน บทบาทนี้ของชุมชนได้ปรากฏหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่บทบาทในด้านนี้ของชุมชนจะได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจากโรงเรียน โดยอาศัยระเบียบและคำสั่งของทางราชการเข้ามารองรับ ตัวอย่างเช่น คณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการบริหารและจัดการศึกษาร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และโรงเรียนตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานอื่น ๆ ได้อีกตามความจำเป็น

การนำเอารูปแบบการบริหารและจัดการศึกษาดังกล่าวมาไว้ในที่นี้ ไม่ได้ต้องการเหมารวมว่า กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงได้เกิดขึ้นแล้ว เพราะรูปแบบที่เป็นทางการนี้ ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างเข้ามาประกอบ จึงจะทำให้อัตราการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนเกิดขึ้นสูง ในบรรดาปัจจัยหลายอย่างส่งผลต่ออัตราการมีส่วนร่วมนั้น พบว่าภาวะผู้นำของครู และผู้นำชุมชนและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน มีความสำคัญค่อนข้างมาก ดังเช่นที่ปรากฏในกรณีศึกษา โรงเรียนบ้านควนซี้แรด อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา (จำนงค์ แรกพินิจ, 2540) กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านบ่อพระ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปให้สถานศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีบทบาท อำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ มีอิสระและความคล่องตัวในการตัดสินใจ การบริหารจัดการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารทั่วไป โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชน ผู้แทนครู ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีคุณภาพมาตรฐานสนองตอบความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

4. ความก้าวหน้าของครูและบุคลากรทางการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการจัดระบบข้าราชการครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาขึ้นใหม่ ตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 7 โดยเฉพาะในมาตรา 54 ได้กำหนดให้มีองค์กรกลางบริหารงานบุคคล ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งของหน่วยงานการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐ และระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นข้าราชการในสังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคล ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารงานบุคคล สู่ส่วนราชการที่บริหาร และจัดการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา กำหนดให้บุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านการบริหาร และการจัดการศึกษา สังกัดอยู่ในองค์กรกลางบริหารงานบุคคลเดียวกัน และโดยที่องค์กรกลางบริหารงานบุคคล และระบบการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 มีหลักการที่ไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้ยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารงานบุคคล สู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา อีกทั้งไม่สอดคล้องกับหลักการปฏิรูประบบราชการและการปฏิรูปการศึกษา จึงมีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และเพื่อให้มีเอกภาพทางด้านนโยบายการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และมีการกำหนดตำแหน่งวิทยฐานะและการให้ได้รับเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่ง คือ

มาตรา 38 ตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา

ก. ตำแหน่งที่มีหน้าที่เป็นผู้สอนในหน่วยงานทางการศึกษา ได้แก่ ตำแหน่งดังต่อไปนี้

- (1) ครูผู้ช่วย
- (2) ครู
- (3) อาจารย์
- (4) ผู้ช่วยศาสตราจารย์
- (5) รองศาสตราจารย์
- (6) ศาสตราจารย์

ตำแหน่งใน(1) และ(2) จะมีในหน่วยงานการศึกษาได้ก็ได้ ส่วนตำแหน่งใน (3) ถึง (6) ให้มีในหน่วยงานการศึกษาที่สอนระดับปริญญา

ข. ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ตำแหน่งดังต่อไปนี้

- (1) รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
- (2) ผู้อำนวยการสถานศึกษา
- (3) รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- (4) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ตำแหน่งผู้บริหารใน (1) และ (2) ให้มีในสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา ตามประกาศกระทรวง ตำแหน่งผู้บริหารใน (3) และ (4) ให้มีในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มาตรา 39 ให้ตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาดังต่อไปนี้ เป็นตำแหน่งที่มีวิทยฐานะ ได้แก่

ก. ตำแหน่งครู มีวิทยฐานะดังต่อไปนี้

- (1) ครูชำนาญการ
- (2) ครูชำนาญการพิเศษ
- (3) ครูเชี่ยวชาญ
- (4) ครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ข. ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา มีวิทยฐานะดังต่อไปนี้

- (1) รองผู้อำนวยการชำนาญการ
- (2) รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
- (3) รองผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
- (4) ผู้อำนวยการชำนาญการ
- (5) ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
- (6) ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
- (7) ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญพิเศษ

ค. ตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา มีวิทยฐานะดังต่อไปนี้

- (1) รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชำนาญการพิเศษ
- (2) รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชี่ยวชาญ
- (3) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชี่ยวชาญ
- (4) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชี่ยวชาญพิเศษ

มาตรา 54 การให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะใด และการเลื่อนเป็นวิทยฐานะใด ต้องเป็นไปตามมาตรฐานวิทยฐานะตามมาตรา 42 ซึ่งผ่านการประเมิน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความประพฤติด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ประสิทธิภาพ การปฏิบัติงาน ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ ผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการเรียน การสอน

มาตรา 55 ให้มีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะ สำหรับตำแหน่งที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเป็นระยะๆ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความรู้ ความสามารถ ความชำนาญการ หรือความเชี่ยวชาญ ในตำแหน่ง และวิทยฐานะที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนด

กรณีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ใดไม่ผ่านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนด ให้ดำเนินการตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

(1) ให้มีการพัฒนาข้าราชการผู้นั้นให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล เพื่อให้สามารถผ่านการประเมินผลการปฏิบัติงานได้

(2) ให้ดำเนินการในมาตรการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ตามมาตรา 73 หรือเงินเดือนประจำตำแหน่ง หรือเงินวิทยฐานะแล้วแต่กรณี

(3) ในกรณีที่ผู้ใดไม่สามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ในระดับที่กำหนด ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 สั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการ

5. การปฏิรูปการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้กล่าวถึงการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

5.1 ความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้

ประชาคมการศึกษา นักคิด นักการศึกษาสถาบันทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรม และผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งหลายต่างเห็นพ้องต้องกันว่า ถึงเวลาต้องปฏิรูป วัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทยทั้งชาติ ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังนี้

1. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทย การปฏิรูปวัฒนธรรมการเรียนรู้ จะช่วยพัฒนาคนไทยให้เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรมตระหนักในคุณค่าของตนเองและผู้อื่น และสรรพสิ่งทั้งหลาย รู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ในครรลองแห่งความดีงาม รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เป็นคนมีเหตุผลยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพกฎ กติกาของสังคม มีความขยัน ซื่อสัตย์และเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความสามารถในการใช้ภาษา สื่อสาร การคิดคำนวณ การคิด วิเคราะห์แบบวิทยาศาสตร์ คิดเป็นระบบ สามารถใช้สติปัญญาอย่างเฉลียวฉลาด ลึกซึ้งเพื่อเรียนรู้ ให้บรรลุความจริง ความดี ความงามของสรรพสิ่ง เป็นคนที่มีสุขภาพกายและใจดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ บุคลิกภาพร่าเริงแจ่มใส จิตใจอ่อนโยนและเกื้อกูล มนุษย์สัมพันธ์ดี เผชิญและแก้ปัญหาได้ ดำรงชีวิตอย่างอิสระและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความเข้มแข็งของสังคมไทย ประเทศไทยจะไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเมือง การปฏิรูประบบราชการ การปฏิรูประบบเศรษฐกิจ และการปฏิรูปอื่นใด ถ้าไม่ปฏิรูปการศึกษาตรงหัวใจคือการปฏิรูปการเรียนรู้

3. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคอิเล็กทรอนิกส์และใยแก้วนำแสงที่วิทยาการเจริญก้าวหน้า ความรู้และสรรพวิทยา การเดินทางไปที่ต่างๆด้วยความรวดเร็ว ข้อมูลและสาระความรู้ต่างๆ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนทุกวัยจึงต้องมีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่รอบตัว ทั้งจากครูคน ครูเครื่อง และ คุรุธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ผู้เรียนในยุคโลกาภิวัตน์ ต้องมีความสามารถในการใช้ ภาษาได้มากกว่า 1 ภาษา คือ ต้องรู้และใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว และใช้ ภาษา ต่างประเทศเพื่อสื่อสารกับสากลได้ด้วย ต้องมีความคล่องแคล่วในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นประตูที่จะเปิดออกไปสู่โลกกว้าง เพื่อเข้าถึง ข้อมูลข่าวสาร ต่างๆ และรู้จักสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตของตน ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

4. ปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครู พ่อแม่ ผู้ปกครองและสังคมไทย การปฏิรูปการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมใน การดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545) เป็นการเปิดแนวทางใหม่ๆให้แก่ครู พ่อแม่ ชุมชน มีอิสระในการเลี้ยงดู ให้การศึกษาจัดหลักสูตรและการบริหารจัดการ ให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น

5. ปฏิรูปการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกฎหมาย การปฏิรูปการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545) จึงเป็นภารกิจที่มีกฎหมายรองรับ ครูอาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องถือปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จ ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ไม่ใช่แผนนโยบายหรือแผนงานที่ใครจะทำก็ได้หรือไม่ทำได้ หรือ เปลี่ยนแปลงได้ตามใจชอบของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเหมือนอดีตที่ผ่านมา

กล่าวโดยสรุป การปฏิรูปการเรียนรู้ คือการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และครูต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้อง กับความสนใจ ความแตกต่างของผู้เรียน มีการบูรณาการเนื้อหาวิชาตามความเหมาะสมเพื่อมุ่ง ผลให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และดำรงตนในสังคมอย่างมีความสุข

5.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด

แนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสำคัญที่สุดมิใช่เรื่องใหม่ ได้มีการใช้แนว คิดนี้สืบต่อกันมาอย่างกว้างขวางในสังคมไทย

พระธรรมปิฎก(2542) กล่าวว่า การเรียนรู้ตามแนวพุทธธรรมเน้น “คน” เป็นศูนย์กลาง กระบวนการเรียนรู้จึงจะเป็นกระบวนการพัฒนา “คน” ทั้งในลักษณะที่เป็นปัจเจกชน (คือคนแต่ละคน) และการพัฒนา “กลุ่มคน” ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ เมื่อ “คน” มีความสำคัญที่สุดของการเรียนรู้ วิธีการฝึกอบรมจึงเป็นการพัฒนาทุกองค์ประกอบของความเป็น “คน”

การเรียนรู้ตามวิถีชีวิตไทยแบบดั้งเดิม มีลักษณะเป็นการสั่งสอนรายบุคคล เมื่ออยู่ในครอบครัว พ่อแม่สอนลูกชายให้เขียนอ่านออกเขียนได้ สอนลูกหญิงให้ทำงานบ้านเรือน รู้จักรักนวลสงวนตัวเมื่อเติบโตขึ้นผู้ชายได้บวชเรียนกับพระที่วัด ได้ฝึกงานอาชีพ การทำมาหากิน ส่วนผู้หญิงฝึกคุณสมบัติของกุลสตรีและฝึกงานอาชีพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้ดำเนินการรวบรวมแนวคิดทางทฤษฎี การเรียนรู้ และเสนอแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามความสามารถทั้งด้านความรู้ จิตใจ อารมณ์และทักษะต่างๆ

2) ลดการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาลง ผู้เรียนกับผู้สอน มีบทบาทร่วมกันใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ ให้ผู้เรียนได้เรียนจากสถานการณ์จริงที่เป็นประโยชน์ และสัมพันธ์กับชีวิตจริง เรียนรู้ความจริงในตัวเองและความจริงในสิ่งแวดล้อมจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

3) กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ครูทำหน้าที่เตรียมการ จัดสิ่งเร้า ให้คำปรึกษาวางแผนกิจกรรม และประเมินผล

5.3 ความหมายของกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้กล่าวถึงความหมายถึงของกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดไว้ว่า หมายถึง การกำหนดจุดหมาย สาระ กิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดประเมินผล ที่มุ่งพัฒนา “คน” และ “ชีวิต” ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

กิจกรรมการเรียนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นเพื่อนมนุษย์ ธรรมชาติ และเทคโนโลยี ผู้เรียนได้ค้นคว้าทดลองฝึกปฏิบัติแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนค้นพบสาระสำคัญของบทเรียน ได้ฝึกวิคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการ และสามารถแสดงออกได้ชัดเจนมีเหตุผล

ครูมีบทบาทปลุกเร้าและเสริมแรงศิษย์ในทุกกิจกรรม ให้ค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมทั้งการร่วมทำงานเป็นกลุ่ม จัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม ความมีวินัย รับผิดชอบในการทำงาน ผู้เรียนมีโอกาสฝึกการประเมินและปรับปรุงตนเอง ยอมรับผู้อื่น สร้างจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองดี

การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา เกิดขึ้นได้ในหลายระดับทั้งในตัวผู้เรียน ในห้องเรียน และนอกเหนือไปจากห้องเรียนที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

ระดับผู้เรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย กิจกรรม และวิธีการเรียนรู้ ได้คิดเองปฏิบัติเอง ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งร่วมประเมินผลการพัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพ ความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละคน

ระดับห้องเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้คิดเอง ทำเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเองในเรื่องที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย กิจกรรม และวิธีการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาการเรียนรู้อันเป็นคุณครูเป็นผู้วางแผนขั้นต้น ทั้งเนื้อหาและวิธีการแก่ผู้เรียน จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และช่วยชี้แนะแนวทางการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้อง ให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล

การจัดกระบวนการเรียนรู้ระดับห้องเรียนนี้ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ นอกจากครูและผู้เรียนแล้ว ผู้ที่มีบทบาทสนับสนุนสำคัญ คือ ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรสนับสนุนการสอน ตลอดจนการจัดหาสื่อการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวผู้เรียน

ระดับนอกเหนือห้องเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนทุกขั้นตอน

ระดับนอกเหนือห้องเรียนนี้ นอกจากผู้เรียนมีส่วนร่วมใน 2 ระดับ ที่กล่าวแล้ว ยังรวมถึงฝ่ายนโยบาย ผู้บริหาร พ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน และฝ่ายสนับสนุนอื่นๆ

5.4 ปัจจัยสำคัญในการสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้

5.4.1 กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดได้ดี ถ้าผู้เรียนมีโอกาสคิด ทำ สร้างสรรค์ โดยที่ครูช่วยจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อ และสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน

5.4.2 คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมของร่างกาย และจิตใจ และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

5.4.3 สาระการเรียนรู้มีความสมดุลเหมาะสมกับวัย ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ผลการเรียนรู้จากสาระและกระบวนการ จะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดี และมีความสุขในการเรียน

5.4.4 แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเพียงพอ ที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ ตามความถนัด ความสนใจ

5.4.5 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครู ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูล ห่วงใย มีกิจกรรมร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ คือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถักทอความคิด พิชิตปัญหาร่วมกัน

5.4.6 ศิษย์มีความศรัทธาต่อครูผู้สอน สารที่เรียนรวมทั้งกระบวนการที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนใฝ่รู้ มีใจรักที่จะเรียนรู้ ทั้งนี้ ครูจะต้องมีความเชื่อว่าศิษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

5.4.7 สารและกระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถนำผลจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง

5.4.8 กระบวนการเรียนรู้ มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่นๆ เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กรต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ และร่วมมือกันให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้สูงสุด

เพื่อให้สถานศึกษาและครูผู้สอนได้ดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ ได้สอดคล้องกับ มาตรา 24 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545) เอกสารนี้จึงเสนอตัวอย่างการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดพอสังเขป ทั้งนี้ได้หมายความว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้จะต้องทำตามลำดับที่กล่าวต่อไปนี้เสมอไป ผู้สอนควรนำไปพิจารณาเพื่อเป็นทางเลือกหนึ่ง ต่อจากนั้นเชื่อว่าจะสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยตนเองอย่างแน่นอน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545)

กล่าวโดยสรุป การปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนในสังคมไทย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การเรียนรู้ จะต้องร่วมมือกับครอบครัวและชุมชน รวมทั้งผู้เรียน เพื่อปฏิรูปวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้โดยเริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อผู้เรียน จากเดิม ที่ละเลยไม่ให้ความสำคัญ มาเป็นมองผู้เรียนว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด และตามความต้องการของผู้เรียน ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และนโยบายของรัฐ การปฏิรูปการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ สถานศึกษาจัดหลักสูตรและการบริหารจัดการ ให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น

6. มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินภายนอก และเป็นแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่างๆเพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการ ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2543 จำนวนทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2544) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรฐานด้านผู้เรียนดังต่อไปนี้

6.1 มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลป และวัฒนธรรมที่ดั่งงามของไทย

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนรู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ มีบุคลิกที่ดี

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 11 ผู้เรียนปราศจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

6.2 มาตรฐานด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กรโครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรและครู ตามความจำเป็นและเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษาจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6.3 มาตรฐานด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 19 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ

มาตรฐานที่ 21 ครูมีวิญญานความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 26 สถานศึกษามีอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 27 ชุมชน/ผู้ปกครองมีศักยภาพในการสนับสนุนการจัดและการพัฒนาการศึกษา

7. โรงเรียนที่มีประสิทธิผล (School Effectiveness)

7.1 ความหมายของโรงเรียนที่มีประสิทธิผล

โรงเรียนที่มีประสิทธิผล หมายถึง โรงเรียนที่สามารถบริหารจัดการศึกษาได้บรรลุตามความมุ่งหมาย ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่กำหนดไว้ว่า สถานศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้น การฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยคำนึงความแตกต่างของผู้เรียน จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนที่มีประสิทธิผล เป็นโรงเรียนที่มีการบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งที่สร้างให้เด็กรู้จักตัวเอง รู้จักสังคม รู้จักการดำรงชีพอยู่ในสังคม รู้จักการคิดการแก้ปัญหา ตลอดจนการสร้างให้เป็นคนที่สมบูรณ์และเป็นพลเมืองดี มีคุณภาพของชาติ ฉะนั้นโรงเรียนจะต้องมีบทบาทและจัดการเรียนการสอน ตลอดจนประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เด็กสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ โรงเรียนที่ดีจะพิจารณาได้จากองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ บุคลากร เช่น ผู้บริหาร ครู และ ภารโรง การจัดโครงสร้างการบริหารงาน ในโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน สภาพของโรงเรียนด้านเทคโนโลยีและอื่น ๆ ได้มีนักวิชาการการศึกษาหลายท่านให้ทัศนะ เกี่ยวกับลักษณะโรงเรียนประถมศึกษาที่ดี ซึ่งในเรื่องนี้ สุรัฐ ศิลปอนันต์ (2536) ได้แปลบทความที่ชื่อว่า “โรงเรียนที่ดีที่สุดของอเมริกา” สรุปได้ดังนี้

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้จัดให้มีโครงการโรงเรียนยอดเยี่ยมแห่งอเมริกา ซึ่งมีโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด 177 โรงเรียน ได้รับเกียรติให้เป็นโรงเรียนเกียรติยศในโครงการดังกล่าว โรงเรียนทั้ง 177 โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่มีหลายขนาดตั้งแต่ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในใจกลางเมืองและชานเมือง และเป็นโรงเรียนประเภทยากจนจนถึงร่ำรวย โครงการดังกล่าวเป็นการปฏิรูปโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้โดยการหาช่องทางหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อที่จะสนองความจำเป็นพื้นฐานให้กับนักเรียน โครงการนี้กำหนดขึ้นมาจากใต้ สมมติฐานที่ว่า ประสบการณ์ในโรงเรียนช่วงแรก ๆ ของเด็กจะเป็นตัวกำหนดพื้นฐานการเรียนรู้ไปตลอดชีวิต รูปแบบที่ทดลองทำ ได้แก่

- 1) เลิกเรียนแบบท่องจำ โดยการให้นักเรียนชั้นประถม 2 วิจัยหนังสือ และให้ ชั้นประถม 6 วิเคราะห์รายการโทรทัศน์ เป็นต้น
- 2) เลิกแยกเด็ก โดยการคละเด็กที่มีความสามารถต่าง ๆ กันไว้ในห้องเดียวกัน เพื่อช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนดีขึ้น เด็กที่เก่ง (อัจฉริยะ) ก็อาจช่วยเพื่อนในชั้นได้อีกทางหนึ่งด้วย
- 3) ขยายวันเปิดเรียนมากขึ้น จากเดิมที่เคยเปิดปีละ 178 วัน เพิ่มเป็น 210 วัน โดยเลิกปิดภาคฤดูร้อนที่ใช้ระยะเวลาชานาน แล้วเปลี่ยนเป็นปิดระหว่างภาคในระยะสั้น ๆ
- 4) ช่วยเด็กยากจนในเมือง โดยใช้ปรัชญา “เธอทำได้” (you can success) เพื่อช่วยเด็กด้อยโอกาสที่มีความกดดันทางเศรษฐกิจ และสังคม มีโรงเรียนในโครงการนี้ ประมาณ 250 โรงเรียน ถือว่าเป็นแนวปฏิบัติที่พยายามสร้างความร่วมมือ ระหว่างผู้ปกครอง ครู และนักเรียนสังคมสงเคราะห์

จากโครงการดังกล่าว ทำให้สามารถหาคุณลักษณะที่เป็นจุดรวมของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศยอดเยี่ยมในอเมริกา ซึ่งมี 9 ประการ ดังนี้

1) ผู้ปกครองห่วงใย ได้แก่ มีการจัดให้ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในการศึกษาของเด็กในการสร้างสรรค์ โดยกว่าร้อยละ 90 อาสาสมัครเข้ามาช่วยงานต่าง ๆ ของโรงเรียน และโรงเรียนยังเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้าไปในโรงเรียนเพื่อเรียนคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ แบบปฏิบัติการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อนำไปกวดขันลูกที่บ้านได้

2) ครูใหญ่ผูกพัน โดยคุณลักษณะส่วนตัวของผู้ที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นคนที่มุ่งมั่น ผูกพัน และห่วงใยเด็ก ตลอดจนอุทิศตนให้เด็กมากกว่าภาระหน้าที่ที่เป็นอยู่ บางคนจะไปแนะนำตนเอง และเยี่ยมผู้ปกครองทุกบ้าน บางคนนั่งรับประทานอาหารกลางวันกับนักเรียนวันละคน เมื่อครบสิ้นปีการศึกษา ครูใหญ่นั้นก็สามารถพูดคุยกับนักเรียนได้ครบทุกคน

3) ครูหล่อเลี้ยง ได้แก่ การที่ครูทุ่มเทอย่างเต็มที่ เพื่อให้ให้นักเรียนแต่ละคนเรียนได้เต็มศักยภาพของคน บางโรงเรียนนักเรียนจะได้รับการดูแลจากครูอย่างใกล้ชิด โดยครูคนเดียวจะสอนตามนักเรียน 2 - 3 ปีติดต่อกัน บางโรงเรียนจะมีครูรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อช่วยวิเคราะห์ตัวเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนและอารมณ์ โดยมี “ครูผู้ดูแล” เป็นผู้จัดกิจกรรมให้กำลังใจเป็นประจำทุกวัน

4) เน้นการเขียน ได้แก่ มีการส่งเสริมการเรียนภาษาทั้งองค์รวม ได้แก่ การเน้นทักษะการเขียน ทักษะการพูด เช่น มีการเขียนจดหมายถึงครู และเพื่อนโดยใช้ระบบไปรษณีย์ในโรงเรียนและจัดทำหนังสือพิมพ์ของโรงเรียน เป็นต้น

5) เรียนจากประสบการณ์ตรง ได้แก่ การจัดกิจกรรมเดินป่า เรียนจากห้องปฏิบัติการต่างๆ จากสิ่งแวดล้อมชุมชนจำลอง การทำสวนครัว แล้วนำไปเขียนในหนังสือพิมพ์ของโรงเรียน ตลอดจนการไปดูการพิจารณาคดีในศาล แล้วเชิญผู้พิพากษามาตัดสินคดี (สมมติ) ที่โรงเรียน เป็นต้น

6) ใช้เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้แก่ การให้นักเรียนผลิต รายการโทรทัศน์ วงจรปิดต่างๆ เช้า และการใช้คอมพิวเตอร์ผสมผสานการเรียนรู้ในระดับเด็กประถม 1 นอกจากนี้โรงเรียนบางแห่งมีการให้ยืมคอมพิวเตอร์กลับบ้าน เหมือนยืมหนังสือจากห้องสมุด

7) ประเมินผลหลายวิธี ได้แก่ การใช้วิธีให้นักเรียนรายงานโดยการนำเสนอด้วยปากเปล่า ทำโครงการเป็นกลุ่ม ตลอดจนการให้เขียนบทความลงหนังสือพิมพ์

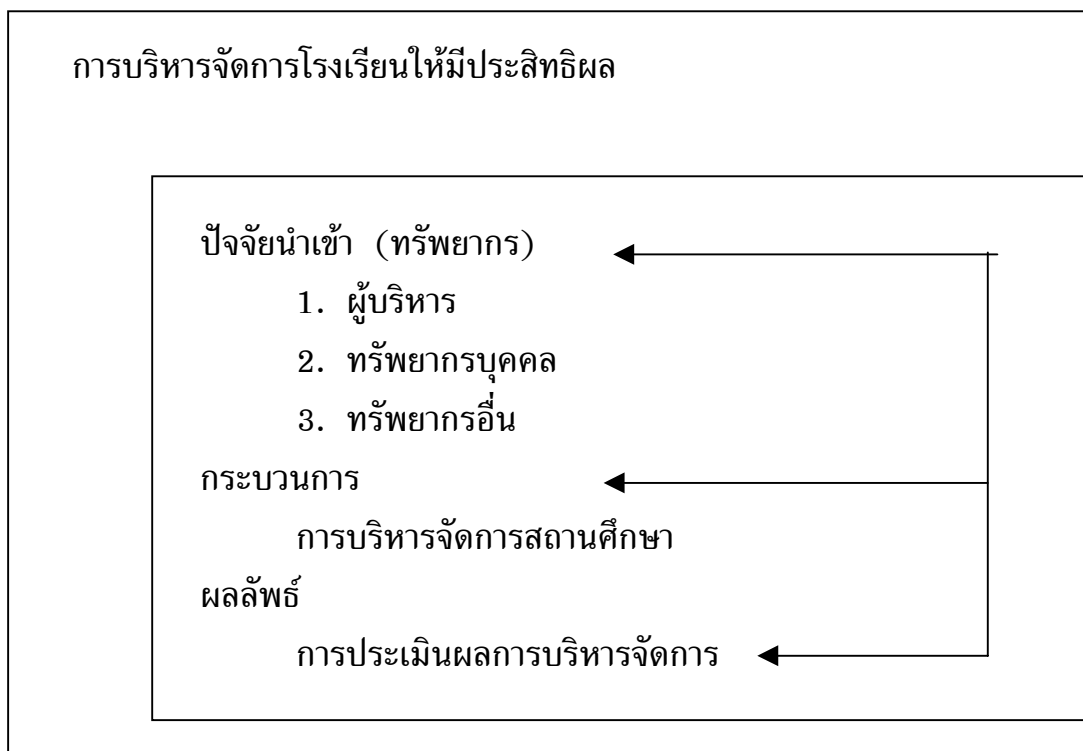
8) สิ่งแวดล้อมส่งเสริมการเรียน ได้แก่ การจัดหลักสูตรเร่งรัดให้เรียน เพื่อให้ นักเรียนเป็นเด็กอัจฉริยะ โรงเรียนบางแห่งให้นักเรียนเรียนโดยใช้เครื่องมือเลเซอร์ดิสก์ในวิชาวิทยาศาสตร์ มีการให้รางวัลผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนทุกประเภท แล้วเชิดชูยกย่องโดยตีพิมพ์ประกาศ จัดพิธีมอบรางวัลเกียรติยศ และมีจดหมายชมเชยถึงที่บ้าน เป็นต้น

9) กอดคอกับชุมชน ได้แก่ มีการจัดให้ตำรวจ และพนักงานดับเพลิง มาพบกับนักเรียนหรือการเชิญผู้นำทางธุรกิจ นักเรียน อาจารย์มหาวิทยาลัย และศิลปิน มาเสนอเรื่องราวต่างๆ มีการนำนักเรียนไปทัศนศึกษา เยี่ยมชมสำนักงานและโรงงานต่างๆ หรือไม่กี่ไปชมการแสดงดนตรี และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ต่าง ๆ เป็นต้น

7.3 แนวทางการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย (2545) ได้กล่าวถึงแนวทางในการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ดังนี้

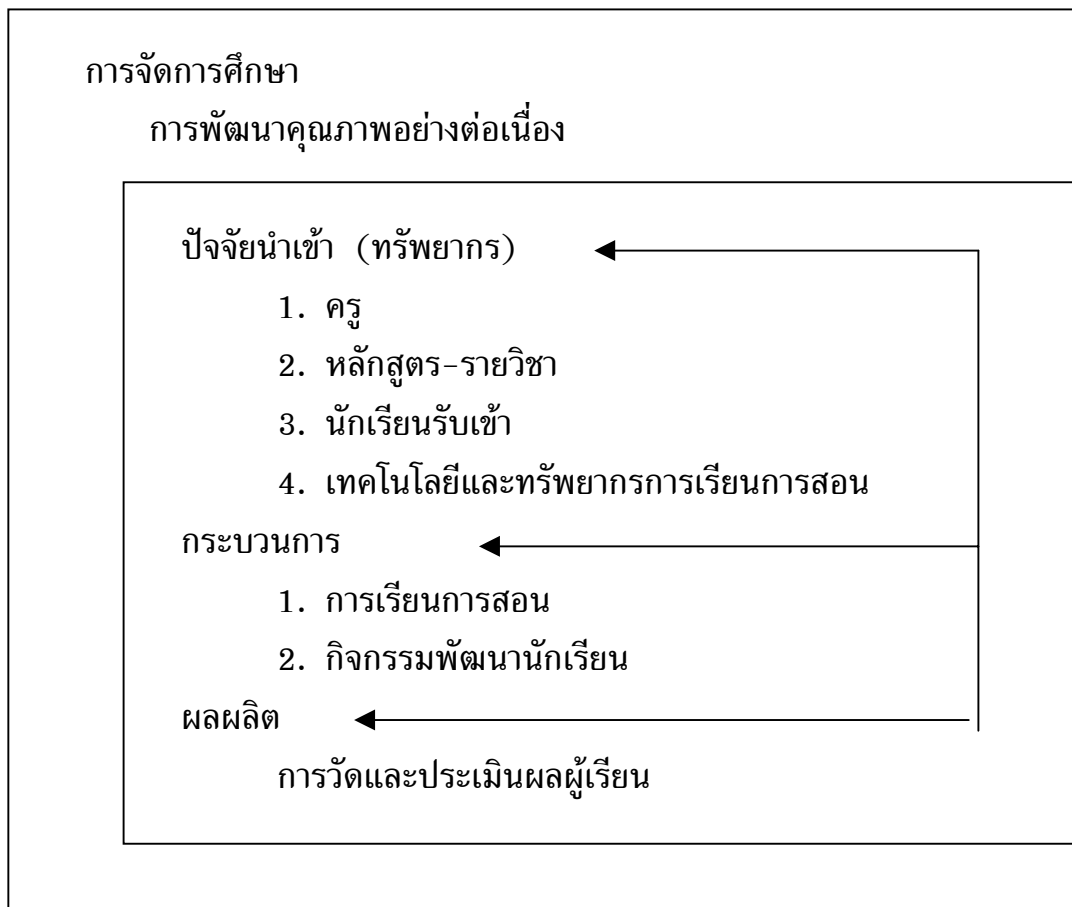
การบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิผลใช้หลักคิดแบบวิเคราะห์ (Systems analysis) ซึ่งระบบมีองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบคือ “input” “process” และ “output” input คือ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรที่เอามาบริหารโรงเรียน process คือ กระบวนการบริหารจัดการโรงเรียน output คือ ผลลัพธ์ ซึ่งต้องมีการประเมินผลการบริหารโรงเรียนทุกปี ส่วนตัวบ่งชี้หรือเครื่องชี้ก็อยู่ที่พวกเราสร้างขึ้นมา เช่น เครื่องชี้วัดเรื่องความปลอดภัยและความสะอาดของห้องน้ำสำหรับนักเรียน เครื่องชี้วัดที่สร้างขึ้น ต้องวัดในเรื่องความปลอดภัยและความสะอาด การบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิผลตามแนวดังกล่าว จึงสรุปแนวคิดดังภาพที่ 1 ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงแนวคิดการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิผล
แบบวิเคราะห์ระบบ (Systems analysis)

การบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิผลดังกล่าว ต้องมีการประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการทุกปี เพื่อผู้บริหารและผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมกันวิเคราะห์ว่า โรงเรียนมีผลบริหารจัดการดีในด้านใด เพราะเหตุใด หรือต้องปรับปรุงแก้ไขด้านใด เพราะเหตุใด แล้วนำผลลัพธ์จากการประเมินการบริหารจัดการไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาโรงเรียนต่อไป

ในด้านการศึกษา การเรียนการสอนกับการพัฒนานักเรียน ใช้วิธีคิดเช่นเดียวกันว่า เราจะพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน และพัฒนาอย่างต่อเนื่องทุกปี ใช้หลักการเดียวกันคือ วิเคราะห์ระบบ แต่ระบบนี้ต่างจากระบบการบริหารจัดการ เพราะเป็นระบบการบริหารตามหลักสูตรการเรียนการสอน ดังแสดงใน ภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แสดงแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา แบบวิเคราะห์ระบบ (Systems analysis)

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยนำเข้าได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับครู หลักสูตรและรายวิชาที่จะเรียนรู้ ปัจจัยเกี่ยวกับนักเรียนและอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอน เมื่อทบทวนด้านปัจจัยนำเข้าแล้ว ก็จะออกแบบกระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เกิดผลผลิตตามที่ต้องการ โดยมีการวัดและประเมินผลผู้เรียน เพื่อพิจารณาว่าปัจจัยนำเข้ามีอะไรบกพร่อง หรือพิจารณาว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอน หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีข้อบกพร่องอะไรบ้าง เพื่อนำผลการประเมินมาวางแผนแก้ปัญหาหรือพัฒนาการจัดการศึกษาต่อไป

7.4 ลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล

Blase and Kirby (1999 ; อ้างถึงใน อารีย์ สันทรวี, 2545) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดเผยและมีประสิทธิภาพ ใช้ยุทธวิธีและพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 1) กล่าวชมเชย แสดงความชื่นชมผลงานของครู
- 2) สื่อสารให้ครูและนักเรียนรู้ถึงความคาดหวังที่ครูใหญ่ต้องการให้ครูและนักเรียนปฏิบัติ
- 3) ให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของโรงเรียน
- 4) ให้ครูมีเสรีภาพในการทดลองใช้วิธีการสอนใหม่ ๆ
- 5) สนับสนุนส่งเสริมครู โดยการจัดหาสื่อและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน ให้เข้ารับการศึกษอบรมเพิ่มเติม และช่วยเหลือครูในเรื่องปัญหาวิสัยของนักเรียน
- 6) แนะนำหรือสะกิดเบา ๆ ให้ครูพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ในการสอน การใช้สื่อ และช่วยแก้ปัญหาระเบียบวินัยของนักเรียน
- 7) ใช้อำนาจจากตำแหน่งหน้าที่อย่างเหมาะสม
- 8) ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีตลอดเวลา

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนที่มีประสิทธิผล คือ โรงเรียนที่มีการบริหารจัดการการพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. ด้านปัจจัยนำเข้าที่สมบูรณ์ ทั้งด้านผู้บริหาร บุคลากรอื่น และทรัพยากร เพื่อการบริหารจัดการศึกษา
2. ด้านกระบวนการ ซึ่งมี 3 กระบวนการ คือ กระบวนการบริหารจัดการศึกษา กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกระบวนการนิเทศติดตามประเมินผล
3. ด้านผลผลิต คือ ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพมาตรฐาน เป็นคนดี คนเก่ง และสามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุข

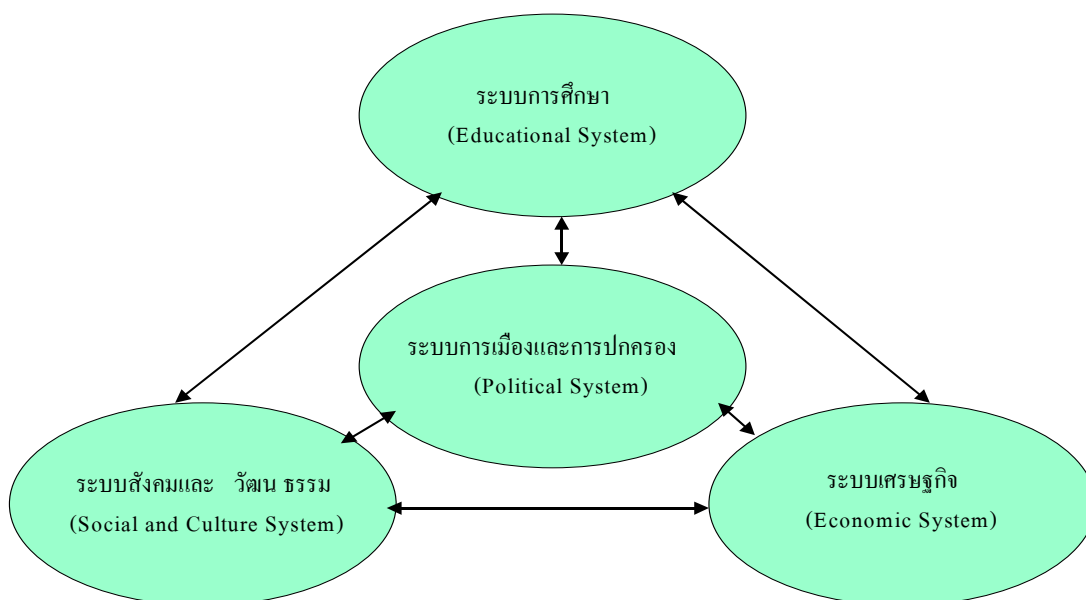
8. การพัฒนาโรงเรียนในฐานะที่เป็นระบบทางสังคมตามกรอบแนวคิดของOwens

การจัดองค์กรทางการบริหารของโรงเรียนมีพัฒนาการมาเป็นลำดับซึ่ง Owens (1995) ได้เสนอมุมมองเกี่ยวกับองค์กรทางการศึกษา 2 มุมมอง คือ

1. มุมมองแบบราชการ ซึ่งเน้นสายการบังคับบัญชา กฎระเบียบ มาตรฐานและการควบคุม อำนาจหน้าที่ การสื่อสารแนวตั้ง การวางแผนที่แน่นอน ฯลฯ ซึ่งการมองแบบนี้มองโรงเรียนเป็นระบบปิดที่เป็นบริการของรัฐที่จัดให้กับประชาชน ซึ่งเป็นการมองที่เห็นโรงเรียนเป็นของราชการที่แยกต่างหากจากสภาพแวดล้อมทางสังคมรัฐจึงมีอำนาจโดยชอบธรรมที่จะบริหารจัดการกับโรงเรียนอย่างไรก็ได้
2. มุมมองในฐานะของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งการมองแบบนี้มองโรงเรียนเป็นระบบเปิด (Open System) การมองในรูปแบบนี้จะมองโรงเรียนในฐานะที่เป็น

องค์ประกอบหนึ่งในหลาย ๆ องค์ประกอบที่ประกอบกันขึ้นเป็นระบบสังคม (Social System) ที่ถือเป็นระบบเปิด การที่องค์ประกอบของสังคมมีการเกาะเกี่ยวกันอยู่ การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งก็จะส่งผลถึงองค์ประกอบอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การบริหารจัดการที่จะกระทำกับโรงเรียน จึงไม่สามารถทำได้โดยลำพังเฉพาะภายในโรงเรียนการบริหารโรงเรียนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางสังคมอื่น ๆ ด้วย

การมองโรงเรียนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งในระบบสังคมนั้น สอดคล้องกับ ฤวิล มาตรเลี่ยม (2544) ซึ่งได้เสนอแนะมุมมองว่าระบบโครงสร้างหลักของการพัฒนาประเทศน่าจะประกอบด้วยโครงสร้างหลัก 4 โครงสร้างคือ ระบบการศึกษา ระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคมและวัฒนธรรมซึ่งแต่ละระบบจะมีความสัมพันธ์กันดังภาพที่ 3 ต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ของระบบการศึกษา ระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม และวัฒนธรรม

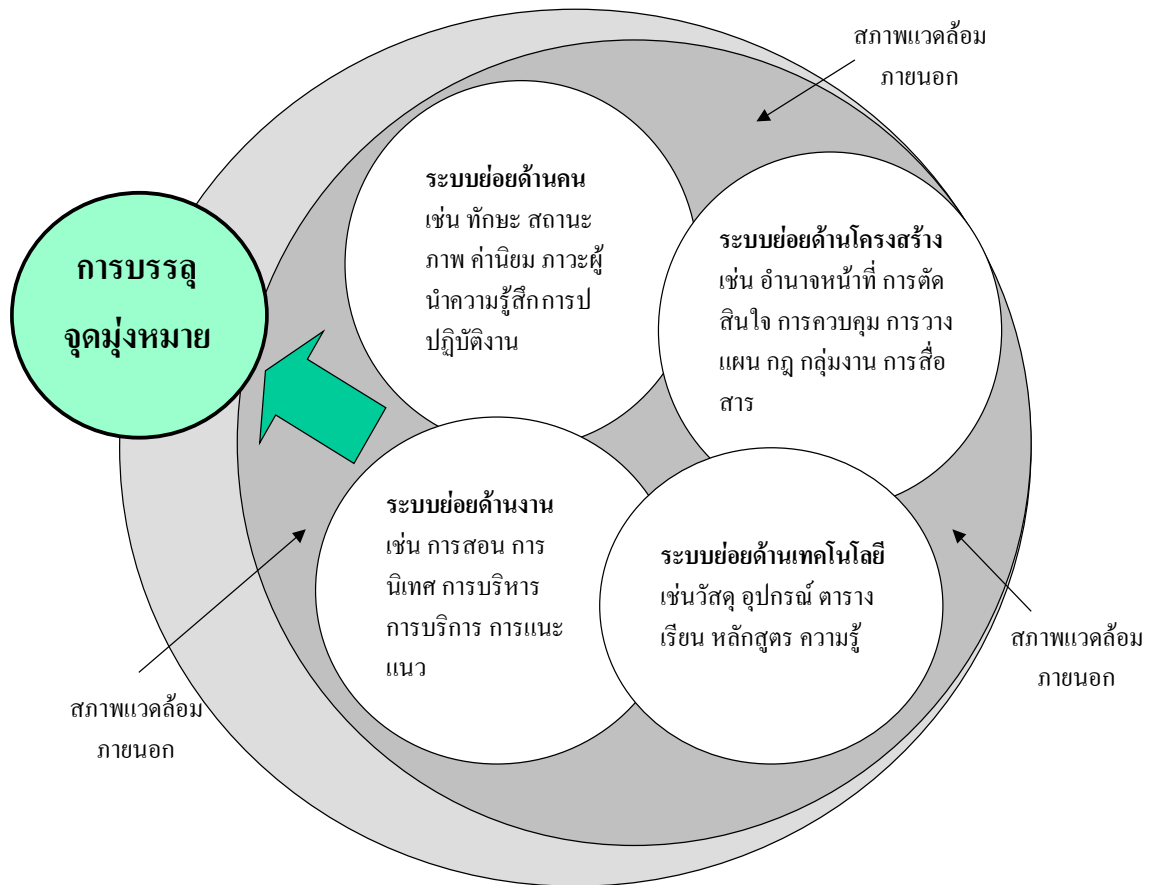
หากเรามองภาพของโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมได้มีนักบริหารหลายท่านได้จำแนกองค์ประกอบของระบบโรงเรียนได้หลายแบบ ดังนี้

Bartol and other (1998) ได้จำแนกเป็น 4 องค์ประกอบคือ ด้านเทคโนโลยี ด้านคน ด้านวัฒนธรรม และด้านโครงสร้าง

Bedeiam and Zammut (1991) ได้จำแนกออกเป็น ด้านโครงสร้าง ด้านเทคโนโลยี ด้านคน และด้านงาน

Griffin (1993) ได้จำแนกเป็นด้านโครงสร้างและการออกแบบ ด้านเทคโนโลยี ด้านคน และด้านยุทธศาสตร์

Owens (2001) ได้จำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง ด้านบุคลากร ด้านเทคโนโลยี และด้านงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดของโอเวนส์เป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งมีรายละเอียดดังภาพที่ 4 ต่อไปนี้

ภาพที่ 4 แสดงสภาพของโรงเรียนในฐานะที่เป็นระบบของสังคม

จากภาพดังกล่าวสามารถนำมาเสนอในรูปแบบของทฤษฎีระบบได้ดังนี้

Input จากสังคม	กระบวนการทางการศึกษา	Output ไปสู่สังคม
ความรู้ ค่านิยม จุดมุ่งหมาย งบประมาณ	<p>ด้านโครงสร้าง (เช่น ระดับชั้นห้องเรียน ระดับโรงเรียน แผนงาน สายการบังคับบัญชาในโรงเรียน เป็นต้น)</p> <p>ด้านคน (ครู อาจารย์แนะแนว อาจารย์ผู้ปกครอง ครูนิเทศ ครูพยาบาล เป็นต้น)</p> <p>ด้านเทคโนโลยี (เช่น สิ่งก่อสร้าง หลักสูตร ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์ เครื่องโสตทัศนูปกรณ์ เป็นต้น)</p> <p>ด้านงาน (เช่น การสอน การบริการอาหาร การบริหารการทดสอบ การบัญชี การเป็นที่ปรึกษา และโครงการพิเศษ)</p>	<p>บุคคลที่สามารถพัฒนาตนเองและสังคมได้เนื่องจากได้รับการพัฒนา:</p> <ul style="list-style-type: none"> - สติปัญญาและทักษะ - ความมีเหตุผลและ ความสามารถในการวิเคราะห์ - ค่านิยม ทศนคติ และแรงจูงใจ - ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และนวัตกรรม - ทักษะการสื่อสาร - วัฒนธรรมและความเข้าใจโลก - ความรับผิดชอบต่อสังคม

จากการจำแนกองค์ประกอบของโรงเรียนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมตามแนวความคิดของโอเวนส์ตั้งที่กล่าวมานี้เราจะเห็นว่าเป็นมุมมองที่สอดคล้องกับแนวคิดทางการศึกษาที่ปรากฏอยู่ในหลายส่วนของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544ซึ่งมองโรงเรียนในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของสังคมการบริหารจัดการโรงเรียนจึงต้องอาศัยความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน (Active Participation) ของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) กับโรงเรียน

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9.1 งานวิจัยในประเทศ

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลโรงเรียนในประเทศไทยนั้น ปรากฏว่าส่วนใหญ่ศึกษาเฉพาะตัวแปรบางตัวที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนเนื่องจากคำว่า“ประสิทธิผลโรงเรียน” (school effectiveness) ยังไม่แพร่หลายในวงการวิจัยทางการบริหารการศึกษา ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการวางแผนและนโยบายในระดับชาติ ได้พยายามศึกษาค้นคว้าเรื่อยมา แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาในภาพรวมที่เกี่ยวกับคุณภาพของโรงเรียน ได้แก่

ทิศนา แคมมณี และคณะ (2547) ได้วิจัยเรื่องการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการปฏิรูป การเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เมื่อสิ้นสุดโครงการมีโรงเรียนที่มีระดับการพัฒนาดีและดีมาก ร้อยละ 55.6 ระดับการพัฒนาปานกลาง ร้อยละ 42.7 และระดับการพัฒนาน้อย ร้อยละ 2.2 และเมื่อศึกษาถึงการ เปลี่ยนแปลงระดับการพัฒนาการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน พบว่า มีโรงเรียนร้อยละ 71.2 ที่มีระดับ การพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวหน้า ร้อยละ 28.8 ที่ยังไม่มีคามยั่งยืนในการพัฒนา เมื่อใช้ผลการเรียนรู้ และคุณลักษณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการแสดงระดับการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีระดับการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน อยู่ในระดับดีมาก 2 ด้าน ได้แก่ ความรู้วิชาการและทักษะการคิดและเมื่อใช้ผลการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในการแสดงระดับการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีระดับการปฏิรูปการ เรียนรู้ทั้งโรงเรียนอยู่ในระดับดีทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรู้วิชาการ ทักษะการคิด ทักษะการแสวงหา ความรู้และทักษะการทำงาน ลักษณะความเป็นพลเมืองดี และความสามารถทางการคิดเชิงสังคม โดย สรุปผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้วยการวิจัยและพัฒนา มีความเป็นไปได้สูง เมื่อมีการรวมพลังกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและนอกโรงเรียน

สุรัชย์ ธิไชยลา (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านหนองแฮ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่เป็นตัวเงิน ชุมชนให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี สำหรับการระดมทรัพยากรที่ไม่เป็นตัวเงิน ชุมชนให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมมาก คือ วัสดุ ครุภัณฑ์ และการจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น

พัชราภรณ์ กลิ่นจันทร์ (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงาน วางแผนงบประมาณของโรงเรียนอู่เม้าประชาสรรค์ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ผลการวิจัย พบว่า สภาพการดำเนินงานก่อนการพัฒนา ครูและบุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงาน ไม่สามารถปฏิบัติงานตามแผนได้หลังการพัฒนา โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศ ทำให้ครู และบุคลากร มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานวางแผนงบประมาณ โดยการศึกษา วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน มีการประเมินสภาพ การจัดวางทิศทางการจัดการศึกษา และการกำหนดกลยุทธ์ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานที่ทุกคนเกิดความตระหนัก ภาคภูมิใจ และเห็นความสำคัญในการพัฒนาร่วมกัน

วิโรจน์ จันทสิงค์ (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ได้รับรางวัลพระราชทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านมุกมันโนนอุดมสามัคคี สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า

- 1) งานวิชาการ มีการกำหนดแผนเพื่อจัดการเรียนการสอน มีการประชุมครู มุ่งเน้นให้ครูทุกคนจัดทำแผนการสอน บันทึกการสอน การใช้สื่อ สอนซ่อมเสริม การศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเอง มีการวัดและประเมินผลโดยการระดมสมองจากครูทุกคนได้มีส่วนร่วมในการออกข้อสอบ
- 2) งานบุคลากร มีการจัดโครงสร้างอย่างเป็นระบบ มีการมอบหมายงานให้ทุกคน

รับผิดชอบ ตรงตามความรู้ความสามารถของแต่ละคน สนับสนุนให้ไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่ดีเด่นในแต่ละปีเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนางานในโรงเรียนให้มีความก้าวหน้า

3) งานกิจการนักเรียน มีการจัดบริการด้านอาหารกลางวันโดยขอความร่วมมือจากกลุ่มแม่บ้านมาช่วยเหลือในการประกอบอาหารรวมทั้งบุดหนุนจากกลุ่มศิษย์เก่า

4) งานธุรการ การเงิน การบัญชี และพัสดุ มีการมอบหมายให้ครูที่มีความรู้ความสามารถ ละเอียดรอบคอบปฏิบัติงานโดยยึดกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของทางราชการอย่างเคร่งครัด

5) งานอาคารสถานที่ มีการปรับปรุงอาคารสถานที่เป็นพิเศษ โดยจัดบริเวณอาคารสถานที่เป็นสัดส่วน สะอาด สวยงาม ร่มรื่นน่าอยู่

6) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนในเขตบริการ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือร่วมมือกิจกรรมท้องถิ่นอย่างจริงจังโดยไม่หวังผลตอบแทน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้ศึกษาวิจัยและประเมินคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา ภายใต้โครงการวิจัยสารสนเทศเพื่อการติดตาม และพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา (โครงการ Bridges) ผลการวิจัยพบตัวแปร และตัวบ่งชี้ที่เป็นปัจจัยส่งผลกระทบต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

1. ด้านตัวป้อน (inputs) ประกอบด้วยตัวแปรด้านนักเรียน บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ ซึ่งตัวแปรแต่ละตัวประกอบด้วยตัวบ่งชี้ต่อไปนี้

1.1 นักเรียน มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย (1) อัตราส่วนนักเรียนต่อห้องเรียน (2) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู (3) ร้อยละนักเรียนชั้น ป.1 ที่เรียนเด็กเล็กมาก่อน

1.2 บุคลากร มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย (1) อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน (2) อัตราส่วนครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้านการสอนต่อครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม

1.3 อาคารสถานที่ มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย (1) อัตราส่วนพื้นที่โรงเรียนต่อนักเรียน (2) อัตราส่วนพื้นที่ห้องเรียนต่อนักเรียน

1.4 วัสดุอุปกรณ์ มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย (1) อัตราส่วนจำนวนเตียงพยาบาลต่อจำนวนนักเรียน (2) อัตราส่วนจำนวนห้องส้วมต่อจำนวนนักเรียน (3) อัตราส่วนจำนวนหนังสือในห้องสมุดต่อจำนวนนักเรียน

1.5 งบประมาณ มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย (1) อัตราส่วนของเงินงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้โรงเรียนในหมวดต่าง ๆ ต่อหัวต่อปี (2) อัตราส่วนของเงินงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ต่อเงินนอกงบประมาณ

2. ด้านกระบวนการ(process) ประกอบด้วยตัวแปรด้านการบริหารจัดการเรียนการสอนและการวัดผลและประเมินผลต่อไปนี้

2.1 การบริหาร มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย (1) สัดส่วนของเวลาที่ผู้บริหารไปติดต่อราชการ (2) การมีแผนพัฒนาการสอนในกลุ่มวิชาต่าง ๆ (3) สัดส่วนการบริการทางวิชาการที่จัดให้นักเรียนเก่งและเรียนช้า (4) สัดส่วนของนักเรียนที่ได้รับการแนะแนวจากโรงเรียน (5) ร้อยละของบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมในรอบปี

2.2 การจัดการเรียนการสอน มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วยร้อยละของนักเรียนที่ได้รับการสอนซ่อมเสริมในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ในรอบปีการศึกษา

2.3 การวัดผลและประเมินผล มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย (1) จำนวนครั้งของการนิเทศภายในโรงเรียนที่ครูได้รับ (2) จำนวนครั้งของการนิเทศภายนอกโรงเรียนที่ครูได้รับ (3) ร้อยละของนักเรียนที่ได้รับการโครงการอาหารกลางวัน (4) ร้อยละของนักเรียนที่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อ

3. ด้านผลผลิต (out puts) ประกอบด้วยตัวแปรผลผลิตเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพต่อไปนี

3.1 ผลผลิตเชิงปริมาณ มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย จำนวนผู้จบการศึกษา และจำนวนผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกกลุ่มประสบการณ์

3.2 ผลผลิตเชิงคุณภาพ มีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย (1) คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม (2) ความสามารถและทักษะในการทำงาน (3) ความพึงพอใจของชุมชนต่อคุณภาพนักเรียน (4) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (5) ความพร้อมในการเรียนต่อ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2529) โดย ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ และคณะซึ่งได้ศึกษาและวิเคราะห์รายงานการวิจัย จำนวน 50 เรื่อง เพื่อกำหนดประสิทธิผลของโรงเรียน โดยพิจารณาประสิทธิผลของโรงเรียน ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจากองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อผลผลิต (out come) ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ “ผลผลิต” ในงานวิจัยเรื่องนี้พิจารณาได้จาก อัตราคงอยู่ อัตราการเลื่อนชั้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลสรุปของงานวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตดังกล่าว มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับครู ได้แก่ วุฒิและประสบการณ์การสอน ทักษะของครูต่อนักเรียนการใช้เวลาของครู และเทคนิคในการสอน
2. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับนักเรียน ได้แก่ เพศ การมาเรียนของนักเรียน และพื้นฐานความรู้เดิม
3. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับสภาพของโรงเรียน สภาพทางภูมิศาสตร์ ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู อัตราส่วนครูต่อนักเรียน อุปกรณ์และสื่อการสอน และสังกัดของโรงเรียน
4. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับผู้ปกครอง ได้แก่ อาชีพของผู้ปกครอง ทักษะต่อการศึกษา และอนาคตของลูก สภาพเศรษฐกิจทางบ้าน และความอบอุ่นในครอบครัว

5. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ สาธารณูปโภค ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน

อำรุง จันทวานิช และคณะ ได้ศึกษาองค์ประกอบประสิทธิภาพการประถมศึกษาจากรายงานการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2526) ซึ่งพบว่าองค์ประกอบที่เป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพของการประถมศึกษาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โอกาสการเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ประสิทธิภาพภายในของการจัดการประถมศึกษา(วัดจากความสูญเสียเปล่าของโรงเรียนประถมศึกษา) และความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน และพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูง มีลักษณะต่อไปนี้

1. เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และตั้งอยู่ที่เจริญ เช่น ใกล้อำเภอ การติดต่อทางไปรษณีย์ทำได้รวดเร็ว นักเรียนเดินทางมาโรงเรียนได้สะดวกและหลายวิธี
2. มีนักเรียนที่สอบได้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และที่เรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาในอัตราที่สูงกว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพต่ำ อุปกรณ์การเรียนการสอนของโรงเรียนมีจำนวนมากกว่า และอัตราส่วนนักเรียนต่อครูสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย
3. มีครูใหญ่และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานนาน ครูผู้สอนมีคาบการสอนต่อสัปดาห์ และใช้เวลาตรวจงานมากกว่า
4. มักตั้งอยู่ในชุมชนขนาดใหญ่ที่เจริญ มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือนและอัตราการย้ายเข้าย้ายออกของประชากรในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่จะอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่า
5. มีนักเรียนเคยเรียนอนุบาลมาก่อน มีการขาดเรียนน้อยกว่า มีการทำการบ้านมากกว่า และส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่บิดามารดามีการศึกษาสูง

9.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับประสิทธิผลโรงเรียน (school effectiveness) ได้รับความสนใจจากนักวิเคราะห์องค์การทางการศึกษา ตลอดจนนักสังคมวิทยาในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้รวบรวมข้อค้นพบต่าง ๆ ไว้ อาทิเช่น

Griffin (2001) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดโครงสร้างโรงเรียนขนาดเล็กที่จัดโครงสร้างทางการบริหารซ้อนอยู่ในโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ว่าโรงเรียนขนาดเล็กนี้จะดำเนินการได้ดีถ้าได้ดำเนินการตามขั้นตอน 8 ขั้นตอน คือ

1. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. ให้โรงเรียนได้มีโอกาสในการสรรหาครูด้วยตนเอง
3. เน้นหลักสูตรเกี่ยวกับการเตรียมตัวครู และเตรียมการเรียนการสอน
4. เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเนื้อหาที่หลากหลาย
5. จัดตารางการเรียนแบบยืดหยุ่นตามกิจกรรมการสอน
6. ครูจัดการเรียนการสอนโดยการคำนึงถึงเป้าหมายของโรงเรียน

7. ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของโรงเรียน

8. การวัดและประเมินผลดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเน้นที่ผลลัพธ์ที่เกิดกับตัวนักเรียน

Birecbaum (2001) ได้ศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่โรงเรียนขนาดเล็กได้ใช้ในการลดภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาทั่วไปในแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลของการศึกษาพบว่ามียุทธศาสตร์การดำเนินงาน 3 ยุทธศาสตร์ คือ

1. การลดหรือจำกัดจำนวนของเด็กพิเศษ เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้ต้องการรูปแบบการจัดการศึกษาที่จำเพาะเจาะจงกับความต้องการพิเศษ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงกว่ากลุ่มเด็กทั่วไปในโรงเรียน ซึ่งเด็กกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษควรจะได้เรียนในโรงเรียนที่รัฐบาลกลางจัดให้โดยเฉพาะ

2. จารณาดำเนินการในเรื่องการจัดสถานที่เรียนให้เด็กอย่างรอบคอบเพื่อให้เรียนในภูมิภาคที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น วัฒนธรรม อาชีพ และความต้องการของชุมชน

3. พัฒนาโปรแกรมหรือรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ สามารถเรียนร่วมกับเด็กกลุ่มปกติในโรงเรียนได้ ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนนั้น หมายความว่ารวมถึงยุทธศาสตร์การสอนและความร่วมมือกันจัดการเรียนการสอนระหว่างครูปกติและครูที่สอนเด็กกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษด้วย

นอกจากนี้ในงานวิจัยยังได้เสนอแนะให้จำแนกประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อที่จะได้จัดรูปแบบการศึกษา สถานที่และโปรแกรมการเรียนที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มของเด็ก

Barnhart (2001) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้การจัดการศึกษาล้มเหลวเมื่อพิจารณาจำแนกโรงเรียนเป็น 3 ประเภท คือ โรงเรียนขนาดเล็ก , โรงเรียนที่อยู่ชนบท และโรงเรียนที่มีความพร้อมทางทรัพยากรบริหาร โดยได้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพจากกรณีตัวอย่าง 2 กรณี ผลปรากฏว่า

1. การรับทราบสภาพปัญหาทางการเงินของโรงเรียน ของผู้มีส่วนได้เสีย แตกต่างกันบางกลุ่มรับทราบข้อมูลละเอียด บางกลุ่มรับทราบทั่วไป และบางกลุ่มรับทราบอยู่ในวงจำกัด

2. ผู้มีส่วนได้เสียของโรงเรียนจะมอบภาระเรื่องงบประมาณว่าเป็นเรื่องที่รัฐจะต้องรับภาระ

3. ผู้มีส่วนได้เสียของโรงเรียนจะดำเนินการที่จะสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนบ้าง แต่ก็เฉพาะโรงเรียนของตัวเองเท่านั้น

4. ผู้มีส่วนได้เสียของโรงเรียนรับทราบและตระหนักดีว่าการที่โรงเรียนมีขนาดเล็กมีแนวโน้มที่จะมีความเสี่ยงเรื่องภาระค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่กว่า

5. ผู้มีส่วนได้เสียของโรงเรียนรู้ว่าคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กมักจะไม่ดีในเรื่องของหลักสูตรและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

Moseley (2000) ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็กในมิสซูรี โดยจำแนกโรงเรียนเป็น 4 ประเภท คือ

- นักเรียน 350 คนลงมา จำนวน 94 โรงเรียน
- นักเรียน 351 - 599 คน จำนวน 85 โรงเรียน
- นักเรียน 600 - 999 คน จำนวน 93 โรงเรียน
- นักเรียน 1000 คนขึ้นไป จำนวน 173 โรงเรียน

และจำแนกตัวแปรด้านประสิทธิภาพ เป็น 7 ตัว คือ

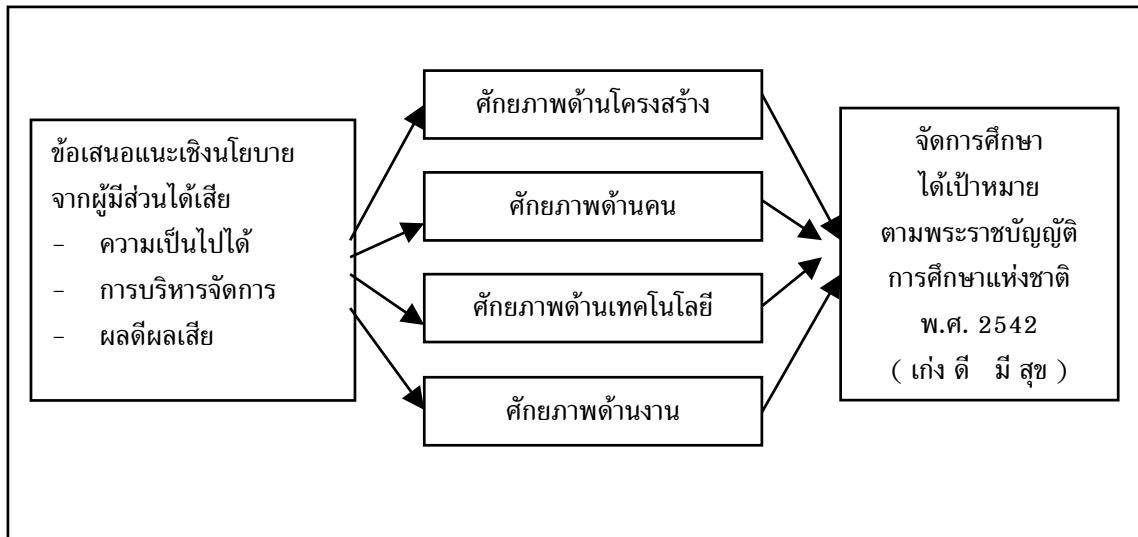
1. การวัดและประเมินผลที่เสมอภาคกัน
2. จำนวนนักเรียนที่ได้รับบริการอาหารกลางวัน
3. อัตราเฉลี่ยของการมาเรียน
4. อัตราครูต่อนักเรียน
5. อัตราเฉลี่ยค่าใช้จ่ายของโรงเรียนต่อรายหัวนักเรียน
6. ความหนาแน่นของประชากรในชุมชน
7. อัตราการเสียภาษี

และการวัดประสิทธิผลของโรงเรียนวัดจากนักเรียนเกรด 3 , 6 และ 10 โดยใช้แบบวัดผลการเรียนรู้ของรัฐทดสอบการอ่าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนเมื่อจำแนกตามขนาดแล้ว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพต่ำกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่กว่า แต่ในส่วนของประสิทธิผลของโรงเรียน ไม่พบว่ามี ความแตกต่างกัน

กล่าวโดยสรุป การวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผลทั้งในและต่างประเทศ เท่าที่ศึกษาและค้นคว้ามา ได้ให้ความสำคัญในองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน ตั้งแต่เป้าหมาย โครงสร้าง ภารกิจ หน้าที่ของโรงเรียน ปัจจัยทางการบริหาร ตลอดจนปัจจัยทางการเรียนการสอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับทั้งพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหาร พฤติกรรมการสอนของครู นอกจากนี้ยังเน้นไปที่การติดตามและประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียนให้สูงขึ้น รวมถึงปัจจัยด้านสภาวะการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูก็เป็นเกณฑ์หนึ่งที่สามารถชี้ให้เห็นถึงประสิทธิผลของโรงเรียนอีกประการหนึ่ง

10. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ตั้งแต่เป้าหมาย โครงสร้าง ภารกิจ หน้าที่ของโรงเรียน ปัจจัยทางการบริหาร ตลอดจนปัจจัยทางการเรียนการสอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับทั้งพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหาร พฤติกรรมการสอนของครู จึงสนใจทำการวิจัยเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในครั้งนี้ ตามกรอบแนวคิดของ Owens ดังเสนอในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดของการศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้มีส่วนได้เสียในระดับโรงเรียนเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้สามารถดำเนินงานได้ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามกรอบแนวความคิดของ Owens ที่แยกศักยภาพของโรงเรียนเป็น 4 ด้าน คือ ศักยภาพด้านโครงสร้าง (Structure) ศักยภาพด้านคน (Human) ศักยภาพด้านเทคโนโลยี (Technology) และ ศักยภาพด้านงาน (Task) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) ซึ่งแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ตามกรอบกระบวนการวิจัยดังนี้

1. กรอบกระบวนการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) ในการศึกษาครั้งนี้ โดยมีขั้นตอนการวิจัยแยกเป็น 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเพื่อตอบปัญหาการวิจัยว่าโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเป้าหมายเพื่อการบรรลุ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 อะไรบ้าง

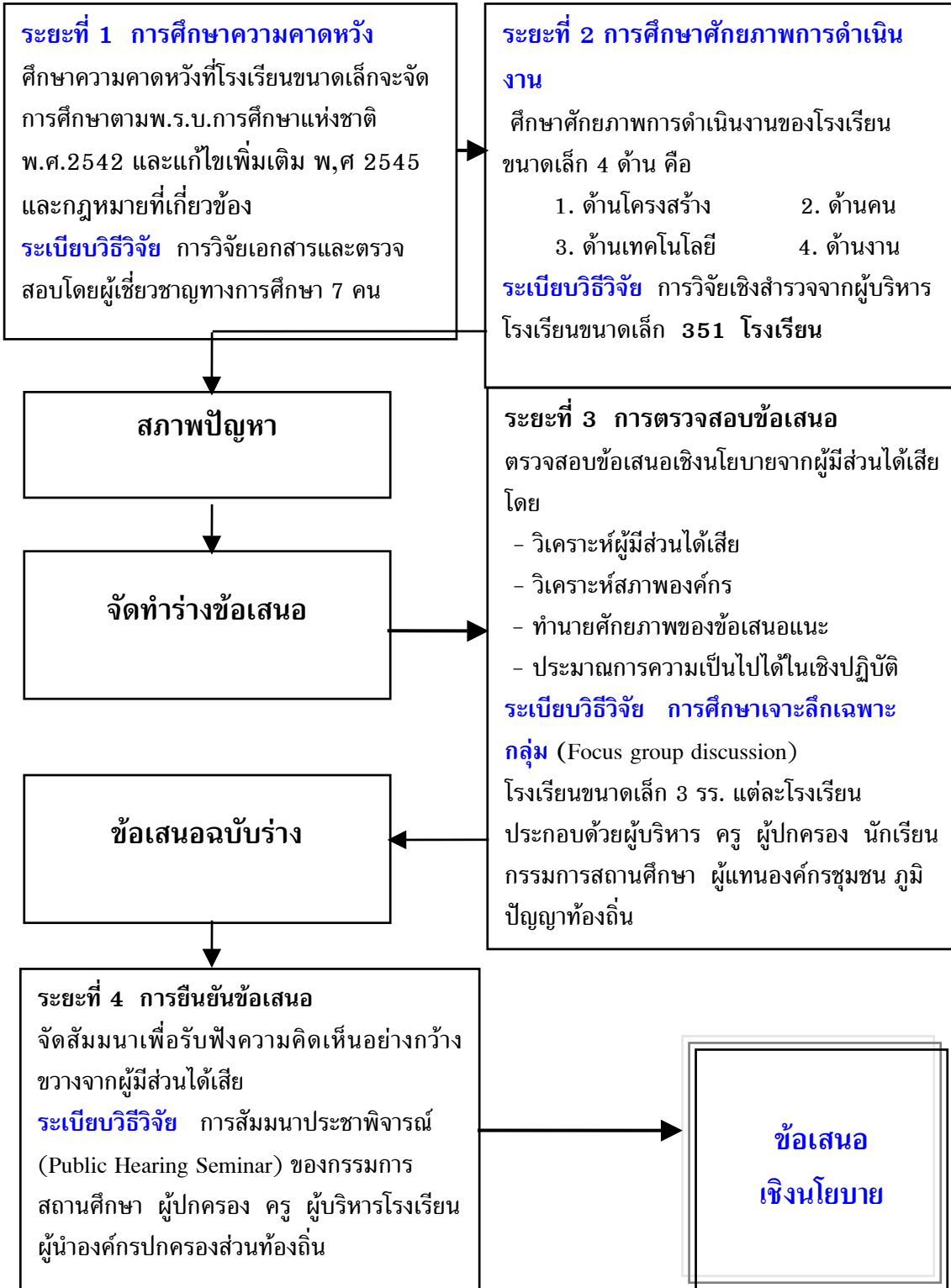
ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อตอบคำถามการวิจัยว่าโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพด้านโครงสร้าง ด้านคน ด้านเทคโนโลยี และด้านงาน เป็นอย่างไร

ระยะที่ 3 ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาเชิงลึกจากบุคคลที่มีส่วนได้เสียในพื้นที่โรงเรียนขนาดเล็ก

ระยะที่ 4 จัดสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียอย่างกว้างขวาง (Public hearing seminar) ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยระยะที่ 3 และ ระยะที่ 4 เพื่อตอบปัญหาการวิจัยว่า มีข้อเสนอเชิงนโยบายอะไรบ้างจากผู้มีส่วนได้เสียกับโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถดำเนินการให้บรรลุผลตามความคาดหวัง ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังรายละเอียดของกระบวนการวิจัยที่แสดงไว้ในภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แสดงกรอบกระบวนการวิจัย

โดยมีรายละเอียดการดำเนินการในแต่ละชั้น ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความคาดหวัง

เป็นการศึกษาความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนโดยมี วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ ระยะดำเนินการ และผลที่จะได้รับดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความคาดหวังที่สถานศึกษาต้องดำเนินการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. วิธีดำเนินการ

2.1 การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Analysis) เป็นการศึกษาในประเด็นของความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมายและระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานของโรงเรียน โดยทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับเนื้อหาสาระและประเด็น ความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมายและระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานของโรงเรียน

2.3 การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Verify) นำร่างข้อสรุปเกี่ยวกับเนื้อหาสาระและประเด็นความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมายและระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ตรวจสอบเนื้อหา ความถูกต้อง และประเมิน เพื่อหาคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหา(Content Validity)โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC)(พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2535) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)โดยพิจารณาจากคุณสมบัติด้านคุณวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ทางการศึกษาระดับจังหวัดหรือระดับชาติ ซึ่งจำแนกตามความเชี่ยวชาญได้ดังนี้

1) ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา จำนวน 2 คน คือ

(1) ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน์ รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) ดร.ปัญญา แก้วกียูร ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดทำนโยบายบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 คน คือ

(1) ดร.ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก รองผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3) ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน คือ

(1) นายระลึก ธานี อดีตผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี

(2) นายกวี เฟิงศรี ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

(3) นายสุรัตน์ ดวงชาทม ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

4) นำร่างข้อสรุปเกี่ยวกับเนื้อหา สาระ และประเด็น ความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมายและระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และปรับปรุงแก้ไข ให้ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

3. ระยะเวลาดำเนินการ กันยายน 2547 – ธันวาคม 2547

4. ผลที่ได้รับ

ได้ประเด็นความคาดหวังที่มีต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับร่างซึ่งถือเป็นข้อเสนอแนะหรือนโยบายเบื้องต้นของการดำเนินการของโรงเรียนขนาดเล็กโดยทั่วไป

ระยะที่ 2 การศึกษาศักยภาพการดำเนินงาน

เป็นการศึกษาศักยภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยมี วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ ระยะดำเนินการ และผลที่ได้รับ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาศักยภาพการดำเนินการบริหารจัดการ ด้านโครงสร้าง ด้านคน ด้านเทคโนโลยี และดำเนินงาน ของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. การดำเนินการ

การวิจัยในขณะนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 4,250 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 351 คน ซึ่งกำหนดจำนวนโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.95 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) ดังปรากฏตามตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาศักยภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	จำนวนโรงเรียนทั้งหมด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	กาฬสินธุ์ เขต 1	79	7
2	กาฬสินธุ์ เขต 2	66	5
3	กาฬสินธุ์ เขต 3	68	6
4	ขอนแก่น เขต 1	66	5
5	ขอนแก่น เขต 2	87	7
6	ขอนแก่น เขต 3	101	8
7	ขอนแก่น เขต 4	64	5
8	ขอนแก่น เขต 5	105	9
9	ชัยภูมิ เขต 1	134	11
10	ชัยภูมิ เขต 2	113	9
11	ชัยภูมิ เขต 3	107	9
12	นครพนม เขต 1	105	9
13	นครพนม เขต 2	62	5
14	นครราชสีมา เขต 1	38	3
15	นครราชสีมา เขต 2	55	5
16	นครราชสีมา เขต 3	60	5
17	นครราชสีมา เขต 4	70	6
18	นครราชสีมา เขต 5	97	8
19	นครราชสีมา เขต 6	67	6
20	นครราชสีมา เขต 7	72	6
21	บุรีรัมย์ เขต 1	36	3
22	บุรีรัมย์ เขต 2	36	3
23	บุรีรัมย์ เขต 3	45	4
24	บุรีรัมย์ เขต 4	39	3
25	มหาสารคาม เขต 1	110	9
26	มหาสารคาม เขต 2	97	8
27	ยโสธร เขต 1	81	7
28	ยโสธร เขต 2	88	7
29	ร้อยเอ็ด เขต 1	82	7
30	ร้อยเอ็ด เขต 2	04	9

ตารางที่ 2 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาศักยภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อ)

ที่	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	จำนวนโรงเรียนทั้งหมด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
31	ร้อยเอ็ด เขต 3	63	5
32	เลย เขต 1	183	15
33	เลย เขต 2	75	6
34	ศรีสะเกษ เขต 1	83	7
35	ศรีสะเกษ เขต 2	51	4
36	ศรีสะเกษ เขต 3	42	3
37	ศรีสะเกษ เขต 4	43	4
38	สกลนคร เขต 1	35	3
39	สกลนคร เขต 2	76	6
40	สกลนคร เขต 3	47	4
41	สุรินทร์ เขต 1	59	5
42	สุรินทร์ เขต 2	52	4
43	สุรินทร์ เขต 3	30	2
44	หนองคาย เขต 1	49	4
45	หนองคาย เขต 2	43	4
46	หนองคาย เขต 3	48	4
47	อุดรธานี เขต 1	61	5
48	อุดรธานี เขต 2	61	5
49	อุดรธานี เขต 3	68	6
50	อุดรธานี เขต 4	58	5
51	อุบลราชธานี เขต 1	110	9
52	อุบลราชธานี เขต 2	78	6
53	อุบลราชธานี เขต 3	73	6
54	อุบลราชธานี เขต 4	51	4
55	อุบลราชธานี เขต 5	61	5
56	อำนาจเจริญ	112	9
57	หนองบัวลำภู เขต 1	86	7
58	หนองบัวลำภู เขต 1	21	2
59	มุกดาหาร	971	8
	รวมทั้งสิ้น	4,250	351

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการดำเนินงานโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่เข้าสู่ตำแหน่งในสายงานผู้บริหารโรงเรียน ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนปัจจุบันและ ระดับ/ช่วงชั้น ที่เปิดสอน ในโรงเรียน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check - list) จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการในโรงเรียน ซึ่งแนวคำถามสร้างมาจากผลของการศึกษาวิจัยเอกสารในระยะที่ 1 โดยแยกศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนออกเป็น 4 ด้าน คือ

1) ศักยภาพด้านโครงสร้าง (Structure)	จำนวน 46 ข้อ
2) ศักยภาพด้านคน (Human)	จำนวน 10 ข้อ
3) ศักยภาพด้านเทคโนโลยี (Technology)	จำนวน 11 ข้อ
4) ศักยภาพด้านงาน (Task)	จำนวน 33 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กใน 4ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านคน ด้านเทคโนโลยีและด้านงาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นชนิดปลายเปิด (Open-ended Questionnaire)

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ / ความคิดเห็น เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กบรรลุผล ในการดำเนินงานทั้ง ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านคน ด้านเทคโนโลยีและด้านงานลักษณะของแบบสอบถามเป็นชนิดปลายเปิด (Open-ended Questionnaire)

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนตามแนวคิดของ Owens และเอกสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการในโรงเรียน

2) นำแนวคิดในการบริหารจัดการโรงเรียนที่ได้จากการวิจัยเอกสารในระยะที่ 1 ตามศักยภาพของโรงเรียน 4 ด้าน มากำหนดเป็นเนื้อหา และแนวคำถาม

3) กำหนดรูปแบบ ตัวบ่งชี้และขอบข่ายของแบบสอบถาม

4) สร้างแบบสอบถามตามเนื้อหา ตัวบ่งชี้ จำนวน 4 ตอน ซึ่งมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check - list) แบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale)และ แบบปลายเปิด (Open - ended Questionnaire)

5) นำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ประเมิน เพื่อหาคุณภาพ ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2535) ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วย

- (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผลการศึกษา คือ ดร. เสนอ ภิมจิตร์ผ่อง รองคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- (2) ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารการประถมศึกษา คือ นายระลึก ธานี อดีตผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี
- (3) ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาระดับพื้นฐาน คือ นายสุรัตน์ ดวงขาม ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จังหวัดมหาสารคาม
- (4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา คือ ดร.วิสุทธิ ราตรี ผู้อำนวยการ ระดับ 9 โรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี
- (5) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก คือ นายสาคร บุตรจันทร์ ผู้อำนวยการ ระดับ 8 โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

6) นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) และปรับปรุงแก้ไข ให้ได้ค่า IOC ตั้งแต่ .60 – 1.00 รายละเอียดในภาคผนวก

7) หาคุณภาพของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดอุบลราชธานีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 โรงเรียนเพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตามวิธีของ Cronbach โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ อัลฟา (Alpha Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด. 2535) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .98

8) จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริง แล้วสำเนาเอกสารเท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2.3 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 351 โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

2) กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง แล้วส่งคืนผู้วิจัย ตามที่อยู่ ทางไปรษณีย์ ในเวลาที่กำหนด ซึ่งได้แบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่างครบทั้ง 351 ชุด

2.4 การจัดการข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 351 โรงเรียน ได้จำนวนแบบสอบถาม 351 ชุด ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนซึ่งมีความสมบูรณ์ทุกฉบับ แล้วดำเนินการจัดการข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Package for Social Science / Personal Computer (SPSS / PC⁺) วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ เกี่ยวกับ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2) วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับศักยภาพการดำเนินงานการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วเทียบกับเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2535)

4.51 – 5.00 หมายถึง มีศักยภาพการดำเนินงานมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีศักยภาพการดำเนินงานมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีศักยภาพการดำเนินงานปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีศักยภาพการดำเนินงานน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีศักยภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด

4) วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 3 และตอนที่ 4 โดยวิเคราะห์เนื้อหา ที่เป็นข้อความซ้ำกันหรือคล้ายกันแล้วประมวลผล สรุปเป็นประเด็นสำคัญ

3. ระยะเวลาดำเนินการ ธันวาคม 2547 – มกราคม 2548

4. ผลที่ได้รับ

ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการบริหารจัดการในสภาพจริงของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่ามีศักยภาพการบริหารจัดการ ด้านโครงสร้าง ด้านคน ด้านเทคโนโลยีและต้นทุนในระดับใดซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักการแนวคิดทางการบริหาร การศึกษาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของประเทศไทยในอนาคต

ระยะที่ 3 ตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายแบบศึกษาเจาะลึกเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion)

ดำเนินการตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กจากผู้มีส่วนได้เสียโดยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเจาะลึกเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมี วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการ และผลที่ได้รับ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายจากผู้มีส่วนได้เสียในระดับโรงเรียนเพื่อพัฒนา ศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้สามารถดำเนินงานได้ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

2. วิธีดำเนินการ

มีขั้นตอนการดำเนินการ ตามลำดับ ดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน นักเรียน ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเภทละ 5 คน รวมโรงเรียนละ 30 คน จากโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียพิจารณาคุณสมบัติจากเป็นผู้มีความสนใจ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและ จำนวนเพศชายหญิงใกล้เคียงกัน และโรงเรียนขนาดเล็กพิจารณาจากคุณภาพการจัดการศึกษา

และสามารถเป็นตัวแทนโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ตั้งตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ ได้แก่

- 1) โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
- 2) โรงเรียนบ้านแหล่งควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1
- 3) โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษابุรีรัมย์ เขต 2

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์เพื่อรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาเจาะลึกเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้วิจัยจะนำประเด็นหลักที่ได้จากการวิจัยเอกสารในระยะที่ 1 และการวิจัยเชิงสำรวจในระยะที่ 2 มาสร้างเป็นแนวคำถาม (Guideline) ที่จะใช้ในการอภิปราย ซักถาม โดยทั่วไปแล้วแนวคำถามดังกล่าวมาแยกเป็นประเด็นย่อยๆ ทั้ง 4 ด้าน ตามที่กำหนดไว้ในกรอบการวิจัย คือ

- (1) ศักยภาพของโรงเรียนด้านโครงสร้าง (Structure)
- (2) ศักยภาพของโรงเรียนด้านคน (Human)
- (3) ศักยภาพของโรงเรียนด้านเทคโนโลยี (Technology)
- (4) ศักยภาพของโรงเรียนด้านงาน (Task)

2) แบบบันทึกผลการสัมภาษณ์เพื่อรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

- 3) เทปบันทึกเสียง
- 4) กล้องถ่ายรูป

2.3 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเจาะลึกเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion)

โดยแยกการดำเนินการเป็น 2 ลักษณะคือ

1) การอภิปรายครั้งที่ 1 เป็นการอภิปราย เพื่อสืบค้นซักถามและหาข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งแต่ละโรงเรียนจะมีผู้ร่วมอภิปรายประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครู กรรมการสถานศึกษา ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ผู้นำชุมชน นักเรียน ผู้ปกครองและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเภทละ 5 คน รวมโรงเรียนละ 30 คน ผู้ร่วมอภิปรายดังกล่าวได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาคุณสมบัติจากการเป็นผู้มีความสนใจ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและจำนวนเพศชายหญิงใกล้เคียงกัน ในการอภิปรายนั้น ผู้วิจัยจะมีการสร้างความคุ้นเคยสนิทสนมกับผู้สนทนา โดยการแนะนำตนเองจนครบทุกคน มีการสนทนาและอภิปรายถึงสภาพความเป็นอยู่ สภาพการดำรงชีวิตในชุมชน ซึ่งแรงวัตถุประสงค์การสนทนา เชิญชวนและกระตุ้นให้กลุ่มสนทนาได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและทั่วถึง โดยผู้วิจัยจะใช้ แนวคำถามตามกรอบแนวคิดใน 4 ประเด็น เป็นคำถาม

เริ่มต้นในแต่ละประเด็น หลังจากนั้นก็จะใช้ข้อมูลที่ได้จากการอภิปรายมาเป็นแนวคำถามในการสืบค้นข้อมูลในแต่ละประเด็นจนครบถ้วนจึงจะเริ่มถามคำถามโดยใช้แนวคำถามในประเด็นต่อไป และดำเนินการเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนครบถ้วนทุกประเด็น นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้ ผู้ร่วมอภิปรายเสนอแนะความคิดเห็นต่อการบริหาร การจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวความคิดของตนเองได้อย่างอิสระ

2) การอภิปรายระยะที่ 2 ผู้วิจัยจะจำแนกผู้ร่วมอภิปรายเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน จำนวน 6 กลุ่มตามประเภทของผู้ร่วมอภิปราย ดังนี้

- (1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครู
- (2) นักเรียน
- (3) ผู้ปกครอง
- (4) กรรมการสถานศึกษา
- (5) ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน
- (6) ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การสนทนาในระยษนี้ มุ่งประเด็นไปที่การเจาะลึกข้อมูลในแต่ละด้านที่ผู้ร่วมสนทนามีส่วนเกี่ยวข้องตามประเภทของผู้ร่วมสนทนา ในการอภิปรายนั้น ผู้วิจัยจัดกลุ่มสนทนาเป็นวงกลมมีการสร้างความคุ้นเคยสนิทสนมกับผู้สนทนาโดยการแนะนำตนเองจนครบทุกคน มีการสนทนาและอภิปรายถึงสภาพความเป็นอยู่ สภาพการดำรงชีวิตในชุมชน ชี้แจงวัตถุประสงค์การสนทนา เชิญชวนและกระตุ้นให้กลุ่มสนทนาได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและทั่วถึง โดยผู้วิจัยจะใช้แนวคำถามใน 4 ประเด็น เป็นคำถามเริ่มต้นในแต่ละประเด็น หลังจากนั้นก็จะใช้ข้อมูลที่ได้จากการอภิปรายมาเป็นแนวคำถามในการสืบค้นข้อมูลในแต่ละประเด็นจนครบถ้วน จึงจะเริ่มถามคำถามโดยใช้แนวคำถามในประเด็นต่อไป และดำเนินการเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนครบถ้วนทุกประเด็น นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้ ผู้ร่วมอภิปรายเสนอแนะความคิดเห็นต่อการบริหารการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวความคิดของตนเองได้อย่างไม่มีข้อจำกัด

ในการอภิปรายกลุ่มแต่ละครั้ง ผู้วิจัยทำการจดบันทึกผลการสัมภาษณ์ในแบบบันทึกและบันทึกเทปของการสนทนาทุกครั้ง เพื่อที่จะนำมาทบทวนประเด็นของการอภิปรายเพื่อไม่ให้ประเด็นใดประเด็นหนึ่งตกหล่นหรือหลงลืมในการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการอภิปราย

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลข้อมูลกระทำตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงคุณภาพใน 4 ขั้นตอน (Wiersma, 1995) คือ

ขั้นที่ 1 การจัดกลุ่มข้อมูลและเข้ารหัส (Data Reduction Coding) เพื่อลดจำนวนข้อมูลและจัดประเภทของข้อมูล

ขั้นที่ 2 การจัดกลุ่มของข้อมูล (Data Organization) เพื่อให้ง่ายต่อการรวบรวม วิเคราะห์และแปลผล

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบข้อมูลกับความคาดหวัง (Checking Hypothesis and theories) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบกับสภาพของความคาดหวังที่ได้ศึกษาไว้ก่อน

ขั้นที่ 4 การนำเสนอข้อค้นพบ (Description) เป็นการจัดระเบียบ เรียบเรียง และนำเสนอข้อค้นพบที่ได้จากการทำการศึกษาเฉพาะกลุ่ม

หลังจากเก็บข้อมูลแล้วผู้วิจัยจะประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

- 1) นำข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกผลการอภิปราย ชักถาม และจากการถอดเทป บันทึกเสียง จัดพิมพ์ข้อมูลลงเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม Microsoft Windows
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อความซ้ำกันหรือคล้ายกัน โดย รวบรวมข้อมูลที่อยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกัน (Categories) ไว้ในที่เดียวกัน แล้วประมวลผล สรุปเป็นประเด็นสำคัญ
- 3) จัดหมวดหมู่ของข้อมูล (Categorize Data) ตามคุณสมบัติ (Properties) และความคิดรวบยอด (Concept) ของแต่ละกลุ่มและแยกข้อมูลที่มีความหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กออกจากข้อมูลที่ไม่มีความหมาย และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้
- 4) นำข้อมูลที่ได้จัดหมวดหมู่แล้วทั้งหมดมาแปลความหมายของข้อมูล (Interpreting Data) หลังจากนั้นก็เขียนคำอธิบายเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริง เนื้อหาสาระ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ค้นพบเป็นฉบับร่าง (Tentative recommendations)

3. ระยะเวลาดำเนินการ มกราคม 2548

4. ผลที่ได้รับ

ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายจากผู้มีส่วนได้เสียในระดับโรงเรียน ซึ่งข้อเสนอดังกล่าว เป็นข้อเสนอที่มาจากผู้ที่ปฏิบัติงานจริงและผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงกับโรงเรียนขนาดเล็ก ข้อมูลที่ได้จึงจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำนโยบายระดับสูงเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้สามารถดำเนินงานได้ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

ระยะที่ 4 การสัมมนาประชาพิจารณ์ (Public hearing seminar) ยืนยัน ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กอย่างกว้างขวาง

ดำเนินการ สัมมนา ประชาพิจารณ์ (Public hearing seminar) ยืนยัน ข้อเสนอ แนวทางนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กอย่างกว้างขวางโดยมีวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการ และผลที่ได้รับ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นการยืนยันข้อเสนอ และรับฟังความคิดเห็น เกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กจากผู้มีส่วนได้เสียกับโรงเรียนขนาดเล็กอย่างกว้างขวาง

2. การดำเนินการ

มีขั้นตอนการดำเนินการ ตามลำดับ ดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งประกอบด้วยกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน รวม 45 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535) มีรายละเอียดในการสุ่มดังนี้

- 1) สุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 จังหวัด โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีจับฉลาก
- 2) สุ่มเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดที่ได้รับการสุ่มมา จังหวัดละ 3 เขต รวม 9 เขต โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีจับฉลาก
- 3) สุ่มโรงเรียนขนาดเล็กจากเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับการสุ่มมา เขตละ 1 โรงเรียน รวม 9 โรงเรียน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีจับฉลาก
- 4) โรงเรียนที่ได้รับการสุ่ม กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาคุณสมบัติจากการเป็นผู้มีความสนใจ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและสัดส่วนเพศชาย หญิงใกล้เคียงกัน ประกอบด้วย กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเภทละ 1 คน รวม 5 คน เป็นเขตพื้นที่การศึกษาละ 5 คน จังหวัดละ 15 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 45 คน ดังปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สัมมนาทางวิชาการเพื่อรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง
(Public hearing seminar)

จังหวัด	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	จำนวนโรงเรียน ขนาดเล็ก	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง (คน)
ร้อยเอ็ด	ร้อยเอ็ด เขต 1	1	5
	ร้อยเอ็ด เขต 2	1	5
	ร้อยเอ็ด เขต 3	1	5
สุรินทร์	สุรินทร์ เขต 1	1	5
	สุรินทร์ เขต 2	1	5
	สุรินทร์ เขต 3	1	5
กาฬสินธุ์	กาฬสินธุ์ เขต 1	1	5
	กาฬสินธุ์ เขต 2	1	5
	กาฬสินธุ์ เขต 3	1	5
3 จังหวัด	9 เขต	9 โรงเรียน	45 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) แบบประชาพิจารณ์ เกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง โดยผู้วิจัยจะนำประเด็นหลักที่ได้จากการวิจัยเอกสารในระยะที่ 1 และการวิจัยเชิงสำรวจในระยะที่ 2 และการศึกษาเจาะลึกเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion) ในระยะที่ 3 มาสร้างเป็นแนวคำถาม(Guideline)ที่จะใช้ในการอภิปรายโดยทั่วไปแล้ว แนวคำถามดังกล่าวจะแยกเป็นประเด็นย่อยๆ ทั้ง 4 ด้าน ที่กำหนดไว้ในกรอบการวิจัย คือ

- (1) ศักยภาพของโรงเรียนด้านโครงสร้าง (Structure)
- (2) ศักยภาพของโรงเรียนด้านคน (Human)
- (3) ศักยภาพของโรงเรียนด้านเทคโนโลยี (Technology)
- (4) ศักยภาพของโรงเรียนด้านงาน (Task)

2) แบบบันทึกผลการประชาพิจารณ์ เพื่อรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Public hearing seminar) เกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

- 3) เทปบันทึกเสียง
- 4) กล้องถ่ายรูป

2.3 วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยกำหนดสถานที่ใช้สัมมนา (Public hearing seminar)

ที่ห้องประชุมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ซึ่งเป็นจุดกึ่งกลางที่ประสานงานได้สะดวก โดยมีรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้คือ

- 1) ลำดับขั้นของการสัมมนาจะเรียงลำดับดังนี้
 - (1) เสนอความเป็นมาของการศึกษา
 - (2) นำเสนอผลการศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 - 3
 - (3) อภิปรายและเปลี่ยนความคิดเห็น
 - (4) เสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก
 - (5) สรุปผลการสัมมนา

ผู้วิจัยจะไม่แสดงความคิดเห็นร่วมกับที่ประชุมสัมมนาแต่จะเป็นผู้บันทึกความเห็นทุกความเห็นที่แสดงออกมา

2) ประเด็นการอภิปราย ผู้วิจัยจะนำประเด็นหลักตามแบบประชาพิจารณ์ที่เกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก (Public hearing Seminar) เพื่อรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง เป็นแนวคำถาม(Guideline) ที่จะใช้ในการอภิปราย แยกเป็นประเด็นย่อย ๆ ทั้ง 4 ด้าน ที่กำหนดไว้ในกรอบการวิจัย คือ

- (1) ศักยภาพของโรงเรียนด้านโครงสร้าง (Structure)
- (2) ศักยภาพของโรงเรียนด้านคน (Human)
- (3) ศักยภาพของโรงเรียนด้านเทคโนโลยี (Technology)
- (4) ศักยภาพของโรงเรียนด้านงาน (Task)

ในการอภิปรายนั้นผู้วิจัยจะใช้แนวคำถามดังกล่าวเป็นคำถามเริ่มต้นในแต่ละประเด็น หลังจากนั้น ก็จะใช้ข้อมูลที่ได้จากการอภิปรายมาเป็นแนวคำถามในการสืบค้นข้อมูลในแต่ละประเด็นจนครบถ้วนกระบวนการ ความ จึงจะเริ่มถามคำถามโดยใช้แนวคำถามในประเด็นต่อ ๆ ไป และดำเนินการเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนครบถ้วนทุกประเด็น นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมอภิปรายเสนอแนะความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวความคิดของตัวเองได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ข้อเสนอที่ได้จะนำมาสรุปเป็นศักยภาพด้านต่างๆ ของโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้ง 4 ด้านตามกรอบการวิจัย และหากมีข้อเสนออื่นๆ ที่ไม่สามารถจัดเข้าประเภทใดได้ ผู้วิจัยก็จะรวบรวมข้อเสนอดังกล่าวไว้เป็นประเภทต่างหากตามข้อค้นพบจากการอภิปราย

ในการอภิปรายกลุ่มแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะจดบันทึกในแบบบันทึกและบันทึกเทปของการสนทนาทุกครั้งเพื่อที่จะนำมาทบทวนประเด็นของการอภิปราย เพื่อไม่ให้ประเด็นใดประเด็นหนึ่งตกหล่นหรือหลงลืมใน การบันทึกข้อมูลที่ได้จากการอภิปราย

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

ผู้วิจัยได้ใช้ขั้นตอนของการวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยในระยะที่ 3 มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลข้อมูลซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1) นำข้อมูลที่ได้จากการอภิปราย มาจัดระบบ ถอดเทปบันทึกเสียง จัดพิมพ์ข้อมูลลงเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม Microsoft Windows
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อความซ้ำกันหรือคล้ายกัน โดย รวบรวมข้อมูลที่อยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกัน (Categories) ไว้ในที่เดียวกัน แล้วประมวลผล สรุปเป็นประเด็นสำคัญ
- 3) จัดหมวดหมู่ของข้อมูล (Categorize Data) ตามคุณสมบัติ (Properties) และความคิดรวบยอด (Concept) ของแต่ละกลุ่มและแยกข้อมูลที่มีความหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กออกจากข้อมูลที่ไม่มีความหมาย และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้
- 4) นำข้อมูลที่ได้จัดหมวดหมู่แล้วทั้งหมดมาแปลความหมายของข้อมูล (Interpreting Data) หลังจากนั้นก็เขียนคำอธิบายเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริง เนื้อหาสาระ และข้อเสนอเชิงนโยบายที่ค้นพบเป็นฉบับร่าง (Tentative recommendations)

3. ระยะเวลาดำเนินการ 2 กุมภาพันธ์ 2548

4. ผลที่ได้รับ

ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายจากผู้มีส่วนได้เสียในระดับโรงเรียน ซึ่งข้อเสนอดังกล่าว เป็นข้อเสนอที่มาจากผู้ที่ปฏิบัติงานจริงและผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงกับโรงเรียนขนาดเล็ก ข้อมูลที่ได้จึงจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำนโยบายระดับสูงเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้สามารถดำเนินงานได้ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

วิธีดำเนินการวิจัยทั้ง 4 ระยะ สามารถสรุปเสนอได้ดังตารางที่ 4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 สรุปลขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ผู้ให้ข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง
1	เพื่อศึกษาความคาดหวัง ที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ จัดการศึกษาตามพระราช บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ แก้ไขเพิ่ม เติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	ศึกษาความคาดหวังของ พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ.2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต่อการดำเนินงานของโรง เรียนโดยการศึกษาเอกสาร	1.เอกสาร พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่ม เติม(ฉบับที่2)พ.ศ.2545 พระราชบัญญัติการศึกษา ภาคบังคับ กฎหมายและ ระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2.ผู้เชี่ยวชาญ
2	เพื่อศึกษาศักยภาพการ ดำเนินงานการบริหารจัดการ ด้านโครงสร้าง ด้านคน ด้านเทคโนโลยี และด้าน งาน ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ศึกษาศักยภาพการดำเนิน งานเกี่ยวกับการบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็กภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ แบบสอบถาม	โรงเรียนขนาดเล็กในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 351 โรงเรียน
3	เพื่อศึกษาข้อเสนอเชิง นโยบายจากผู้มีส่วนได้เสีย ในระดับโรงเรียนเพื่อพัฒ นาศักยภาพโรงเรียนขนาด เล็กให้สามารถดำเนินงาน ได้ตามความคาดหวังของ พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 และ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545	ตรวจสอบข้อเสนอทางนโยบาย เกี่ยวกับการบริหารจัดการ โรงเรียน ขนาดเล็ก โดยการ ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการศึกษาเจาะลึก เฉพาะกลุ่ม(FocusGroup Discussion) โดยการสัมภาษณ์ อภิปราย ชักถาม	กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ในโรงเรียนขนาดเล็ก ใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3 โรงเรียน ๆ ละ 30 คน
4	เพื่อเป็นการยืนยันข้อเสนอ และรับฟังความคิดเห็น เกี่ยวกับการบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็กจากผู้มี ส่วนได้เสียกับโรงเรียน ขนาดเล็กอย่างกว้างขวาง	สัมมนาประชาพิจารณ์ ยืนยัน ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับ การบริหารจัดการโรงเรียน ขนาดเล็กอย่างกว้างขวาง (Public hearing seminar)	กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ในโรงเรียนขนาดเล็ก ใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 9 โรงเรียน ๆ ละ 15 คน รวม 45 คน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ระยะ และ นำเสนอประเด็นสำคัญเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบายที่ผู้วิจัยค้นพบตามลำดับดังนี้

1. ผลการศึกษาความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานของโรงเรียน
2. ผลการศึกษาศักยภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. ผลตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กแบบศึกษาเจาะลึกเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion)
4. ผลการสัมมนา ประชาพิจารณ์ (Public hearing seminar) ยืนยัน ข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กอย่างกว้างขวาง
5. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. ผลการศึกษาความคาดหวัง

เป็นการศึกษาความคาดหวังการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานของโรงเรียน

การวิเคราะห์เนื้อหา สาระ ที่เป็นความคาดหวังของการจัดการศึกษาจาก เอกสาร “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545” ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียน จำแนกตามกรอบที่ศึกษา 4 ด้าน ปรากฏผล ดังนี้

1.1 ความคาดหวังด้านโครงสร้าง

มาตรา 9 “การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา” ให้ยึดหลักดังนี้ ...

มาตรา 9 (2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 9 (3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

มาตรา 9 (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

มาตรา 9 (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น”

สาระสำคัญ คือ หลักการจัดการศึกษา ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า หลักการจัดการศึกษาได้กำหนดให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และสอดคล้องกับ หมวด 8 ว่าด้วยทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยมีหลักการบริหารจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับระบบสังคม ด้านโครงสร้าง 4 ประเด็น คือ

1) ต้องมีความเป็นเอกภาพด้านนโยบาย แต่จะต้องมีความหลากหลายในการปฏิบัติให้เหมาะสมเพราะในแต่ละระดับหรือแต่ละท้องที่อาจมีปัจจัยที่แตกต่างกันเช่น นโยบายมาตรฐานการศึกษา ซึ่งมาตรฐานในแต่ละประเภท หรือในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน โดยมีมาตรฐานกลางเป็นจุดร่วม เป็นต้น

2) กำหนดให้มีการกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา เพื่อสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ โดยมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ

3) ให้มีการจัดการศึกษาที่หลากหลาย แต่ต้องมีเอกภาพในมาตรฐานการศึกษาในแต่ละประเภทด้วย เพื่อเป็นหลักในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยจะต้องมีระบบในการประกันคุณภาพการศึกษาในแต่ละระดับด้วย

4) ให้มีการระดมทรัพยากรทุกประเภท ไม่ใช่เฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง เพราะถือว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญ เป็นความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นบุคคล ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันชุมชนอื่นๆ ในสังคม ซึ่งเป็นไปตามปรัชญาที่ว่า Education For All และ All For Education (ความร่วมมือในการจัดการศึกษาดังกล่าว เป็นความร่วมมือในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดการศึกษา เช่น การร่วมคิดร่วมทำ ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมกำหนดมาตรฐานการศึกษา ร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผลรวมทั้งการสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษาด้วย ซึ่งแตกต่างในสาระสำคัญจากอดีตที่มักจะทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมเฉพาะการสนับสนุนการจัดการศึกษา หรือสนับสนุนทรัพยากรเท่านั้น)

ในกระบวนการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จะเป็นไปในลักษณะของการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร โดยภาครัฐ ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายของการดำเนินการและสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษา ส่วนการบริหารจัดการ ได้มีการกระจายอำนาจให้กับหน่วยงานในระดับปฏิบัติเป็นผู้ปฏิบัติ ซึ่งแนวทางดังกล่าว ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

ที่กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่จัดการศึกษา ที่กำหนดในมาตรา 17 และมาตรา 18 ให้จัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานในหน่วยงาน 3 ประเภท คือ

มาตรา 17 “ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

สาระสำคัญ คือ การศึกษาภาคบังคับ ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า การศึกษาภาคบังคับไม่ใช่เรื่องเดียวกันกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้ให้ไม่น้อยกว่า 12 ปี ตามมาตรา 43 แห่งรัฐธรรมนูญ ส่วนการศึกษาภาคบังคับจะบังคับเท่าใดก็ได้ โดยอาศัยความในมาตรา 69 แห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดไว้ว่า บุคคลมีหน้าที่รับการอบรมดั่งนั้นหน้าที่ในการรับการศึกษอบรมจึงเป็นรากฐานของการศึกษาภาคบังคับ แต่เนื่องจากเป็นกฎหมายแม่บทการศึกษา จึงกำหนดหลักการที่จะกำหนดไว้ในกฎหมาย ดังนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องการศึกษาภาคบังคับและมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 69 อายุของเด็ก ที่บัญญัติไว้ มีความสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กในปัจจุบันและกฎหมายแรงงาน ตลอดจนนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมได้จริง ส่วนหลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้กำหนดในกฎกระทรวง เพราะเป็นเรื่องของรายละเอียด ไม่ควรกำหนดไว้ในกฎหมายแม่บทความในมาตรานี้ ยังรองรับเด็กที่มีอายุน้อยกว่ากำหนด แต่สามารถสอบการศึกษาภาคบังคับชั้นปีที่เก้าของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งการศึกษาภาคบังคับ มี 2 ลักษณะ คือ

1) การบังคับด้วยอายุ ได้แก่ เด็กที่มีอายุ ย่างเข้าปีที่ 7 (อายุ 6 ปี) เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก (อายุ 15ปี) ส่วนการนับอายุ จะเริ่มนับตั้งแต่เมื่อใดนั้น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง(เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสถานศึกษา)

2) การบังคับด้วยการศึกษา ได้แก่ การสอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนการแบ่งชั้นของการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น จะต้องเป็นไปตาม มาตรา 16 วรรคสอง

มาตรา 18 “การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษาดังต่อไปนี้

(1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

(2) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น

(3) ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กร

วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันทางสังคมอื่นเป็นผู้จัด”

สาระสำคัญ คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสาระสำคัญดังกล่าว วิเคราะห์ได้ว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษา ที่แบ่งตามวัยของเด็กที่จะเรียนและตามประเภทของผู้จัด โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

- 1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นสถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
- 2) โรงเรียน เป็นสถานศึกษาที่จัดขึ้นโดยรัฐหรืออยู่ในการกำกับของรัฐ รวมทั้งสถานศึกษาสังกัดสถาบันการศาสนา(โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญที่เปิดสอนการศึกษาขั้นพื้นฐาน)
- 3) ศูนย์การเรียนเป็นสถานศึกษาที่จัดขึ้นโดยเอกชนหรือหน่วยงานที่ไม่มีหน้าที่จัดการศึกษาโดยตรง
- 4) ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนทั้งของรัฐหรือของเอกชน เพื่อรองรับกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในปัจจุบันนี้ สามารถดำเนินการต่อไปได้ แต่มิได้หมายรวมถึงศูนย์การศึกษาระดับภาค ระดับจังหวัด หรืออำเภอที่มีได้ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอน

มาตรา 37 “ การบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลัก และความเหมาะสมด้านอื่น ๆ ด้วย ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติมีอำนาจประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา”

สาระสำคัญ คือ เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า สาระสำคัญ ในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษา บริหารในรูปคณะกรรมการ เพื่อเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้ความเชื่อมโยงกับท้องถิ่น โดยใช้จำนวนสถานศึกษาและประชากรเป็นหลัก หรือยึดหยุ่นในการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นมาใหม่ก็ได้ แต่ต้องเป็นอำนาจของคณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 40 “ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา ความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่สถานศึกษาตามมาตรา 18(1) และ (3)

สาระสำคัญ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า เพื่อกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ของแต่ละสถานศึกษา ยกเว้นสถานศึกษาที่เป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และศูนย์การเรียนรู้ ตามนัยของมาตรา 18(1) และ (3) โดยมีประชาชนและองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ผู้แทนผู้ปกครอง 2) ผู้แทนครู 3) ผู้แทนองค์กรชุมชน 4) ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น 5) ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา 6) ผู้ทรงคุณวุฒิ 7) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

การกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการ และกรรมการวาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามกฎกระทรวง (องค์ประกอบของคณะกรรมการใด ไม่มี ขณะจัดตั้ง เช่นผู้แทนศิษย์เก่า หรือคณะกรรมการอื่น ก็สามารถดำเนินการไปได้ และไม่ถือว่าขาดองค์ประกอบแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง)

มาตรา 47 “ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก”

ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

สาระสำคัญ คือ การประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่าต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา ทุกระดับ ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

1) การประกันคุณภาพภายใน หมายความว่า การประเมินผล หรือ การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัด(เขตพื้นที่การศึกษา) มีหน้าที่กำกับ ดูแลสถานศึกษานั้น

2) การประกันคุณภาพภายนอก หมายความว่า การประเมินผลหรือ ติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากภายนอก โดยสำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าว รับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษา

มาตรา 48 “ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก”

สาระสำคัญ คือ การเปิดเผยต่อสาธารณชน ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 48 กำหนดให้ หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาทุกแห่ง (สังกัดทุกกระทรวงที่จัดการศึกษา) จะต้องจัดให้มี

ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และจัดให้มีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยหน่วยงานต้นสังกัดสถานศึกษาและสถานศึกษาเอง เพื่อนำไปสู่กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาจะต้องดำเนินการภายหลังจากที่ได้มีการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาแล้ว โดยจัดทำรายงานประจำปีเพื่อเสนอต่อหน่วยงาน ดังนี้

1) หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่ง หน่วยงานต้นสังกัด หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เทศบาล กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

ส่วนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมายถึงหน่วยงานอื่นๆ ในเขตพื้นที่การศึกษาที่จัดการศึกษา แต่ไม่ได้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา ก็ได้

2) เปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อให้ประชาชนทราบข้อมูลข่าวสารราชการ ดังกล่าว

การดำเนินการจัดทำรายงานประจำปี ดังกล่าว เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการนำสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อเป็นการรองรับการประกันคุณภาพภายนอกต่อไป เกี่ยวกับเรื่องการประกันคุณภาพภายในนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปฐมวัย ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ.2544 กำหนดให้ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การกำกับดูแล และสนับสนุน ส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา ข้อมูล หลักฐานที่ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ว่าผู้เรียนทุกคนจะได้ รับบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดในมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 1)การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา 3) การจัดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา 7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี 8) การผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรา 57 “ให้หน่วยงานทางการศึกษา ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา”

มาตรา 58 (2) “ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัด และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ตามความเหมาะสมและความจำเป็น”

สาระสำคัญ คือ การระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 57 และ มาตรา 58 นั้น กำหนดให้หน่วยงานทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ตลอดจนหน่วยงานทางการศึกษาต่างๆ สามารถที่จะระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อมาเป็นวิทยากรพิเศษ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ การทำหลักสูตรต่างๆ โดยสถานศึกษาสามารถที่จะว่าจ้าง หรือให้ค่าตอบแทน ตลอดจนการจัดให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรติแก่บุคคลนั้นด้วย

การระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา เป็นการระดมทรัพยากรทุกด้านเพื่อใช้ในการศึกษา ไม่ใช่เรื่องงบประมาณเท่านั้น แต่รวมถึงค่าสาธารณูปโภคอื่นๆ ด้วย

มาตรา 60 “ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับสถานศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของประเทศโดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้

- (1) จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน การศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน
- (2) จัดสรรทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกักยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยตามความเหมาะสม และความจำเป็น
- (3) จัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษ แต่ละกลุ่ม ตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา และความเป็นธรรม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดใน กฎกระทรวง
- (4) จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการ และงบลงทุนให้สถานศึกษาของรัฐ ตามนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติและภารกิจสถานศึกษา โดยให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้ให้คำนึงถึงคุณภาพและความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา”

สาระสำคัญ คือ การจัดสรรงบประมาณ ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 60 การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา ได้กำหนดให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษา ในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ตามความมุ่งหมายและหลักการ ในการจัดการศึกษาตามกฎหมาย ตามมาตรา 60 (1) (2) (3) (4) ดังนี้

- 1) จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน การศึกษาภาคบังคับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน
- 2) จัดสรรเงินทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกักยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยตามความเหมาะสมและความจำเป็น
- 3) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่ม

4) จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่าย ดำเนินการและงบลงทุนให้สถานศึกษาของรัฐตามนโยบาย แผนการศึกษาแห่งชาติและภารกิจของสถานศึกษา โดยให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงคุณภาพ และความเสมอภาค ในโอกาสทางการศึกษา

ความคาดหวังด้านโครงสร้างสามารถสรุปได้ว่า โรงเรียนควรจัดระบบที่มีความหลากหลายในภาคปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความเป็นเอกภาพเชิงนโยบาย มีการระดมทรัพยากรจากชุมชนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้ความเสมอภาค ตามสิทธิและโอกาส โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีคุณภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีระบบการติดตามที่ชัดเจน ภายใต้การจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานขององค์กร ซึ่งเป็นการดำเนินการเพื่อประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ให้บริการการศึกษาในโรงเรียน และผู้มีส่วนร่วมจากทุกภาคของสังคม โดยโครงสร้างของการบริหารองค์กร ประกอบด้วย การบริหารทั่วไป การประชาสัมพันธ์ การวางแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการ งบประมาณ การประกันคุณภาพการศึกษา การติดตาม ตรวจสอบ และ ควบคุมคุณภาพการศึกษา

1.2. ความคาดหวังด้านคน

มาตรา 53 “ให้มืองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่ กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแล การปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพรวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา

ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ทั้งของรัฐ และเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

การจัดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น คุณสมบัติหลักเกณฑ์และวิธีการในการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

ความในวรรคสองไม่ใช่ข้อบังคับแก่บุคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษาตามอัยยาศัยสถานศึกษา

ตามมาตรา 18 (3) ผู้บริหารการศึกษาระดับเหนือเขตพื้นที่การศึกษาและวิทยาการพิเศษทางการศึกษา

ความในมาตรานี้ไม่ใช่ข้อบังคับแก่คณาจารย์ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระดับปริญญา”

สาระสำคัญ คือ ใบประกอบวิชาชีพครู ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 53 กำหนดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา โดยมีคณะกรรมการสภาทำหน้าที่ในการบริหาร โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ
- 2) ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบ
- 3) กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ
- 4) พัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา

ผู้ที่ต้องมีใบประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาจะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ในสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน ส่วนสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาไม่ต้องมีใบประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ผู้ที่จะต้องมีใบประกอบวิชาชีพประกอบด้วย

1) ครู ตามมาตรา 18 (1) สถานศึกษาปฐมวัย และ (2) โรงเรียน และครูในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา โดยหมายความว่า รวมถึงพระที่สอนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญด้วย

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาของรัฐ (ที่เป็นข้าราชการครู) และเอกชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถาบันอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา (ผู้ที่ไม่ต้องมีใบประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ ผู้บริหารการศึกษาเหนือระดับเขตพื้นที่การศึกษา วิทยากรพิเศษทางการศึกษา สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา)

ครูผู้สอนการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำเป็นต้องมีใบประกอบวิชาชีพ เพราะเป็นวิชาชีพผู้สอนโดยตรง และใกล้ชิดกับเด็ก ซึ่งอยู่ในระยะการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นตัวของตัวเอง และต้องเตรียมความพร้อมก่อนจะเป็นครู เมื่อมีการเตรียมความพร้อมจึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบว่า การเตรียมความพร้อมนั้น ได้มาตรฐานหรือไม่ ก่อนที่จะให้ลงมือปฏิบัติ ส่วนคณาจารย์ระดับอุดมศึกษา เป็นนักวิชาการ เน้นหนักการหาความรู้เพื่อการพัฒนาแล้วจึงนำมาถ่ายทอด จึงไม่จำเป็นต้องมี และไม่ได้ใกล้ชิดเด็กมากเหมือนครู

มาตรา 73 “ในวาระเริ่มแรกมิให้นำบทบัญญัติ ในหมวด 5 การบริหารและจัดการศึกษา และ หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามาใช้บังคับ จนกว่าจะได้มีการดำเนินการ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติในหมวดดังกล่าว รวมทั้ง การแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 ซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับตั้งแต่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

สาระสำคัญ คือ ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยครูและกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 73 ให้การดำเนินการตามกฎหมายที่มีอยู่แล้วสามารถดำเนินการบังคับใช้อย่างต่อเนื่องต่อไปจนกว่าจะมีการแก้ไขปรับปรุง พระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 และ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 แต่ไม่เกิน 3 ปี ที่กฎหมายนี้ใช้บังคับการเร่งรัด ให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวข้างต้นด้วย

ความคาดหวังด้านคน สามารถสรุปได้ว่าส่งเสริมสนับสนุนและกำกับดูแลบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนให้ปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณโดยยึดหลักการกระจายอำนาจและสิทธิประโยชน์ที่เป็นธรรม โดยการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน อัตรากำลัง การบรรจุแต่งตั้ง วินัย ทักษะการปฏิบัติงาน พฤติกรรม ภาวะผู้นำ การมอบหมายงาน การสร้างขวัญกำลังใจของครูและบุคลากร

1.3. ความคาดหวังด้านเทคโนโลยี

การจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

มาตรา 81 “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาระบบวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

สาระบัญญัติที่สำคัญ ๆ ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ก็มีบทบัญญัติที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดไว้ที่

มาตรา 25 “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษา และนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ”

สาระสำคัญ คือ แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า รัฐต้องส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเรียนรู้ของประชาชนในชาติอย่างกว้างขวางและเป็นการเสริมการเรียนรู้ทั้งในระบบในโรงเรียน นอกโรงเรียน และเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการเน้นคำว่าใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต

มาตรา 30 “ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในระดับการศึกษา ”

สาระสำคัญ คือ วิจัยและพัฒนา ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า เพื่อมุ่งเน้นในเรื่องวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ (ไม่ใช่วิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้โดยทั่วไป) การวิจัยและพัฒนาตามมาตรานี้ เพื่อนำมาปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของผู้สอนให้ดีขึ้นในทุกระดับการศึกษา โดยกำหนดหลักการ ดังนี้

- 1) สถานศึกษา มีหน้าที่ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
 - 2) ส่งเสริมให้ผู้สอน สามารถทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เหมาะสมกับผู้เรียน
- ในแต่ละระดับการศึกษา

ในการบริหารและจัดการศึกษา ได้กำหนดให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญโดยมี หลัก

3 ประการ คือ

- 1) เอกภาพ ในนโยบายและมาตรฐานการศึกษาแต่หลากหลายในการปฏิบัติ
- 2) การกระจายอำนาจ ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา
- 3) การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน เอกชน องค์กรต่างๆ และสถาบันสังคมต่างๆ

มาตรา 64 “ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำราหนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต และมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้ โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ”

สาระสำคัญ คือ ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่ารัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานต่างๆ หรือบุคคลไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนให้มีการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือระดับอุดมศึกษา เพื่อให้มีการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย แบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการอื่น สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น

มาตรา 66 “ ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ”

สาระสำคัญ คือ พัฒนาผู้เรียน ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 66 กำหนดหลักการในการพัฒนาเด็กไทยหรือผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยี (ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ หรือเทคโนโลยีอื่นๆ) โดยต้องการสร้างทักษะให้ผู้เรียนได้มีการเริ่มต้นตั้งแต่เด็ก หรือตั้งแต่เริ่มต้นที่ผู้เรียนมีโอกาสแรกที่ทำได้เพื่อให้เด็กได้เรียนเทคโนโลยีโดยเร็วและตามความพร้อมที่ทำได้ ซึ่งเป็นการเร่งให้มีการจัดให้เด็กได้ทำและจะต้องทำให้แก่เด็กด้วย เพราะเนื่องจากคนไทยขาดทักษะสากลในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ความคาดหวังด้านเทคโนโลยี สามารถสรุปได้ว่าส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้แหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบให้เพียงพอ พร้อมทั้งการระดมทุนเพื่อผลิตสื่อและนำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพตลอดชีวิตโดยมีการตรวจสอบการใช้อย่างเป็นระบบ ซึ่งการบริหารจัดการ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียน นั้น ประกอบด้วย นวัตกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี วิจัยและพัฒนาเพื่อการเรียนรู้

1.4. ความคาดหวังด้านงาน

มาตรา 6 “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

สาระสำคัญ คือ หลักการหรือปรัชญาการศึกษา ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 6 เป็นการแสดงเจตจำนงและหลักการหรือปรัชญาการศึกษา ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ไว้ในหมวด 1 ซึ่งประกอบไปด้วยหลักการ ดังนี้

- 1) การจัดการศึกษาเพื่ออะไร
- 2) เป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อใคร
- 3) มีหลักการในการจัดการศึกษาอย่างไร
- 4) มีวิธีการจัดการศึกษาอย่างไร

ให้ถือว่าการศึกษามีความสำคัญตามหลักการที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาชาติ เพื่อเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาบุคคลและสังคมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการพัฒนาที่มีอุดมการณ์และมีความสำคัญยิ่งต่ออนาคตของชาติ โดยเน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ใน 8 ประการ หลัก คือ ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

มาตรา 7 “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง”

สาระสำคัญ คือ หลักการหรือปรัชญาการศึกษา ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 7 ให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และกระบวนการเรียนรู้ ในการจัดการศึกษาเพื่อปลูกฝังจิตสำนึก โดยมี สาระสำคัญ ดังนี้

- 1) การเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 2) รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเคารพกฎหมาย
- 3) มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ
- 4) ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ และการกีฬา

- 5) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล
- 6) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 7) มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง(เพื่อสอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ)

มาตรา 15 “ การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ”

(1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

(2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเน้นเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

(3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้ อื่น ๆ

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

สาระสำคัญ คือ รูปแบบการศึกษา ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 15 คาดหวังว่า การจัดการศึกษา มีหลายระบบ และในระบบหนึ่งๆ มีวิธีการจัดการศึกษาได้ 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีความแตกต่างในวิธีการศึกษา และระยะเวลาการศึกษา แต่มีผลการประเมินผลใช้หลักการเดียวกัน แต่จะมีหลายวิธี

มาตรา 22 “ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ”

สาระสำคัญ คือ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า การจัดการศึกษาอบรมให้ยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ตามความถนัดหรือความสนใจของตนเองได้ โดยที่สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

มาตรา 23 “การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ เรื่อง การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทย อย่างถูกต้อง

(5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข”

สาระสำคัญ คือ หลักเกณฑ์การจัดการศึกษา ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 23 กำหนดหลักเกณฑ์การจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระบบการศึกษาโดยให้ความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และสามารถจะนำความรู้ต่างๆ ในการบูรณาการ ในการนำเอาความรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดความสัมพันธ์ร่วมกันได้ ไม่ใช่เฉพาะมีความรู้ อย่างใดอย่างหนึ่งโดยมิได้นำมาใช้ร่วมกัน ในการให้การศึกษาจะต้องเน้นความรู้ทั่วไปในเรื่อง ต่อไปนี้

1) ความสัมพันธ์ทางสังคมประวัติศาสตร์และการเมือง การปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3) ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

4) ภาษาและคณิตศาสตร์ โดยเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ แต่มิได้หมายความว่า จะต้องหมายถึงที่ใช้สอนเฉพาะภาษาไทยเท่านั้น อาจสอนตั้งแต่ 2 ภาษา ขึ้น ไปก็ได้

5) การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นรักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝัง คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ ไปพร้อมกันจากสื่อ การเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สาระสำคัญ คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 24 กำหนดหลักการในการให้การศึกษาของสถานศึกษา (การศึกษาขั้นพื้นฐานและการอุดมศึกษา) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในฐานะผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษา จากกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดในเรื่องดังนี้

- 1) เนื้อหาสาระและกิจกรรม
- 2) ทักษะและกระบวนการศึกษา
- 3) การฝึกปฏิบัติและได้เรียนรู้จากประสบการณ์
- 4) ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม
- 5) บรรยากาศ สภาพแวดล้อม และสื่อการเรียน
- 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา

มาตรา 26 “ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไป ในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผล การประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย”

สาระสำคัญ คือ การประเมินผู้เรียนและการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ ซึ่งวิเคราะห์ ได้ว่า มาตรา 26 คาดหวังว่า ให้สถานศึกษาจัดให้มีการประเมินผู้เรียนในระหว่างการศึกษาและการคัดเลือก เข้าศึกษาต่อ โดยใช้หลักการ

1) การประเมินผู้เรียน เป็นการประเมินการเรียนการสอนโดยวิธีที่หลากหลาย ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา แต่ทั้งนี้ จะต้องคำนึงถึงการประเมิน ด้านคุณธรรม มีความครอบคลุมทุกระดับการศึกษา และเกิดความต่อเนื่องของกระบวนการศึกษา โดยพิจารณาจากพัฒนาผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกต

2) การจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อ เป็นการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในทุกระดับ การศึกษาต่อไม่ว่าจะเป็นการศึกษาต่อในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับระดับอุดมศึกษาหรือ ในระหว่างการศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วยกัน ซึ่งอาจมีหลากหลายวิธีในการคัดเลือก แต่ทั้งนี้

จะต้องนำผลการประเมินของผู้เรียนตามข้อ 1 มาใช้ประกอบการพิจารณาในการจัดสรรโอกาส การเข้าศึกษาต่อด้วย

การนำเอาผลประเมินของผู้เรียนมาใช้ประกอบการพิจารณานั้นเป็นดุลยพินิจ ของสถานศึกษา

มาตรา 27 “ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

สาระสำคัญ คือ หลักสูตรแกนกลางและท้องถิ่น ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 27 กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยบริหารราชการส่วนกลางเป็นผู้จัดหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนหลักที่เป็นแกนกลางสถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีหลักการ ดังนี้

1) คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นราชการส่วนกลาง ในระดับกรม มี หน้าที่จัดทำหลักสูตรการศึกษาในส่วนหลักที่เป็นแกนกลางเพื่อให้การศึกษามีความ หลากหลาย ผู้ที่มี ความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาจะต้องจัดให้มีหลักสูตรแกนเพื่อเป็น มาตรฐานที่จะทำให้ การศึกษาในแต่ละระดับมีความต่อเนื่องสอดคล้องกันโดยมีสาระหลัก 4 ประการ

- 1.1) ความเป็นไทย
- 1.2) ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ
- 1.3) เพื่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ
- 1.4) การศึกษาต่อ

3) สถานศึกษา มีหน้าที่จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น จะดำเนินการจัดทำเองหรือมอบหมาย ให้บุคคลหรือหน่วยงาน หรือบุคคลในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำก็ได้ โดยมีสาระ ดังนี้

- 2.1) เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม
- 2.2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชน

และสังคม

ในส่วนของคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจในการจัดทำหลักสูตรได้เนื่องจากสถานศึกษาเป็นหน่วยงานสังกัด คณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดังกล่าว

มาตรา 28 “หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตาม มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม”

สาระสำคัญ คือ การจัดทำหลักสูตร ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 28 คาดหวังว่า เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร ของคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส หรือบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ ตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ จะต้องมีความหลากหลาย และมีความเหมาะสมของแต่ละระดับหรือแต่ละประเภท โดยมีหลักการ ดังนี้

1) มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ซึ่งมีความหลากหลาย ให้เหมาะสมตามวัย ตามศักยภาพ และความรับผิดชอบต่อสังคม

2) สาระของหลักสูตรที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม

3) หลักสูตรอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะตามข้อ 1 และข้อ 2 แล้วจะต้องมี ความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และพัฒนาสังคมด้วย

ในส่วนหลักสูตรอุดมศึกษา เป็นการพัฒนาหลักสูตรของระดับอุดมศึกษา ราชการ ส่วนกลางจะทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ จากนั้นมหาวิทยาลัยจะพัฒนาหลักสูตร ด้วยตนเอง ทั้งหมด

มาตรา 29 “ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน สังคมอื่น ส่งเสริม ความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายใน ชุมชน เพื่อให้ ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และ วิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และ ความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน”

สาระสำคัญ คือ การเรียนรู้ภายในชุมชน ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 29 กำหนดให้ สถานศึกษาร่วมกับชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อต้องการให้มี โรงเรียน ชุมชน โดยให้สถานศึกษาเป็นองค์กรนำในเรื่องการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

ความคาดหวังด้านงาน สามารถสรุปได้ว่า จัดระบบการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ให้เกิดความเสมอภาคอย่างครบถ้วน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อมุ่งปลูกจิตสำนึกในความเป็นไทย เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ มีคุณธรรม และอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข โดยใช้วิธีการประเมินผลการพัฒนาที่หลากหลายในการประเมินผล การเรียนรู้ ซึ่ง ภารกิจการบริหารงานในโรงเรียน ประกอบด้วย หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การประเมินผล การนิเทศ การบริหาร วิชาการและการแนะแนว

2. ผลการศึกษาศักยภาพการดำเนินงานการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก

จากการศึกษาศักยภาพการดำเนินงานการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จาก 351 โรงเรียน ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏผลดังตารางที่ 5 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
- ครูใหญ่	77	21.90
- อาจารย์ใหญ่	55	15.70
- ผู้อำนวยการ	219	62.40
รวม	351	100.00
2. เพศ		
- ชาย	318	90.60
- หญิง	33	9.40
รวม	351	100.00
3. วุฒิการศึกษา		
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	6	1.70
- ปริญญาตรี	228	65.00
- ปริญญาโท	116	33.0
- ปริญญาเอก	1	0.30
รวม	351	100.0
4. ระยะเวลาที่เข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา		
- น้อยกว่า 1 ปี	18	5.10
- 1 - 5 ปี	123	35.00
- มากกว่า 5 ปี - 10 ปี	82	23.40
- มากกว่า 10 ปี - 15 ปี	49	14.00
- มากกว่า 15 ปี - 20 ปี	41	11.70
- มากกว่า 20 ปี	38	10.80
5. ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนปัจจุบัน		
- น้อยกว่า 1ปี	49	14.00
- มากกว่า 1 ปี - 3 ปี	116	33.00
- มากกว่า 3 ปี - 6 ปี	90	25.60
- มากกว่า 6 ปี - 9 ปี	35	10.00
- มากกว่า 9 ปี - 12 ปี	21	6.00
- มากกว่า 12 ปี	40	11.40
รวม	351	100.00

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
6. โรงเรียนเปิดสอนในระดับ		
- อนุบาล	300	85.47
- ช่วงชั้นที่ 1 - 2	337	96.00
- ช่วงชั้นที่ 1 - 3	11	3.10

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเมื่อจำแนกตามตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการมากที่สุด ร้อยละ 62.40 รองลงมาเป็นครูใหญ่ ร้อยละ 21.90 และอาจารย์ใหญ่ ร้อยละ 15.70 ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามเพศ เป็นเพศชายมากที่สุด ร้อยละ 90.60 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 9.40 เมื่อจำแนกตามระดับที่โรงเรียนเปิดสอน เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 มากที่สุด ร้อยละ 96.00 รองลงมาเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 ร้อยละ 3.10 และเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนระดับอนุบาล ร้อยละ 85.47 ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา เป็นผู้ที่มีวุฒิกศษปริญญตรีมากที่สุด ร้อยละ 65.00 รองลงมาเป็นผู้ที่มีวุฒิกศษปริญญโท ร้อยละ 3.30 และเป็นผู้ที่มีวุฒิกศษต่ำกว่าปริญญตรี ร้อยละ 1.70 ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามระยะเวลาที่เข้าสู่ตำแหน่ง เป็นผู้ที่มีระยะเวลาเข้าสู่ตำแหน่ง 1-5 ปี มากที่สุด ร้อยละ 35.00 รองลงมา เป็นผู้ที่มีระยะเวลาเข้าสู่ตำแหน่งมากกว่า 5-10 ปี ร้อยละ 23.40 และเป็นผู้ที่มีระยะเวลาเข้าสู่ตำแหน่งมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 14.00 ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน เป็นผู้ที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานมากกว่า 1-3 ปี มากที่สุด ร้อยละ 33.00 รองลงมาเป็นผู้ที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานมากกว่า 3-6 ปี ร้อยละ 25.60 และเป็นผู้ที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานน้อยกว่า 1 ปี ร้อยละ 14.00 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 6-9

ตารางที่ 6 ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านโครงสร้าง

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	การบริหารงานโดยให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคล	3.48	.86	ปานกลาง
2	การบริหารจัดการตามโครงสร้างตามหลักการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคลและบริหารทั่วไป	3.73	.84	มาก
3	การวางระบบและดำเนินงานธุรการโดยยึดหลักความสะดวกรวดเร็ว รวดเร็วและประหยัดคุ้มค่า	3.91	.80	มาก
4	การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร	3.38	.84	ปานกลาง
5	การประสานและพัฒนาเพื่อความร่วมมือและสนับสนุนทางวิชาการจากเครือข่ายการศึกษาต่างๆ	3.27	.83	ปานกลาง
6	การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรอย่างมีส่วนร่วม	4.01	.80	มาก
7	การวางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ	3.25	.53	ปานกลาง
8	การส่งเสริมและสนับสนุน ด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป	3.65	.85	มาก
9	การดูแลรักษา อาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้	3.97	.85	มาก
10	การจัดทำสำมะโนผู้เรียนที่จะเข้าเรียนเพื่อเตรียมการจัดการศึกษา	4.07	.79	มาก
11	การกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาในระบบ	3.82	.71	มาก
12	การส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษานอกระบบ	2.74	1.01	ปานกลาง
13	การส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษา ตามอัธยาศัย	2.54	1.11	ปานกลาง
14	การวางแผน กำหนดและแนวทาง ส่งเสริมงานกิจการนักเรียน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม	3.76	.83	มาก
15	การจัดให้มีเครือข่ายประสานงาน และประชาสัมพันธ์การศึกษา	3.35	.84	ปานกลาง
16	การส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นๆ ที่จัดการศึกษา	3.44	.96	ปานกลาง
17	การติดต่อ ประสานงาน การจัดการศึกษากับเขตพื้นที่ การศึกษาและหน่วยงานอื่น	3.89	.78	มาก
18	การจัดระบบการควบคุมคุณภาพภายในสถานศึกษา	3.76	.74	มาก
19	การให้บริการสาธารณะแก่ชุมชนและหน่วยงานอื่น	3.94	.86	มาก
20	การจัดและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	3.73	.77	มาก

ตารางที่ 6 ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านโครงสร้าง (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
21	การเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินจากองค์กรภายนอก	3.74	.83	มาก
22	ความมีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ	3.76	.83	มาก
23	การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ให้ครูมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	4.00	.80	มาก
24	การจัดการศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนองค์กรปกครองท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย	4.10	.83	มาก
25	การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนตามกฎหมาย	4.62	.60	มากที่สุด
26	การลดอัตราและปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน	4.43	.92	มาก
27	การจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี	3.34	1.41	ปานกลาง
28	การส่งเสริมให้ผู้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี	4.21	.96	มาก
29	การจัดการศึกษาเพื่อเด็กพิการเรียนร่วม	3.13	1.29	ปานกลาง
30	การให้สิทธิและโอกาส ช่วยเหลือเด็กเป็นกรณีพิเศษ เช่น เด็กขาดแคลน เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์	4.02	.91	มาก
31	การดำเนินงานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.98	.84	มาก
32	การสรรหากรรมการสถานศึกษาตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย	4.13	.84	มาก
33	การทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษา	3.79	.90	มาก
34	การยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา	4.12	.79	มาก
35	การปกป้อง ดูแลและรักษาทรัพย์สินของราชการ	4.46	.67	มาก
36	การหารายได้และผลประโยชน์เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา	3.65	1.02	มาก
37	การบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด	4.31	.66	มาก
38	การดูแลบำรุงรักษาใช้ทรัพย์สินของโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด	4.40	.66	มาก
39	การบริหารจัดการทรัพย์สินที่มีอยู่ในโรงเรียนให้เกิดมีรายได้หรือหาประโยชน์	3.36	1.15	ปานกลาง

ตารางที่ 6 ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านโครงสร้าง (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
40	การจัดทำและเสนอของบประมาณสอดคล้องกับ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.91	.83	มาก
41	การจัดสรรงบประมาณตามภารกิจงานที่วิเคราะห์ ตามแผนงาน / โครงการ	3.95	.84	มาก
42	การจัดทำแผนและจัดการระดมทรัพยากรและ การลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม	3.92	.80	มาก
43	การบริหารการเงินตามขั้นตอนและวิธีการที่ กระทรวงการคลังกำหนด อย่างโปร่งใส	4.42	.72	มาก
44	การบริหารบัญชีตามหลักนโยบายบัญชีสำหรับ หน่วยงานของรัฐ	4.27	.75	มาก
45	การบริหารพัสดุและทรัพย์สินตามระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535	4.36	.71	มาก
46	การจัดระบบตรวจสอบและติดตาม ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการใช้จ่ายงบประมาณ	4.13	.76	มาก
รวม		3.83	.52	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านโครงสร้าง โดยรวม มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีศักยภาพสูงสุดคือ การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนตามกฎหมาย มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) รองลงมาคือ การปกป้อง ดูแลและรักษาทรัพย์สินของราชการ มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) และการบริหารการเงินตามขั้นตอนและวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนดอย่างโปร่งใสมีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีศักยภาพต่ำสุดคือการส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.54$)

ตารางที่ 7 ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านคน

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
47	การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรโดยสถานศึกษา	2.35	1.41	น้อย
48	การมอบหมายงานอย่างถูกต้อง เป็นธรรม ตามความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์	4.14	.87	มาก
49	การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	4.13	.70	มาก
50	การเสริมสร้างภาวะผู้นำของครูและบุคลากรในองค์กร เพื่อผลสำเร็จของการปฏิบัติงานหรือเกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร	4.10	.71	มาก
51	การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโรงเรียน	4.47	.63	มาก
52	การกำกับ ดูแลครูและบุคลากร ให้ปฏิบัติงานได้ตาม มาตรฐานและจรรยาบรรณตามวิชาชีพ	4.28	.68	มาก
53	การบริหารงานบุคคล และครูโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ	4.42	.64	มาก
54	การสร้างแรงจูงใจครูและบุคลากรให้ปฏิบัติงานอย่างมี ประสิทธิภาพ	4.29	.68	มาก
55	การพิจารณาความดีความชอบของครูและบุคลากร อย่างเป็นธรรม	4.55	.61	มากที่สุด
56	การส่งเสริมให้มีค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์แก่ครู และบุคลากรเพื่อให้มีรายได้ตามความเหมาะสม	3.67	1.08	มาก
รวม		4.04	.55	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านคน โดยรวมมีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีศักยภาพสูงสุดคือ การพิจารณาความดีความชอบของครูและบุคลากรอย่างเป็นธรรม มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.59$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโรงเรียน มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.47$) และการบริหารงานบุคคลและครู โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.42$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีศักยภาพต่ำสุดคือ การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรโดยสถานศึกษา มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}= 2.35$)

ตารางที่ 8 คักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านเทคโนโลยี

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
57	การใช้ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพ	3.50	.88	ปานกลาง
58	การจัดตั้งศูนย์สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ	3.01	1.01	ปานกลาง
59	การระดมทุนเพื่อการพัฒนา สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.99	1.02	มาก
60	การจัดเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ	3.15	.88	ปานกลาง
61	การส่งเสริมและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เช่น ห้องสมุด สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ	3.55	.89	มาก
62	การรวบรวมและใช้แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากภายนอกสถานศึกษา เพื่อการจัดการศึกษา	3.61	.84	มาก
63	การส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน	3.40	.86	ปานกลาง
64	การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากร มีการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.58	.79	มาก
65	การพัฒนาครูและบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ	3.72	.79	มาก
66	การพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีเพื่อแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง	3.51	.86	มาก
67	การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีการศึกษา	3.41	.86	ปานกลาง
รวม		3.44	.66	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 พบว่า คักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเทคโนโลยี โดยรวม มีคักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การระดมทุนเพื่อการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีคักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) รองลงมาคือ การพัฒนาครูและบุคลากร ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีคักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) และรวบรวมและใช้แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากภายนอกสถานศึกษา เพื่อการจัดการศึกษามีคักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีคักยภาพต่ำสุดคือการจัดเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ มีคักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$)

ตารางที่ 9 ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ดำเนินงาน

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
68	การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วม	3.83	.89	มาก
69	การจัดทำสาระหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีความเป็นไทยเป็นพลเมืองดี ดำรงชีวิตในชุมชน และประกอบอาชีพ	3.92	.80	มาก
70	การจัดทำสาระหลักสูตรเพื่อการศึกษาต่อของผู้เรียน	3.57	.88	มาก
71	การจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ด้านสติปัญญา	3.97	.71	มาก
72	การจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ด้านร่างกาย	4.11	.68	มาก
73	การจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ด้านจิตใจ คุณธรรม ดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข	4.17	.74	มาก
74	การจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงสิทธิและประโยชน์ของผู้เรียน	4.17	.74	มาก
75	การจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังจิตสำนึก ในความเป็นไทย	4.23	.72	มาก
76	การพัฒนา สาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	3.82	.80	มาก
77	การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ด้วยรูปแบบที่เหมาะสม	3.17	1.09	ปานกลาง
78	การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ด้วยรูปแบบที่เหมาะสม	3.09	1.05	ปานกลาง
79	การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางอารมณ์ สังคม ด้วยรูปแบบที่เหมาะสม	3.18	1.05	ปานกลาง
80	การจัดการศึกษาโดยยึดหลักการผู้เรียนสำคัญที่สุด	4.17	.75	มาก
81	การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาได้อย่างเต็มตามศักยภาพ	4.09	.77	มาก
82	การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	3.97	.80	มาก
83	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้านทักษะภาษาไทย	4.14	.71	มาก
84	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้านทักษะ ภาษาต่างประเทศ	3.10	.96	ปานกลาง
85	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ ด้านวิทยาศาสตร์	3.74	.87	มาก
86	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ ด้านคณิตศาสตร์	3.86	.77	มาก
87	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ ด้านสังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	3.78	.74	มาก
88	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา	3.81	.75	มาก

ตารางที่ 9 ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ดำเนินงาน (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
89	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ ด้านศิลปะ	3.52	.79	มาก
90	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ ด้านการงานอาชีพและเทคโนโลยี	3.67	.82	มาก
91	การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นวิธีการ สาระ กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้	3.66	.75	มาก
92	การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสามารถใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้	3.05	.94	ปานกลาง
93	การประเมินผู้เรียนตามความเหมาะสม	3.90	.66	มาก
94	การประเมินผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย	3.70	.79	มาก
95	การนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียน	3.70	.78	มาก
96	การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.52	.83	มาก
97	การเทียบโอนผลการเรียน	2.40	1.12	ปานกลาง
98	การจัดระบบการนิเทศการศึกษา	3.57	.79	มาก
99	การจัดระบบและบริการแนะแนวการศึกษา	3.47	.81	ปานกลาง
100	การส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ	4.03	.72	มาก
รวม		3.76	.51	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านงาน โดยรวมมีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นไทย มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) รองลงมา คือ การจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ด้านจิตใจ คุณธรรม ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงสิทธิและประโยชน์ของผู้เรียน การจัดการศึกษาโดยยึดหลักการผู้เรียนสำคัญที่สุด มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) และการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ ด้านทักษะภาษาไทย มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีศักยภาพต่ำสุดคือ การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมมีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$)

ตารางที่ 10 ศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกเป็นรายด้าน

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ด้านโครงสร้าง	3.83	.52	มาก
2	ด้านคน	4.04	.55	มาก
3	ด้านเทคโนโลยี	3.44	.66	ปานกลาง
4	ด้านงาน	3.69	.57	มาก
รวม		3.76	.51	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า ศักยภาพการดำเนินงานโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีศักยภาพสูงสุด คือ ด้านคน มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) รองลงมา คือ ด้านโครงสร้าง มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) และด้านงาน มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีศักยภาพต่ำสุด คือ ด้านเทคโนโลยี มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$)

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก

การดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พบว่า มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ปรากฏดังตาราง ที่ 11-14 ต่อไปนี้

ตารางที่ 11 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านโครงสร้าง

ประเด็นที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่	ร้อยละ
1	ขาดแคลนงบประมาณและงบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ	100	28.49
2	บุคลากรไม่ครบตามโครงสร้าง	76	21.65
3	การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลคุณภาพการศึกษายังไม่ชัดเจน	26	7.41
4	โครงสร้างการบริหารตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 เป็นกรอบที่กว้างโรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถจัดให้ครอบคลุมทุกกิจกรรม	24	6.84
5	นโยบายการบริหารไม่เป็นเอกภาพ	20	5.70
6	ชุมชนขาดศักยภาพในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน	13	3.70
7	ขาดการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียนอย่างครบถ้วน	11	3.13
8	การติดต่อประสานงานกับเขตพื้นที่และหน่วยงานอื่นยังไม่คล่องตัว	10	2.85
9	ขาดปัจจัยพื้นฐานและสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม	9	2.56
10	การจัดงบประมาณและบริหารไม่เป็นระบบ	8	2.28
11	ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน	7	1.99
12	ขาดการสนับสนุนจากต้นสังกัด	3	0.85
13	การประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนขาดความต่อเนื่องและไม่ทั่วถึง	2	0.57
14	นักเรียนน้อย ทำให้การจัดกิจกรรมได้ไม่หลากหลาย	1	0.28

จากตาราง 11 พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านโครงสร้างที่โรงเรียนมีปัญหามากที่สุดคือ การขาดแคลนงบประมาณและงบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ ร้อยละ 28.49 รองลงมาบุคลากรไม่ครบตามโครงสร้าง และการติดตามตรวจสอบประเมินผลคุณภาพการศึกษายังไม่ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 21.65 และ 7.41 ตามลำดับ โดยปัญหาและอุปสรรค ที่พบน้อยที่สุด คือ นักเรียนน้อย ทำให้การจัดกิจกรรมได้ไม่หลากหลาย ร้อยละ 0.28

ตารางที่ 12 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านคน

ประเด็นที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่	ร้อยละ
1	การใช้เกณฑ์ในการจัดสรรครูและบุคลากรให้โรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้ครูไม่ครบถ้วนและมีวุฒิการศึกษาไม่ตรงยุ่งยากต่อการสอน	245	69.80
2	ครูทำงานสนับสนุนการสอนมากกว่าด้านการเรียนการสอนและขาดความชำนาญเฉพาะสาขา	233	66.38
3	การใช้เกณฑ์ในการจัดสรรครูและบุคลากรให้โรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้ครูไม่ครบชั้น	121	34.47
4	ขาดขวัญและกำลังใจในการให้ความดีความชอบทำให้การเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ต่างๆ ลดลง	48	13.68
5	การสรรหาบรรจุและแต่งตั้ง ไม่เป็นไปตามความรู้ความสามารถที่โรงเรียนต้องการ	31	8.83
6	บุคลากรขาดทักษะในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย	27	7.69
7	การอบรมพัฒนาบุคลากรไม่เป็นไปตามความต้องการของบุคลากรและขาดงบประมาณ	9	2.56
8	บุคลากรไม่มีวินัย ขาดความมุ่งมั่นในการทำงานและทอดทิ้งนักเรียน	4	1.44

จากตารางที่ 12 พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านคนที่โรงเรียนมีปัญหามากที่สุดคือ การใช้เกณฑ์ในการจัดสรรครูและบุคลากรให้โรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้ครูไม่ครบถ้วน และมีวุฒิการศึกษาไม่ตรง ยุ่งยากต่อการสอน ร้อยละ 69.80 รองลงมา ครูทำงานสนับสนุนการสอนมากกว่าด้านการเรียนการสอนและขาดความชำนาญเฉพาะสาขา และการใช้เกณฑ์ในการจัดสรรครูและบุคลากรให้โรงเรียนขนาดเล็กทำให้ครูไม่ครบชั้น คิดเป็นร้อยละ 66.38 และ 34.47 ตามลำดับ โดยปัญหาและอุปสรรคที่พบน้อยที่สุด คือ บุคลากรไม่มีวินัย ขาดความมุ่งมั่นในการทำงานและทอดทิ้งนักเรียน ร้อยละ 1.44

ตารางที่ 13 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านเทคโนโลยี

ประเด็นที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่	ร้อยละ
1	ขาดแคลนด้านสื่อเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ประกอบ รวมทั้งคู่สายโทรศัพท์ สื่อ CAI	241	68.66
2	มีข้อจำกัดด้านงบประมาณทำให้โรงเรียนต้องจัดหางบประมาณจัดซื้อเองและซ่อมบำรุงเอง	65	18.52
3	บุคลากรและผู้ปกครองขาดความรู้เรื่องด้าน ICT และด้านคอมพิวเตอร์ทั้งการผลิตและการใช้	61	17.38
4	ขาดการวิจัยและพัฒนาสื่อทางการศึกษา	5	1.42
5	ขาดแคลนห้องสนับสนุนและวัสดุอุปกรณ์	5	1.42
6	ยังไม่เห็นคุณค่าของการใช้สื่อ	2	0.57
7	สื่อเทคโนโลยีบางประเภท เช่น เกมทำให้นักเรียนไม่สนใจเรียน	1	0.28

จากตารางที่ 13 พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านเทคโนโลยีที่โรงเรียนมีปัญหามากที่สุดคือ ขาดแคลนด้านสื่อเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ประกอบ รวมทั้งคู่สายโทรศัพท์ สื่อ CAI ร้อยละ 68.66 รองลงมา มีข้อจำกัดด้านงบประมาณทำให้โรงเรียนต้องจัดหางบประมาณจัดซื้อเองและซ่อมบำรุงเอง และบุคลากรและผู้ปกครองขาดความรู้เรื่องด้าน ICT และด้านคอมพิวเตอร์ทั้งการผลิตและการใช้ คิดเป็นร้อยละ 18.52 และ 17.38 ตามลำดับ โดยปัญหาและอุปสรรคที่พบน้อยที่สุด คือ สื่อเทคโนโลยีบางประเภท เช่น เกมทำให้นักเรียนไม่สนใจเรียน ร้อยละ 0.28

ตารางที่ 14 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านงาน

ประเด็นที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่	ร้อยละ
1	ขาดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและมีแต่การคัดลอกหลักสูตรกันมาจากที่อื่น	37	10.54
3	กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนยังขาดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและขาดการทำความเข้าใจในเนื้อหาหลักสูตร	26	7.41
2	การบริหารงานวิชาการยังไม่มีประสิทธิภาพมากเท่าที่ควร ส่วนใหญ่คุณภาพต่ำ เพราะขาดงบประมาณ ขาดการนิเทศและสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็น	18	5.13
4	ด้านการวัดผลประเมินผลการจัดทำเอกสารหลักฐานการวัดและประเมินผลมีปัญหาสำหรับครูมาก	16	4.56
5	งานขาดประสิทธิภาพและล่าช้า	8	2.28
6	นโยบายและการบริหารจัดการลำบาก มีการโยกย้ายผู้บริหารระดับสูงบ่อย	3	0.85

จากตารางที่ 14 พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านงานที่โรงเรียนมีปัญหามากที่สุดคือ ขาดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและมีแต่การคัดลอกหลักสูตรกันมาจากที่อื่น ร้อยละ 10.54 รองลงมาคือ กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนยังขาดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและขาดการทำความเข้าใจในเนื้อหาหลักสูตรและการบริหารงานวิชาการยังไม่มีประสิทธิภาพมากเท่าที่ควร ส่วนใหญ่คุณภาพต่ำ เพราะขาดงบประมาณ ขาดการนิเทศและสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็น คิดเป็นร้อยละ 7.41 และ 5.31 ตามลำดับ โดยปัญหาและอุปสรรคที่พบน้อยที่สุดคือ นโยบายและการบริหารจัดการลำบาก มีการโยกย้ายผู้บริหารระดับสูงบ่อย ร้อยละ 0.85

ตอนที่ 4 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ปราบกฏตั้งตารางที่ 15-18 ต่อไปนี้

ตารางที่ 15 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านโครงสร้าง

ประเด็นที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
1	จัดบุคลากรให้ครบหรือเหมาะสมตามโครงสร้างและสาขาวิชา	62	17.66
2	ควรเพิ่มงบประมาณให้เพียงพอต่อความต้องการของโรงเรียน โดยเขตพื้นที่กำกับดูแล	53	15.10
3	ควรให้โรงเรียนมีอิสระในการจัดโครงสร้างการบริหารให้เหมาะสมกับตนเอง	26	7.41
4	ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ ทุ่มเท เสียสละ เกี่ยวกับโรงเรียนนิติบุคคล ข้อมูลสารสนเทศที่เป็น เทคโนโลยีและการจัดการเรียนการสอน	11	3.13
5	ควรมีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเพื่อควบคุมคุณภาพ โรงเรียนขนาดเล็ก	9	2.56
6	เขตพื้นที่การศึกษาควรเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน และนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของโรงเรียน เท่านั้น โดยศึกษานิเทศก์ นิเทศช่วยเหลือด้านวิชาการมากกว่านี้	7	1.99
7	ควรจัดปัจจัยพื้นฐานให้เพียงพอ เช่น อาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน	6	1.71
8	เขตพื้นที่ควรจัดทำโครงสร้างบริหารงานของโรงเรียนให้ชัดเจน และแต่ละขนาดให้มีความแตกต่างกัน	5	1.42
9	ควรระดมสรรพกำลังจากท้องถิ่น ชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณเพิ่มเติม	5	1.42
10	ควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมมากขึ้น และมีค่าตอบแทนในการอบรม	4	1.14
11	รัฐบาลต้องให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาและพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กอย่างจริงจัง	3	0.85
12	ควรให้ขวัญกำลังใจครูที่อยู่ห่างไกล กันดาร และมีค่าตอบแทนครูที่สอนเกินหรือสอนควบชั้น	3	0.85
13	ควรจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในด้วยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายตามมาตรฐานของชาติ	2	0.57
14	ควรเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น	2	0.57

ตารางที่ 15 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านโครงสร้าง (ต่อ)

ประเด็นที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
15	ควรรวมโรงเรียนขนาดเล็กเข้าด้วยกัน หรือเพื่อลด งบประมาณ	2	0.57
16	ควรเร่งให้มีการถ่ายโอนการจัดการศึกษาให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นโดยเร็ว ไม่ควรรอถึง 10 ปี	1	0.28
17	ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียน	1	0.28

จากตารางที่ 15 พบว่า ข้อเสนอแนะการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านโครงสร้าง
ที่พบมากที่สุดคือ จัดบุคลากรให้ครบหรือเหมาะสมตามโครงสร้างและสาขาวิชา ร้อยละ 17.66
รองลงมาคือ ควรเพิ่มงบประมาณให้เพียงพอต่อความต้องการของโรงเรียน โดยเขตพื้นที่กำกับ
ดูแล และ ควรให้โรงเรียนมีอิสระในการจัดโครงสร้างการบริหารให้เหมาะสมกับตนเอง คิดเป็น
ร้อยละ 15.10 และ 7.41 ตามลำดับ ข้อเสนอแนะที่พบน้อยที่สุด คือ ควรเร่งให้มีการถ่ายโอนการ
จัดการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเร็ว ไม่ควรรอถึง 10 ปี และ ควรเปิดโอกาสให้
นักเรียนได้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียน ร้อยละ 0.28

ตารางที่ 16 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านคน

ประเด็นที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
1	ควรจัดครูเพิ่มให้ครบทุกชั้นและโรงเรียนมีโอกาสเลือกครูตามความถนัด	113	32.19
2	ควรมีการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรอย่างต่อเนื่องสู่การเป็นครูมืออาชีพ	38	10.83
3	ควรมีบุคลากรฝ่ายสนับสนุนให้ทุกโรงเรียน	23	6.55
4	ผู้บังคับบัญชาควรให้กำลังใจงานด้านอื่นจะดีเอง	19	5.41
5	ควรยกเลิกการตัดโอนตำแหน่งและการช่วยราชการทุกกรณี ใช้วิธีการจ้างครูที่มีประสิทธิภาพแทนอัตราเกษียณหรือให้ครูหมุนเวียนทดแทนกันได้	16	4.56
6	จัดสวัสดิการที่เหมาะสมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อยกระดับครูให้สูงขึ้น	8	2.28
7	ครูควรจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ	6	1.71
8	ควรมีสวัสดิการพิเศษสำหรับครูและค่าตอบแทนตามความเหมาะสม	4	1.14
9	ครูต้องมีความชำนาญด้านคอมพิวเตอร์และมีสื่อต่างๆ ให้ครูได้พัฒนาตนเอง	4	1.14
10	ผู้บริหารควรใช้หลักวิถีไทยมาบริการและสร้างแรงจูงใจในการทำงานส่งเสริมการพัฒนาครู	4	1.14
11	จัดให้เขตพื้นที่ออกติดตามครูเป็นรายโรงโดยผู้บริหารเป็นผู้เสนอประเด็นในการติดตามและเยี่ยมครูให้มากกว่านี้	3	0.85
12	สร้างค่านิยมให้ชุมชนเห็นคุณค่าของการศึกษาและไม่ควรใช้เทคนิคมาแทนบุคลากรเพราะทำให้ศีลธรรมเสื่อม	2	0.57

จากตารางที่ 16 พบว่า ข้อเสนอแนะการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านคน ที่พบมากที่สุดคือ ควรจัดครูเพิ่มให้ครบทุกชั้นและโรงเรียนมีโอกาสเลือกครูตามความถนัด ร้อยละ 32.19 รองลงมาคือ ควรมีการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรอย่างต่อเนื่องสู่การเป็นครูมืออาชีพ และ ควรมีบุคลากรฝ่ายสนับสนุนให้ทุกโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 10.83 และ 6.55 ตามลำดับ ข้อเสนอแนะที่พบน้อยที่สุด คือ สร้างค่านิยมให้ชุมชนเห็นคุณค่าของการศึกษา และไม่ควรใช้เทคนิคมาแทนบุคลากรเพราะทำให้ศีลธรรมเสื่อม ร้อยละ 0.57

ตารางที่ 17 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านเทคโนโลยี

ประเด็นที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
1	ควรจัดสรรสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้ครบทุกโรงเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ลดภาระงานธุรการและมีประสิทธิภาพในการสื่อสาร	126	35.90
2	จัดหางบประมาณเพื่อจัดหาสื่อพัฒนาระบบและอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีให้บุคลากรทุกโรงเรียน	69	19.66
3	ระดมสรรพกำลังเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยให้เหมาะสมกับท้องถิ่น	10	2.85
4	พัฒนาสื่อหรือโปรแกรมให้โรงเรียนขนาดเล็กนำไปใช้ และมีเครือข่ายโทรศัพท์เข้าถึงทุกโรงเรียน	7	1.99
5	ควรมีการประสานงานเป็นศูนย์เครือข่าย ชุมชน เพื่อบริการด้านเทคโนโลยี	5	1.42
6	ควรทຸ່ມงบประมาณสู่ระดับพื้นฐานให้เหมาะสม สมดุล ควรเน้นโรงเรียนขนาดเล็กเป็นพิเศษ	3	0.85
7	พัฒนาบุคลากรให้ใช้เทคโนโลยี อย่างน้อย 1 คน ต่อโรงเรียน และให้บริการกับชุมชนด้วย	2	0.57
8	ควรมีจุดบริการสื่อเทคโนโลยีให้โรงเรียนเล็กใกล้เคียง	2	0.57

จากตารางที่ 17 พบว่า ข้อเสนอแนะการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านเทคโนโลยี ที่พบมากที่สุดคือ ควรจัดสรรสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้ครบทุกโรงเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ลดภาระงานธุรการและมีประสิทธิภาพในการสื่อสารร้อยละ 35.90 รองลงมาคือจัดหางบประมาณเพื่อจัดหาสื่อพัฒนาระบบและอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีให้บุคลากรทุกโรงเรียน และระดมสรรพกำลังเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยให้เหมาะสมกับท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 19.66 และ 2.85 ตามลำดับ ข้อเสนอแนะที่พบน้อยที่สุด คือ ควรมีจุดบริการสื่อเทคโนโลยี ให้โรงเรียนเล็กใกล้เคียง ร้อยละ 0.57

ตารางที่ 18 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ด้านงาน

ประเด็นที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
1	ควรลดภาระงานที่ไม่สำคัญลง ครูจะได้ปฏิบัติงานสอนได้เต็มที่	53	15.10
2	ควรมีการจัดอบรมด้านการจัดทำหลักสูตร	37	10.54
3	ควรให้ศึกษานิเทศก์ออกช่วยงานนิเทศแก่ครู	20	5.70
4	ควรมีการประเมินประสิทธิภาพในการทำงาน	11	3.13
5	ควรส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจแก่โรงเรียนขนาดเล็ก	6	1.71
6	ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	6	1.71
7	ควรมีการจัดศูนย์การเรียนรู้ให้มีศูนย์การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระครบ	5	1.42
8	ควรมีการสนับสนุน วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่จำเป็นให้เพียงพอ	2	0.57
9	ควรมีการจัดโครงสร้างให้เป็นไปอย่างมีระบบ	2	0.57

จากตารางที่ 18 พบว่า ข้อเสนอแนะการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านงาน ที่พบมากที่สุดคือ ควรลดภาระงานที่ไม่สำคัญลง ครูจะได้ปฏิบัติงานสอนได้เต็มที่ ร้อยละ 15.10 รองลงมาคือ ควรมีการจัดอบรมด้านการจัดทำหลักสูตร และควรศึกษานิเทศก์ออกช่วยงานนิเทศแก่ครู คิดเป็นร้อยละ 10.54 และ 5.70 ตามลำดับ ข้อเสนอแนะที่พบน้อยที่สุด คือ ควรมีการจัดโครงสร้างให้เป็นไปอย่างมีระบบร้อยละ 0.57

3. ผลการตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

โรงเรียนขนาดเล็ก แบบศึกษาเจาะลึกเฉพาะกลุ่ม(Focus Group Discussion)

3.1 ผลการตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเจาะลึกเฉพาะกลุ่ม(Focus Group Discussion) ของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย จาก 3 โรงเรียน จำแนกเป็นรายด้าน ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 19 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านโครงสร้าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
ผู้บริหารสถานศึกษาและครู	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดระบบงานบริหารในโรงเรียนออกเป็น 4 งาน 2. มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการปฏิบัติงาน 3. ให้ชุมชนมีส่วนร่วม โดยโรงเรียนจะต้องทำให้ชุมชนเกิดความศรัทธาต่อผู้บริหารและคณะครูก่อน 4. มีการประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการที่แตกต่าง และหลากหลาย 5. มีการติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของครู อยู่เสมอ 6. ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงาน ระหว่างครูด้วยกัน 7. มีการบริหารงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วม 8. ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือ โรงเรียนอื่น ๆ ช่วยเหลือ การบริหารจัดการ ด้านงานธุรการ และงานจัดซื้อจัดจ้าง 9. ไม่ควรมีการเก็บข้อมูลจากโรงเรียนบ่อยเกินไป 10. มีการปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินโรงเรียนขนาดเล็กให้สอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียน 11. การจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนขนาดเล็กควรจัดสรร ในหมวดเงินอุดหนุน เพื่อความสะดวกในการใช้จ่าย 12. ไม่ควรยุบเลิกโรงเรียน ไปเรียนกับโรงเรียนอื่น เนื่องจาก <ol style="list-style-type: none"> 12.1 ระยะทางไกล 12.2 การเดินทางลำบาก 12.3 วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลง 12.4 ปัญหาเด็กเข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้
ผู้บริหารสถานศึกษาและครู	<ol style="list-style-type: none"> 12.5 ปัญหาด้านวัฒนธรรมประเพณีต่างกัน 12.6 ผู้ปกครองมีภารกิจจะต้องดูแล เช่น เตรียมอาหาร 12.7 ความพร้อมด้านยานพาหนะ

ตารางที่ 19 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านโครงสร้าง (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
นักเรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านอาคาร/สถานที่และบริเวณโดยโรงเรียนแบ่งเขตรับผิดชอบเป็นชั้น ๆ 2. ให้นักเรียนช่วยกันรักษาความสะอาด ไม่เขียนขีดโต๊ะ เก้าอี้ หอน้ำ ห้องส้วม 3. ช่วยเหลือนักเรียนยากจนให้ได้รับทุนการศึกษาและชุดนักเรียน 4. ส่งเสริมนักเรียนเข้าเรียนต่อโรงเรียนใกล้บ้านทุกคน 5. จัดครูมาอยู่เวรทุกวันหยุดเพื่อดูแลทรัพย์สินของโรงเรียนไม่ให้สูญหาย 6. ให้นักเรียนช่วยเหลือชุมชน เช่น ทำพานบายศรี เสริฟน้ำร่วมเดินรณรงค์ในวันสำคัญต่าง ๆ 7. จัด แบ่งเวรนักเรียนรับผิดชอบการพูดเสียงตามสายและหอกระจายข่าว 8. ส่งเสริมนักเรียนจัดทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ปลูกผักขายนำเงินมาอุดหนุนโรงเรียน 9. ส่งเสริมนักเรียนให้มีการออมทรัพย์ทุกคน
ผู้ปกครอง	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดระบบโครงสร้างการบริหารโรงเรียนชัดเจนและมีผังระบบการบริหารโรงเรียนให้ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนรับรู้ 2. โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์ชุมชนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น <ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนให้ความสำคัญกับหมู่บ้านในเขตบริการเท่าเทียมกัน - ไปร่วมประชุมกับชาวบ้าน และ อ.บ.ต. ทุกครั้งที่มีการประชุม - ร่วมงานบุญประเพณีกับผู้ปกครอง ชุมชนเป็นประจำสม่ำเสมอ - หนังสือเชิญผู้ปกครอง ชุมชน มาประชุมหรือร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน

ตารางที่ 19 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านโครงสร้าง (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
ผู้ปกครอง	<ol style="list-style-type: none"> 3. ประธาน ผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมประชุมวางแผนและร่วมกิจกรรมของโรงเรียน 4. ดำเนินงานธุรการอย่างเป็นระบบ มอบหมายหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานธุรการแต่ละด้าน ให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว 5. ติดต่อกับงานธุรการโรงเรียนกับครูประจำชั้นหรือผู้บริหารโรงเรียน 6. จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศให้ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน 7. สำรวจและทำสำมะโนผู้เรียนและทำหนังสือแจ้ง ประกาศ หอกระจายข่าว ให้ผู้ปกครอง ชุมชนทราบทุกคน ทุกปี 8. ขอความร่วมมือกรรมการสถานศึกษา ชุมชน แจ้งให้ผู้ปกครองนำทะเบียนบ้านไปแจ้งเด็กเข้าเรียนเป็นปี ๆ ไป 9. ขอความร่วมมือ ผู้ปกครอง ชุมชนให้ติดตามเด็กขาดเรียนหนีเรียน หรือย้ายติดตามผู้ปกครอง เพื่อแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน 10. ช่วยเหลือนักเรียนที่ยากจน ขาดแคลน เช่น อาหารเช้า อาหารกลางวัน ให้อุปกรณ์ การเรียน และ ทุนการศึกษา 11. ประธานองค์กร มูลนิธิ รัฐบาล ให้เสื้อผ้า ชุดนักเรียน อุปกรณ์การเรียนและทุนการศึกษา 12. ให้การช่วยเหลือ ดูแล เอาใจใส่เด็กพิการเรียนร่วม ทั้งด้านการเรียนและการส่งต่อรักษา 13. มีการประสานส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบ ก.ศ.น. บริการในชุมชนและ ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ 14. ให้บริการแนะแนวแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน 15. มีการเปิดสอนจนจบชั้น ม.3 เพื่อความสะดวกและความปลอดภัยของนักเรียน 16. ขอความร่วมมือ ผู้ปกครอง ชุมชน สนับสนุน งบประมาณ ทรัพยากร และ แรงงาน ในการปรับปรุงอาคาร สถานที่ ทำรั้วโรงเรียน ห้องสมุด ทำอาหารกลางวัน 1.7 ประธานขอความร่วมมือช่วยเหลือการจัดการศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย จากหน่วยงานและองค์กรอื่น

ตารางที่ 19 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านโครงสร้าง (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
ผู้ปกครอง	<p>18. ระดมทุนจากผู้ปกครอง ชุมชน ศิษย์เก่า องค์กรบริหาร ส่วนตำบล สนับสนุน งบประมาณ สื่อ เทคโนโลยี และคอมพิวเตอร์</p> <p>19. ปรับปรุงอาคารสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดและเพียงพอ</p> <p>20. ยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษา โดยการมอบเกียรติบัตร ประกาศเกียรติคุณในห้องประชุม และจัดทำป้ายรายนามผู้บริจาค</p> <p>21. มีการประชาสัมพันธ์รายนามคณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้ง บทบาทหน้าที่ให้ผู้ปกครอง ชุมชนทราบ</p>
	<p>22. ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษา และขอความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน</p> <p>23. จัดให้มีคณะกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินของ โรงเรียน</p> <p>24. ให้ผู้บริหารและครู สร้างศรัทธา เสียสละ อุทิศตน และใช้จ่าย งบประมาณด้วยความโปร่งใส</p> <p>25. สร้างความมั่นใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน แก่ผู้ปกครอง ชุมชน</p> <p>26. ไม่ควรมีการยุบรวมโรงเรียนเนื่องจาก นักเรียนลำบาก ในการเดินทาง ไม่ปลอดภัย สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย วัฒนธรรม สังคมของชุมชนแตกต่างกัน และนักเรียนเกิดความรู้สึก ห่างไกลจากผู้ปกครอง</p> <p>27. มีการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเตรียมพร้อม รับการประเมินภายนอก</p> <p>28. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมิน คุณภาพของโรงเรียน</p>

ตารางที่ 19 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านโครงสร้าง (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
กรรมการสถานศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนครบทุกด้าน 2. จัดระบบการบริหารงานเป็นหมวดหมู่ ส่วนของผู้บริหารและ นักการภารโรง กรรมการสถานศึกษา โดยใช้ระบบเทคโนโลยี สารสนเทศช่วยในการบริหารจัดการ 3. จัดทำสำมะโนนักเรียนเพื่อรองรับการเกณฑ์เด็กเข้าเรียนครบ ทุกคน มีการแก้ไขนักเรียนออกกลางคันโดยกรรมการสถาน ศึกษามีส่วนช่วย มีการแนะแนวให้เรียนต่อภาคบังคับ 9 ปี และให้โอกาสกับเด็กพิการได้เรียนร่วมกัน 4. จัดระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนเพื่อการบริหารจัดการ และให้บริการแก่ชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล จัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน 5. ให้กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ทุกด้าน 6. มีการดำเนินการประชาสัมพันธ์หลายรูปแบบ เพื่อสร้างความ เข้าใจกับชุมชนโดยผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาและ การประชุมชาวบ้านและมีการยกย่องเชิดชูเกียรติด้วยการมอบ เกียรติบัตรให้การสนับสนุนการศึกษา 7. ให้กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการรายงานปฏิบัติงาน ของโรงเรียนทางด้านวิชาการ คือ หลักสูตร และด้านการใช้ จ่ายงบประมาณ 8. ดำเนินการบริหารงานการเงิน งบประมาณโปร่งใส โดยให้ คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมการหางบประมาณ สนับสนุนจากชาวบ้าน เช่น ผ้าป่า และมีระบบการตรวจสอบ การใช้จ่ายงบประมาณโดยกรรมการสถานศึกษา

ตารางที่ 19 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านโครงสร้าง (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
กรรมการสถานศึกษา	9. จัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอกจาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา โดยคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนในการเตรียมความพร้อมร่วมกับโรงเรียน 10. พึงตระหนักว่าความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนมาจากความร่วมมือของทุกคนในโรงเรียนและชุมชนให้การสนับสนุน
ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน	1. มีการจัดโครงสร้างในโรงเรียนเป็นผังแสดงและให้เห็นเด่นชัด 2. มีการวางแผนร่วมกันในการจัดระบบองค์กร 3. ให้ชุมชนทุกส่วนหรือมากที่สุดในรูปของคณะกรรมการเข้ามามีบทบาทในการจัดระบบองค์กร 4. จัดให้มีการเรียนการสอนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 5. มีการประชาสัมพันธ์และทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองนักเรียนทุกคนทราบเกี่ยวกับการรับนักเรียนเข้าเรียน 6. มีการประชาสัมพันธ์โดยใช้เอกสารและตัวบุคคล เช่น ผู้นำชุมชนช่วยประสาน 7. มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน 8. จัดให้มีการบริการด้านวิชาการแก่ชุมชน 9. มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น 10. มีการจัดกิจกรรมด้านดนตรี ศิลปะและวัฒนธรรม 11. มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันยาเสพติด 12. มีการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สวยงาม 13. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ 14. มีกิจกรรมร่วมกันระหว่าง โรงเรียน ชุมชน โดยการช่วยเหลือเกื้อกูลและพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกัน 15. ให้ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการร่วมบริหารจัดการศึกษา 16. มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 19 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านโครงสร้าง (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
ผู้อำนวยการปกครอง ส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน	<p>17. ให้ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานร่วมกันวางแผน และกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนการสอน</p> <p>18. มีการวางแผนดำเนินงานอย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบ</p> <p>19. ให้ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานร่วมกันวางแผน และกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนการสอน</p> <p>20. ให้ผู้บริหาร บริหารงานด้วยความโปร่งใส โดยรายงาน การใช้จ่ายงบประมาณให้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษร ต่อที่ประชุม</p> <p>21. มีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินการบริหารงบประมาณ โดยร่วมกันทุกฝ่าย</p> <p>22. มีการระดมทรัพยากรทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา</p> <p>23. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนทั้งด้านงบประมาณ แรงใจ และร่างกาย</p> <p>24. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้และดำเนินการจัดการทรัพยากรของโรงเรียน</p> <p>25. ไม่ควรให้องค์การบริหารส่วนตำบลบริหาร เพราะยังขาด บุคลากรที่มีความรู้</p> <p>26. ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับจ้างนักรการภารโรง เพราะครู ต้องทำงานหลายอย่างเกินไป</p> <p>27. มีการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและปรับปรุง สภาพแวดล้อม</p> <p>28. ควรมีตำแหน่งนักรการภารโรง 1 ตำแหน่ง</p> <p>29. จัดหารายได้ อาจเป็นผ้าป่าเพื่อการศึกษา</p> <p>30. มีการระดมทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาโรงเรียน</p> <p>31. จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน</p>

ตารางที่ 19 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านโครงสร้าง (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน	32. จัดให้มีการประเมินภายในและประเมินภายนอกสถานศึกษา 33. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน 34. เปิดโอกาสให้สถานประกอบการ องค์กรชุมชนและองค์กรอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและประเมินผลงานของโรงเรียน 35. ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและช่วยเหลือการเรียนรู้ของนักเรียนที่บ้าน 36. ให้มีการนำผลการประเมินของนักเรียนมาปรับปรุงพัฒนา 37. จัดให้มีการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียน

ตารางที่ 19 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านโครงสร้าง (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดประชุมกรรมการสถานศึกษา เพื่อรับทราบและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง 2. จัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนของนักเรียน 3. มีการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนเพื่อพัฒนา โรงเรียนในทุกด้าน 4. มีการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยเริ่มต้นจากผู้บริหารโรงเรียน เข้าหาชุมชนก่อน 5. จัดระบบการบริหารจัดการโรงเรียนโดยความร่วมมือทั้งผู้บริหาร ครู และชุมชน 6. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณ การแต่งตั้งกรรมการร่วมดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและดำเนินงานในทุกขั้นตอน 7. มีการบริหารงบประมาณอย่างโปร่งใส และแจ้งให้ชุมชนรับทราบผลการดำเนินงานเป็นระยะ 8. ให้ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้แทนเข้าร่วมประชุมและแจ้งข่าวสารทางโรงเรียนในวันประชุมหมู่บ้าน 9. ให้โรงเรียนมีการประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กร และชุมชนในการเกณฑ์เด็กเข้าเรียนให้ครบทุกคน 10. ให้โรงเรียนมีการปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่ให้มั่นคง แข็งแรง สวยงาม เกิดความปลอดภัยแก่นักเรียน 11. สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง ผู้บริหารโรงเรียน ครู และชุมชน โดยการช่วยเหลืองานในชุมชนอย่างเต็มใจ

ตารางที่ 20 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านคน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
ผู้บริหารสถานศึกษาและครู	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดให้มีการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ หรือแบบบูรณาการ 2. มีการฝึกอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถด้านการสอนทุกกลุ่มวิชา 3. ให้ผู้บริหารและครู เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติงานเป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่น 4. มีการพัฒนาครูให้สามารถใช้สื่อ ICT หรือสื่ออื่น ๆ ในการพัฒนานักเรียน 5. สร้างบรรยากาศการเป็นประชาธิปไตย โดยผู้บริหารยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น 6. ให้ผู้บริหารควรกำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของครูอยู่เสมอ 7. มีการมอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถ 8. มีการจัดสรรโควตาความดีความชอบ ให้โรงเรียนขนาดเล็กเป็นกรณีพิเศษ 9. ไม่ควรมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนผู้บริหารและครูบ่อยเกินไป 10. มีการสร้างขวัญ กำลังใจ แก่ครูโดยยึดหลักความเป็นธรรม
นักเรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ครูประพฤติตนเป็นตัวอย่างของนักเรียน 2. พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถทุกคน 3. สร้างความรักความสามัคคีกันระหว่างผู้บริหาร ครู ชุมชน โดยช่วยเหลือกันทำงานทุกอย่าง 4. ไม่ควรทำโทษนักเรียนด้วยไม้เรียวแต่ให้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อื่น ๆ ถ้ามีนักเรียนทำความผิด
ผู้ปกครอง	<ol style="list-style-type: none"> 1. มอบหมายงานครูตามความรู้ ความสามารถและตามความจำเป็น 2. ให้ครูตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความเสียสละ อุทิศตน ทั้งในและนอกเวลาราชการ 3. ให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากร เป็นแบบอย่างที่ดี รักใคร่สามัคคี ร่วมคิด ร่วมทำ 4. ส่งเสริมและพัฒนาครูให้สามารถใช้คอมพิวเตอร์ สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ตารางที่ 20 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านคน (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
กรรมการสถานศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ควรมอบหมายงานในโรงเรียนให้เหมาะสมตามความรู้ ความสามารถและความถนัดของครู ครูทุกคนมีความ รับผิดชอบในการทำแผนการเรียนรู้ สร้างความพึงพอใจให้ ผู้ปกครอง 2. ให้ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ ควบคุมกำกับครูให้ปฏิบัติงาน ในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสามารถในการ ประสานงานกับชาวบ้าน ชุมชน และ องค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งหน่วยงานอื่นๆ 3. เปิดโอกาสให้ครู บุคลากรและกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วม ในการบริหารงานทุกด้าน ร่วมประชุม ปรึกษาหารือก่อน การทำงานทุกครั้ง 4. ให้ครูมีวินัยและมีความสามัคคี มีความสุขในการทำงานที่โรง เรียนมีความเป็นกันเอง ทำความสนิทสนมคุ้นเคยกับนักเรียน ผู้ปกครอง และ ชาวบ้าน 5. มีระบบการให้ขวัญกำลังใจอย่างเป็นธรรม ให้โอกาสใน การพัฒนาตน พัฒนางานและพัฒนางานวิจัยอย่างต่อเนื่อง 6. ให้ความสำคัญกับคณะกรรมการสถานศึกษา ที่ผ่านการคัดเลือกจากชาวบ้าน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ทุ่มเท เสียสละ เวลาในการทำงาน และบริจาคทรัพยากรให้กับโรงเรียน 7. ให้ความสำคัญกับชุมชนและผู้ปกครองอย่างเท่าเทียมกัน 8. ควรให้ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอนในสาขาวิชาที่โรง เรียนไม่มีครู แต่ถ้ามีการจ้างครูอัตราจ้าง ขอให้จ้างครูที่มี ความรู้ความสามารถตรงกับความต้องการของโรงเรียน

ตารางที่ 20 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านคน (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
ผู้อำนวยการปกครอง ส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ควรมีการวางแผนการจัดอัตรากำลังในระยะยาว 2. จัดครูผู้สอนในแต่ละระดับชั้น/รายวิชาตามความสมัครใจ และคุณสมบัติ 3. ควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถหลาย ๆ ด้าน 4. ควรให้โรงเรียนสรรหาบุคลากรเองแต่ส่วนกลางพิจารณา คุณสมบัติ และบรรจุแต่งตั้งให้ 5. มีการเสริมสร้างวินัยและจรรยาบรรณของครูและบุคลากร ในโรงเรียน 6. ให้บุคลากรในโรงเรียนควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน 7. ควรมีระบบป้องกันไม่ให้ครูทำผิดวินัย 8. ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถ สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 9. ให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนเป็นคนดี สามารถเข้ากับ ชุมชนได้ 10. ให้ครูได้มีโอกาสศึกษาดูงานนอกสถานที่ช่วงปิดภาคเรียน 11. มีการประสานชุมชนเพื่อขอความร่วมมือตามโอกาสและ ความเหมาะสม 12. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และให้รางวัลในกรณีได้คะแนนสูงสุด 13. การโยกย้ายและยุบตำแหน่งของบุคลากรควรสอบถาม ความคิดเห็นของชุมชนด้วย 14. ควรให้คณะครู-อาจารย์ทำงานร่วมกัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 20 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านคน (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี 2. ให้ผู้บริหารและครูมีความสามัคคีและร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง 2. ให้ครูทุกคนตั้งใจ เอาใจใส่ ต่อการสอนและเสียสละเวลา เพื่อการสอนทั้งในเวลาราชการและวันหยุดราชการ 3. ให้ผู้บริหารโรงเรียน แนะนำ ช่วยเหลือ กำกับติดตาม การปฏิบัติงานของครูอย่างสม่ำเสมอ 4. จัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน และเด็กกลุ่มเสี่ยง 5. ส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้ในด้านคอมพิวเตอร์ และสามารถนำไปสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 21 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านเทคโนโลยี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
ผู้บริหารสถานศึกษาและครู	<ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมให้ครูนำนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอน 2. จัดให้มีคอมพิวเตอร์เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างเพียงพอกับจำนวนนักเรียน 3. ส่งเสริมให้โรงเรียนมีชุดอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียมเพื่อใช้ในการเรียนการสอน 4. ควรจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ประกอบคอมพิวเตอร์เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากอินเทอร์เน็ต 5. พัฒนาครูให้สามารถทำวิจัยในชั้นเรียน และนำผลการวิจัยมาพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง
นักเรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ควรมีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้งานได้อย่างเพียงพอ นักเรียนได้เรียนทุกคน 2. จัดให้มีโทรศัพท์ ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเพื่อสืบค้นแหล่งความรู้ได้ 3. ให้มีโครงการจัดซื้อชุดอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียมเพื่อรับสัญญาณจากโรงเรียนวังไกลกังวล โดยใช้งบประมาณสนับสนุนจากการจัดผ้าป่าสามัคคี 4. ควรจัดห้องสมุดให้เป็นสัดส่วนและจัดหาหนังสือเพิ่มเติมให้เพียงพอสำหรับศึกษาค้นคว้า 5. ควรจัดหาวิทยากรภายนอกมาสอนการประดิษฐ์ดอกไม้ ตัดผม และอาชีพอื่น ๆ 6. ให้ครูพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ 7. ให้มีการช่วยกันผลิตสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอน

ตารางที่ 21 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านเทคโนโลยี (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
ผู้ปกครอง	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดหาเทคโนโลยี สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย สื่อทางไกล ผ่านดาวเทียม ให้เพียงพอ 2. จัดหาคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการบริหารจัดการและการเรียน การสอนให้เพียงพอ 3. ให้ผู้ปกครอง ชุมชน ศิษย์เก่า ร่วมสร้างแหล่งเรียนรู้ 4. ให้ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น เชิญภูมิปัญญา ชาวบ้านมาสอนที่โรงเรียน 3. ขอความร่วมมือผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ ให้ความช่วยเหลือ ด้านสื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ 6. จัดให้มีหนังสือแบบเรียน แบบฝึกทักษะ แบบเรียนด้วยตนเอง (RIT) ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน 7. ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อหนังสือแบบเรียนของผู้ปกครอง
กรรมการสถานศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในโรงเรียนโดยการรวบรวมเป็นระบบ เพื่อสะดวกในการใช้งาน เช่น ศูนย์สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 2. ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยี ด้านการระดมทุนเพื่อจัดหาและพัฒนาด้านเทคโนโลยี โดยเน้นคอมพิวเตอร์ 3. พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้หลักภายในโรงเรียนและ รวบรวมแหล่งเรียนรู้/ ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายนอกเพื่อ ใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน 4. มีการพัฒนาความรู้ความสามารถของครู เพื่อนำไปสู่การพัฒนา ผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากเทคโนโลยีที่มีในโรงเรียน ให้คุ้มค่า 5. ส่งเสริมสนับสนุนครูทำการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนา การเรียนรู้ของผู้เรียน

ตารางที่ 21 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านเทคโนโลยี (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
<p>ผู้อำนวยการปกครอง ส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา 2. มีการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน 3. จัดให้มีหนังสือและสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอ 4. จัดให้มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์สามารถใช้งานได้ 5. เปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้สื่อเทคโนโลยี 6. ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น 7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิต พัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม 8. จัดหา จัดทำสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้กับโรงเรียนอย่างเพียงพอและหลากหลาย
<p>ภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการปรับปรุงพัฒนาห้องสมุด ให้มีหนังสือที่ทันสมัยเพียงพอต่อการค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียน 2. ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการสอนคอมพิวเตอร์ 3. จัดหาคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการเรียนการสอน และให้นักเรียนได้เรียนครบทุกคน 4. ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและในชุมชน 5. จัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ เพื่อให้ทันโลก ทันเหตุการณ์

ตารางที่ 22 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านงาน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
ผู้บริหารสถานศึกษาและครู	<ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมให้โรงเรียนขนาดเล็กกรรวมกลุ่มกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2. ควรจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติ และนักเรียนนำผลไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน 4. ส่งเสริมให้ครูปรับเปลี่ยนวิธีการวัด และประเมินผล ด้วยวิธีประเมินตามสภาพจริง 5. มีการติดตามเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน อย่างใกล้ชิดโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม 6. ควรจัดสอนเรื่องโครงการ ในระดับช่วงชั้นที่ 2 ขึ้นไปในโรงเรียนขนาดเล็ก 7. ควรจัดการเรียนการสอนโดยเน้นวิชาหลัก เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ 8. ส่งเสริมให้นักเรียนมีแฟ้มสะสมงานทุกคน ซึ่งได้รับการประเมินผลงานจากหลายฝ่าย เช่น ครู ผู้ปกครอง 9. จัดให้มีการแนะแนวการศึกษาต่อแก่นักเรียนชั้น ป. 6 10. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียน เรียนวิชาพลศึกษาในตอนบ่ายของวันศุกร์ทุกสัปดาห์ 11. ควรจัดให้นักเรียนปฏิบัติจริงในกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี 12. สนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนเข้าแข่งขันตอบปัญหาด้านวิชาการเป็นประจำ 13. จัดให้มีการออกกำลังกายหน้าเสาธง โดยใช้ท่าแม่ไม้มวยไทย และรำพื้นเมือง

ตารางที่ 22 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านงาน (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
นักเรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ครูทุกคนตั้งใจ ทุ่มเท เสียสละในการสอน และเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด 2. ควรให้นักเรียนจัดทำโครงการตั้งแต่ ป.4 ขึ้นไป 3. จัดการเรียนการสอน โดยเน้นวิชาหลัก คือ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ 4. ส่งเสริมให้นักเรียนมีแฟ้มสะสมงานทุกคน ซึ่งได้รับการประเมินผลงานจากหลายฝ่าย เช่น ครู ผู้ปกครอง 5. จัดให้มีการแนะแนวการศึกษาต่อแก่นักเรียน ชั้น ป.6 6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียน เรียนวิชาพลศึกษาในตอนบ่ายของวันศุกร์ทุกสัปดาห์ 7. จัดให้นักเรียนปฏิบัติจริงในกลุ่มสาระงานอาชีพและเทคโนโลยี 8. สนับสนุนให้นักเรียนเข้าแข่งขันตอบปัญหาด้านวิชาการเป็นประจำ 9. จัดให้มีการออกกำลังกายหน้าเสาธงโดยใช้ท่าแม่ไม้มวยไทย และรำพื้นเมือง
ผู้ปกครอง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ควรให้ผู้ปกครองรับรู้และมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2. ควรให้ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออกนอกห้องเรียนของบุตรหลาน เช่น การเดินทางไกล การเข้าค่ายพักแรม การทำปุ๋ยชีวภาพ การทำปุ๋ยคอกอัดเม็ด 3. ควรให้ผู้ปกครองช่วยกำกับดูแล สมุดจดงาน การบ้าน การอ่านหนังสือ อบรมสั่งสอนบุตรหลาน ให้มีระเบียบวินัยรับผิดชอบต่อหน้าที่ทั้งการเรียนและการทำงาน 4. ควรให้ผู้ปกครองร่วมประเมินผลงาน แฟ้มสะสมงานของบุตร ควรให้ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในการกิจกรรม และการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 22 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านงาน (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
กรรมการสถานศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และพิจารณาให้มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่มีในชุมชน 2. ควรมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านทฤษฎีก่อนภาคปฏิบัติ มีชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรให้ความรู้เพิ่มเติมในโรงเรียน 3. ควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลผู้เรียนและประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและผู้บริหารโรงเรียน 4. ควรมีระบบการนิเทศภายในโรงเรียน เช่น การประชุม การอบรม ศึกษาดูงานร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อสามารถให้คำแนะนำครูได้ 5. ควรมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนและครูรับผิดชอบเป็นกลุ่ม 6. ควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาและชาวบ้านมีส่วนแก้ไขปัญหานักเรียนหนีเรียน แนะนำให้นักเรียนเรียนต่อมากขึ้น
ผู้อำนวยการปกครอง ส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษามาจากส่วนกลาง 2. ควรจัดให้มีหลักสูตรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนและสังคม 3. ควรมีการนำหลักสูตรไปใช้จริง 4. ควรมีระบบการนิเทศติดตามการดำเนินงานของครูอย่างเหมาะสม 5. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้บริการทางวิชาการ 6. ควรให้ชุมชนช่วยสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ 7. ควรให้นักเรียนเข้าร่วมแข่งขันและได้รับรางวัลในลำดับที่ดี

ตารางที่ 22 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ด้านงาน (ต่อ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ข้อเสนอแนะ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. เชิญกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียน มาร่วมปรึกษาหารือเกี่ยวกับหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียน การสอน 2. เชิญผู้รู้หรือวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยสอน งานอาชีพในชุมชน ให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและสร้างรายได้เสริมได้ 3. มีการแนะแนวการศึกษาต่อให้กับผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน 4. ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ในโรงเรียนและ ชุมชน 5. จัดให้มีการศึกษานอกสถานที่ หรือนำนักเรียน ไปร่วมงาน สำคัญในระดับจังหวัด เช่น การจัดงานนิทรรศการทางวิชาการ 6. จัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง มีคุณธรรม จริยธรรม และ รักท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณีของตนโรงเรียน ควรจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริง

3.2 สรุปผลการตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาลึกเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion) แยกเป็นรายด้านได้ตามลำดับดังนี้

3.2.1 ด้านโครงสร้าง

- 1) จัดระบบโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน เป็นระบบชัดเจน โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไข เพิ่มเติม พ.ศ.2545 ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป
- 2) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม
- 3) ประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วยวิธีการที่แตกต่าง หลากหลาย ทั้งถึง

- 4) มีการจัดสรรงบประมาณ และจัดทำระบบการเงิน บัญชี พัสดุ ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้
- 5) ส่งเสริมการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างมีส่วนร่วม และสร้างศรัทธาให้เกิดกับทุกฝ่าย
- 6) ให้นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการดูแลและรักษาอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน
- 7) จัดให้มีระบบประกันและตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา และรายงานผลการประเมินตนเองทุกปี
- 8) ให้การช่วยเหลือนักเรียนยากจน ขาดแคลน โดยการให้เสื้อผ้า อุปกรณ์ การเรียนและทุนการศึกษา
- 9) ให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน มีการบริการชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
- 10) มีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดย
 - 10.1) ให้ความสำคัญกับหมู่บ้านในเขตบริการอย่างเท่าเทียมกัน
 - 10.2) ให้ผู้บริหารและครูร่วมประชุมกับชุมชน และองค์การบริหาร ส่วนตำบล
 - 10.3) ให้ผู้บริหารและครูร่วมงานบุญประเพณีกับผู้ปกครอง และชุมชน
- 11) ดำเนินการสำรวจสำมะโนนักเรียนเพื่อการจัดการศึกษาภาคบังคับ โดยผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม
- 12) จัดให้มีการเกณฑ์เด็กอายุครบเกณฑ์ตามกฎหมายได้เข้าเรียนครบทุกคน
- 13) กำหนดมาตรการในการติดตามนักเรียนที่ขาดเรียน หนีเรียน หรือย้ายตามผู้ปกครอง
- 14) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อเด็กพิการเรียนร่วม
- 15) จัดระบบการบริหารจัดการที่ดี การวางตัวเป็นกันเอง สร้างความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้ปกครองและชุมชน
- 16) จัดให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน
- 17) ดำเนินการงานธุรการอย่างเป็นระบบ และมอบหมายหน้าที่ผู้รับผิดชอบแต่ละด้านให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว
- 18) จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ให้ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน และนำข้อมูลมาใช้ในการบริหารจัดการ
- 19) ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการโดยผู้บริหารและคณะครู ควรสร้างศรัทธากับชุมชนก่อน

- 20) ให้ผู้ปกครอง ชุมชน ศิษย์เก่า องค์กรบริหารส่วนตำบล องค์กร และมูลนิธิ อื่น ๆ ระดมทุน และร่วมสนับสนุนทรัพยากร แรงงาน ในการบริหารจัดการศึกษา
- 21) ให้ผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมประชุมวางแผน และร่วมกิจกรรมของ โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
- 22) มีการยกย่อง เชิดชูเกียรติ ผู้สนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษา
- 23) ควรให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือโรงเรียนอื่น ๆ ช่วยเหลือ การบริหารจัดการด้านงานธุรการและงานจัดซื้อจัดจ้าง
- 24) ควรจัดระบบข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ และไม่ควรเก็บข้อมูลซ้ำซ้อน ซึ่งจะเป็นภาระแก่โรงเรียน
- 25) ควรมีการปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินโรงเรียนขนาดเล็ก ให้สอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียน
- 26) ควรจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนขนาดเล็ก ในหมวดเงินอุดหนุนเพื่อ ความสะดวกในการใช้จ่าย
- 27) ไม่ควรมีการยุบรวมโรงเรียนเนื่องจาก
 - 27.1) นักเรียนลำบากในการเดินทาง
 - 27.2) ไม่ปลอดภัย
 - 27.3) ลิ่นเปลืองค่าใช้จ่าย
 - 27.4) วัฒนธรรม สังคมของชุมชนแตกต่างกัน
 - 27.5) นักเรียนเกิดความรู้สึกห่างไกลจากผู้ปกครองขาดความอบอุ่น

3.2.2 ด้านคน

- 1) ควรจัดสรรงบประมาณจ้างนักการภารโรง
- 2) ให้ผู้บริหาร และ ครู มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน
- 3) มีการจัดครูให้ทำหน้าที่ด้านธุรการโรงเรียนโดยตรง
- 4) มีการวางแผนอัตรากำลังและจัดสรรครูให้ครบชั้น
- 5) พัฒนาผู้บริหารให้มีทักษะการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) พัฒนาผู้บริหารมีภาวะผู้นำและความเป็นประชาธิปไตย
- 7) ให้ผู้บริหารมีการควบคุม กำกับติดตามการปฏิบัติงานของครู
- 8) มีการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างเป็นธรรม และต่อเนื่อง
- 9) มีการมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ ความถนัด และตามความจำเป็น
- 10) จัดฝึกอบรมพัฒนาครู ให้มีความรู้ ความสามารถ ด้านการสอน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

- 11) ให้ผู้บริหารและครู มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง
- แก่บุคคลอื่น
- 12) พัฒนาครูให้สามารถใช้สื่อ ICT หรือสื่ออื่น ๆ ในการพัฒนานักเรียน
- 13) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ทำงานร่วมกันของครู
- โรงเรียนขนาดเล็ก
- 14) เปิดโอกาสให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา
- 15) สร้างขวัญและกำลังใจที่ดีแก่ครู และบุคลากร ให้มีความรัก ศรัทธา
- สามัคคี เสียสละ และอุทิศตนเพื่อส่วนรวม
- 16) ให้ครู และบุคลากร มีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ
- ร่วมประเมิน และรายงานผลการดำเนินงาน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
- 17) เชิญผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอนในโรงเรียน
- 18) ให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากร
- 19) มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 20) มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูโดยเน้นคุณภาพผู้เรียน
- เป็นสำคัญ
- 21) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบรรจุแต่งตั้งและโยกย้ายผู้บริหาร ครู
- และบุคลากร
- 22) พัฒนาครูให้สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนและนำผลการวิจัยมาพัฒนา
- นักเรียน
- 23) มีการจัดสรรโควตาการพิจารณาความดีความชอบให้กับโรงเรียนขนาดเล็กเป็นกรณีพิเศษ
- 24) ไม่ควรมีการโยกย้ายผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็กบ่อยเกินไป

3.2.3 ด้านเทคโนโลยี

- 1) ส่งเสริมให้ครูนำนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอน
- 2) จัดหาคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนการสอนให้เพียงพอ
- 3) ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- 4) ใช้การวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
- 5) จัดให้มีชุดอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียมเพื่อใช้ในการสอนนักเรียน
- 6) จัดให้มีห้องสมุดที่มีหนังสือเพียงพอ ทันสมัยต่อการศึกษาค้นคว้า
- หาความรู้
- 7) จัดหาสื่อการเรียนให้เพียงพอกับความจำเป็นและความต้องการของครู
- 8) ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยี
- 9) จัดให้มีห้องปฏิบัติการด้านต่าง ๆ

- 10) เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้สื่อเทคโนโลยีของโรงเรียน
- 11) ส่งเสริมให้ครูผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนเพื่อใช้ในโรงเรียน
- 12) จัดให้มีสื่อช่วยสอน เช่น สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)

การเรียนการสอนผ่านดาวเทียม แบบเรียนด้วยตนเอง (RIT) แบบฝึกทักษะ ให้เพียงพอ กับจำนวนนักเรียน

- 13) สนับสนุนให้โรงเรียนมีชุดอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียม เพื่อใช้ในการเรียนการสอน
- 14) มีการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
- 15) มีการระดมทุนจัดหาและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีหลายรูปแบบ เช่น ผ้าป่าเพื่อการศึกษา จัดงานชุมนุมศิษย์เก่า
- 16) มีการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนให้มีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้
- 17) มีการส่งเสริมสนับสนุนครู และบุคลากร ให้มีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน
- 18) มีการใช้ ดูแล รักษา ซ่อมแซม สื่อ เทคโนโลยี เพื่อให้มีสภาพใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 19) มีการติดตามตรวจสอบและประเมินการใช้เทคโนโลยี

3.2.4 ด้านงาน

- 1) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยร่วมจัดทำกับโรงเรียนใกล้เคียง หรือโรงเรียนในกลุ่ม
- 2) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดทำ และใช้หลักสูตรสถานศึกษา
- 3) จัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของนักเรียน
- 4) มีการจัดหลักสูตร ที่เน้นเนื้อหาหลัก และวิชาชีพรองลงมา
- 5) จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกลุ่มสาระหลัก คือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ให้ผู้ปกครอง ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนของนักเรียน
- 6) มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 7) จัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันยาเสพติด

8) เปิดโอกาสให้สถานประกอบการ องค์กรชุมชนและองค์กรอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและประเมินผลงานของโรงเรียน

- 9) ส่งเสริมให้มีการจัดทำแฟ้มสะสมงานของนักเรียนทุกคน
- 10) จัดให้มีการสอนซ่อมเสริมดูแลเอาใจใส่นักเรียนที่มีปัญหาในการเรียน
- 11) จัดให้มีการเรียนการสอนโดยให้โรงเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงและนำไปใช้

ในชีวิตประจำวัน

- 12) ให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความถนัด
- 13) มีการจัดการเรียนรู้โดยวิธีโครงการ ในช่วงชั้นที่ 2 ขึ้นไป
- 14) จัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และ

รักท้องถิ่นวัฒนธรรมประเพณีของตน

- 15) จัดการเรียนรู้อย่างใช้ศูนย์การเรียนรู้ ไม่แบ่งเป็นชั้นเรียน
- 16) จัดตารางเรียนโดยให้ความยืดหยุ่นและบูรณาการ
- 17) มีการส่งเสริมให้ พี่สอนน้อง เพื่อนสอนเพื่อน
- 18) มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนเป็นรายบุคคล และกลุ่มย่อย

มากขึ้น

- 19) มีการจัดบริการแนะแนวแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน
- 20) มีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา

- 21) สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอก โดยชุมชนมีส่วนร่วม

ในการบริหารจัดการ

- 22) มีการใช้แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนรู้
- 23) มีการนำผลการประเมินของนักเรียนมาปรับปรุงพัฒนานักเรียน
- 24) ส่งเสริมให้ครูวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ลดภาระด้านเอกสาร
- 25) ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมประเมินและช่วยเหลือการเรียนรู้

ของนักเรียนที่บ้าน

- 26) มีการตรวจสอบประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย
- 27) ส่งเสริมให้มีการจัดทำแฟ้มสะสมงานของนักเรียนทุกคน
- 28) ให้ใช้กระบวนการนิเทศภายในเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์

ระหว่างครูในโรงเรียน

- 29) จัดให้มีการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก

ทุกปี

- 30) ให้การช่วยเหลือ ดูแล เอาใจใส่เด็กพิการเรียนร่วม ทั้งด้านการเรียน

และการส่งต่อรักษา

- 31) ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ของผู้เรียน

- 32) ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมงานด้านวิชาการของโรงเรียน

จากสรุปผลการตรวจสอบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้จากผู้มีส่วนได้เสียใน 3 โรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน ผู้วิจัยได้นำมาจัดทำเป็นประเด็นข้อความของการจัดสัมมนาประชาพิจารณ์ในการวิจัยระยะที่ 4

4. ผลการสัมมนาประชาพิจารณ์ (Public hearing seminar)

ผลจากการจัดสัมมนาประชาพิจารณ์ เพื่อยืนยันข้อเสนอและรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก จากผู้มีส่วนได้เสียใน 9 โรงเรียน จำนวน 45 คน พบว่า ผู้ร่วมสัมมนาเห็นด้วยกับข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 4 ด้าน ที่ผู้วิจัยนำเสนอ และมีข้อเสนอเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

4.1 ด้านโครงสร้าง

- 4.1.1 ให้จัดกลุ่มงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามาช่วยเหลือการปฏิบัติงานด้านธุรการในโรงเรียนขนาดเล็ก
- 4.1.2 ให้มีวัสดุอุปกรณ์ประกอบการใช้เทคโนโลยีครบถ้วน เช่น คู่สายโทรศัพท์ อุปกรณ์เชื่อมต่อเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต
- 4.1.3 ให้ผู้บริหารมีบทบาท สำคัญในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 4.1.4 ให้ครูทุกคน มีส่วนร่วมในการติดตามการเกณฑ์เด็กเข้าเรียนตามกฎหมาย
- 4.1.5 ให้มีหน่วยงานกลางรับผิดชอบในการควบคุม ติดตามเด็กขาดเรียน หนีเรียน หรือย้ายติดตามผู้ปกครอง
- 4.1.6 ให้มีการปรับปรุงแก้ไข ระเบียบเกี่ยวกับการจำหน่ายเด็กออกจากทะเบียนนักเรียนให้เป็นปัจจุบันสอดคล้องกับสภาพเป็นจริง
- 4.1.7 ให้ส่งเด็กพิการด้านสติปัญญา หูหนวก ตาบอด ไปเรียนที่ศูนย์การจัดการศึกษาพิเศษเฉพาะทาง
- 4.1.8 ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ควรเริ่มจากโรงเรียนเข้าหาชุมชน หรือสร้างศรัทธาแก่ชุมชนก่อน
- 4.1.9 ให้องค์กรอื่น ๆ ช่วยในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษา เช่น กลุ่มแม่บ้าน ชมรมผู้ปกครอง
- 4.1.10 ควรใช้ความเป็นกันเองและภาษาถิ่นในการติดต่อราชการ
- 4.1.11 ให้โรงเรียนขนาดเล็กจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี โดยรัฐสนับสนุนงบอุดหนุนอย่างเพียงพอ

- 4.1.12 ให้สร้างอาคารเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้รูปแบบอาคารเรียนต้นแบบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4.1.13 ควรมีการจัดสรรงบประมาณค่าตอบแทนให้กับกรรมการสถานศึกษา
- 4.1.14 ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยเฉพาะ (เหมือนกองทุนประถมศึกษาเดิม)
- 4.1.15 ให้ผู้บริหารสถานศึกษาประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสนอโครงการในแผนปฏิบัติการประจำปี ในการสนับสนุนงบประมาณทุกปี
- 4.1.16 ควรกำหนดนโยบายการบูรณาการรวมโรงเรียนขนาดเล็กให้ชัดเจน เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู บุคลากร และชุมชน

4.2 ด้านคน

- 4.2.1 ควรให้โรงเรียนดำเนินการจ้างครูเอง โดยใช้งบประมาณประจำปีของรัฐบาล
- 4.2.2 สร้างแรงจูงใจแก่ครูและบุคลากร โดยดูแลด้านสวัสดิการ ให้เบี่ยงกันดาร เบี้ยเลี้ยงภัย และความชอบเป็นกรณีพิเศษ
- 4.2.3 ควรจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนจ้างครูช่วยสอนให้เพียงพอ
- 4.2.4 ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทในการจัดจ้างครู
- 4.2.5 ควรจัดครูสอนเป็นรายสาระ ตั้งแต่ ป.1 – ป.6
- 4.2.6 ควรจัดหลักสูตรและครูพิเศษ หมุนเวียนสอนเฉพาะวิชา เช่น ดนตรี พลศึกษา ฯลฯ
- 4.2.7 ควรจัดอบรมพัฒนาครูในโรงเรียนหรือในพื้นที่ใกล้เคียง
- 4.2.8 ให้ครูและผู้เชี่ยวชาญร่วมกันจัดทำหลักสูตรแบบบูรณาการ
- 4.2.9 ควรดำเนินการนิเทศเฉพาะกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กต่างหาก ไม่ควรรวมนิเทศกับขนาดอื่น
- 4.2.10 ไม่ควรนำผลการนิเทศ ติดตาม ประเมิน โรงเรียนขนาดเล็กไปเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่น
- 4.2.11 ควรประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ครู และบุคลากร โดยพิจารณาตามขนาดของโรงเรียน ซึ่งมีความพร้อมแตกต่างกัน
- 4.2.12 จัดให้มีโครงการพัฒนาผู้ปกครอง ชุมชน และกรรมการสถานศึกษา ให้มีความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอน ตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

4.3 ด้านเทคโนโลยี

- 4.3.1 มีการจัดหาและให้บริการหนังสือแบบเรียน สำหรับนักเรียนยืมเรียนอย่างเพียงพอ

4.3.2 เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยี
 ในสถานศึกษา

4.3.3 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการใช้ และดูแลรักษา ซ่อมบำรุง เทคโนโลยี
 ในสถานศึกษา

4.4 ด้านงาน

4.4.1 จัดวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับครู
 และชุมชน

4.4.2 จัดชั้นเรียนตามสภาพปัญหา และความพร้อม ของแต่ละโรงเรียน เช่น
 จัดรวมชั้นรวมวิชา หรือจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้

4.4.3 จัดศึกษานิเทศก์รับผิดชอบโรงเรียนขนาดเล็กโดยเฉพาะ

5. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการดำเนินการศึกษาวิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้สามารถดำเนินงานได้ตามความคาดหวังของ พระราชบัญญัติ
 การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.2545) สรุปประเด็นสำคัญใน 4 ด้าน
 ได้ดังนี้

5.1 ด้านโครงสร้าง

โรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารงานของโรงเรียนจะมีโครงสร้างที่แตกต่างจากระบบ
 โครงสร้างระบบราชการตามแนวความคิดของ Hoy&Miskel (2001) ที่พิจารณาคุณลักษณะของ
 องค์กรในสองด้านคือความเป็นระบบราชการ (Bureaucracy) และความเป็นมืออาชีพ
 (Professional) ได้แบ่งโครงสร้างขององค์กรเป็น 4 ประเภท คือ 1. องค์กรที่มีโครงสร้างแบบราชการ
 (Weberian) 2. องค์กรที่มีโครงสร้างเชิงอำนาจนิยม(Authoritarian) 3. องค์กรที่มีโครงสร้าง
 แบบวิชาชีพ (Professional) และ 4. องค์กรที่มีโครงสร้างไม่ใช่ชัดเจน (Chaotic) ดังที่แสดงใน
 แผนภาพที่ 7

การจำแนกประเภทโครงสร้างองค์กรของโรงเรียน

		รูปแบบวิชาชีพ (Professional Pattern)	
		สูง (High)	ต่ำ (Low)
รูปแบบระบบราชการ (Bureaucratic Pattern)	สูง (High)	รูปแบบราชการ (Weberian)	รูปแบบอำนาจนิยม (Authoritarian)
	ต่ำ (Low)	รูปแบบวิชาชีพ (Professional)	รูปแบบที่สับสนวุ่นวาย (Chaotic)

Hoy & Miskel : 2001

ภาพที่ 7 แสดงการจำแนกประเภทโครงสร้างองค์กรของโรงเรียน

จากแผนภาพจะแสดงให้เห็นว่าถ้าโรงเรียนขนาดเล็กมีโครงสร้างองค์กรเป็นแบบระบบราชการสูง และแบบวิชาชีพสูง จะทำให้ระบบการบริหารงานเป็นแบบราชการ คือมีการแบ่งงานกันทำ มีการแบ่งสายการบังคับบัญชา ยึดกฎระเบียบที่เข้มงวด ถ้าโรงเรียนขนาดเล็กมีโครงสร้างองค์กรแบบเป็นระบบราชการสูงและแบบวิชาชีพต่ำ จะทำให้มีการดำเนินงานเป็นแบบอำนาจนิยมคือผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจเด็ดขาด มีความเข้มงวดในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ของผู้บริหารครูและบุคลากร เป็นไปในแนวดิ่ง ซึ่งระบบโครงสร้างการบริหารดังกล่าวไม่เหมาะที่จะนำไปใช้ในโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากถ้าผู้บริหารมีการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสมจะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนล้มเหลวและขาดประสิทธิภาพ ถ้าโรงเรียนขนาดเล็กมีโครงสร้างองค์กรเป็นแบบราชการและแบบวิชาชีพต่ำจะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นการบริหารงานแบบยุ่งเหยิงมีโครงสร้างไม่ชัดเจน มีความสับสนและมีความขัดแย้งในการดำเนินงานสูง จึงไม่เหมาะสมอย่างยิ่งในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนระบบโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมกับการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กมากที่สุดคือระบบโครงสร้างที่มีโครงสร้างองค์กรเป็นแบบระบบราชการต่ำแต่มีความเป็นวิชาชีพสูง คือมีการมอบอำนาจการตัดสินใจให้กับผู้ปฏิบัติในระดับสูง ผู้ปฏิบัติงานจะเป็นบุคลากรมืออาชีพที่มีความรู้ความสามารถและความรับผิดชอบในตนเองสูง ผู้บริหารจะอยู่ในฐานะผู้สนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกความสัมพันธ์จะเป็นไปในลักษณะเพื่อนร่วมงานมีอิสระในการตัดสินใจและกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงานของตนเอง

ในการจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดระบบโครงสร้างในโรงเรียนขนาดเล็กควรมีความยืดหยุ่นสูงโดยไม่ยึดติดกับระบบโครงสร้างการบริหารทั้ง 4 ด้าน ตามมาตรา 39 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.2545) แต่ยึดงานวิชาการเป็นงานหลัก ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการในโรงเรียนมีความคล่องตัวและสอดคล้องกับสภาพงานและจำนวนบุคลากรแต่ละโรงเรียน ดังนั้นจึงมีข้อเสนอเชิงนโยบายดังนี้

5.1.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนขนาดเล็กจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานเป็นระบบราชการต่ำและระบบวิชาชีพสูง แบ่งหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อให้การบริหารเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

5.1.2 ส่งเสริมให้โรงเรียนใช้แผนปฏิบัติการเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วม ให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีมาตรฐานและคุณภาพเพื่อสนองต่อระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตลอดจนระบบการประเมินตนเองทุกปี

5.1.3 ส่งเสริมให้มีการประสานงานเพื่อความร่วมมือ ขอความช่วยเหลือในด้านทรัพยากร แรงงาน งบประมาณในการจัดการศึกษา จากทุกภาคส่วน

5.1.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทในการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่ชุมชน เพื่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

5.1.5 ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการที่แตกต่างและหลากหลาย

5.2 ด้านคน

โรงเรียนขนาดเล็กมีรูปแบบการบริหารงานบุคลากรที่แตกต่างจากรูปแบบระบบราชการตามแนวคิดของ Max Webers (1947 อ้างถึงใน Hoy&Miskel,2001) ที่ว่า ระบบราชการมีการมอบหมายงาน ตามความรู้ความสามารถและความชำนาญการ (Division of Labor and Specialization) ยึดกฎระเบียบและคำสั่งในการปฏิบัติงาน และมีการควบคุมกำกับกับการปฏิบัติงานตามสายบังคับบัญชา แต่เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดด้านบุคลากร กล่าวคือมีครูจำนวนน้อยและไม่ครบตามจำนวนชั้นเรียน การมอบหมายงานและการปฏิบัติงานที่จะแบ่งงานให้ตามความรู้ความสามารถ จึงไม่สามารถทำได้ ครูในโรงเรียนขนาดเล็กจึงอาจต้องสอนทุกวิชา หรือรับผิดชอบหลาย ๆ ชั้นเรียน ในขณะเดียวกันก็อาจจะต้องรับผิดชอบในการทำงานธุรการโรงเรียนและงานธุรการชั้นเรียนไปด้วย ครูในโรงเรียนขนาดเล็กจึงจำเป็นที่จะต้องมีความสามารถที่ยืดหยุ่นในการทำงานที่หลากหลาย การแบ่งงานกันทำจึงต้องยึดหลักการตามความจำเป็นและความเหมาะสมกับสภาพของแต่ละช่วงเวลา มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการทำงาน ไม่มีรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน แต่ยึดผลที่จะเกิดจากการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงมีข้อเสนอเชิงนโยบายดังนี้

5.2.1 มีการพัฒนาผู้บริหารและครูให้มีความสามารถรอบด้านและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานร่วมกัน

5.2.2 มีการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการและวิธีการจัดการเรียนรู้ในลักษณะอื่น ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้เป็นรายกลุ่มย่อย รายบุคคล หรือรวมชั้นเรียน

5.2.3 มีการแบ่งงานที่ไม่จำเป็นให้โรงเรียนขนาดใหญ่ที่อยู่ใกล้เคียงหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือจ้างลูกจ้างปฏิบัติหน้าที่งานอื่นๆ แทน เช่น งานธุรการ งานการเงิน และงานพัสดุ เพื่อให้ครูมีเวลาเต็มที่ในการจัดการเรียนการสอน

5.2.4 สร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้บริหารและครูด้วยวิธีการที่หลากหลายและเป็นธรรม เช่น การจัดสวัสดิการต่าง ๆ การพิจารณาความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษ

5.2.5 ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคล เช่นการสรรหา แต่งตั้งและ โยกย้ายผู้บริหาร ครูและบุคลากรในโรงเรียน

5.3 ด้านเทคโนโลยี

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กมีความลื่นไหลงบประมาณสูงมาก และมีแนวโน้มจะมากยิ่งขึ้นต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าใช้จ่ายในเรื่องของบุคลากร ดังจะเห็นได้จากการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545) ในแง่ของการใช้จ่ายงบประมาณ รัฐต้องใช้ค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งด้านการใช้ครู อาคารเรียน และงบประมาณแต่ละปีโรงเรียนขนาดเล็กจะลื่นไหลค่าใช้จ่ายอื่น ๆ สูงกว่าในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดอื่นในทุกด้าน

เพื่อลดความลื่นไหลดังกล่าว รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา แทนการกำหนดอัตรากำลังครูเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน (2547) ที่ว่า สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีจะช่วยลดข้อจำกัดเรื่องระยะเวลา บุคลากรและ การลงทุน อีกทั้งสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้มากและเกิดความคล่องตัวในการทำงานมากขึ้น ควรนำมาใช้ทดแทนในการจัดอัตรากำลังค่าใช้จ่ายต่อหน่วยในด้านบุคลากร นับวันจะสูงขึ้นในขณะที่ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยด้านเทคโนโลยีนับวันจะต่ำลงเพื่อลดภาระด้านงบประมาณและเพื่อประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้

5.3.1 ส่งเสริมให้โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ ชุดอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียม สื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรมเพื่อใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน

5.3.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนผลิต ใช้และดูแลรักษา ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี

5.3.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยในชั้นเรียนและนำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5.4 ด้านงาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีเจตนารมณ์ให้สถานศึกษาจัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สถานศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ต้องเน้นความรู้ กระบวนการเรียนรู้ ทักษะและคุณธรรม จริยธรรม มีการบูรณาการให้สอดคล้องกับชีวิตจริง แต่การจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กที่ผ่านมา มีวิธีดำเนินงานเช่นเดียวกับโรงเรียนขนาดใหญ่ จึงทำให้พบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ทั้งด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ดังนั้น จึงมีข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้

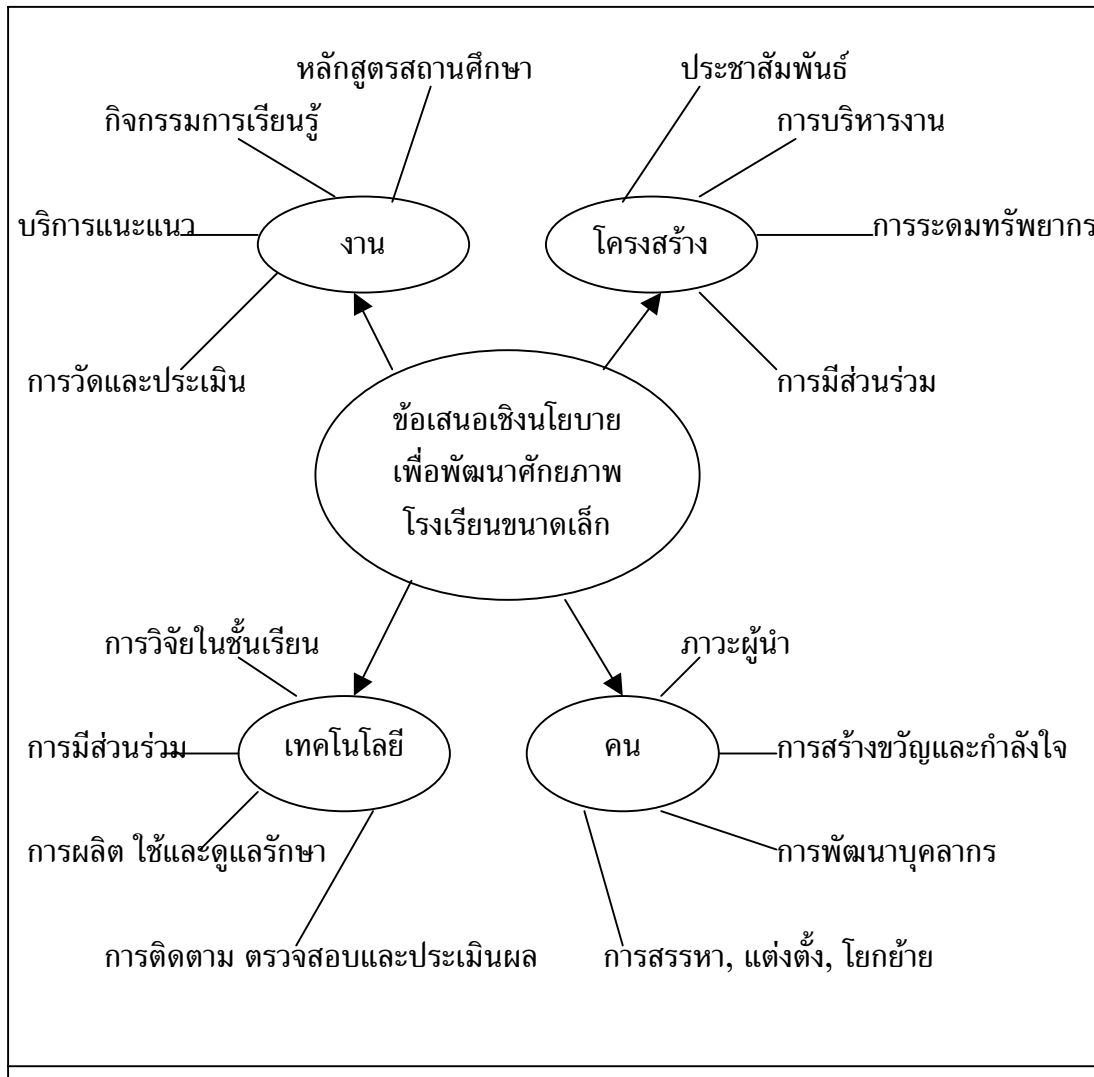
5.4.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแบบยืดหยุ่นโดยเน้นการมีส่วนร่วม

5.4.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบองค์รวม มีการบูรณาการสาระการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชน โดยสามารถจัดการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยหรือรายบุคคล เป็นศูนย์การเรียนรู้ หรือรวมชั้นเรียน

5.4.3 ส่งเสริมให้มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและนำผลการประเมินมาใช้ในการสอนซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน

5.4.4 ส่งเสริมโรงเรียนให้มีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือและให้บริการแนะแนวแก่นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

จากสรุปผลการศึกษาวิจัย ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแสดงได้ตามแผนภาพที่ 8

ภาพที่ 8 แสดงข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้มีส่วนได้เสียระดับโรงเรียน เพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้สามารถดำเนินงานได้ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมายระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามกรอบแนวความคิดของ Owens ที่แยกศักยภาพของโรงเรียนเป็น 4 ด้าน คือ ศักยภาพด้านโครงสร้าง (Structure) ศักยภาพด้านคน (Human) ศักยภาพด้านเทคโนโลยี (Technology) และศักยภาพด้านงาน (Task) โดยผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัย คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานของโรงเรียน โดยการศึกษาวินิจฉัยเอกสาร (Documentary Analysis) และทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับเนื้อหาสาระและประเด็นความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมายและระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานของโรงเรียน แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงโครงสร้างและเนื้อหา

ระยะที่ 2 การศึกษาศักยภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 351 โรงเรียน ที่ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

ระยะที่ 3 การตรวจสอบ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการศึกษาวินิจฉัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาลึกเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูกรรมการสถานศึกษา ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน นักเรียน ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเภทละ 5 คน รวมโรงเรียนละ 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling)

ระยะที่ 4 การสัมมนาประชาพิจารณ์ (Public hearing seminar) ยืนยัน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กอย่างกว้างขวาง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 9 โรงเรียน ๆ ละ 5 คน รวม 45 คน ประกอบด้วย กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ได้มาโดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ดังนี้ ดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาเอกสาร วิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับเนื้อหาสาระและประเด็นความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมายและระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ต่อการดำเนินงานของโรงเรียน แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหาของความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ.2545 ในช่วง กันยายน 2547 – ธันวาคม 2547 การวิจัยระยะที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลกับโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 351 โรงเรียน ระหว่างเดือนธันวาคม 2547 – มกราคม 2548 ระยะที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 3 โรงเรียน โดยการศึกษาแบบเจาะลึกเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion) ในเดือน มกราคม 2548 ระยะที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 9 โรงเรียน โดยการสัมมนาประชาพิจารณ์ (Public hearing seminar) ยืนยัน ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กอย่างกว้างขวาง ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2548

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการดังนี้ การวิจัยระยะที่ 1 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหาของความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมายและระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานของโรงเรียน การวิจัยระยะที่ 2 ทำการวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับศักยภาพการดำเนินงานการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

4.51 – 5.00	หมายถึง	มีศักยภาพการดำเนินงานมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	มีศักยภาพการดำเนินงานมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	มีศักยภาพการดำเนินงานปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	มีศักยภาพการดำเนินงานน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	มีศักยภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด

วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 3 และตอนที่ 4 โดยวิเคราะห์เนื้อหาที่เป็นข้อความซ้ำกันหรือคล้ายกัน แล้วประมวลผล สรุปเป็นประเด็นสำคัญ แล้วหาความถี่ของประเด็นสำคัญ การวิจัยระยะที่ 3 และระยะที่ 4 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกผลการอภิปราย ชักถาม และจากการทอดเทปบันทึกเสียง จัดพิมพ์ข้อมูลลงเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม Microsoft Word แล้ว วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อความซ้ำกันหรือคล้ายกันโดยรวบรวมข้อมูลที่อยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกัน(Categories) ไว้นั้นที่เดียวกัน แล้วประมวลผลสรุปเป็นประเด็นสำคัญ จัดหมวดหมู่ของข้อมูล(Categorize Data) ตามคุณสมบัติ (Properties) และความคิดรวบยอด (Concept) ของแต่ละกลุ่มและแยกข้อมูลที่มีความหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กออกจากข้อมูลที่ไม่มีความหมาย และไม่เกี่ยวข้องกับ

การวิจัยครั้งนี้โดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่แล้วนำทั้งหมดมาแปลความหมายของข้อมูล(Interpreting Data)หลังจากนั้นก็เขียนคำอธิบายเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริง เนื้อหาสาระและข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในบทนี้ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. การอภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย 4 ระยะ สรุปผลการวิจัย ได้ตามลำดับ ดังนี้

สรุปสาระที่เป็นความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ.2545รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ต่อการดำเนินงานของโรงเรียน เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านโครงสร้าง

1.1.1 จัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาโดยให้มีเอกภาพ ด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ

1.1.2 จัดระบบโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 4 งาน คือด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

1.1.3 มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนมาใช้ ในการจัดการศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กร และสถาบันต่างๆ

1.1.4 ดำเนินการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาและ จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา จัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานคุณภาพการศึกษาภาคบังคับ

1.1.5 มีการควบคุม กำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การใช้จ่ายงบประมาณ

1.1.6 ส่งเสริมให้กรรมการสถานศึกษาทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมของกรรมการสถานศึกษา

1.2 ด้านเทคโนโลยี

1.2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและนำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.2 มีการระดมทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยี

1.2.3 มีการติดตาม ตรวจสอบ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

1.2.4 ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัย และนำผลมาใช้พัฒนานักเรียนเพื่อการเรียนรู้

1.3 ด้านคน

1.3.1 ส่งเสริมสนับสนุนและกำกับดูแลบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนให้ปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานและจรรยาบรรณโดยยึดหลักการกระจายอำนาจและสิทธิประโยชน์ที่เป็นธรรม โดยการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนอัตรากำลัง การบรรจุแต่งตั้ง วินัย ทักษะการปฏิบัติงาน พฤติกรรม ภาวะผู้นำ การมอบหมายงาน การสร้างขวัญกำลังใจของครูและบุคลากร

1.3.2 สนับสนุนส่งเสริมให้ครูเกิดขวัญกำลังใจ และมีการเชิดชูเกียรติครูและบุคลากรทางการศึกษา

1.3.3 มีการระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา

1.4 ด้านงาน

1.4.1 จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

1.4.2 จัดการศึกษาตลอดชีวิต พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

1.4.3 จัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ เน้นความสำคัญทางความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

1.4.4 มีการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการร่วมกิจกรรมและการทดสอบที่สอดคล้องกับระดับและรูปแบบการจัดการศึกษา

1.4.5 จัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนสังคมและประเทศชาติ

1.4.6 ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อสามารถพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

1.4.7 ให้มีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทำหน้าที่กำกับประสานส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

ศักยภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สรุปผลได้ดังนี้

2.1 ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า เป็นผู้อำนวยการมากที่สุด รองลงมาเป็นครูใหญ่ และอาจารย์ใหญ่ ตามลำดับ เป็นเพศชาย ร้อยละ 90.60 เพศหญิง ร้อยละ 9.40 โรงเรียนเปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 มากที่สุด รองลงมาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 และเปิดสอนระดับอนุบาลตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมาเป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทและเป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีตามลำดับ เมื่อจำแนกตามระยะเวลาที่เข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีระยะเวลาเข้าสู่ตำแหน่ง 1-5 ปี มากที่สุด รองลงมา เป็นผู้ที่มีระยะเวลาเข้าสู่ตำแหน่งมากกว่า 5-10 ปี และเป็นผู้ที่มีระยะเวลาเข้าสู่ตำแหน่งมากกว่า 10 ปี ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนปัจจุบันเป็นผู้ที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานมากกว่า 1-3 ปี มากที่สุด รองลงมาเป็นผู้ที่มีระยะเวลาปฏิบัติงาน มากกว่า 3-6 ปี และเป็นผู้ที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานน้อยกว่า 1 ปี ตามลำดับ

2.2 ศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมายระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยรวม มีศักยภาพการดำเนินงานในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีศักยภาพดำเนินงานสูงสุดคือ ด้านคน ซึ่งมีศักยภาพการดำเนินงานในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านโครงสร้าง และด้านงาน ซึ่งมีศักยภาพการดำเนินงานในระดับมากตามลำดับ ส่วนด้านที่มีศักยภาพการดำเนินงานต่ำสุด คือ ด้านเทคโนโลยี ซึ่งมีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้านโครงสร้าง โดยรวม มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนตามกฎหมายมีศักยภาพ การดำเนินงานมากที่สุด รองลงมาคือการปกป้องดูแลรักษาทรัพย์สินของราชการ และการบริหารการเงินตามขั้นตอนและวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนดอย่างโปร่งใส มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีศักยภาพการดำเนินงานต่ำสุด คือ การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

2.4 ศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้านคน โดยรวม มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีศักยภาพการดำเนินงานสูงสุดคือ การพิจารณาความดีความชอบของครูและบุคลากรอย่างเป็นธรรม ซึ่งมีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโรงเรียน และการบริหารงานบุคคลและครูโดยยึดหลักการกระจายอำนาจมีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีศักยภาพการดำเนินงานต่ำสุดคือการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรโดยสถานศึกษา ซึ่งมีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย

2.5 ศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้านเทคโนโลยี โดยภาพรวมมีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีศักยภาพการดำเนินงานสูงสุดคือ การพัฒนาครูและบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การรวบรวมและใช้แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากภายนอกสถานศึกษาเพื่อการจัดการศึกษา และการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากร มีการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์และเทคโนโลยีเพื่อศึกษามีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีศักยภาพการดำเนินงานต่ำสุดคือการจัดเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

2.6 ศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้านงาน โดยรวมมีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีศักยภาพการดำเนินงานสูงสุด คือการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นไทย มีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ด้านจิตใจ คุณธรรม ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงสิทธิและประโยชน์ของผู้เรียน การจัดการศึกษาโดยยึดหลักการผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ ด้านทักษะภาษาไทย มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีศักยภาพการดำเนินงานต่ำสุดคือด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาด้วยรูปแบบที่เหมาะสม ซึ่งมีศักยภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

2.7 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 ด้านโครงสร้าง พบว่า ปัญหางบประมาณและงบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ มากที่สุด รองลงมาคือบุคลากรไม่ครบตามโครงสร้าง และ การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลคุณภาพการศึกษายังไม่ชัดเจนตามลำดับ

2.7.2 ด้านคน พบว่า การกำหนดเกณฑ์ในการจัดสรรครูและบุคลากรให้โรงเรียนขนาดเล็กทำให้ครู ไม่ครบชั้น และมีวุฒิการศึกษาไม่ตรงตามวิชาที่สอนเป็นปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ ครูทำงานสนับสนุนการสอนมากกว่าด้านการเรียนการสอนและครูขาดความชำนาญเฉพาะสาขา ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เช่นการพิจารณาความดีความชอบ

2.7.3 ด้านเทคโนโลยี พบว่า การขาดแคลนด้านสื่อเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ประกอบ รวมทั้งคู่สายโทรศัพท์ สื่อ CAIเป็นปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ มีข้อจำกัดด้านงบประมาณทำให้โรงเรียนต้องจัดหางบประมาณจัดซื้อเองและซ่อมบำรุงเอง

และ บุคลากรและผู้ปกครองขาดความรู้เรื่องด้าน ICT และด้านคอมพิวเตอร์ทั้งการผลิตและการใช้ ตามลำดับ

2.7.4 ด้านงาน พบว่าการ ขาดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และใช้การตัดลอกหลักสูตรกันมาจากที่อื่น เป็นปัญหามากที่สุด รองลงมาคือการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนยังขาดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและขาดการทำความเข้าใจในเนื้อหาหลักสูตร และการบริหารงานวิชาการยังไม่มีประสิทธิภาพมากเท่าที่ควร ส่วนใหญ่คุณภาพต่ำ เพราะขาดงบประมาณ ขาดการนิเทศและสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็น ตามลำดับ

2.8 ข้อเสนอแนะการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2.8.1 ด้านโครงสร้าง พบว่า ควรจัดบุคลากรให้ครบหรือเหมาะสมตามโครงสร้างและสาขาวิชาเป็นความต้องการมากที่สุดรองมา คือ การเพิ่มงบประมาณให้เพียงพอต่อความต้องการของโรงเรียนโดยเขตพื้นที่การศึกษากำกับดูแล และควรให้โรงเรียนมีอิสระในการจัดโครงสร้างการบริหารให้เหมาะสมกับตนเองตามลำดับ

2.8.2 ด้านคน พบว่า ควรจัดครูเพิ่มให้ครบทุกชั้นและโรงเรียนมีโอกาสเลือกครูตามความถนัดเป็นความต้องการมากที่สุด รองลงมาคือควรมีการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรอย่างต่อเนื่องสู่การเป็นครูมืออาชีพและควรมีบุคลากรฝ่ายสนับสนุนให้ทุกโรงเรียนตามลำดับ

2.8.3 ด้านเทคโนโลยี พบว่า ควรจัดสรรสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้ครบทุกโรงเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ลดภาระงานธุรการ และมีประสิทธิภาพในการสื่อสารมีความต้องการมากที่สุด รองลงมาคือจัดหางบประมาณเพื่อจัดหาสื่อพัฒนาระบบและอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีให้บุคลากรทุกโรงเรียน และระดมสรรพกำลังเพื่อจัดหาสื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยให้เหมาะสมกับท้องถิ่นตามลำดับ

2.8.4 ด้านงาน พบว่า ควรลดภาระงานที่ไม่สำคัญลง ครูจะได้ปฏิบัติงานสอนได้เต็มที่ เป็นความต้องการมากที่สุด รองลงมาคือควรมีการจัดอบรมด้านการจัดทำหลักสูตร และควรให้ศึกษานิเทศก์ออกช่วยงานนิเทศแก่ครู ตามลำดับ

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้จากการศึกษารายกลุ่ม(Focus group Discussion) และการประชาพิจารณ์อย่างกว้างขวาง (Public hearing) จากผู้มีส่วนได้เสีย มีข้อเสนอแนะเป็นรายด้าน ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านโครงสร้าง

3.1.1 จัดระบบโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนเป็นระบบชัดเจน โดยแบ่งการบริหารงานออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป

3.1.2 มีการบริหารงานโรงเรียนอย่างเป็นระบบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ แบ่งงานให้ผู้รับผิดชอบในแต่ละด้าน เพื่อให้การบริการเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว

3.1.3 ให้ความช่วยเหลือการดำเนินงานด้านธุรการ และด้านการเงินพัสดุ

เพื่อแบ่งเบาภาระครูในโรงเรียนขนาดเล็กให้มีเวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ โดยให้โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายช่วยเหลือ หรือให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดกลุ่มงานผู้ดูแลช่วยเหลือ

3.1.4 ส่งเสริมมีการประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วยวิธีการที่แตกต่างหลากหลาย เพื่อประสานส่งเสริมการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างมีส่วนร่วม และสร้างศรัทธาให้แก่ผู้มีส่วนได้เสีย

3.1.5 ประสานส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้โรงเรียนสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นกันเอง ช่วยเหลือกิจการและร่วมในงานเทศกาล ประเพณีของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างศรัทธาแก่ชุมชน ทั้งนี้ ให้ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการดำเนินงาน

3.1.6 ส่งเสริมให้มีการประสานงาน เพื่อขอความร่วมมือ ขอรับความช่วยเหลือ ในด้านแรงงาน งบประมาณ ทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ในการจัดการศึกษา จากผู้ปกครอง ชุมชน ภูมิคุ้มกัน เก่า องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การภาครัฐ เอกชน และมูลนิธิอื่น ๆ

3.1.7 ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการเกณฑ์เด็กเข้าเรียนตามกฎหมาย ให้ครบทุกคน โดยให้ครู ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดทำสำมะโนนักเรียน และมีการควบคุม กำกับติดตามเด็กขาดเรียน หนีเรียน หรือย้ายตามผู้ปกครอง ทั้งนี้ ให้มีหน่วยงาน กลางรับผิดชอบ และมีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบการจำหน่ายเด็กออกจากทะเบียนนักเรียน ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

3.1.8 ส่งเสริมให้โรงเรียนใช้แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม และให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีมาตรฐานและมีคุณภาพ เพื่อสนองต่อระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตลอดจนระบบการประเมินตนเองทุกปี

3.1.9 ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน และนำข้อมูลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา

3.1.10 ปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดทำระบบข้อมูลที่มีประสิทธิภาพของสำนักงานเขตพื้นที่ เพื่อไม่ให้เกิดการเก็บข้อมูลซ้ำซ้อน ตลอดปี

3.1.11 การจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนขนาดเล็ก ควรจัดสรรหมวดเงินอุดหนุน เพื่อความสะดวกในการใช้จ่ายในการจัดการศึกษา

3.1.12 ควรปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินโรงเรียนขนาดเล็กให้สอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียน

3.1.13 ไม่ควรมีการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็กเนื่องจากมีปัญหาในด้านต่าง ๆ คือ นักเรียนลำบากในการเดินทาง ไม่ปลอดภัย ลิ่นเปลืองค่าใช้จ่าย วัฒนธรรม สังคมของชุมชนแตกต่างกัน นักเรียนเกิดความรู้สึกห่างไกลจากผู้ปกครองทำให้ขาดความอบอุ่น

3.2 ด้านคน

3.2.1 ให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีการควบคุม ติดตาม กำกับ การปฏิบัติงานของครู

3.2.2 พัฒนาผู้บริหารและครูให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

3.2.3 พัฒนาผู้บริหารและครู ให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในด้านต่าง ๆ เช่น การใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

3.2.4 มีการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้บริหารและครูด้วยวิธีการที่หลากหลาย เป็นธรรมชาติ ต่อเนื่อง เช่น การจัดสวัสดิการ การพิจารณาความชอบเป็นกรณีพิเศษ

3.2.5 ให้โรงเรียนดำเนินการจ้างครูช่วยสอน โดยใช้งบประมาณของรัฐ หรืองบประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

3.2.6 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแต่งตั้ง โยกย้ายและสรรหาผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียนและไม่ควรมีการโยกย้ายผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็กบ่อยเกินไป

3.2.7 ควรมีการพิจารณาจัดสรรโควตาความดีความชอบให้โรงเรียนขนาดเล็กเป็นกรณีพิเศษ โดยการประเมินผลงานควรคำนึงถึงขนาดโรงเรียน และเน้นที่คุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.2.8 จัดให้มีการประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียน และครูในโรงเรียนขนาดเล็กด้วยกัน

3.2.9 พัฒนาครูให้สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนและนำผลวิจัยมาพัฒนาผู้เรียน

3.2.10 ควรจัดศึกษานิเทศก์รับผิดชอบโรงเรียนขนาดเล็ก

3.3 ด้านเทคโนโลยี

3.3.1 ส่งเสริมให้โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาคอมพิวเตอร์ ชุดอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียม สื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อใช้ในการเรียนการสอน

3.3.2 ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนใช้ห้องปฏิบัติการในการพัฒนาผู้เรียน

3.3.3 ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในการใช้ ดูแลรักษา และซ่อมบำรุงเทคโนโลยี สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนอื่น ๆ

3.3.4 มีการจัดหาส่งเสริมให้โรงเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

3.3.5 ส่งเสริมสนับสนุนในการให้บริการ หนังสือแบบเรียนอุปกรณ์ วัสดุ การเรียนการสอนสำหรับนักเรียนอย่างเพียงพอ

3.3.6 ส่งเสริมให้ครูผลิตและพัฒนาสื่อ เพื่อให้มีสื่อช่วยสอนที่ทันสมัย เพียงพอกับจำนวนนักเรียน เช่น สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI) แบบเรียนด้วยตนเอง แบบฝึกทักษะ ฯลฯ

3.3.7 ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้จากอินเทอร์เน็ต VCD , DVD ฯลฯ

3.3.3 ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินการใช้สื่อ

3.3.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยในชั้นเรียนและนำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

3.4 ด้านงาน

3.4.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนขนาดเล็กร่วมกับโรงเรียนอื่น จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดทำและใช้หลักสูตร ตลอดจนการจัดการเรียนการสอน

3.4.2 ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล

3.4.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามความสนใจ ความถนัด โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.4.4 ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการตรวจสอบประเมินผลการเรียนรู้ การช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียน

3.4.5 ส่งเสริมให้ครูใช้การวัดประเมินผลตามสภาพจริง มีการจัดทำแฟ้มสะสมผลงานนักเรียนทุกคน และมีการสอนซ่อมเสริม เอาใจใส่ให้นักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน

3.4.6 ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียน จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้และเรียนรู้แบบบูรณาการ

3.4.7 ส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน พี่กับน้อง ที่เน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และรักท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีของตน

3.4.8 ให้การช่วยเหลือดูแล เอาใจใส่เด็กพิการเรียนร่วม ทั้งในด้านการเรียน และส่งต่อการจัดการเรียนรู้โดยวิธีโครงการในโรงเรียนขนาดเล็ก ควรเริ่มในช่วงชั้นที่ 2 ขึ้นไป

3.4.9 ส่งเสริมให้โรงเรียนให้บริการแนะแนวแก่นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

3.4.10 ส่งเสริมให้โรงเรียน จัดการเรียนตามสภาพปัญหาและความพร้อมของแต่ละโรงเรียน โดยเชิญผู้รู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอน

2. อภิปรายผล

ความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่มีต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ใน 4 ด้าน คือ

2.1 ด้านโครงสร้าง โรงเรียนมีการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยระดมทรัพยากรจากภาครัฐและเอกชนมาใช้ในการจัดการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กร

และสถาบันต่าง ๆ ในการควบคุม กำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และส่งเสริมให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริมสนับสนุน การบริหารจัดการดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสำคัญในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของ David (1989 อ้างถึงใน Cheng, 1996) กล่าวถึงแนวคิดสำคัญ ในการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน 2 ประการ คือ

1) โรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญสำหรับการตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจที่ดี ควรอยู่ที่หน่วยปฏิบัติ ดังนั้นจึงควรเพิ่มอำนาจในการบริหารและจัดการงบประมาณให้กับ โรงเรียนมากขึ้น และจัดการควบคุมจากส่วนกลาง

2) การมีส่วนร่วมและการมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเป็นปัจจัยสำคัญ สำหรับการปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาไม่ใช่ เกิดจากการควบคุมจากภายนอก หากแต่เกิดจากการที่สมาชิกในโรงเรียนชุมชนให้ความร่วมมือ ในการตัดสินใจในการบริหารและการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของอุทัย บุญประเสริฐ (2543) เกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วมว่า หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียได้มีส่วนร่วม ในการบริหาร ตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษาทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน คือ หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจากหลักการดังกล่าว ทำให้เกิด ความเชื่อมั่นว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะเป็นการบริหารงานที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากกว่ารูปแบบการจัดการศึกษาอื่นที่ผ่านมา

2.2 ด้านคน โรงเรียนมีส่วนส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติงานเป็นไป ตามมาตรฐานครูและบุคลากรทางการศึกษา และจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยยึดหลักการ กระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม ในการตรวจสอบคุณภาพของงาน และสิทธิประโยชน์ที่เป็น ธรรม สร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูและบุคลากร มีการระดมทรัพยากรในชุมชนให้มีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาและมีการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา ซึ่ง สอดคล้องกับกรมสามัญศึกษา (2545) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาที่มุ่งให้สถานศึกษาเป็น องค์กรหลักในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency and Effectiveness School) ภายใต้กรอบกฎหมายที่กำหนดโดยมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจที่จะพัฒนานโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา และร่วมมือดำเนินการด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป โดยบุคคลที่มีส่วนร่วมได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน โดยมุ่งเน้นผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ภายใต้การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบของผู้มีส่วนได้เสีย

2.3 ด้านเทคโนโลยี โรงเรียนมีการระดมทุนเพื่อจัดหา ผลิต พัฒนาเทคโนโลยี นำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ มีการติดตาม ตรวจสอบการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะเกี่ยวกับลักษณะโรงเรียนประถมศึกษาที่ดี ซึ่ง สจวร์ต คิลปอนันต์ (2536) ได้แปลบทความที่ชื่อว่า “โรงเรียนที่ดีที่สุดของอเมริกา” สรุปได้ว่า ในประเทศอเมริกา ได้จัดให้มีโครงการโรงเรียนยอดเยี่ยมแห่งอเมริกา ซึ่งมีโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งหมด 177 โรงเรียน ได้รับเกียรติให้เป็นโรงเรียนเกียรติยศในโครงการดังกล่าว โรงเรียนทั้ง 177 โรงเรียนนี้ เป็นโรงเรียนที่มีขนาดตั้งแต่ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในใจกลางเมืองและชานเมือง และเป็นโรงเรียนประเภทยากจนจนถึงร่ำรวย โครงการดังกล่าวเป็น โครงการปฏิรูปโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้โดยการหาช่องทางหลาย ๆ รูปแบบเพื่อที่จะสนอง ความจำเป็น พื้นฐานให้กับนักเรียน โครงการนี้กำหนดขึ้นขึ้นมาภายใต้สมมุติฐานที่ว่า ประสบการณ์ใน โรงเรียน ช่วงแรก ๆ ของเด็กจะเป็นตัวกำหนดพื้นฐานการเรียนรู้ไปตลอดชีวิต รูปแบบทดลองที่ทำมีหลาย รูปแบบ รูปแบบหนึ่งที่ทำคือ การใช้เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ได้แก่ การให้นักเรียนผลิต รายการโทรทัศน์วงจรปิดทุก ๆ ชั่วโมง และการใช้คอมพิวเตอร์สารสนเทศการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 นอกจากนี้โรงเรียนบางแห่งมีการให้ยืมคอมพิวเตอร์กลับบ้าน เหมือนยืมหนังสือจากห้องสมุด

2.4 ด้านงานโรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับ ความ ต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ตามสภาพที่เป็นจริง และส่งเสริม สนับสนุนให้ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนและนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ ส่งเสริมให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำหน้าที่ควบคุมกำกับ และส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) ที่สรุปเป็นกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า 1) มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน 2) ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ 3) ผู้เรียนมีทักษะในการ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 4) ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ใน ชีวิตจริงได้ 5) ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผู้เรียน และสอดคล้องกับการเรียนรู้ตามแนวพุทธธรรม ที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางของพระธรรมปิฎก (2542) ที่กล่าวว่า “กระบวนการเรียนรู้เน้นกระบวนการ พัฒนาคนทั้งในลักษณะที่เป็นปัจเจกชนและการพัฒนากลุ่มคนให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ เมื่อ คนมีความสำคัญที่สุดของกระบวนการเรียนรู้ วิธีการฝึกอบรมจึงเป็นการพัฒนาทุกองค์ประกอบ ของความเป็นคน”

ศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในภาพรวมมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีเพียงด้านเทคโนโลยีเท่านั้นที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่เหลือ คือด้านโครงสร้าง ด้านคน และด้านงานอยู่ในระดับมากทั้งหมด สาเหตุที่เป็น เช่นนี้อาจจะเกิดจากปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

ด้านโครงสร้างพบว่า มีการดำเนินงานในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ดำเนินงานมากที่สุดคือ การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนตามกฎหมาย มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การปกป้อง ดูแลและรักษาทรัพย์สินของราชการ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากและการบริหารการเงินตามขั้นตอนและวิธีการที่กระทรวงการคลัง กำหนด อย่างไรก็ตามได้มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ จากข้อค้นพบข้างต้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นไปตามกรอบกฎหมายที่วางไว้จะมีการปฏิบัติมาก คล้ายเป็นวัฒนธรรมและค่านิยมที่ปฏิบัติตามกันมา เนื่องจากมีกฎเกณฑ์และบทลงโทษตายตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม แห่งสหประชาชาติ (UNIRSD, อ้างอิงจาก ศิริกาญจน์ โกสุม, 2542) ได้ศึกษาพบว่า การดำเนินการและวัฒนธรรมมีความผูกพันกันอย่างเหนียวแน่นกับโครงสร้าง ทำให้บุคลากรในโรงเรียนต้องทุ่มเทปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบโครงสร้างนี้อย่างเคร่งครัด และผลจากการวิจัยในครั้งนี้ก็พบว่า มีการจัดโครงสร้างในการบริหารงานชัดเจน แต่เนื่องจากมีอัตรากำลังน้อยทำให้ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ไม่มีคนเข้าปฏิบัติงานตามโครงสร้างที่กำหนด การบริหารจัดการค่อนข้างจะมีปัญหา เนื่องจากบุคลากรมีน้อย ผู้บริหารต้องทำหน้าที่หลายอย่าง ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด มีโครงสร้างที่เปราะบางไม่คล่องตัวในการดำเนินงาน การกำหนดนโยบาย นโยบายบริหารไม่เป็นเอกภาพ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โครงสร้างการบริหารไม่กระจายอำนาจขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่เข้าใจบทบาท หน้าที่ของตน นโยบายการบริหารเปลี่ยนแปลงบ่อย มีผลกระทบต่อข้อกำหนด เป้าหมายของการศึกษา งานตามโครงสร้างมีความยุ่งยากสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่การบริหารงานด้านโครงสร้างโรงเรียนขนาดเล็กยังประสบปัญหาอยู่ ทำให้ครูปฏิบัติหน้าที่ในด้านการจัดการเรียนการสอนตามอัธยาศัย อยู่ในระดับปานกลาง

ศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ด้านคน โดยรวม มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีการดำเนินงานมากที่สุดคือ ด้านการพิจารณาความดีความชอบของครูและบุคลากรอย่างเป็นธรรม มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโรงเรียนมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และการบริหารงานบุคคลและครูโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากร โดยสถานศึกษา มีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย

จากข้อค้นพบข้างต้นจะเห็นได้ว่า การพิจารณาความดีความชอบไม่มีปัญหา เพราะอยู่กันฉันท์พี่น้อง ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วิธีการหมุนเวียนบุคคลโดยไม่คำนึงถึงผลการปฏิบัติงานเป็นหลัก การจัดครูเข้าสอน มีการสอบถามความสมัครใจก่อน หากครูไม่ครบชั้นก็จัดลงไปตามความเหมาะสม การใช้เกณฑ์มาตรฐานในการจัดสรรครูและบุคลากรให้แก่โรงเรียนขนาดเล็กจะทำให้ครูไม่ครบชั้น ส่วนที่เป็นปัญหาที่มากที่สุดคือ ครู มีวุฒิทางการศึกษาไม่ตรงกับความต้องการ ปัญหาระดับรองลงมาคือครูมีงานธุรการมากและครูขาดความชำนาญการเฉพาะสาขาวิชาและครูขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน จากผลการพิจารณาความดีความชอบ

ด้านเทคโนโลยี โดยภาพรวม มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีการดำเนินงานมากที่สุดคือ การพัฒนาครูและบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ การรวบรวมและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากภายนอกสถานศึกษา เพื่อการจัดการศึกษา มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากร มีการผลิตสื่อ สิ่งพิมพ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการดำเนินงานต่ำสุดคือการจัดเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

นวัตกรรมที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนจะใช้วิธีปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ โรงเรียนยังไม่มีคู่มือ แต่นักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับคอมพิวเตอร์ทุกคน ที่ครูจำนวนมากกว่าครั้งที่ต้องการได้เทคโนโลยีประเภท VCD เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้วยเหตุผลที่ว่าใช้ง่าย และมี Software มากในปัจจุบันนี้

ในการจัดสรรงบประมาณ โรงเรียนขนาดเล็กมักจะไม่ได้รับจัดสรรครุภัณฑ์ที่มีราคาสูง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ ดังนั้น จึงทำให้นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กจะไม่มีโอกาสได้เรียนคอมพิวเตอร์ นอกจากจะได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่นเป็นกรณีพิเศษ ด้วยเหตุนี้ภาครัฐ จึงมีแนวคิดที่จะนำคอมพิวเตอร์เข้าไปหานักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ โดยจัดเป็นหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ ซึ่งเรียกว่า Computer mobile unit แต่ยังคงอยู่ในระหว่างดำเนินการ

ด้านงาน พบว่าการ ขาดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและใช้การคัดลอกหลักสูตรกันมาจากที่อื่น เป็นปัญหามากที่สุด รองลงมาคือการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ นักเรียนยังขาดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและขาดการทำความเข้าใจในเนื้อหาหลักสูตรและการบริหารงานวิชาการยังไม่มีประสิทธิภาพมากเท่าที่ควร ส่วนใหญ่คุณภาพต่ำ เพราะขาดงบประมาณ ขาดการนิเทศและสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็น ตามลำดับ

กระบวนการเรียนรู้จะเน้นไปที่กิจกรรมที่นักเรียนทำอยู่เป็นประจำทุกวัน และมีความเชื่อว่านักเรียนจะซึมซับ เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ ส่วนการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระต่าง ๆ ก็ทำไปตามหลักสูตร ในการจัดทำหลักสูตรร่วมกันหลายโรงเรียน โดยแยกเขียนตามกลุ่มสาระที่รับผิดชอบ แล้วนำมาหลอมรวมกันเป็นของโรงเรียนตนเอง มีการประชุมก่อนนำไปใช้ เพื่อปรับ เพิ่มเติมสาระต่าง ๆ ตามความเหมาะสมแต่ละโรงเรียน แต่การเพิ่มเติมเนื้อหา เช่นการสอดแทรกสาระท้องถิ่นเข้าไปยังทำได้น้อย ครูส่วนมากมีแผนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาในการจัดการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ต้องให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางจัดการเรียนการสอน ต้องสร้างสภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อพัฒนาศักยภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใน 4 ด้าน คือ

1. การจัดโครงสร้างระบบการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก จะมีโครงสร้างซึ่งแตกต่างจากระบบโครงสร้างระบบราชการตามแนวคิดของ Max Webers (1947 อ้างถึงใน Hoy&Miskel,2001)ที่ว่าองค์กรราชการมีการมอบหมายงานให้บุคลากรตามความรู้ความสามารถเนื่องจากระบบโครงสร้างของโรงเรียนขนาดเล็กเป็นระบบโครงสร้างแบบยืดหยุ่นไม่ชัดเจนจำนวนคนน้อย ความเป็นระบบราชการ(Bureacracy)จะลดลง หลักในเรื่องการแบ่งงานกันทำ (Division of Labors) จะแบ่งงาน ตามสถานการณ์ ครูจะถูกมอบหมายงานให้ทำหลาย ๆ อย่างและสอนหลาย ๆ วิชา ซึ่งงานที่ได้รับมอบหมายเป็นงานที่ทำทลายความสามารถ หากมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถ และถ้าหากมีความจำเป็นในการปฏิบัติงาน จะทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก ดังกล่าว เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช(2523) ได้สรุปความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรดังนี้

1) การพัฒนาบุคลากรช่วยทำให้ระบบและวิธีการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะบุคลากรจะมีความรู้สึกสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น นำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน แก้ไขข้อบกพร่องและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นผลทำให้องค์กรเจริญรุ่งเรืองในที่สุด

2) การพัฒนาบุคลากรเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการประหยัดลดความสิ้นเปลืองของวัสดุในการปฏิบัติงาน มีข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานน้อยทำให้องค์กรลดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ลงได้

3) การพัฒนาบุคลากรช่วยลดระยะเวลาของการเรียนรู้งานให้น้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เพิ่งเข้ามาทำงานใหม่หรือเข้ารับตำแหน่งใหม่ อีกทั้งยังเป็นการช่วยลดความเสียหายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานแบบลองผิดลองถูกอีกด้วย

2. รูปแบบการบริหาร จัดการในโรงเรียนขนาดเล็ก จะต้องมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับทราบเพื่อให้เกิดศรัทธาในองค์กร ในอันที่จะสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการทุกรูปแบบ ทั้งนี้การบริหารงานจะต้องอาศัยระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมแห่งสหประชาชาติ(UNIRSD) (อ้างอิงจากศิริกาญจน์ โกสุม,2542)ที่ว่าความร่วมมือของชุมชนเมืองประกอบหลัก 3 ประการคือ

1) การแบ่งสรรอำนาจและการได้รับทรัพยากรที่ขาดแคลนหายาก
2) การมีความพยายามอย่างจริงจังโดยกลุ่มชนที่จะควบคุมชะตาชีวิตของตนเองและปรับปรุงสภาพที่เป็นอยู่

3) การเปิดโอกาสให้บุคคลที่อยู่ในกลุ่มชั้นล่าง(From below) ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา

3. การจำแนกงานภายในโรงเรียน ควรแยกเป็นงานจำเป็นที่ต้องทำด้วยตนเอง และงานที่ไม่สำคัญจำเป็น การบริหารจัดการงานจำเป็นต้องทำ ผู้บริหารต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการมอบหมายงาน การประสานงาน ควบคุม กำกับให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ ใช้เวลาน้อยที่สุด เพื่อใช้เวลาส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอน ส่วนงานไม่สำคัญจำเป็นควรมีการประสานงาน

เพื่อขอความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากชุมชนช่วยดำเนินการ หรือให้สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา หรือโรงเรียนใกล้เคียงเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแทนซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนนา แก้วเทพ (2538) ซึ่งได้วิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างนักพัฒนาและประชาชนในการทำงานตามแนววัฒนธรรมว่า ความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันของนักพัฒนาและประชาชนต้องมีลักษณะเฉพาะตัว คือมีความสัมพันธ์แบบ Partnership อันมีองค์ประกอบย่อย 3 ลักษณะ คือ

- 1) Interdependence เป็นลักษณะที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันรับผิดชอบร่วมกันเพราะฉะนั้นถ้าผลงานพัฒนาออกมาไม่ได้ ก็ต้องรับผิดชอบร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย
- 2) Balance เป็นความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันเสมอภาคกัน
- 3) Partner เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ผลประโยชน์ไม่ขัดแย้งกัน หากแต่สนับสนุนซึ่งกันและกันในรูปธรรมที่เป็นจริง ความสัมพันธ์ระหว่างนักพัฒนา กับประชาชน จะเป็นรูปแบบที่แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ เรียกว่าเป็น Dynamic relationship ในบางสถานการณ์จะมีความสัมพันธ์แบบเพื่อนที่เสมอกัน บางสถานการณ์ประชาชนจะเป็นครู นักพัฒนาเป็นผู้เรียนรู้ บางสถานการณ์จะกลับกันและบางสถานการณ์ก็จะเป็นเหมือนพี่น้องกัน สอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ(2525) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในการพัฒนาดังนี้

- 1) ปัจจัยทางด้านบุคคล บุคคลที่จะทำงานพัฒนาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยต้องโดยต้องมีทัศนคติและจิตสำนึกประชาชนอย่างเหมาะสม เช่น การยอมรับศักดิ์ศรีของประชาชน เท่าเทียมกับตน การมีความเชื่อและมีความเคารพในตัวประชาชน การพร้อมที่จะเรียนรู้จากประชาชน และให้โอกาสแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและร่วมในกิจกรรมการพัฒนา และการส่งเสริมให้เหมาะสมในขณะเดียวกันควรให้โอกาสผู้นำชุมชน รวมไปถึงบุคคลที่มีความคิดริเริ่มในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มีบทบาทในการพัฒนาอย่างเต็มตามความสามารถ

- 2) ปัจจัยด้านการบริหาร เป็นผลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามระเบียบราชการ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน ควรนำมาใช้ให้มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติพอสมควร เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ค่อนข้างเป็นอิสระและไม่ผูกพันกับระเบียบราชการมากเกินไป

3.1 ข้อจำกัดด้านงบประมาณ เนื่องจากว่างบประมาณที่จัดสรรให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่เพียงพอต่อการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน จะต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ชุมชนช่วยระดมทุนทรัพย์ แรงงาน ทั้งนี้เน้นการมีส่วนร่วมตามหลัก Education for All หรือ All for Education โดยให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการติดตามตรวจสอบและประเมินผลงานสอดคล้องกับ หลักการการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของ อุทัย บุญประเสริฐ (2543) คือ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ คิดและตัดสินใจร่วมกัน เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษา และสอดคล้องกับผลการวิจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของสุรชัย ธิไชยลา(2547) คือ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาของโรงเรียน บ้านหนองแฮ บ้านนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ในครั้งนี้กลุ่มผู้ร่วมศึกษา และชุมชนในเขตบริการให้การสนับสนุนในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่เป็นตัวเงินเป็นอย่างดี

สำหรับการระดมทรัพยากรที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น กิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนและมีส่วนร่วมจากชุมชนมากคือการระดมวัสดุ ครุภัณฑ์ การจัดทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนกิจกรรมที่ยังทำไม่ได้เท่าที่ควรคือการเชิญวิทยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ไม่เป็นไปตามความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครอง แนวทางในการพัฒนาครั้งต่อไปคือ ควรสำรวจความต้องการของนักเรียนผู้ปกครองและชุมชนก่อนว่าต้องการที่จะให้เชิญวิทยากรภายนอกที่มีความรู้ในด้านใดในสาขาใดเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับคณะครู

3.2 การยุบรวมโรงเรียน โรงเรียนและชุมชนไม่เห็นด้วยเนื่องจาก บ้าน วัด โรงเรียน เป็นสถาบันทางสังคมที่มีการเกาะเกี่ยวทางด้านจิตใจโดยธรรมชาติในรูปแบบของ Open System ตามแนวคิดของ Owens การยุบรวมโรงเรียนโดยคำนึงถึงปัจจัยต้นทุนประมาณเพียงอย่างเดียว จึงอาจทำให้เกิดผลเสียในเรื่องของจิตใจ ความรู้สึก และเกิดผลกระทบต่าง ๆ เช่น การเดินทางลำบาก วิถีชีวิตของเด็กเปลี่ยน เกิด อันตราย ห้างหุ้นห้างตาผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองเกี่ยวกับกรอบแนวคิดของโรงเรียนในฐานะทางสังคมของ Owens (1995) ที่ว่า มุมมองในฐานะของพัฒนาการพัฒนาศาสนาทรพยากรมนุษย์ ซึ่งการมองแบบนี้มองโรงเรียนเป็นระบบเปิด (Open System) การมองในรูปแบบนี้จะมองโรงเรียนในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งในหลาย ๆ องค์ประกอบที่ประกอบกันขึ้นเป็นระบบสังคม(Social System) ที่ถือเป็นระบบเปิด การที่องค์ประกอบของสังคม มีการเกาะเกี่ยวกันอยู่ การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งก็จะส่งผลถึงองค์ประกอบอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การบริหารจัดการที่จะทำกับโรงเรียน จึงไม่สามารถทำได้โดยลำพังเฉพาะภายในโรงเรียน การบริหารโรงเรียนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางสังคมอื่น ๆ ด้วย

3.3 การมองโรงเรียนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งในระบบสังคมนั้น สอดคล้องกับ ถวิล มาตรฐาน (2544) ซึ่งได้เสนอมุมมองว่าระบบโครงสร้างหลักของการพัฒนาประเทศน่าจะประกอบด้วยโครงสร้างหลัก 4 โครงสร้าง คือ ระบบการศึกษา ระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคมและวัฒนธรรมซึ่งแต่ละระบบจะมีความสัมพันธ์กัน

3.4 การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ส่งเสริมพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันควรมีการผสมผสานระหว่างครูใหม่กับครูเก่าให้ลงตัวเพื่อใช้ประสบการณ์ของครูเก่ามา “Train” ครูใหม่ อัตรากำลัง ให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ของกุหลาบ ปุริสาร (2547) ที่กล่าวว่า โรงเรียนควรพัฒนาด้านคุณภาพทางการศึกษา ทั้งผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียน อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมตลอดจนสื่อเทคโนโลยี เทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากรัฐประสงค์จะให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาของประเทศปฏิรูประบบการบริหารให้ประสบผลสำเร็จ รัฐควรพึงเร่งกำหนดนโยบายเร่งการพัฒนาผู้บริหารให้มีคุณภาพ เนื่องจากผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงมากต่อการพัฒนาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรช่วยกันแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการแก่โรงเรียนและครูโดยเร่งด่วนเพื่อช่วยให้งานการพัฒนาของครูเป็นไปอย่างมีคุณภาพ การสนับสนุนให้โรงเรียนและครูสามารถดำเนินการพัฒนาโดยใช้แนวคิดการพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งผลต่อนักเรียนในที่สุด ดังนั้นจึงสามารถชี้ประเด็น

ได้ว่าโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่หยุดนิ่งและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องมีพลังสร้างสรรค์ไม่ทอดทิ้งอุปสรรคที่เกิดขึ้น จึงจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารและครูมีขวัญกำลังใจ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้ความช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องต่อไปนี้

- 1) การจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนจ้างครูช่วยสอน แก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น
- 2) จัดสรรโควตาความดีความชอบให้โรงเรียนขนาดเล็กเป็นกรณีพิเศษ
- 3) การประเมินผลงานควรคำนึงถึงขนาดโรงเรียนและเน้นคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 4) ไม่ควรมีการโยกย้ายผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กบ่อยเกินไป
- 5) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งโยกย้ายและสรรหาผู้บริหารครู และบุคลากร

3.6 ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนจัดหา ผลิตและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในภายนอกตลอดจนการให้บริการหนังสือแบบเรียนและอุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อการเรียนการสอนหลาย ๆ รูปแบบ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ ติดตามตรวจสอบและประเมินการใช้สื่อ ตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้สื่อทำวิจัยมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและนำผลวิจัยมาใช้พัฒนาผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 25 “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดจนชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ”

มาตรา 30 “ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในระดับการศึกษา”

มาตรา 64 “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำราหนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต มีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

3.7 การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดหลายด้าน การจัดการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนรูปแบบจาก 1 คน ต่อ 1 ชั้น หรือการสอนในลักษณะกลุ่มใหญ่ (Large group) มาเป็นการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อยหรือรายบุคคล(Individual) มากขึ้น จึงต้องมีการฝึกอบรมครูให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและบูรณาการหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามศักยภาพของโรงเรียน มีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัดเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมประเพณี อาชีพในท้องถิ่น สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้มีการนิเทศ ช่วยเหลือครูมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง มีการจัดทำแฟ้มผลงานและมีการสอนซ่อมเสริมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา

ด้านการเรียนซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการเรียนมัธยมศึกษาของ กุหลาบ ปุริสาร(2547) พบว่าโรงเรียนได้จัดกิจกรรมโดยได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายในการจัดกิจกรรมโครงการต่างๆ โดยเน้นไปที่กิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นหลัก แต่ยังคงงบประมาณสนับสนุน ตลอดจนบุคลากรยังขาดทักษะประสบการณ์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งผลการวิจัยมรดกสอดคล้องกับหลักการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข คือ การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาและส่งเสริมการคิดมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติมีความหลากหลายเหมาะสมกับศักยภาพของทุกคน (กิตติวดี บุญชื่อและคณะ, 2541) นอกจากนี้ ชัยอนันต์ สมุทวานิช (2541) ได้เสนอการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เรียกว่า “มณฑลการเรียนรู้รอบด้านอย่างบูรณาการ (Mandula of Learning)” ซึ่งมีลักษณะเปิดกว้างมีการเชื่อมประสานบูรณาการ ไม่แยกเนื้อหาวิชาการออกจากกิจกรรม ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ในโรงเรียนจึงน่าจะเป็นการให้อิสระทางการคิดริเริ่มแก่โรงเรียนเป็นแนวทางที่พึงประสงค์ แต่มิได้หมายความว่าโรงเรียนจะถูกทอดทิ้งให้ลองผิดลองถูกตามลำพังควรมีการนิเทศช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อมุ่งสู่การปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริง นอกเหนือจากนี้ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของครู เพราะครูมีเทคนิควิธีสอนที่สร้างความสนใจเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน แต่ในบางรายวิชายังจัดกิจกรรมไม่น่าสนใจ ครูให้ความสนใจนักเรียนไม่ทั่วถึง ขาดแรงจูงใจทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย

3. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้มีส่วนได้เสีย ควรศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางและนโยบายการพัฒนาโรงเรียน
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ควรจัดทำคู่มือการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด ทั้ง 4 ด้าน คือ
 - 2.1 การบริหารงานด้านโครงสร้าง
 - 2.2 การบริหารงานด้านคน
 - 2.3 การบริหารงานด้านเทคโนโลยี
 - 2.4 การบริหารงานด้านงาน
3. ผู้บริหารโรงเรียนและผู้มีส่วนได้เสียควรมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด เพื่อร่วมบริหารจัดการ การตัดสินใจ ตลอดจนระดมทรัพยากรมาใช้ในการจัดการศึกษา
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดให้มีโรงเรียนต้นแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบผลสำเร็จในทุกด้าน เพื่อเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดยุทธศาสตร์โรงเรียนเครือข่าย เพื่อให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่มเครือข่าย เช่น การนิเทศติดตาม ช่วยเหลือ ควบคุม กำกับ และประเมินผลการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก

6. สถาบันระดับอุดมศึกษาควรมีการจัดหลักสูตรการพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กโดยเฉพาะ สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโท

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยศึกษาการบริหารจัดการศึกษาในหลาย ๆ รูปแบบ โดยกำหนดกลุ่มนักเรียน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงเป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัย
2. ควรมีการศึกษาศักยภาพการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน โดยยึดกรอบแนวคิดการศึกษาจากภารกิจหลักการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
3. ควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอดการศึกษาในครั้งนี้ ไปใช้ศึกษากับกลุ่มประชากรในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศเพื่อกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มีประโยชน์และมีประสิทธิภาพ
4. ควรมีการตรวจสอบผลการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ภายหลังจากที่มีการนำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2536). *การกระจายอำนาจจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ*. [ม.ป.ท.]: [ม.ป.พ.]. (เอกสารอัดสำเนา).
- _____. *คู่มือปฏิบัติการโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษา ด้านบริหารทั่วไป*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา ; 2544
- _____. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ: สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- กุหลาบ บุริสาร. (2547). *การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กรมสามัญศึกษา. (2543). *รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา (ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- เกษม วัฒนชัย. (2545). *การปฏิรูปการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แดงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- โครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์”. (2539). *ความฝันของแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตะวันออก.
- จำนงค์ แรกพินิจ. (2540). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา : กรณีภาคใต้*. ตามโครงการพัฒนานโยบายการบริหารและจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.
- ชนาธิป พรกุล. (2544). *รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถวิล มาตรเยี่ยม. (2544). *การปฏิรูปการศึกษา : โรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- ทวี ทิมขำ. (2530). *โรงเรียนชุมชน*. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ทิตนา แคมมณี พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ ดวงเดือน อ่อนน่วม และ เลขา ปิยะอัจฉริยะ. (2547). *รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). (เอกสารอัดสำเนา).

- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุริยาสาส์นการพิมพ์.
- ประชุม รอดประเสริฐ, (2528). *นโยบายและการวางแผน : หลักการและทฤษฎี* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี, (2536). *วัฒนธรรมกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- พรรณี สุวดี. (2537). *การวิเคราะห์สุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). *การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 121 ตอนพิเศษ 79 ก. หน้า 22 23 ธันวาคม 2547.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว. (2506). *สังคมชนบทไทยและหลักพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- รุ่ง แก้วแดง. (2540). *ปฏิวัติการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ศ พรินติ้ง เซ็นเตอร์.
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2540). *การบริหารจัดการกองทุนสุขภาพของชุมชน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิหมู่บ้าน.
- วิจิต นันทสุวรรณ และ จำนง แรกพินิจ. (2539). *บทบาทของชุมชนกับการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2545). *การบริหาร : หลักการทฤษฎี ประเด็นการศึกษาและบทวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: อักษรการพิมพ์.
- ศิริกาญจน์ โกสุม. (2542). *การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2515). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรัฐ ศิลปอนันต์. (2536). *โรงเรียนที่ดีที่สุดของอเมริกา*. ในเอกสารประกอบการสัมมนา. *คุณภาพการศึกษา : ปัญหาที่รอการแก้*. (หน้า 56). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุรัชย์ ฉาไชยลา. (2547). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนบ้านหนองแฮ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวิทย์ ยี่งวรพันธ์. (2521). *พัฒนาชนบทในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสาส์น.
- เสรี พงศ์พิศ. (2525). *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท*. ในเสรี พงศ์พิศ (บรรณาธิการ). *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่ม 2*. หน้า6). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2528). *ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- _____. (2534). *แบบประเมินพฤติกรรมการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (เอกสารอัดสำเนา).
- _____. (2539). *การปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- _____. [ม.ป.ป.]. *แผนพัฒนาการศึกษาประจำปี 2540*. กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.].
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2529). *รายงานบทวิเคราะห์เรื่ององค์กำหนดคุณภาพโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2534). *รายงานฉบับสังเคราะห์เรื่องการวิจัยและประเมินคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- _____. (2536). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535*. กรุงเทพฯ: อรรถพลการพิมพ์.
- _____. (2539). *การศึกษาในวิถีของชุมชน : รูปแบบและการปฏิบัติโครงการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- _____. (2547). *คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2526). *รายงานการวิจัย เรื่อง องค์กำหนดประสิทธิภาพการประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). *เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *รายงานการศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2544). *ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- _____. (2544). *สถิติการประเมินศึกษา 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2544). *ข้อมูลสารสนเทศ 2544*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (เอกสารอัดสำเนา).
- _____. (2545). *แนวทางพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (เอกสารอัดสำเนา)
- _____. (2545). *มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: จุดทอง.
- สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน (2547). *คู่มือฝึกอบรม ICT เพื่อการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สปศ.). (2544). *สังคมได้อะไรจากการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- อมร รักษาสัตย์. (2522). สถาบันและกระบวนการพัฒนานโยบายในประเทศ. *พัฒนาบริหารศาสตร์*. 15(1), 18 - 75.
- อารี สันทรวี. (2545) *ครูใหญ่คือแรงจูงใจของครู*. แปลมาจาก Joseph Blase และ Peggy C. Kirby. *Bringing out the Best in Teachers : What Effective Principles Do*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2529). การกำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายในการพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัด. ในกองนโยบายและแผนการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (บรรณธิการ). *ชุดวิชาฝึกอบรมการวางแผนพัฒนาการศึกษาแบบบูรณาการในระดับจังหวัด เล่ม 11*. (หน้า32). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- _____. (2545) *การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำรุง จันทวานิช. (2522). การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการประถมศึกษา. *วารสารการศึกษาแห่งชาติ*. 13 (ตุลาคม-พฤศจิกายน), 13 - 31.
- Allen, L. A. (1958). *Management and Organization*. New York: McGraw - Hill Book company.

- Apel and Camozzi. (1996). *Adult Environmental Education*. Mechenhein Germany: Druch Center.
- Arthur, D. (1958). *Community Welfare Oganization*. New york: Thomas Y Crowell Company.
- Barnhart, Linda Kay Arnold. (2001). The hazard of being classified of small rural and wealthe : Two cases studies (Texas). (Docteral Dissertation, The University of Texas). *Dissertation Abstracts International*, 46, p. 2863 A. (from, DAO, Jan, 2002).
- Bartol, K., Martin, D., Tein, M., & Mathews, G. (1998). *Management : A Pacific Rim Focus*. 2rd ed. Roseville NSW: McGraw-Hill.
- Beifuss, P.R. (1986). The Activities of Elementary School Principals in Effective Schools. (Docteral Dissertation, The University of Southern California). *Dissertation Abstracts International*. 46, p.2863 A.
- Birenbaum, N.W. (2001). Strategies used by small school districts to reduce special Education encroachment on the general education budget. (Doctoral Dissertation University of Laverne) , *Dissertation Abstracts International*. 46, p. 3124A. (from DAO, Jan, 2002).
- Cheng, Y.C. (1996). *School Effectiveness and School Base Management*. London: The Falmer Press.
- Coldwell, B.E .& Sprink, J.M. (1988). *The Self Management School*. London: The Falmer press.
- David, J.L. (1989). Synthesis of research on school-based management. *Educational Leadership*. 46 (8), 45-53.
- Greenwood, W.T. (1965). *Management and Organization Behavior Theories*. New York: South - Western Publishing Co.
- Griffin , R.M. (2000). Case study of the implementation of a small school in an urban high school .(Doctoral Dissertation University of Roosevelt University). *Dissertation Abstracts International*. 46, p. 2938A. (From DAO, Jan, 2002).
- Griffin, R.W. (1993). *Management*. 4th ed. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Herman,J., and Herman, J. (1993). *Rational for and Advantages of School Based Management*. [<http://www.ulberta.ca/nljp/website/hermana3.html>]. 12 กันยายน 2547.

- Hirsch, P. (1990). *Development Dilemmas in Rural of Thailand*. New York: Singapore Oxford University Press.
- Horner, J. A. (1985). School Effectiveness : A Conceptual Framework Measures and Result from a Study of New Jersey Secondary Schools. (Doctoral Disdertation, The University of New Jersey). *Dissertation Abstracts International*. 45, p. 2801A.
- Hoy, K. & Miskel, G. (2001). Educational Adminstration
- Kijai. J. (1987). School Effectiveness characteristics and school Incentive Reward. (Doctoral Disdertation, The University of Florida). *Dissertation Abstracts International*. 48, p. 329 A.
- Majchrzak, A. (1984). *Method for policy Research*. California: SAGE Publications.
- Moseley, R.C. (2000). Efficiency and effectiveness factors of small schools in Missouri. (Doctoral Disdertation, The University of Missouri – Columbia) *Dissertation Abstracts International*. 46, p. 3244 A. (From DAO, Jan, 2002).
- Owens, R.G. (1995). *Organization Behavior in Education*. 5th ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Owens, R.G. (2001). *Organization Behavior in Education : Instructional Leadership and School Reform*. 7th ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Reynold, L.J. (Ed). (1997). *Successful site – Bared Management A Practical Guide*. California: corwin Press.
- Ruhl. M. L. (1985). The Development of A survey of School Effectiveness. (Doctoral Disdertation, The University of Florida). 46, p. 3216 A.
- Smith, A. W. (1982). *Management System : Analysis and Application*. Tokyo: CBS College Publishing.
- Tanner, K.C., Atkins, T.T., & Truman. (1990). Planning for tress reduction in the Highschool principalship. *High school journal*. 74 (1), 22 – 37.
- Terry, G.R. (1977). *Principles of Management*. 7th ed. Home wood: Pichard D. Irwin.
- Wiresma W. (1982). *Research Methods in Education*. 6th ed. Massachusetts: Allyn and Bacon. Wohlstetter, P. & Mohrman, S.A. (1993). *School-Based Management: Strategies for Success*. [<http://www/ed/gov/pubs/CPRE/fb2sbm.html>]. 12 กันยายน 2547.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญในขั้นตอนการตรวจสอบผลการวิเคราะห์เนื้อหา สารที่เป็น
ความคาดหวังของ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
(การวิจัยระยะ ที่ 1)

1. ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน์ รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ดร.ปัญญา แก้วกียูร ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ดร.ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก รองผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. นายระลึก ธานี อดีตผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี
6. นายทวี เฟื่องศรี ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
7. นายสุรัตน์ ดวงชาทม ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

รายนามผู้เชี่ยวชาญในขั้นตอนการตรวจสอบผลการวิเคราะห์เนื้อหา สารที่เป็น
ความคาดหวังของ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
(การวิจัยระยะ ที่ 2)

1. ดร.เสนอ ภิรมจิตร์ผ่อง รองคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
2. นายระลึก ธานี อดีตผู้อำนวยการการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี
3. นายสุรัตน์ ดวงชาทม ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2
4. ดร.วิสุทธิ ราตรี ผู้อำนวยการระดับ 9 โรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง)
อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี
5. นายสาคร บุตรจันทร์ ผู้อำนวยการระดับ 8 โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน
อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ภาคผนวก ข

เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 1

- แบบตรวจสอบผลการวิเคราะห์เนื้อหา สาระที่เป็นความคาดหวังของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ของผู้วิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ

แบบตรวจสอบผลการวิเคราะห์เนื้อหาสาระที่เป็นความคาดหวังของ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ของผู้วิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญ

.....

เอกสารฉบับนี้ ประกอบด้วย

- ผลการวิเคราะห์เนื้อหา สาระที่เป็นความคาดหวังของ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์เนื้อหา ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ไว้แล้ว

ชื่อผู้วิจัย นายพิธาน พันทอง นักศึกษาโครงการ ปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

1. ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญดำเนินการ ดังนี้

(1) **โปรดตรวจสอบ** ผลการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ที่เป็นความคาดหวัง จาก พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ไว้แล้ว โดยทำการตรวจสอบความสอดคล้อง ดังนี้

- ความสอดคล้องขององค์ประกอบของการบริหารจัดการในโรงเรียนตามระบบสังคม ได้แก่

- 1.ด้านโครงสร้าง
2. ด้านคน
3. ด้านเทคโนโลยี
4. ด้านงาน

โดยทำการตรวจสอบความสอดคล้อง ตามคำจำกัดความ ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของการบริหารจัดการในโรงเรียนตามระบบสังคม ประกอบด้วย

1.1 โครงสร้าง หมายถึง การจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานขององค์กร เพื่อประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ให้บริการการศึกษาในโรงเรียน ประกอบด้วย การบริหารทั่วไป การประชาสัมพันธ์ การวางแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการงบประมาณ การประกันคุณภาพ การติดตาม ตรวจสอบ และ ควบคุมคุณภาพการศึกษา

1.2 คน หมายถึง การบริหารงานบุคคลในโรงเรียน ประกอบด้วย การวางแผนอัตรากำลัง การบรรจุแต่งตั้ง วินัย ทักษะการปฏิบัติงาน พฤติกรรม ภาวะผู้นำ การมอบหมายงาน การสร้างขวัญกำลังใจของครูและบุคลากร

1.3 เทคโนโลยี หมายถึง การบริหารจัดการ เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในโรงเรียน ประกอบด้วย นวัตกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี วิจัยและพัฒนาเพื่อการเรียนรู้

1.4 หมายถึง ภารกิจการบริหารงานในโรงเรียน ประกอบด้วย หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การประเมินผล การนิเทศ การบริหารวิชาการและการแนะแนว

2. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีจำนวนนักเรียน 120 คนลงมา

(2) เมื่อตรวจสอบผลการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ของผู้วิจัยแล้ว โปรดพิจารณา ให้คะแนน โดยให้กา เครื่องหมาย ✓ ใน ของช่องคะแนนที่ระบุไว้ ดังนี้

ให้คะแนน -1 เมื่อท่านเห็นว่า ผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยไม่ถูกต้อง

ให้คะแนน 0 เมื่อท่าน ไม่แน่ใจว่าผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยถูกต้อง

ให้คะแนน 1 เมื่อท่านเห็นว่า ผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยถูกต้อง

**ผลการวิเคราะห์เนื้อหา สาระที่เป็นความคาดหวังของ
พ.ร.บ.การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ.2545
ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้วิจัย**

ผลการวิเคราะห์เนื้อหา สาระ ที่เป็น ความคาดหวังของการจัดการศึกษาจาก เอกสาร “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545” ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามความสอดคล้องตามระบบสังคม ใน 4 ด้าน ปรากฏผล ดังนี้

1. ความคาดหวังด้านโครงสร้าง

มาตรา 9 “การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา” ให้ยึดหลักดังนี้
สาระสำคัญ คือ หลักการจัดการศึกษา ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า หลักการจัดการศึกษา ได้กำหนดให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และสอดคล้องกับ หมวด 8 ว่าด้วยทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยมีหลักการบริหารจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับ ระบบสังคม ด้านโครงสร้าง 4 ประเด็น คือ

มาตรา 9 (2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 9 (3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพ การศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

มาตรา 9 (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

มาตรา 9 (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

จากบทบัญญัติในกฎหมายที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า เจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการให้ การจัดการศึกษาเป็นไปโดย

- ต้องมีความเป็นเอกภาพด้านนโยบาย แต่จะต้องมีความหลากหลายในการ ปฏิบัติให้เหมาะสมเพราะในแต่ละระดับหรือแต่ละท้องที่อาจมีปัจจัยที่แตกต่างกัน เช่น นโยบาย มาตรฐานการศึกษา ซึ่งมาตรฐานในแต่ละประเภท หรือในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน โดยมีมาตรฐานกลาง เป็นจุดร่วม เป็นต้น

- กำหนดให้มีการกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา เพื่อสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ โดยมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ

- ให้มีการจัดการศึกษาที่หลากหลาย แต่ต้องมีเอกภาพในมาตรฐานการศึกษาในแต่ละประเภทด้วย เพื่อเป็นหลักในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยจะต้องมีระบบในการประกันคุณภาพการศึกษาในแต่ละระดับด้วย

- ให้มีการระดมทรัพยากรทุกประเภท ไม่ใช่ เฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง เพราะถือว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามรัฐธรรมนูญ เป็นความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นบุคคล ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันชุมชนอื่นๆในสังคม ซึ่งเป็นไปตามปรัชญาที่ว่า Education For All และ All For Education (ความร่วมมือในการจัดการศึกษาดังกล่าว เป็นความร่วมมือในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดการศึกษา เช่น การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมกำหนดมาตรฐานการศึกษา ร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผลรวมทั้งการสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษาด้วย ซึ่งแตกต่างในสาระสำคัญจากอดีตที่มักจะให้ชุมชนมีส่วนร่วมเฉพาะการสนับสนุนการจัดการศึกษาหรือสนับสนุนทรัพยากรเท่านั้น)

ในกระบวนการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545 จะเป็นไปในลักษณะของการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร โดยภาครัฐทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายของการดำเนินการและสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษา ส่วนการบริหารจัดการ ได้มีการกระจายอำนาจให้กับหน่วยงานในระดับปฏิบัติเป็นผู้ปฏิบัติ ซึ่งแนวทางดังกล่าว ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่จัดการศึกษา ที่กำหนดในมาตรา 17 และมาตรา 18 ให้จัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานในหน่วยงาน 3 ประเภท คือ

มาตรา 17 “ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

สาระสำคัญ คือ การศึกษาภาคบังคับ ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า การศึกษาภาคบังคับไม่ใช่เรื่องเดียวกันกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้ให้ไม่น้อยกว่า 12 ปี ตามมาตรา 43 แห่งรัฐธรรมนูญ ส่วนการศึกษาภาคบังคับจะบังคับเท่าใดก็ได้ โดยอาศัยความในมาตรา 69 แห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดไว้ว่า บุคคลมีหน้าที่รับการอบรม ดังนั้นหน้าที่ในการรับการศึกษาก็เป็นรากฐานของการศึกษาภาคบังคับ แต่เนื่องจากเป็นกฎหมายแม่บทการศึกษา จึงกำหนดหลักการที่จะกำหนดไว้ในกฎหมาย ดังนี้

- ให้เกิดความชัดเจนในเรื่องการศึกษาภาคบังคับและมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 69 อายุของเด็กที่บัญญัติไว้ มีความสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กในปัจจุบันและกฎหมายแรงงาน ตลอดจนนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมได้จริง ส่วนหลักเกณฑ์และวิธีการ

นับอายุให้กำหนดในกฎกระทรวง เพราะเป็นเรื่องของรายละเอียด ไม่ควรกำหนดไว้ในกฎหมายแม่บท ความในมาตรานี้ ยังรองรับเด็กที่มีอายุน้อยกว่ากำหนด แต่สามารถสอบการศึกษาภาคบังคับชั้นปีที่เก้า ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งการศึกษาภาคบังคับ มี 2 ลักษณะ คือ

1. การบังคับด้วยอายุ ได้แก่ เด็กที่มีอายุ อย่างเข้าปีที่ 7 (อายุ 6 ปี) เข้าเรียนใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก (อายุ 15ปี) ส่วนการนับอายุ ปีภาคเรียนในแต่ละ ประเภท นั้น จะเริ่มนับตั้งแต่เมื่อใดนั้น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติที่กำหนดไว้ใน กฎกระทรวง(เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสถานศึกษา)

2. การบังคับด้วยการศึกษา ได้แก่ การสอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษา ขั้นพื้นฐานส่วนการแบ่งชั้นของการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น จะต้องเป็นไปตาม มาตรา 16 วรรคสอง

มาตรา 18 “การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษาดังต่อไปนี้

(1)สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนา เด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมี ความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

(2)โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบัน พุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น

(3)ศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และ สถาบันทางสังคมอื่นเป็นผู้จัด”

สาระสำคัญ คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสาระสำคัญดังกล่าว วิเคราะห์ได้ว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นั้น ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษา ที่แบ่งตามวัยของเด็กที่จะเรียน และตามประเภทของผู้จัด โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นสถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
2. โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่จัดขึ้นโดยรัฐหรืออยู่ในการกำกับของรัฐ รวมทั้ง สถานศึกษาสังกัดสถาบันการศาสนา (โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญที่เปิดสอนการศึกษา ขั้นพื้นฐาน)

3. ศูนย์การเรียน เป็นสถานศึกษาที่จัดขึ้นโดยเอกชนหรือหน่วยงานที่ไม่มีหน้าที่ จัดการศึกษาโดยตรง

4. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนทั้งของรัฐหรือของเอกชนเพื่อรองรับกับศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในปัจจุบันนี้ สามารถ ดำเนินการต่อไปได้แต่ไม่ได้หมายรวมถึงศูนย์การศึกษาระดับภาค ระดับจังหวัด หรืออำเภอที่มีได้ ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอน

มาตรา 37 “การบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลัก และความเหมาะสมด้านอื่น ๆ ด้วย ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติมีอำนาจ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา”

สาระสำคัญ คือ เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า สาระสำคัญ ในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของเขตพื้นที่การศึกษา บริหารในรูปคณะกรรมการ เพื่อเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้มีความเชื่อมโยงกับท้องถิ่น โดยใช้จำนวนสถานศึกษาและประชากรเป็นหลัก หรือยึดหยุ่นในการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา ขึ้นมาใหม่ก็ได้แต่ต้องเป็นอำนาจของคณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 38 “ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับ ดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี รวมทั้งพิจารณาจัดตั้ง ยุบ รวม เลิก สถานศึกษา ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน และส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐาน การศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบ ที่หลากหลาย รวมทั้งการกำกับดูแล หน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ การศึกษา”

“คณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการบริหารการศึกษา ผู้แทน สมาคมผู้ปกครองละคร ผู้นำทางศาสนาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและ วัฒนธรรม”

“จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการ และกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา เป็นกรรมการและ เลขาธิการ ของคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขต พื้นที่การศึกษา”

สาระสำคัญ คือ คณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า การกำหนดให้มีให้คณะกรรมการ และสำนักงานการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อบริหารจัดการศึกษา ในพื้นที่ให้เป็นอย่างมีเอกภาพ โดยทำงานในพื้นที่ 2 ส่วน คือ

1. ทำหน้าที่แทนส่วนกลาง
2. ทำหน้าที่บริหารจัดการศึกษาในพื้นที่

การทำงานขององค์กรเดียวที่ทำงานในพื้นที่ ทั้ง 2 ส่วนนี้ เพื่อไม่ให้เกิดความซับซ้อนในการดำเนินการมีความสอดคล้องกับนโยบายของสภาการศึกษา และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสนองความต้องการของท้องถิ่น โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ 6 ประการ คือ

1. กำกับ ดูแล สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา
2. พิจารณา จัดตั้ง ยุบ รวม และเลิกสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ตั้งแต่สถานศึกษาอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรีลงมาถึงสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษา เอกชน ในเขตพื้นที่การศึกษา
4. ประสาน ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา
5. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย
6. กำกับดูแลหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา องค์ประกอบของคณะกรรมการการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย
 1. ผู้แทนองค์กรชุมชน
 2. ผู้แทนองค์กรเอกชน
 3. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 4. ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพครู
 5. ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา
 6. ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู
 7. ผู้นำทางศาสนา
 8. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม
 9. ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการ

การกำหนดจำนวนของคณะกรรมการในแต่ละประเภท คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการ กรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

มาตรา 39 “ให้กระทรวง กระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ”

สาระสำคัญ คือ การกระจายอำนาจไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานสังกัดราชการส่วนกลาง ดังนั้น เพื่อเป็นการเน้นให้มี การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลาง ไปสู่หน่วยงานปฏิบัติ โดยมีหลักการปฏิบัติงาน 4 ประการ ดังนี้

- (1) ด้านวิชาการ
- (2) งบประมาณ
- (3) การบริหารงานบุคคล
- (4) การบริหารงานทั่วไป

รายละเอียดในการกระจายอำนาจดังกล่าว จะต้องเป็นไปตามกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ซึ่งเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร จึงต้องไปกำหนดโดยกฎกระทรวง

มาตรา 40 “ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการ และกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา ความในมาตรานี้ ไม่ใช้บังคับแก่สถานศึกษาตามมาตรา 18(1) และ (3)”

สาระสำคัญ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า เพื่อกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา ยกเว้นสถานศึกษาที่เป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และศูนย์การเรียน ตามนัยของมาตรา 18(1) และ (3) โดยมีประชาชนและองค์กรต่างๆ มีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ผู้แทนผู้ปกครอง
2. ผู้แทนครู
3. ผู้แทนองค์กรชุมชน
4. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา
6. ผู้ทรงคุณวุฒิ
7. ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

การกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือก ประธานกรรมการ และกรรมการวาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตาม กฎกระทรวง (องค์ประกอบของคณะกรรมการใด ไม่มี ขณะจัดตั้ง เช่นผู้แทนศิษย์เก่า หรือคณะกรรมการอื่น ก็สามารถดำเนินการไปได้ และไม่ถือว่าขาดองค์ประกอบแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง)

มาตรา 47 “ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพ ภายนอก” ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง

สาระสำคัญ คือ การประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า ต้องจัดให้ มีการประกันคุณภาพการศึกษา ทุกระดับ ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

1. การประกันคุณภาพภายใน หมายความว่า การประเมินผล หรือ การติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากร ของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัด(เขตพื้นที่การศึกษา) มีหน้าที่กำกับ ดูแล สถานศึกษานั้น
2. การประกันคุณภาพภายนอก หมายความว่า การประเมินผลหรือ ติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากภายนอก โดยสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงาน ดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและ ให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษา

มาตรา 48 “ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก”

สาระสำคัญ คือ การเปิดเผยต่อสาธารณชน ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาทุกแห่ง (สังกัดทุกกระทรวงที่จัดการศึกษา) จะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และจัดให้มีการประเมินคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา โดยหน่วยงานต้นสังกัดสถานศึกษาและสถานศึกษาเอง เพื่อนำไปสู่ กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

- ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาจะต้องดำเนินการภายหลังจากที่ได้มีการ ดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาแล้ว โดยจัดทำรายงานประจำปีเพื่อเสนอ ต่อหน่วยงาน ดังนี้

1. หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่ง หน่วยงานต้นสังกัด หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เทศบาล กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

ส่วนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมายถึงหน่วยงานอื่นๆ ในเขตพื้นที่การศึกษา ที่จัดการศึกษา แต่ไม่ได้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา ก็ได้

2. เปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อให้ประชาชนทราบข้อมูลข่าวสารการดังกล่าว

การดำเนินการจัดทำรายงานประจำปี ดังกล่าว เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัด และประชาชนได้มีส่วนร่วมในการนำสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อเป็นการรองรับการประกันคุณภาพภายนอกต่อไป

เกี่ยวกับเรื่องการประกันคุณภาพภายในนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปฐมวัย ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ.2544 กำหนดให้ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การกำกับดูแลและสนับสนุน ส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา ข้อมูล หลักฐานที่ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดในมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

- (1) การจัดระบบบริหาร และสารสนเทศ
- (2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- (3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- (4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- (5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- (6) การประเมินคุณภาพการศึกษา
- (7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- (8) การผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรา 57 “ให้หน่วยงานทางการศึกษา ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา”

มาตรา 58 (2) “ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัด และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ตามความเหมาะสม และความจำเป็น”

สาระสำคัญ คือ การระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 57 และ มาตรา 58 นั้น กำหนดให้หน่วยงานทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ตลอดจนหน่วยงานทางการศึกษาต่างๆ สามารถที่จะ ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อมาเป็นวิทยากรพิเศษ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ การทำหลักสูตรต่างๆ โดยสถานศึกษาสามารถที่จะว่าจ้าง หรือให้ค่าตอบแทน ตลอดจนการจัดให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรติแก่บุคคลนั้นด้วย

การระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา เป็นการระดมทรัพยากรทุกด้านเพื่อใช้ในการ ศึกษาไม่ใช่ เรื่องงบประมาณเท่านั้น แต่รวมถึงค่าสาธารณูปโภคอื่นๆ ด้วย

มาตรา 60 “ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับสถานศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญ สูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของประเทศโดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้

- (1) จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน การศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน
- (2) จัดสรรทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยตามความเหมาะสม และความจำเป็น
- (3) จัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่ม ตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา และความเป็นธรรม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (4) จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการ และบงลงทุนให้สถานศึกษา ของรัฐตามนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และภารกิจสถานศึกษา โดยให้มีอิสระในการบริหาร งบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้ให้คำนึงถึงคุณภาพและความเสมอภาคในโอกาส ทางการศึกษา”

สาระสำคัญ คือ การจัดสรรงบประมาณ ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 60 การจัดสรร งบประมาณเพื่อการศึกษา ได้กำหนดให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่มี ความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ตามความมุ่งหมายและหลักการในการจัด การศึกษาตามกฎหมาย ตามมาตรา 60(1) (2) (3) (4) ดังนี้

- (1) จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน การศึกษาภาคบังคับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน

- (2) จัดสรรเงินทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกั๊ยมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยตามความเหมาะสมและความจำเป็น
- (3) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่ม
- (4) จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่าย ดำเนินการและงบลงทุนให้สถานศึกษาของรัฐตามนโยบาย แผนการศึกษาแห่งชาติ และภารกิจของสถานศึกษา โดยให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงคุณภาพ และความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

สรุปความคาดหวังด้านโครงสร้าง

โรงเรียนการจัดระบบที่มีความหลากหลายในภาคปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความเป็นเอกภาพเชิงนโยบาย มีการระดมทรัพยากรจากชุมชนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความเสมอภาค ตามสิทธิและโอกาส โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีระบบการติดตามที่ชัดเจน ภายใต้การจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานขององค์กร ซึ่งเป็นการดำเนินการเพื่อประสานส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ให้บริการการศึกษาในโรงเรียนและผู้มีส่วนร่วมจากทุกภาคของสังคม โดยโครงสร้างของการบริหารองค์กร ประกอบด้วย การบริหารทั่วไป การประชาสัมพันธ์ การวางแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการ งบประมาณ การประกันคุณภาพการศึกษา การติดตาม ตรวจสอบ และ ควบคุมคุณภาพการศึกษา

2 ความคาดหวังด้านคน

มาตรา 53 “ให้มืองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่ กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติ ตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพรวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

การจัดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการในการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ความในวรรคสองไม่ใช่ข้อบังคับแก่บุคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษา ตามอัยยาศัย สถานศึกษา ตามมาตรา 18 (3) ผู้บริหารการศึกษาระดับเหนือเขตพื้นที่การศึกษา และวิทยากรพิเศษทางการศึกษา ความในมาตรานี้ไม่ใช่บังคับแก่คณาจารย์ผู้บริหาร สถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระดับปริญญา”

สาระสำคัญ คือ ใบประกอบวิชาชีพครู ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 53 กำหนดให้มืองค์กรวิชาชีพครูผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา โดยมีคณะกรรมการสภาทำหน้าที่ ในการบริหาร โดยมีอำนาจ หน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ
2. ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบ
3. กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ
4. พัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา
 - ผู้ที่จะต้องมืใบประกอบวิชาชีพครูผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา จะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ในสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา เท่านั้น ไม่ว่าจะเป็สถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน ส่วนสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาไม่ต้องมี ใบประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ผู้ที่จะต้องมืใบประกอบวิชาชีพ ประกอบด้วย

1. ครู ตามมาตรา 18(1)สถานศึกษาปฐมวัย และ (2) โรงเรียน และครูใน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา โดยหมายความ รวมถึงพระที่สอนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญด้วย

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาของรัฐ (ที่เป็นราชการครู) และเอกชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถาบันอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา

(ผู้ที่ไม่ต้องมีใบประกอบวิชาชีพครูผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษาตามอัยยาศัย สถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียน

ผู้บริหารการศึกษาเหนือระดับเขตพื้นที่การศึกษา วิทยากรพิเศษทางการศึกษา สถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา)

- ครูผู้สอนการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำเป็นต้องมีใบประกอบวิชาชีพ เพราะเป็นวิชาชีพผู้สอนโดยตรง และใกล้ชิดกับเด็ก ซึ่งอยู่ในระยะการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นตัวของตัวเอง และต้องเตรียมความพร้อมก่อนจะเป็นครู เมื่อมีการเตรียมความพร้อมจึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบว่าการเตรียมความพร้อมนั้น ได้มาตรฐานหรือไม่ ก่อนที่จะให้ลงมือปฏิบัติ ส่วนคณาจารย์ ระดับอุดมศึกษา เป็นนักวิชาการ เน้นหนักการหาความรู้เพื่อการพัฒนา แล้วจึงนำมาถ่ายทอดจึงไม่จำเป็นต้องมี และไม่ได้ใกล้ชิดเด็กมากเหมือนครู

มาตรา 73 “ในวาระเริ่มแรกมิให้นำบทบัญญัติ ในหมวด 5 การบริหารและจัดการศึกษา และ หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามาใช้บังคับ จนกว่าจะได้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติในหมวดดังกล่าว รวมทั้ง การแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2588 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 ซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

สาระสำคัญ คือ ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยครูและกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 73 ให้การดำเนินการตามกฎหมายที่มีอยู่แล้วสามารถดำเนินการบังคับใช้อย่างต่อเนื่องต่อไปจนกว่าจะมีการแก้ไขปรับปรุง พ.ร.บ.ครู พ.ศ. 2488 และ พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 แต่ไม่เกิน 3 ปี ที่กฎหมายนี้ใช้บังคับการเร่งรัดให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวข้างต้นด้วย

สรุปความคาดหวังด้านคน

ส่งเสริมสนับสนุนและกำกับดูแลบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน ให้ปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณโดยยึดหลักการกระจายอำนาจและสิทธิประโยชน์ที่เป็นธรรม โดยการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนอัตรากำลัง การบรรจุแต่งตั้ง วินัย ทักษะการปฏิบัติงาน พฤติกรรม ภาวะผู้นำ การมอบหมายงาน การสร้างขวัญกำลังใจของครูและบุคลากร

3 ความคาดหวังด้านเทคโนโลยี

การจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

มาตรา 81 “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

สาระบัญญัติที่สำคัญ ๆ ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ก็มีบทบัญญัติที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดไว้ที่

มาตรา 25 “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ หอสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ”

สาระสำคัญ คือ แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า รัฐต้องส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเรียนรู้ของประชาชนในชาติอย่างกว้างขวางและเป็นการเสริมการเรียนรู้ทั้งในระบบในโรงเรียน นอกโรงเรียน และเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการเน้นคำว่า ใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต

มาตรา 30 “ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในระดับการศึกษา”

สาระสำคัญ คือ วิจัยและพัฒนา ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า เพื่อมุ่งเน้นในเรื่องวิจัยและพัฒนา ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ (ไม่ใช่วิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้โดยทั่วไป) การวิจัยและพัฒนาตามมาตรานี้ เพื่อนำมาปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของผู้สอนให้ดีขึ้นในทุกระดับการศึกษา โดยกำหนดหลักการ ดังนี้

1. สถานศึกษา มีหน้าที่ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
2. ส่งเสริมให้ผู้สอน สามารถทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

ในการบริหารและจัดการศึกษา ได้กำหนดให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญโดยมีหลัก 3 ประการ คือ

- 1 . เอกภาพ ในนโยบายและมาตรฐานการศึกษาแต่หลากหลายในการปฏิบัติ
2. การกระจายอำนาจ ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน เอกชน องค์กรต่างๆ และสถาบัน
สังคมต่างๆ

มาตรา 64 “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต และมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้ โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม”

สาระสำคัญ คือ ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานต่างๆ หรือบุคคลไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนให้มีการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือระดับอุดมศึกษา เพื่อให้มีการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย แบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการอื่น สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น

มาตรา 66 “ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำให้ เพื่อให้มีความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”

สาระสำคัญ คือ พัฒนาผู้เรียน ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 66 กำหนดหลักการการพัฒนาเด็กไทยหรือผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยี (ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ หรือเทคโนโลยีอื่นๆ) โดยต้องการสร้างทักษะให้ผู้เรียนได้มีการเริ่มต้นตั้งแต่เด็ก หรือตั้งแต่เริ่มต้นที่ผู้เรียนมีโอกาสแรกที่ทำให้เด็กได้เรียนเทคโนโลยีโดยเร็ว และตามความพร้อมที่ทำได้ ซึ่งเป็นการเร่งให้มีการจัดให้เด็กได้ทำและจะต้องทำให้แก่เด็กด้วย เพราะเนื่องจากคนไทยขาดทักษะสากลในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

สรุปความคาดหวังด้านเทคโนโลยี

ส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้แหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบให้เพียงพอ พร้อมทั้งการระดมทุนเพื่อผลิตสื่อและนำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง อย่างมีประสิทธิภาพตลอดชีวิต โดยมีการตรวจสอบการใช้อย่างเป็นระบบ ซึ่งการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียน นั้น ประกอบด้วย นวัตกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี วิจัยและพัฒนาเพื่อการเรียนรู้

4. ความคาดหวังด้านงาน

มาตรา 6 “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

สาระสำคัญ คือ หลักการหรือปรัชญาการศึกษา ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 6 เป็นการแสดงเจตจำนงและหลักการหรือปรัชญาการศึกษา ของ พ.ร.บ. ฉบับนี้ ไว้ในหมวด 1 ซึ่งประกอบไปด้วยหลักการ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาเพื่ออะไร
2. เป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อใคร
3. มีหลักการในการจัดการศึกษาอย่างไร
4. มีวิธีการจัดการศึกษาอย่างไร

ให้ถือว่าการศึกษามีความสำคัญตามหลักการที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาชาติ เพื่อเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาบุคคลและสังคมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการพัฒนาที่มีอุดมการณ์และมีความสำคัญยิ่งต่ออนาคตของชาติ โดยเน้นการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ใน 8 ประการ หลัก คือ ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

มาตรา 7 “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อนุรักษ์รักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพรู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง”

สาระสำคัญ คือ หลักการหรือปรัชญาการศึกษา ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 7 ให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และกระบวนการเรียนรู้ ในการจัดการศึกษาเพื่อปลูกฝังจิตสำนึก โดยมี สาระสำคัญ ดังนี้

1. การเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. อนุรักษ์รักษาและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเคารพกฎหมาย
3. มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ
4. ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ และการกีฬา

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล
6. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง(เพื่อสอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ)

มาตรา 15 “การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

(1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

(2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเน้นเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

(3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ”

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

สาระสำคัญ คือ รูปแบบการศึกษา ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 15 คาดหวังว่าการจัดการศึกษา มีหลายระบบ และในระบบหนึ่งๆ มีวิธีการจัดการศึกษาได้ 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีความแตกต่างในวิธีการศึกษา และระยะเวลาการศึกษา แต่มีผลการประเมินผลใช้หลักการเดียวกัน แต่จะมีหลายวิธี

มาตรา 22 “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ”

สาระสำคัญ คือ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า การจัดการศึกษาอบรมให้ยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ตามความถนัดหรือความสนใจของตนเองได้ โดยที่สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน

มาตรา 23 “การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ เรื่อง การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทย อย่างถูกต้อง

(5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข”

สาระสำคัญ คือ หลักเกณฑ์การจัดการศึกษา ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า

มาตรา 23 กำหนดหลักเกณฑ์การจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระบบการศึกษาโดยให้ เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และสามารถจะนำความรู้ต่างๆ ในการ บูรณาการ ในการนำเอาความรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดความสัมพันธ์ร่วมกันได้ ไม่ใช่เฉพาะมี ความรู้อย่างใดอย่างหนึ่งโดยมิได้นำมาใช้ร่วมกัน ในการให้การศึกษาจะต้องเน้นความรู้ทาวไป ใน เรื่องต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ทางสังคม ประวัติศาสตร์ และการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3. ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

4. ภาษาและคณิตศาสตร์ โดยเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องตาม หลักไวยากรณ์ แต่มิได้หมายความว่า จะต้องหมายถึงที่ใช้สอนเฉพาะภาษาไทยเท่านั้น อาจจะ สอนตั้งแต่ 2 ภาษาขึ้นไปก็ได้

5. การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนิน การดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อ ป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝัง คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียน การสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดามารดาผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สาระสำคัญ คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 24 กำหนดหลักการในการให้การศึกษาศึกษาของสถานศึกษา(การศึกษาขั้นพื้นฐานและการอุดมศึกษา) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในฐานะผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษา จากกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดในเรื่องดังนี้

1. เนื้อหาสาระและกิจกรรม
2. ทักษะและกระบวนการศึกษา
3. การฝึกปฏิบัติและได้เรียนรู้จากประสบการณ์
4. ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม
5. บรรยากาศ สภาพแวดล้อม และสื่อการเรียน
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา

มาตรา 26 “ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของ ผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผล การประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย”

สาระสำคัญ คือ การประเมินผู้เรียนและการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ ซึ่ง วิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 26 คาดหวังว่า ให้สถานศึกษาจัดให้มีการประเมินผู้เรียนในระหว่าง การศึกษาและการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ โดยใช้หลักการ

1. การประเมินผู้เรียน เป็นการประเมินการเรียนการสอนโดยวิธีที่ หลากหลาย ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา แต่ทั้งนี้ จะต้องคำนึงถึง

การประเมินด้านคุณธรรม มีความครอบคลุมทุกระดับการศึกษา และเกิดความต่อเนื่องของกระบวนการศึกษา โดยพิจารณาจากการพัฒนาผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกต

2. การจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อ เป็นการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในทุก ระดับการศึกษาต่อไม่ว่าจะเป็นการศึกษาต่อในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับระดับอุดมศึกษาหรือ ในระหว่างการศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วยกัน ซึ่งอาจมีหลากหลายวิธีในการคัดเลือกแต่ทั้งนี้จะต้อง นำผลการประเมินของผู้เรียนตามข้อ 1 มาใช้ประกอบการพิจารณาในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ ด้วยการนำเอาผลประเมินของผู้เรียนมาใช้ประกอบการพิจารณานั้นเป็นดุลยพินิจของสถานศึกษา

มาตรา 27 “ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

สาระสำคัญ คือ หลักสูตรแกนกลางและท้องถิ่น ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 27 กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยบริหารราชการส่วนกลางเป็นผู้จัด หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนหลักที่เป็นแกนกลาง สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีหลักการ ดังนี้

1. คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นราชการส่วนกลางใน ระดับกรม มีหน้าที่จัดทำหลักสูตรการศึกษาในส่วนหลักที่เป็นที่เป็นแกนกลางเพื่อให้การศึกษามี ความหลากหลาย ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาจะต้องจัดให้มีหลักสูตรแกนเพื่อเป็น มาตรฐานที่จะทำให้การศึกษาในแต่ละระดับมีความต่อเนื่องสอดคล้องกันโดยมีสาระหลัก 4 ประการ

- 1.1 ความเป็นไทย
- 1.2 ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ
- 1.3 เพื่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ
- 1.4 การศึกษาต่อ

2.สถานศึกษา มีหน้าที่จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น จะดำเนินการจัดทำเอง หรือมอบหมายให้บุคคลหรือหน่วยงาน หรือบุคคลในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำก็ได้ โดยมี สาระ ดังนี้

- 2.1 เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม
- 2.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของ ครอบครัว ชุมชน และสังคม

ในส่วนของคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจในการจัดทำหลักสูตรได้เนื่องจากสถานศึกษาเป็นหน่วยงานสังกัดคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดังกล่าว

มาตรา 28 “หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคล ตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม”

สาระสำคัญ คือ การจัดทำหลักสูตร ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 28 คาดหวังว่า เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรของคณิศร ผู้ด้อยโอกาส หรือบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ ตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ จะต้องมีความหลากหลาย และมีความเหมาะสมของแต่ละระดับหรือแต่ละประเภท โดยมีหลักการ ดังนี้

1. มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ซึ่งมีความหลากหลาย ให้เหมาะสมตามวัยตามศักยภาพ และความรับผิดชอบต่อสังคม
2. สาระของหลักสูตร ที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม
3. หลักสูตรอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะตามข้อ 1 และข้อ 2 แล้ว จะต้องมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคมด้วย ในส่วนหลักสูตรอุดมศึกษา เป็นการพัฒนาหลักสูตรของระดับอุดมศึกษา ราชการส่วนกลางจะทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ จากนั้นมหาวิทยาลัยจะพัฒนาหลักสูตรด้วยตนเองทั้งหมด

มาตรา 29 “ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน”

สาระสำคัญ คือ การเรียนรู้ภายในชุมชน ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า มาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อต้องการให้มีโรงเรียนชุมชน โดยให้สถานศึกษาเป็นองค์กรนำในเรื่องการสร้างคามเข้มแข็งของชุมชน

สรุปความคาดหวังด้านงาน

จัดระบบการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ให้เกิดความเสมอภาคอย่างครบถ้วน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อมุ่งปลูกจิตสำนึกในความเป็นไทย เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ มีคุณธรรม และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยใช้วิธีการประเมินผล การพัฒนาที่หลากหลายในการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่ง ภารกิจการบริหารงานในโรงเรียน ประกอบด้วย หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การประเมินผล การนิเทศ การบริหารวิชาการ และการแนะแนว

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ด้านงาน)

- ให้คะแนน -1 เมื่อท่านเห็นว่า ผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยไม่ถูกต้อง
- ให้คะแนน 0 เมื่อท่าน ไม่แน่ใจว่าผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยถูกต้อง
- ให้คะแนน 1 เมื่อท่านเห็นว่า ผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 2

- แบบสอบถามเพื่อการวิจัยศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้ มี 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แยกเป็น 4 ด้าน

1. ด้านโครงสร้าง	จำนวน 46 ข้อ	2. ด้านคน	จำนวน 10 ข้อ
3. ด้านเทคโนโลยี	จำนวน 11 ข้อ	4. ด้านงาน	จำนวน 33 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ/ความคิดเห็น เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก

บรรลุลผล

2. ระดับศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีความหมาย ดังนี้

ระดับมากที่สุด	หมายถึง	โรงเรียนสามารถดำเนินการได้มากที่สุด
ระดับมาก	หมายถึง	โรงเรียนสามารถดำเนินการได้มาก
ระดับปานกลาง	หมายถึง	โรงเรียนสามารถดำเนินการได้ปานกลาง
ระดับน้อย	หมายถึง	โรงเรียนสามารถดำเนินการได้น้อย
ระดับน้อยที่สุด	หมายถึง	โรงเรียนสามารถดำเนินการได้น้อยที่สุด

3. นิยามศัพท์

ศักยภาพด้านโครงสร้าง หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานขององค์กร เพื่อประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ให้บริการการศึกษาในโรงเรียน ประกอบด้วย การบริหารทั่วไป การประชาสัมพันธ์ การวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการงบประมาณ การประกันคุณภาพ การติดตาม ตรวจสอบ และควบคุมคุณภาพการศึกษา

ศักยภาพด้านคน หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน ประกอบด้วย การวางแผนอัตรากำลัง การบรรจุแต่งตั้ง วินัย ทักษะการปฏิบัติงาน พฤติกรรมภาวะผู้นำ การมอบหมายงาน และการสร้างขวัญกำลังใจ ของครูและบุคลากร

ศักยภาพด้านเทคโนโลยี หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียน ประกอบด้วย นวัตกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี วิจัย และพัฒนาเพื่อการเรียนรู้

ศักยภาพดำเนินงาน หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการกิจการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ประกอบด้วย หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การประเมินผล การนิเทศ การบริการวิชาการ และการแนะแนว

4. ข้อมูลที่ท่านตอบผู้วิจัยจะสงวนไว้เป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของ
ท่านแต่อย่างใด จึงขอให้ท่านโปรดตอบตามความจริงเพื่อผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนว
ทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างแท้จริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงตามสภาพที่เป็นจริงของท่าน

1. เพศ

ชาย หญิง

2. โรงเรียนของท่านเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

อนุบาล ช่วงชั้นที่ 1-2
 ช่วงชั้นที่ 1-3 อื่น ๆ ระบุ).....

3. ปัจจุบันท่านอยู่ตำแหน่งใด

ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่
 ผู้อำนวยการ อื่น ๆ ระบุ).....

4. วุฒิการศึกษาของท่านอยู่ในระดับใด

ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี
 ปริญญาโท ปริญญาเอก

5. ระยะเวลาที่เข้าสู่ตำแหน่งในสายงานผู้บริหารโรงเรียน

น้อยกว่า 1 ปี 1 - 5 ปี
 6 - 10 ปี 11 - 15 ปี
 16 - 20 ปี มากกว่า 20 ปี

6. ระยะเวลาที่ท่านปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนปัจจุบัน

น้อยกว่า 1 ปี 1 - 3 ปี
 4 - 6 ปี 7 - 9 ปี
 10 - 12 ปี มากกว่า 12 ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียนตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาประเด็นต่อไปนี้ว่า โรงเรียนมีระดับศักยภาพการดำเนินงานตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และโปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องด้านขวาตามความเป็นจริง

ที่	รายการความคาดหวังให้โรงเรียนปฏิบัติ	ระดับศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านโครงสร้าง หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการจัดระบบองค์กร ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวก ในการให้บริการการศึกษาในโรงเรียน ประกอบด้วย การบริหารทั่วไป การประชาสัมพันธ์ การวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการงบประมาณ การประกันคุณภาพ การติดตาม ตรวจสอบ และควบคุมคุณภาพการศึกษา					
1	การบริหารงานโดยให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคล					
2	การบริหารจัดการตามโครงสร้างตามหลักการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และบริหารทั่วไป					
3	การวางระบบและดำเนินงานธุรการโดยยึดหลักความสะดวกรวดเร็ว รวดเร็วและประหยัดคุ้มค่า					
4	การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร					
5	การประสานและพัฒนาเพื่อความร่วมมือและสนับสนุนทางวิชาการจากเครือข่ายการศึกษาต่างๆ					
6	การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรอย่างมีส่วนร่วม					
7	การวางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ					
8	การส่งเสริมและสนับสนุน ด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป					

ที่	รายการความคาดหวังให้โรงเรียนปฏิบัติ	ระดับศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9	การดูแลรักษา อาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้					
10	การจัดทำสำมะโนผู้เรียนที่จะเข้าเรียนเพื่อเตรียมการจัดการศึกษา					
11	การกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาในระบบ					
12	การส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษานอกระบบ					
13	การส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษา ตามอัธยาศัย					
14	การวางแผน กำหนดและแนวทาง ส่งเสริมงานกิจการ นักเรียน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม					
15	การจัดให้มีเครือข่ายประสานงาน และประชาสัมพันธ์การศึกษา					
16	การส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ๆ ที่จัดการศึกษา					
17	การติดต่อ ประสานงาน การจัดการศึกษากับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น					
18	การจัดระบบการควบคุมคุณภาพภายในสถานศึกษา					
19	การให้บริการสาธารณะแก่ชุมชนและหน่วยงานอื่น					
20	การจัดและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา					
21	การเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินจากองค์กรภายนอก					
22	ความมีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ					
23	การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ให้ครูมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง					
24	การจัดการศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย					
25	การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนตามกฎหมาย					

ที่	รายการความคาดหวังให้โรงเรียนปฏิบัติ	ระดับศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
26	การลดอัตราและปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน					
27	การจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี					
28	การส่งเสริมให้ผู้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี					
29	การจัดการศึกษาเพื่อเด็กพิการเรียนร่วม					
30	การให้สิทธิและโอกาสช่วยเหลือเด็กเป็นกรณีพิเศษ เช่น เด็กขาดแคลน เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์					
31	การดำเนินงานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน					
32	การสรรหา กรรมการสถานศึกษาตามเจตนารมณ์ ของกฎหมาย					
33	การทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุน การจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษา					
34	การยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุน การจัดการศึกษา					
35	การปกป้อง ดูแลและรักษาทรัพย์สินของราชการ					
36	การหารายได้และผลประโยชน์เพื่อพัฒนาการบริหาร จัดการศึกษา					
37	การบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด					
38	การดูแลบำรุงรักษา ใช้ ทรัพย์สินของโรงเรียน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด					
39	การบริหารจัดการทรัพย์สินที่มีอยู่ในโรงเรียน ให้เกิดมีรายได้หรือหาประโยชน์					
40	การจัดทำและเสนอของบประมาณสอดคล้องกับ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา					
41	การจัดสรรงบประมาณตามภารกิจงานที่วิเคราะห์ ตามแผนงาน / โครงการ					
42	การจัดทำแผนและจัดการระดมทรัพยากรและ การลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม					

ที่	รายการความคาดหวังให้โรงเรียนปฏิบัติ	ระดับศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
43	การบริหารการเงินตามขั้นตอนและวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด อย่างโปร่งใส					
44	การบริหารบัญชีตามหลักนโยบายบัญชีสำหรับหน่วยงานของรัฐ					
45	การบริหารพัสดุและทรัพย์สินตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535					
46	การจัดระบบตรวจสอบและติดตาม ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการใช้จ่ายงบประมาณ					
	ด้านคน หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน ประกอบด้วย การวางแผนอัตรากำลังการบรรจุแต่งตั้ง วินัย ทักษะการปฏิบัติงาน พฤติกรรม ภาวะผู้นำ การมอบหมายงาน และการสร้างขวัญกำลังใจของครูและบุคลากร					
47	การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรโดยสถานศึกษา					
48	การมอบหมายงานอย่างถูกต้อง เป็นธรรมตามความรู้ความสามารถ และประสบการณ์					
49	การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ					
50	การเสริมสร้างภาวะผู้นำของครูและบุคลากรในองค์กร เพื่อผลสำเร็จของการปฏิบัติงานหรือเกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร					
51	การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโรงเรียน					
52	การกำกับ ดูแลครูและบุคลากร ให้ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานและจรรยาบรรณตามวิชาชีพ					
53	การบริหารงานบุคคล และครู โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ					

ที่	รายการความคาดหวังให้โรงเรียนปฏิบัติ	ระดับศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
54	การสร้างแรงจูงใจครูและบุคลากรให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ					
55	การพิจารณาความดีความชอบของครูและบุคลากรอย่างเป็นธรรม					
56	การส่งเสริมให้มีค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์แก่ครูและบุคลากรเพื่อให้มีรายได้ตามความเหมาะสม					
	ด้านเทคโนโลยี หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการบริหารจัดการเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในโรงเรียน ประกอบด้วย นวัตกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี วิจัยและพัฒนาเพื่อการเรียนรู้					
57	การใช้ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพ					
58	การจัดตั้งศูนย์สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ					
59	การระดมทุนเพื่อการพัฒนา สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา					
60	การจัดเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ					
61	การส่งเสริมและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เช่น ห้องสมุด สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ					
62	การรวบรวมและใช้แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากภายนอกสถานศึกษา เพื่อการจัดการศึกษา					
63	การส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน					
64	การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากร มีการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา					
65	การพัฒนาครูและบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ					

ที่	รายการความคาดหวังให้โรงเรียนปฏิบัติ	ระดับศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
66	การพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีเพื่อแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง					
67	การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา					
	ดำเนินงาน หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในภารกิจการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประกอบด้วย หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การประเมินผล การนิเทศ การบริหารวิชาการ และการแนะแนว					
68	การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย					
69	การจัดทำสาระหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ดำรงชีวิตในชุมชน และประกอบอาชีพ					
70	การจัดทำสาระหลักสูตรเพื่อการศึกษาต่อของผู้เรียน					
71	การจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ด้านสติปัญญา					
72	การจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ด้านร่างกาย					
73	การจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ด้านจิตใจ คุณธรรม ดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข					
74	การจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงสิทธิและประโยชน์ของผู้เรียน					
75	การจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นไทย					
76	การพัฒนา สาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง					
77	การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายด้วยรูปแบบที่เหมาะสม					
78	การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาด้วยรูปแบบที่เหมาะสม					

ที่	รายการความคาดหวังให้โรงเรียนปฏิบัติ	ระดับศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
79	การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางอารมณ์ สังคม ด้วยรูปแบบที่เหมาะสม					
80	การจัดการศึกษาโดยยึดหลักการผู้เรียนสำคัญที่สุด					
81	การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาได้อย่างเต็มตามศักยภาพ					
82	การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ					
83	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้านทักษะภาษาไทย					
84	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้านทักษะภาษาต่างประเทศ					
85	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์					
86	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์					
87	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้านสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม					
88	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้านสุขศึกษา และพลศึกษา					
89	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้านศิลปะ					
90	การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้านการงานอาชีพและเทคโนโลยี					
91	การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นวิธีการ สาระ กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรอบรู้					
92	การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสามารถใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้					
93	การประเมินผู้เรียนตามความเหมาะสม					
94	การประเมินผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย					

ที่	รายการความคาดหวังให้โรงเรียนปฏิบัติ	ระดับศักยภาพการดำเนินงานของโรงเรียน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
95	การนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียน					
96	การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน					
97	การเทียบโอนผลการเรียน					
98	การจัดระบบการนิเทศการศึกษา					
99	การจัดระบบและบริการแนะแนวการศึกษา					
100	การส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ					

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก
ด้านโครงสร้าง (Structure subsystem)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านคน (Human Subsystem)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านเทคโนโลยี (Technology Subsystem)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านงาน (Task Subsystem)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ/ความคิดเห็น เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กบรรลุผล
ด้านโครงสร้าง (Structure subsystem)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านคน (Human Subsystem)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านเทคโนโลยี (Technology Subsystem)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านงาน (Task Subsystem)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 3

- แบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มผู้ปกครอง

การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ
(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
กลุ่มผู้บริหารและครู

วัน เดือน ปี : 13 , 27 , 28 มกราคม 2548

สถานที่ : 1. โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
 2. โรงเรียนบ้านเหล่าควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย
 3. โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดเลย

ผู้สัมภาษณ์ : 1. นายบรรทม เครือวัลย์
 2. นายฉัตรชัย ทองสุทธิ

ผู้ให้ข้อมูล : ผู้บริหารและครู จำนวน 5 คน

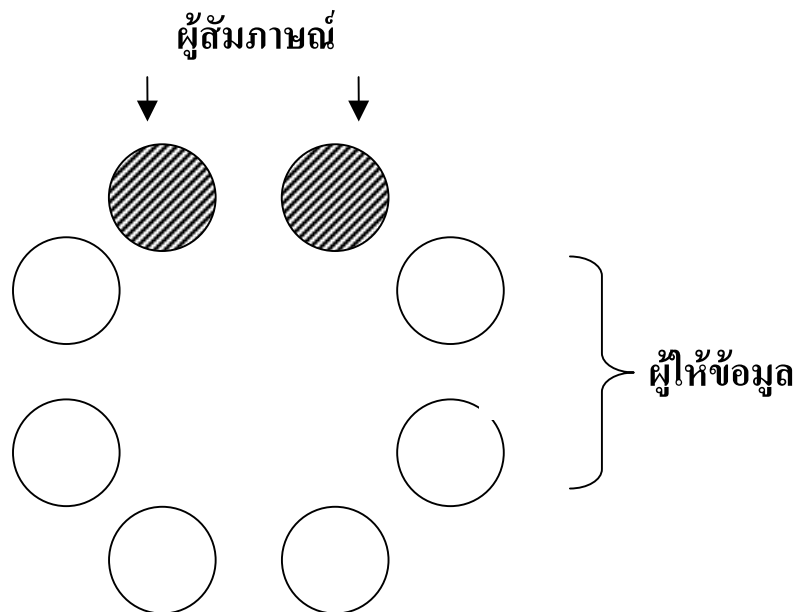
เวลา : 1.30 ชั่วโมง

วัสดุ / อุปกรณ์ : 1. เครื่องบันทึกเสียง
 2. กระดาษสำหรับการจดบันทึก

กระบวนการ Focus Group

1. การจัดห้องประชุม จัดห้องประชุมที่เป็นส่วนตัว จัดเก้าอี้เป็นรูปวงกลม ผู้สัมภาษณ์อยู่ในวงกลมที่นั่งด้วย

2. การสนทนาสร้างความคุ้นเคย

- 2.1 กล่าวทักทาย แนะนำตนเอง และขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แนะนำตนเองทุกคน
- 2.2 สนทนาเกี่ยวกับบรรยากาศทั่วไปในโรงเรียนและชุมชน
- 2.3 อธิบายวัตถุประสงค์ กระบวนการในการซักถาม และขออนุญาตบันทึกเสียง
 - ต้องการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา ความต้องการ ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก จากผู้บริหารและครู
 - ขอให้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระเพราะจะไม่มีกรอ้างอิงเป็นรายบุคคลว่าใครเป็นคนพูด แต่จะนำเสนอความคิดเห็นเป็นภาพรวม
 - ให้ความเชื่อมั่น ว่าข้อมูลในการสัมภาษณ์วันนี้ไม่กระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์แต่นำเรียนผู้บังคับบัญชาในสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียและโรงเรียนต้องการเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ก้าวหน้ามากขึ้น
 - ต้องขอบันทึกเทป เพราะอาจจดไม่ทันแต่เทปนี้จะไม่นำไปเผยแพร่ที่ไหน นอกจากผู้ศึกษาจะมาเปิดฟังเพื่อสรุปความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์ให้ถูกต้องเท่านั้น

3. การซักถามเบื้องต้น

4. สนทนาซักถามเพื่อให้ได้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะตามประเด็น

(พยายามเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและควบคุมผู้ที่แสดงบทบาทเหนือผู้อื่น เมื่อตั้งประเด็นในการสัมภาษณ์แล้ว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลพาดพิงหรือเชื่อมโยงไปสู่ประเด็น คำถามครบถ้วนแล้วไม่ต้องถามซ้ำอีก)

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยกับคำว่า โรงเรียน”จิ๋วแต่แจ๋ว”หรือไม่ เพราะเหตุใด

คำถามที่ 2 จุดเด่น/ความภาคภูมิใจของโรงเรียนคืออะไร

คำถามที่ 3 จุดอ่อน/สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขมากที่สุดของโรงเรียน คืออะไร

คำถามที่ 4 การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กควรดำเนินการอย่างไร

คำถามที่ 5 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดเกี่ยวกับการบริหารจัดการในสถานศึกษาของท่านคือเรื่องใด เพราะอะไร

คำถามที่ 6 กระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็กควรดำเนินการอย่างไร

คำถามที่ 7 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนของท่านคือเรื่องใด เพราะอะไร

คำถามที่ 8 วิธีการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กควรดำเนินการอย่างไร

คำถามที่ 9 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดในการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนของท่านคือเรื่องใด เพราะอะไร

คำถามที่ 10 โรงเรียนขนาดเล็กควรมีการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนด้านใดบ้าง

คำถามที่ 11 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนด้านใด เพราะอะไร

คำถามที่ 12 ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดในการดำเนินการตามแนวปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก

คำถามที่ 13 ท่านคิดว่าโรงเรียนมีศักยภาพในการรับการกระจายอำนาจการบริหารในระดับใด

คำถามที่ 14 ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กในด้านต่างๆ เบื้องต้นอย่างไร

5. เมื่อถามครบ 14 คำถามแล้ว ผู้ดำเนินการ แสดงความรู้สึกซาบซึ้งที่ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอความคิดเห็น ที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

6. สรุปประเด็นหลักๆ ของการสัมภาษณ์ (เพื่อย้ำคำตอบที่ได้)

7. กล่าวขอบคุณ

8. ปิดการประชุม/สัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ
(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
กลุ่มนักเรียน

วัน เดือน ปี : 13 , 27 , 28 มกราคม 2548

สถานที่ : 1. โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
2. โรงเรียนบ้านเหล่าควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย
3. โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดเลย

ผู้สัมภาษณ์ : 1. นายสุเมธ มัตถนุ
2. นายปรีชา ทาศิริ

ผู้ให้ข้อมูล : นักเรียน จำนวน 5 คน

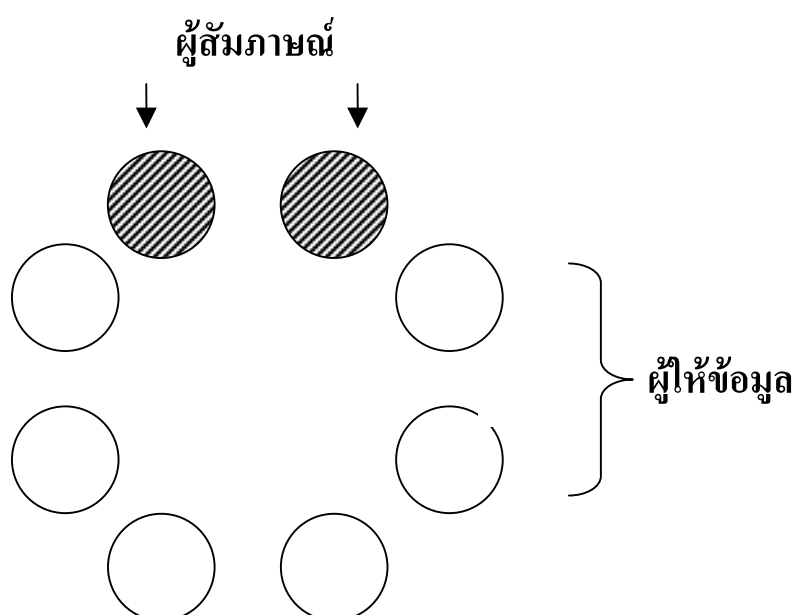
เวลา : 1.30 ชั่วโมง

วัสดุ / อุปกรณ์ : 1. เครื่องบันทึกเสียง
2. กระดาษสำหรับการจดบันทึก

กระบวนการ Focus Group

1. การจัดห้องประชุม จัดห้องประชุมที่เป็นส่วนตัว จัดเก้าอี้เป็นรูปวงกลม ผู้สัมภาษณ์อยู่ในวงกลมที่นั่งด้วย

4. การสนทนาสร้างความคุ้นเคย

- 4.1 กล่าวทักทาย แนะนำตนเอง และขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แนะนำตนเองทุกคน
- 4.2 สนทนาเกี่ยวกับบรรยากาศทั่วไปในโรงเรียนและชุมชน
- 4.3 อธิบายวัตถุประสงค์ กระบวนการในการซักถาม และขออนุญาตบันทึกเสียง
- ต้องการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา ความต้องการ ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก จากผู้บริหารและครู
 - ขอให้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระเพราะจะไม่มีกรอ้างอิงเป็นรายบุคคลว่าใครเป็นคนพูด แต่จะนำเสนอความคิดเห็นเป็นภาพรวม
 - ให้ความเชื่อมั่น ว่าข้อมูลในการสัมภาษณ์วันนี้ไม่กระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์แต่นำเรียนผู้บังคับบัญชาในสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียและโรงเรียนต้องการเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ก้าวหน้ามากขึ้น
 - ต้องขอบันทึกเทป เพราะอาจจดไม่ทันแต่เทปนี้จะไม่นำไปเผยแพร่ที่ไหน นอกจากผู้ศึกษาจะมาเปิดฟังเพื่อสรุปความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์ให้ถูกต้องเท่านั้น

5. การซักถามเบื้องต้น

4. สันทนาซักถามเพื่อให้ได้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะตามประเด็น

(พยายามเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและควบคุมผู้ที่แสดงบทบาทเหนือผู้อื่น เมื่อตั้งประเด็นในการสัมภาษณ์แล้ว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลพาดพิงหรือเชื่อมโยงไปสู่ประเด็น คำถามครบถ้วนแล้วไม่ต้องถามซ้ำอีก)

คำถามที่ 1 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ว่า โรงเรียนของท่าน เป็นโรงเรียน “ จิวแต่แจ้ว ” เพราะเหตุใด

คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจของโรงเรียนของนักเรียน คืออะไร

คำถามที่ 3 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพนักเรียนควรมีส่วนร่วมมือและส่งเสริมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างไร

คำถามที่ 4 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพควรมีการบริหารงานด้านคนอย่างไร

คำถามที่ 5 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพควรมีการบริหารงานด้านเทคโนโลยีอย่างไร

คำถามที่ 6 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพควรมีการบริหารงานด้านงานวิชาการอย่างไร

คำถามที่ 7 นักเรียนมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการทำให้โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพอย่างไร

5. เมื่อถามครบ 7 คำถามแล้ว ผู้ดำเนินการ แสดงความรู้สึกซาบซึ้งที่ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอความคิดเห็น ที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

6. สรุปประเด็นหลัก ๆ ของการสัมภาษณ์ (เพื่อย่อคำตอบที่ได้)

7. กล่าวขอบคุณ

8. ปิดการประชุม/สัมภาษณ์

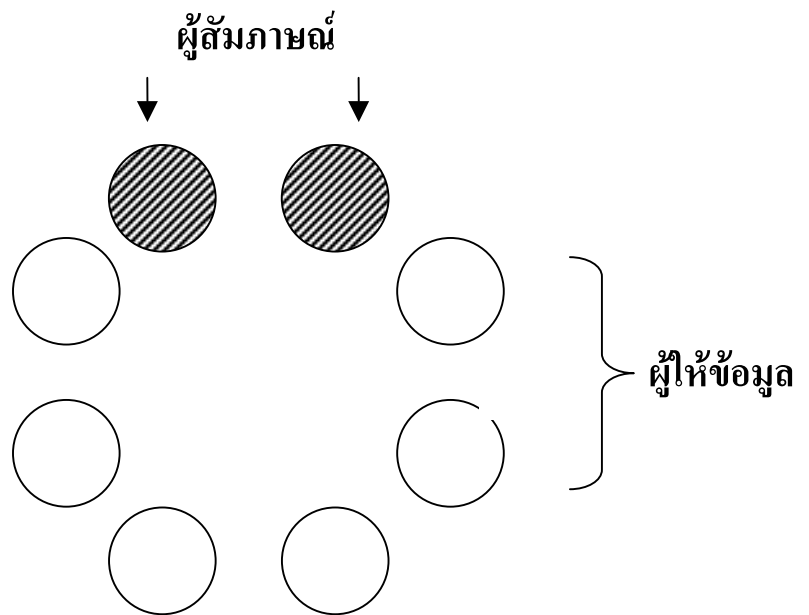
การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ
(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
กลุ่มผู้ปกครอง

- วัน เดือน ปี : 13 , 27 , 28 มกราคม 2548
- สถานที่ : 1. โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
2. โรงเรียนบ้านเหล่าควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย
3. โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดเลย
- ผู้สัมภาษณ์ : 1. นางอุษณีย์ กรมเมือง
2. นายไพบุลย์ เพิ่มพูล
- ผู้ให้ข้อมูล : ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 5 คน
- เวลา : 1.30 ชั่วโมง
- วัสดุ / อุปกรณ์ : 1. เครื่องบันทึกเสียง
2. กระดาษสำหรับการจดบันทึก

กระบวนการ Focus Group

1. การจัดห้องประชุม จัดห้องประชุมที่เป็นส่วนตัว จัดเก้าอี้เป็นรูปวงกลม ผู้สัมภาษณ์อยู่ในวงกลมที่นั่งด้วย

2. การสนทนาสร้างความคุ้นเคย

2.1 กล่าวทักทาย แนะนำตนเอง และขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แนะนำตนเองทุกคน

2.2 สนทนาเกี่ยวกับบรรยากาศทั่วไปในโรงเรียนและชุมชน

2.3 อธิบายวัตถุประสงค์ กระบวนการในการซักถาม และขออนุญาตบันทึกเสียง

- ต้องการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา ความต้องการ ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก จากผู้ปกครองนักเรียน
- ขอให้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระเพราะจะไม่มี การอ้างอิงเป็นรายบุคคลว่าใครเป็นคนพูด แต่จะนำเสนอความคิดเห็นเป็นภาพรวม
- ให้ความเชื่อมั่น ว่าข้อมูลในการสัมภาษณ์วันนี้ไม่กระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์แต่จะนำเรียนผู้บังคับบัญชาในสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียและโรงเรียนต้องการเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ก้าวหน้ามากขึ้น
- ต้องขอบันทึกเทป เพราะอาจจดไม่ทันแต่เทปนี้จะไม่นำไปเผยแพร่ที่ไหน นอกจากผู้ศึกษาจะมาเปิดฟังเพื่อสรุปความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์ให้ถูกต้องเท่านั้น

3. การซักถามเบื้องต้น

3.1 มีบุตรกี่คน ที่ยังเรียนอยู่ในโรงเรียนนี้กี่คน อยู่ชั้นอะไร ส่งเสริมการเรียนของบุตรอย่างไร

3.2 เข้ามาเยี่ยมเยือนโรงเรียนบ่อยครั้งหรือไม่ ส่วนใหญ่มาทำไม รู้จักครูในโรงเรียนกี่คน ใครบ้าง

4. สนทนาซักถามเพื่อให้ได้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะตามประเด็น

(พยายามเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและควบคุมผู้ที่แสดงบทบาทเหนือผู้อื่น เมื่อตั้งประเด็นในการสัมภาษณ์แล้ว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลพาดพิงหรือเชื่อมโยงไปสู่ประเด็น คำถามครบถ้วนแล้วไม่ต้องถามซ้ำอีก)

คำถามที่ 1 : ท่านเห็นด้วยกับคำว่า “โรงเรียน “จืดแต่แจ๋ว” หรือไม่ เพราะเหตุใด (สร้างบรรยากาศแบบเปิด, แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ ควรใช้เวลาไม่เกิน 5 นาที เพราะไม่เป็นวัตถุประสงค์สำคัญ)

คำถามที่ 2 : จุดเด่น/ความภาคภูมิใจของโรงเรียนคืออะไร

คำถามที่ 3 : จุดอ่อน / สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขมากที่สุดของโรงเรียน คืออะไร

คำถามที่ 4 : สภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรในการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ให้มีประสิทธิภาพ (ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

4.1 การจัดระบบองค์กร

- การจัดโครงสร้างการบริหารงาน
- การจัดระบบบริหารและการพัฒนาองค์กร
- การวางระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ

4.2 การประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการให้บริการการศึกษาในโรงเรียน

- การจัดทำสำมะโนผู้เรียนเพื่อจะเข้าเรียนเพื่อเตรียมการจัดการศึกษา
- การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนตามกฎหมาย
- การจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี
- ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน
- การจัดการศึกษาเพื่อเด็กพิการเรียนร่วม
- การให้สิทธิและโอกาส ช่วยเหลือเด็กเป็นกรณีพิเศษ
- การกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา
- การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบ
- การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน

4.3 การบริหารทั่วไป

- การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน
- การวางระบบและการดำเนินงานธุรการ
- การให้บริการแก่ชุมชนและหน่วยงานอื่น
- การดูแลรักษาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- การดำเนินงานของกรรมการสถานศึกษา

4.4 การประชาสัมพันธ์

- การประสานงานและประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษา
- ควรมีการประสานเพื่อความร่วมมือและสนับสนุนทางการศึกษาอย่างไรบ้าง
- ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมอะไรบ้าง
- การยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้ที่ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา

4.5 การวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ

- การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา / แผนปฏิบัติการประจำปี

4.6 งบประมาณ

- การบริหารงานการเงิน บัญชีและพัสดุ
- การหารายได้และการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา
- การจัดระบบตรวจสอบ ติดตาม การใช้จ่ายงบประมาณ

4.7 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

- การจัดและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- การเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินภายนอก
- การติดตาม ตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษา

คำถามที่ 5 : มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับ

5.1 การยุบรวมโรงเรียน

5.2 การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนปีเว้นปี (เกณฑ์เด็ก 2 พ.ศ.)

ฯลฯ

คำถามที่ 6 : กระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนเป็นอย่างไร มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อให้การบริหารงานบุคคลมีประสิทธิภาพ

(ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

6.1 การมอบหมายงาน

6.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร / ครู / บุคลากร

6.3 การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในโรงเรียน

6.4 การกำกับดูแลครูและบุคลากรในโรงเรียน

6.5 การสร้างจูงใจแก่ครูและบุคลากร

6.6 การพิจารณาความดีความชอบครูและบุคลากร

6.7 การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ให้ครูมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำถามที่ 7 : ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเมื่อโรงเรียนขาดครูหรือครูไม่ครบชั้น

- การจัดครูสอนรวมชั้น (ครูคนเดียวสอนหลายชั้น)
- การจัดครูหมุนเวียนสอน
- การจ้างครู

ฯลฯ

คำถามที่ 8 : วิธีการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างไร

มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

(ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

8.1 การจัดตั้งศูนย์สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

8.2 การระดมทุนเพื่อการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา

8.3 การส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

8.4 การรวบรวมและใช้แหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากนอกสถานศึกษา

8.5 การพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้

8.6 การวิจัยและพัฒนาเพื่อการเรียนรู้

คำถามที่ 9 : ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับ

- การจัดรถโมบาย
- การจัดสื่อคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน
- การใช้แบบเรียนด้วยตนเอง (RIT) แบบเรียนสำเร็จรูป
- การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม (วังไกลกังวล)

ฯลฯ

คำถามที่ 10 : โรงเรียนมีการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนอย่างไรบ้าง และผลที่ได้รับเป็น

อย่างไรมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการใน

โรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ

(ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

10.1 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

10.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้

10.3 การประเมินผล

10.4 การนิเทศ

10.5 การจัดระบบ และบริการแนะแนว

คำถามที่ 11 : ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรในการจัดการเรียนการสอนที่ครูไม่ครบชั้น

คำถามที่ 12 : ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดในการดำเนินการตามแนวปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติให้ประสบผลสำเร็จ

(ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

- 12.1 การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร
- 12.2 การปฏิบัติหน้าที่ของครู
- 12.3 การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา
- 12.4 การปฏิบัติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

คำถามที่ 13 : ท่านคิดว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีศักยภาพในการรับการกระจายอำนาจการบริหารในระดับใด

- 13.1 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการในสถานศึกษา
- 13.2 ศักยภาพด้านการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา
- 13.3 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียน
- 13.4 ศักยภาพด้านการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

คำถามที่ 14 : ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กในแต่ละด้านอย่างไร

5. เมื่อถามครบ 14 คำถามแล้ว ผู้ดำเนินการ แสดงความรู้สึกซาบซึ้งที่ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอความคิดเห็น ที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

6. สรุปประเด็นหลัก ๆ ของการสัมภาษณ์ (เพื่อย้ำคำตอบที่ได้)

7. กล่าวขอบคุณ

8. ปิดการประชุม/สัมภาษณ์

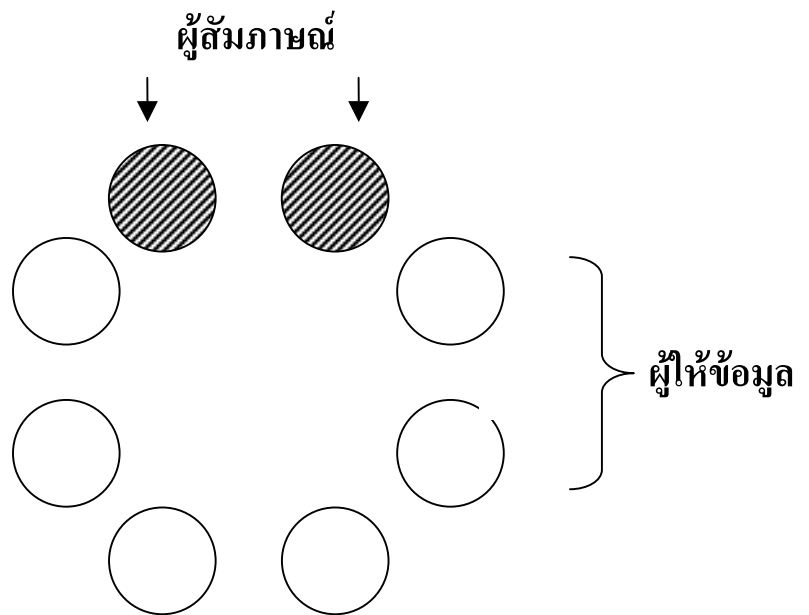
การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ
(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
กลุ่มกรรมการสถานศึกษา

- วัน เดือน ปี : 13 , 27 , 28 มกราคม 2548
- สถานที่ : 1. โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
 2. โรงเรียนบ้านเหล่าควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย
 3. โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดเลย
- ผู้สัมภาษณ์ : 1. นายบพิตร มีหนองหว้า
 2. นายจิรวัดน์ สว่างวงศ์
- ผู้ให้ข้อมูล : กรรมการสถานศึกษา จำนวน 5 คน
- เวลา : 1.30 ชั่วโมง
- วัสดุ / อุปกรณ์ : 1. เครื่องบันทึกเสียง
 2. กระดาษสำหรับการจดบันทึก

กระบวนการ Focus Group

1. การจัดห้องประชุม จัดห้องประชุมที่เป็นส่วนตัว จัดเก้าอี้เป็นรูปวงกลม ผู้สัมภาษณ์อยู่ในวงกลมที่นั่งด้วย

2. การสนทนาสร้างความคุ้นเคย

- 2.1 กล่าวทักทาย แนะนำชื่อ ตำแหน่ง ผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูล
- 2.2 สนทนาเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ อาชีพ ภูมิอากาศและชุมชนของผู้ให้ข้อมูล
- 2.3 บอกวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์
- 2.4 ขอความร่วมมือให้ผู้ให้ข้อมูลทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพราะจะไม่มี การอ้างอิงเป็นรายบุคคลว่าใครพูด แต่จะนำเสนอเป็นความคิดเห็นเป็นส่วนรวม

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. เมื่อตั้งประเด็นในการสัมภาษณ์แล้วกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลพาดพิงหรือเชื่อมโยงไปสู่ประเด็น คำถามครบถ้วนแล้วไม่ต้องถามซ้ำอีก

2. การตอบประเด็นให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ แล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมในแต่ละด้านตามที่กำหนดไว้

3. การซักถามเบื้องต้น

4. สนทนาซักถามเพื่อให้ได้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะตามประเด็น

(พยายามเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและควบคุมผู้ที่แสดงบทบาทเหนือผู้อื่น เมื่อตั้งประเด็นในการสัมภาษณ์แล้ว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลพาดพิงหรือเชื่อมโยงไปสู่ประเด็น คำถามครบถ้วนแล้วไม่ต้องถามซ้ำอีก)

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าโรงเรียนเป็นโรงเรียน “จิวแต่แจ้ว” เพราะเหตุใด (สร้างบรรยากาศแบบใด แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ ควรใช้เวลาไม่เกิน 5 นาที เพราะไม่เป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญ)

คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจของโรงเรียนของท่าน คืออะไร

คำถามที่ 3 โรงเรียนเล็กมีประสิทธิภาพ หรือ จิวแต่แจ้ว ควรมีการบริหารงานอย่างไร

- การบริหารทั่วไป
- การประชาสัมพันธ์
- การวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ
- งบประมาณ
- การประกันคุณภาพ
- การติดตามตรวจสอบ
- การควบคุมคุณภาพการศึกษา

คำถามที่ 4 โรงเรียนเล็กมีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานบุคคลอย่างไร

- การวางแผนอัตรากำลัง
- วินัย คุณธรรม จริยธรรม
- ความรับผิดชอบงานในหน้าที่
- การสร้างขวัญกำลังใจ

คำถามที่ 5 โรงเรียนเล็กมีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านเทคโนโลยีอย่างไรบ้าง

- การบริหารจัดการเทคโนโลยี
- การจัดหา การใช้ การดูแลรักษา
- การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้
- การใช้แหล่งเรียนรู้

คำถามที่ 6 โรงเรียนเล็กมีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านงานอย่างไร

- การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- กระบวนการเรียนรู้
- การวัดและการประเมินผล
- การบริการแนะแนว
- การบริการวิชาการ

คำถามที่ 7 ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการทำให้โรงเรียนเล็กและมีประสิทธิภาพอย่างไรบ้าง

5. เมื่อถามครบ 7 คำถามแล้ว ผู้ดำเนินการ แสดงความรู้สึกซาบซึ้งที่ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอความคิดเห็น ที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการนำไปกำหนดข้อเสนอแนะการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป
6. สรุปประเด็นหลักๆ ของการสัมภาษณ์ (เพื่อย้ำคำตอบที่ได้)
7. กล่าวขอบคุณ
8. ปิดการประชุม/สัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ
(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
กลุ่มผู้อำนวยการปกครองท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

วัน เดือน ปี : 13 , 27 , 28 มกราคม 2548

สถานที่ : 1. โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
2. โรงเรียนบ้านเหล่าควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย
3. โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดเลย

ผู้สัมภาษณ์ : 1. นางศรีสกุล จารุการ
2. นายสุภวัฒน์ นามเจริญ

ผู้ให้ข้อมูล : ผู้อำนวยการปกครองท้องถิ่นและผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน

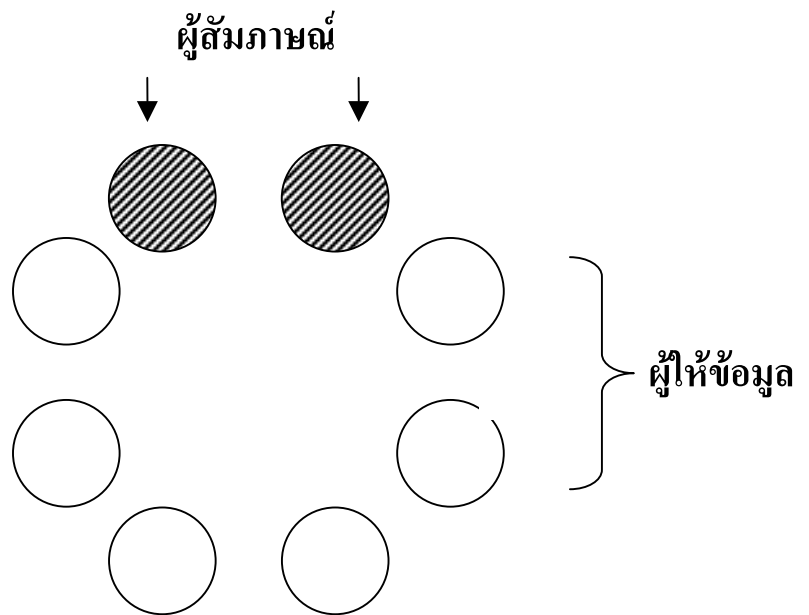
เวลา : 1.30 ชั่วโมง

วัสดุ / อุปกรณ์ : 1. เครื่องบันทึกเสียง
2. กระดาษสำหรับการจดบันทึก

กระบวนการ Focus Group

1. การจัดห้องประชุม จัดห้องประชุมที่เป็นส่วนตัว จัดเก้าอี้เป็นรูปวงกลม ผู้สัมภาษณ์อยู่ในวงกลมที่นั่งด้วย

2. การสนทนาสร้างความคุ้นเคย

- 2.1 กล่าวทักทาย แนะนำชื่อ ตำแหน่ง ผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูล
- 2.2 สอบถามข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ กลุ่มอายุ ตำแหน่งสำคัญในชุมชน ฯลฯ
- 2.3 สนทนาเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ อาชีพ ภูมิอากาศและชุมชนของผู้ให้ข้อมูล
- 2.4 บอกวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์
- 2.5 ขอความร่วมมือให้ผู้ให้ข้อมูลทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพราะจะไม่มี การอ้างอิงเป็นรายบุคคลว่าใครพูด แต่จะนำเสนอเป็นความคิดเห็นเป็นส่วนรวม

3. การซักถามเบื้องต้น

4. สนทนาซักถามเพื่อให้ได้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะตามประเด็น

(พยายามเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและควบคุมผู้ที่แสดงบทบาทเหนือผู้อื่น เมื่อตั้งประเด็นในการสัมภาษณ์แล้ว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลพาดพิงหรือเชื่อมโยงไปสู่ ประเด็น คำถามครบถ้วนแล้วไม่ต้องถามซ้ำอีก)

คำถามที่ 1 : ท่านเห็นด้วยกับคำว่า “โรงเรียน “จิวแต่แจ้ว” หรือไม่ เพราะเหตุใด
สร้างบรรยากาศแบบเปิด แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ ควรใช้เวลาไม่เกิน 5 นาที
(เพราะไม่เป็นวัตถุประสงค์สำคัญ)

คำถามที่ 2 : จุดเด่น/ความภาคภูมิใจของโรงเรียนคืออะไร

คำถามที่ 3 : จุดอ่อน/สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขมากที่สุดของโรงเรียน คืออะไร

คำถามที่ 4 : สภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในปัจจุบันเป็นอย่างไร
มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรในการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ให้มี
ประสิทธิภาพ (ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

4.1 การจัดระบบองค์กร

- การจัดโครงสร้างการบริหารงาน
- การจัดระบบบริหารและการพัฒนาองค์กร
- การวางระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ

4.2 การประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการให้บริการการศึกษาในโรงเรียน

- การจัดทำสำมะโนผู้เรียนเพื่อจะเข้าเรียนเพื่อเตรียมการจัดการศึกษา
- การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนตามกฎหมาย
- การจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี
- ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน
- การจัดการศึกษาเพื่อเด็กพิการเรียนร่วม
- การให้สิทธิและโอกาส ช่วยเหลือเด็กเป็นกรณีพิเศษ
- การกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา
- การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบ
- การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน

4.3 การบริหารทั่วไป

- การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน
- การวางระบบและการดำเนินงานธุรการ
- การให้บริการแก่ชุมชนและหน่วยงานอื่น
- การดูแลรักษาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- การดำเนินงานของกรรมการสถานศึกษา

4.4 การประชาสัมพันธ์

- การประสานงานและประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษา
- ควรมีการประสานเพื่อความร่วมมือและสนับสนุนทางการศึกษาอย่างไรบ้าง
- ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมอะไรบ้าง
- การยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้ที่ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา

4.8 การวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ

- การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา / แผนปฏิบัติการประจำปี

4.9 งบประมาณ

- การบริหารงานการเงิน บัญชีและพัสดุ
- การหารายได้และการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา
- การจัดระบบตรวจสอบ ติดตาม การใช้จ่ายงบประมาณ

4.10 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

- การจัดและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- การเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินภายนอก
- การติดตาม ตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษา

คำถามที่ 5 : มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับ

5.1 การยุบรวมโรงเรียน

5.2 การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนปีเว้นปี (เกณฑ์เด็ก 2 พ.ศ.)

ฯลฯ

คำถามที่ 6 : กระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนเป็นอย่างไร มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อให้การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพ

(ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

6.1 การมอบหมายงาน

6.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร / ครู / บุคลากร

6.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน

6.4 การกำกับดูแลครูและบุคลากรในโรงเรียน

6.5 การสร้างจูงใจแก่ครูและบุคลากร

6.6 การพิจารณาความดีความชอบครูและบุคลากร

6.7 การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ให้ครูมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำถามที่ 7 : ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเมื่อโรงเรียนขาดครูหรือครูไม่ครบชั้น

- การจัดครูสอนรวมชั้น (ครูคนเดียวสอนหลายชั้น)
- การจัดครูหมุนเวียนสอน
- การจ้างครู

ฯลฯ

คำถามที่ 8 : วิธีการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างไร

มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพ

(ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

- 8.1 การจัดตั้งศูนย์สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 8.2 การระดมทุนเพื่อการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 8.3 การส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
- 8.4 การรวบรวมและใช้แหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากนอกสถานศึกษา
- 8.5 การพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้
- 8.6 การวิจัยและพัฒนาเพื่อการเรียนรู้

คำถามที่ 9 : ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับ

- 9.1 การจัดรถโมบาย
- 9.2 การจัดสื่อคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน
- 9.3 การใช้แบบเรียนด้วยตนเอง (RIT) แบบเรียนสำเร็จรูป
- 9.4 การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม (วังไกลกังวล)

ฯลฯ

คำถามที่ 10 : โรงเรียนมีการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนอย่างไรบ้าง และผลที่ได้รับเป็นอย่างไร
มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก
ให้มีคุณภาพ (ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

- 10.1 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 10.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้
- 10.3 การประเมินผล
- 10.4 การนิเทศ
- 10.5 การจัดระบบ และบริการแนะแนว

คำถามที่ 11 : ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรในการจัดการเรียนการสอนที่ครูไม่
ครบชั้น

คำถามที่ 12 : ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดในการดำเนินการตามแนวปฏิรูปการศึกษา
ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติให้ประสบผลสำเร็จ

(ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

- 12.1 การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร
- 12.2 การปฏิบัติหน้าที่ของครู
- 12.3 การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา
- 12.4 การปฏิบัติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

คำถามที่ 13 : ท่านคิดว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีศักยภาพในการรับการกระจายอำนาจการบริหาร
ในระดับใด

- 13.1 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการในสถานศึกษา
- 13.2 ศักยภาพด้านการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา

13.3 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียน

13.4 ศักยภาพด้านการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

คำถามที่ 14 : ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพการบริหารโรงเรียนในแต่ละด้านอย่างไร

5. เมื่อถามครบ 14 คำถามแล้ว ผู้ดำเนินการ แสดงความรู้สึกซาบซึ้งที่ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอความคิดเห็น ที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

6. สรุปประเด็นหลักๆ ของการสัมภาษณ์ (เพื่อย้ำคำตอบที่ได้)

7. กล่าวขอบคุณ

8. ปิดการประชุม/สัมภาษณ์

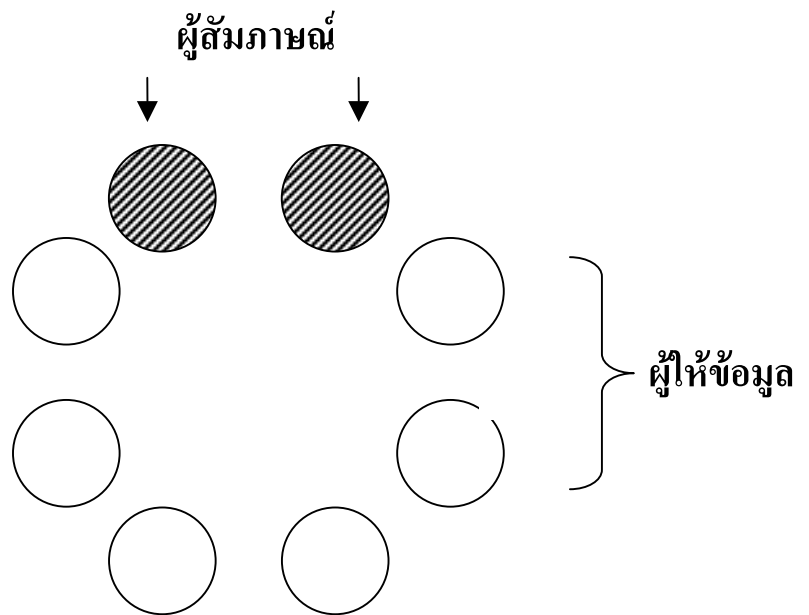
การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ
(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น

- วัน เดือน ปี : 13 , 27 , 28 มกราคม 2548
- สถานที่ : 1. โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
 2. โรงเรียนบ้านเหล่าควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย
 3. โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดเลย
- ผู้สัมภาษณ์ : 1. นายวิฑูรย์ นาสารีย์
 2. นางยุวรินทร์ เผื่อนพึ้ง
 3. นางสาวประคองขวัญ สัมพะวงศ์
- ผู้ให้ข้อมูล : ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 5 คน
- เวลา : 1.30 ชั่วโมง
- วัสดุ / อุปกรณ์ : 1. เครื่องบันทึกเสียง
 2. กระดาษสำหรับการจดบันทึก

กระบวนการ Focus Group

1. การจัดห้องประชุม จัดห้องประชุมที่เป็นส่วนตัว จัดเก้าอี้เป็นรูปวงกลม ผู้สัมภาษณ์อยู่ในวงกลมที่นั่งด้วย

2. การสนทนาสร้างความคุ้นเคย

- 2.1 กล่าวทักทาย แนะนำชื่อ ตำแหน่ง ผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูล
- 2.6 สอบถามข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ กลุ่มอายุ ตำแหน่งสำคัญในชุมชน ฯลฯ
- 2.7 สนทนาเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ อาชีพ ภูมิอากาศและชุมชนของผู้ให้ข้อมูล
- 2.8 บอกวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์
- 2.9 ขอความร่วมมือให้ผู้ให้ข้อมูลทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพราะจะไม่มี การอ้างอิงเป็นรายบุคคลว่าใครพูด แต่จะนำเสนอเป็นความคิดเห็นเป็นส่วนรวม

3. การซักถามเบื้องต้น

4. สนทนาซักถามเพื่อให้ได้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะตามประเด็น

(พยายามเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและควบคุมผู้ที่แสดงบทบาทเหนือผู้อื่น เมื่อตั้งประเด็นในการสัมภาษณ์แล้ว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลพาดพิงหรือเชื่อมโยงไปสู่ประเด็น คำถามครบถ้วนแล้วไม่ต้องถามซ้ำอีก)

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า โรงเรียนของท่าน เป็นโรงเรียน “จิวแต่แจ้ว”
เพราะเหตุใด

คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจของโรงเรียนของท่าน คืออะไร

คำถามที่ 3 โรงเรียนเล็กและมีประสิทธิภาพควรมีการบริหารองค์การ(โครงสร้าง)
อย่างไรบ้าง

คำถามที่ 4 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านคนอย่างไรบ้าง

คำถามที่ 5 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพควรมีการบริหารงานด้านเทคโนโลยี อย่งไรบ้าง

คำถามที่ 6 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านงานอย่างไรบ้าง

คำถามที่ 7 ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการทำให้โรงเรียนเล็กและมีประสิทธิภาพอย่างไรบ้าง

4. เมื่อถามครบ 7 คำถามแล้ว ผู้ดำเนินกร แสดงความรู้สึกซาบซึ้งที่ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอความคิดเห็น
ที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ต่อไป

5. สรุปประเด็นหลักๆ ของการสัมภาษณ์ (เพื่อย้ำคำตอบที่ได้)

6. กล่าวขอบคุณ

7. ปิดการประชุม/สัมภาษณ์

ภาคผนวก จ

เครื่องมือการวิจัยระยะที่ 4

- ข้อคำถามเพื่อรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง (Public hearing seminar) จากผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนา ศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

ข้อคำถามเพื่อรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวางจากผู้มีส่วนได้เสีย

(Public hearing Seminar)

เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วัน เดือน ปี : 2 กุมภาพันธ์ 2548

สถานที่ : ห้องประชุมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

ผู้ดำเนินการ : นายพิธาน พันทอง

ผู้ให้ข้อมูล : ผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน
กรรมการสถานศึกษา ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ
ผู้นำชุมชน จากโรงเรียนขนาดเล็ก
โรงเรียน ๆ ละ 5 คน รวม 45 คน

1. โรงเรียนบ้านเปือย สามัคคีราษฎร์ประสิทธิ์ อ.เมือง สพท. ร้อยเอ็ด เขต1
2. โรงเรียนบ้านว่านไฟ อ.อาจสามารถ สพท.ร้อยเอ็ด เขต 2
3. โรงเรียนบ้านดงดิบ อ.โพนทอง สพท. ร้อยเอ็ด เขต3
4. โรงเรียนคำประณมนิยมสงเคราะห์ อ.สหัสขันธ์ สพท.กาฬสินธุ์ เขต 1
5. โรงเรียนบ้านชัยศรี อ.ห้วยเม็ก สพท.กาฬสินธุ์ เขต 2
6. โรงเรียนบ้านปลาขาว อ.ห้วยผึ้ง สพท.กาฬสินธุ์ เขต 3
7. โรงเรียนบ้านจรวาย อ.ลำดวน สพท.สุรินทร์ เขต 1
8. โรงเรียนบ้านม่วงหมาก อ.รัตนบุรี สพท.สุรินทร์ เขต 2
9. โรงเรียนบ้านบัวขุนจง อ.สังขะ สพท.สุรินทร์ เขต 3

เวลา : 4 ชั่วโมง

วัสดุ / อุปกรณ์ : 1. เครื่องบันทึกเสียง

2. กระดาษสำหรับการจดบันทึก

การดำเนินการ

1. การสนทนาสร้างความคุ้นเคย

1.1 กล่าวทักทาย แนะนำตนเอง และขอให้ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กแนะนำตนเองทุกคน

1.2 อธิบายวัตถุประสงค์ กระบวนการในการสัมมนา และขออนุญาตบันทึกเสียง

- ต้องการศึกษาคำคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

โรงเรียนขนาดเล็กจากที่ผู้มีส่วนได้เสีย

- ขอให้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระเพราะจะไม่มีกรอ้างอิงเป็นรายบุคคลว่าใครเป็นคนพูด แต่จะนำเสนอความคิดเห็นเป็นภาพรวม

- ให้ความเชื่อมั่น ว่าข้อมูลในการสัมภาษณ์วันนี้ไม่กระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์แต่จะนำเรียนผู้บังคับบัญชาในสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียและโรงเรียนต้องการเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ก้าวหน้ามากขึ้น

- ต้องขอบันทึกเทป เพราะอาจจดไม่ทันแต่เทปนี้จะไม่นำไปเผยแพร่ที่ไหน นอกจากผู้ศึกษาจะมาเปิดฟังเพื่อสรุปความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์ให้ถูกต้องเท่านั้น

2. สนทนาซักถามเพื่อให้ได้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะตามประเด็น (พยายามเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น เมื่อตั้งประเด็นในการถามแล้วกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ให้ ข้อมูลพาดพิงหรือเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นคำถามครบถ้วนแล้วไม่ต้องถามซ้ำอีก)

คำถามที่ 1 : ท่านเห็นด้วยกับคำว่า “โรงเรียน “จิ๋วแต่แจ๋ว” หรือไม่ เพราะเหตุใด (สร้างบรรยากาศแบบเปิด, แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ ควรใช้เวลาไม่เกิน 5 นาที เพราะไม่เป็นวัตถุประสงค์สำคัญ)

คำถามที่ 2 : ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรในการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพ

(ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

2.1 การจัดระบบองค์กร

- การจัดโครงสร้างการบริหารงาน
- การจัดระบบบริหารและการพัฒนาองค์กร
- การวางระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ

2.2 การประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการให้บริการ

การศึกษาในโรงเรียน

- การจัดทำสำมะโนผู้เรียนเพื่อจะเข้าเรียนเพื่อเตรียมการจัดการศึกษา
- การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนตามกฎหมาย
- การจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

- ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน
- การจัดการศึกษาเพื่อเด็กพิการเรียนร่วม
- การให้สิทธิและโอกาส ช่วยเหลือเด็กเป็นกรณีพิเศษ
- การกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา
- การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบ
- การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน

2.3 การบริหารทั่วไป

- การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน
- การวางระบบและการดำเนินงานธุรการ
- การให้บริการแก่ชุมชนและหน่วยงานอื่น
- การดูแลรักษาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- การดำเนินงานของกรรมการสถานศึกษา

2.4 การประชาสัมพันธ์

- การประสานงานและประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษา
- ควรมีการประสานเพื่อความร่วมมือและสนับสนุนทางการศึกษาอย่างไรบ้าง
- ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมอะไรบ้าง
- การยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้ที่ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา

2.5 การวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ

- การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา / แผนปฏิบัติการประจำปี

2.6 งบประมาณ

- การบริหารงานการเงิน บัญชีและพัสดุ
- การหารายได้และการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา
- การจัดระบบตรวจสอบ ติดตาม การใช้จ่ายงบประมาณ

2.7 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

- การจัดและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- การเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินภายนอก
- การติดตาม ตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษา

คำถามที่ 3 : ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับ

3.1 การยุบรวมโรงเรียน

3.2 การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนปีเว้นปี ฯลฯ

คำถามที่ 4 : ควรมีกระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนอย่างไร เพราะเหตุใด
(ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

- 4.1 การมอบหมายงาน
- 4.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร / ครู / บุคลากร
- 4.3 การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในโรงเรียน
- 4.4 การกำกับดูแลครูและบุคลากรในโรงเรียน
- 4.5 การสร้างจูงใจแก่ครูและบุคลากร
- 4.6 การพิจารณาความดีความชอบครูและบุคลากร
- 4.7 การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ให้ครูมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำถามที่ 5 : ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับ

- 5.1 การจัดครูไม่ครบชั้น
- 5.2 การจัดครูหมุนเวียนสอน

ฯลฯ

คำถามที่ 6 : ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับวิธีการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ

(ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

- 6.1 การจัดตั้งศูนย์สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 6.2 การระดมทุนเพื่อการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 6.3 การส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
- 6.4 การรวบรวมและใช้แหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากนอกสถานศึกษา
- 6.5 การพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้
- 6.6 การวิจัยและพัฒนาเพื่อการเรียนรู้

คำถามที่ 7 : ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับ

- 7.1 การจัดรถโมบาย
- 7.2 การจัดสื่อคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน
- 7.3 แบบเรียนด้วยตนเอง (RIT)
- 7.4 การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม (ไกลกังวล)

ฯลฯ

คำถามที่ 8 : ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ เพราะเหตุใด

(ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

- 8.1 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 8.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้

8.3 การประเมินผล

8.4 การนิเทศ

8.5 การจัดระบบ และบริการแนะแนว

คำถามที่ 9 : ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรในการจัดการเรียนการสอนที่ครูไม่ครบชั้น

คำถามที่ 10 : ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดในการดำเนินการตามแนวปฏิรูป

การศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติให้ประสบผลสำเร็จ

(ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ)

10.1 การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร

10.2 การปฏิบัติหน้าที่ของครู

10.3 การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา

10.4 การปฏิบัติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

คำถามที่ 11 : ท่านคิดว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีศักยภาพในการรับการกระจายอำนาจการบริหารในระดับใด

11.1 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการในสถานศึกษา

11.2 ศักยภาพด้านการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา

11.3 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียน

11.4 ศักยภาพด้านการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

คำถามที่ 12 : ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพการบริหารโรงเรียนในแต่ละด้านอย่างไร

3. เมื่อถามครบ 12 คำถามแล้ว ผู้ดำเนินการ แสดงความรู้สึกซาบซึ้งที่ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอความคิดเห็น ที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ต่อไป

4. สรุปประเด็นหลักๆ ของการสัมภาษณ์ (เพื่อย้ำคำตอบที่ได้)

5. กล่าวขอบคุณ

6. ปิดการประชุม/สัมภาษณ์

**ข้อคำถามเพื่อรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง
จากผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก**

ที่	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ/ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
1	ด้านโครงสร้าง จัดระบบโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนเป็นระบบชัดเจน โดยแบ่งเป็น 4 ด้านตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 ได้แก่ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากรและด้านบริหารทั่วไป				
2	จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม				
3	มีการประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วยวิธีการที่แตกต่างหลากหลายทั่วถึง				
4	มีการจัดสรรงบประมาณและจัดทำระบบการเงิน บัญชี พัสดุ ถูกต้องเป็นปัจจุบัน โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้				
5	ประสาน ส่งเสริม การดำเนินงานของโรงเรียนอย่างมีส่วนร่วมและสร้างศรัทธาให้เกิดกับทุกฝ่าย				
6	นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแลรักษาอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน				
7	จัดให้มีระบบประกันและตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา และรายงานผลการประเมินตนเองทุกปี				

ที่	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ/ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
8	นักเรียนยากจน ขาดแคลน ได้รับการช่วยเหลือ อุดหนุน เสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียน และทุนการศึกษา				
9	ผู้บริหาร ครู นักเรียน ให้บริการชุมชน อย่างสม่ำเสมอ				
10	สร้างความสัมพันธ์ชุมชน โดย 10.1 ให้ความสำคัญกับหมู่บ้านเท่าเทียมกัน 10.2 ผู้บริหารและครูร่วมประชุมกับชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล 10.3 ผู้บริหารและครูร่วมงานบุญประเพณี กับผู้ปกครองและชุมชน				
11	มีการสำรวจสำมะโนผู้เรียน เพื่อการจัดการศึกษาภาคบังคับ โดยผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม				
12	มีการประสานและอำนวยความสะดวก ให้การเกณฑ์ เด็กเข้าเรียนตามกฎหมายได้ครบทุกคน				
13	มีมาตรการในการติดตามนักเรียนที่ขาดเรียน หนีเรียนหรือย้ายตามผู้ปกครอง				
14	มีการส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษา เพื่อเด็กพิการเรียนร่วม				
15	มีระบบการบริหารจัดการที่ดี การวางตัวเป็นกันเอง สร้างความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้ปกครองและชุมชน				
16	มีการวางระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน				

ที่	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ/ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
17	ดำเนินงานธุรการอย่างเป็นระบบ และมอบหมายหน้าที่ผู้รับผิดชอบแต่ละ ด้านให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว				
18	จัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบันและนำข้อมูลมาใช้ ในการบริหารจัดการ				
19	การจะให้ชุมชนมีส่วนร่วม โรงเรียนจะต้อง ทำให้ชุมชนเกิดความศรัทธาต่อผู้บริหาร และคณะครูก่อน				
20	ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรบริหารส่วน ตำบล ศิษย์เก่า องค์กรและมูลนิธิอื่นๆ ระดมทุนและร่วมสนับสนุนทรัพยากร แรง งานในการบริหารจัดการศึกษา				
21	ผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมประชุมวางแผน และร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอย่าง สม่ำเสมอ				
22	ยกย่อง เชิดชูเกียรติ ผู้สนับสนุน ส่งเสริม การจัดการศึกษา				
23	ควรให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือโรงเรียนอื่น ๆ ช่วยเหลือการบริหาร จัดการด้านงานธุรการและงานจัดซื้อจัดจ้าง				
24	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีระบบ ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพและไม่มีการเก็บข้อ มูลจากโรงเรียนบ่อยเกินไป				
25	ควรมีการปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐาน ในการประเมินโรงเรียนขนาดเล็ก ให้สอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียน				

ที่	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ/ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
26	การจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนขนาดเล็ก ควรจัดสรรในหมวดเงินอุดหนุน เพื่อความสะดวกในการใช้จ่าย				
27	ไม่ควรมีการยุบรวมโรงเรียน เนื่องจาก นักเรียนลำบากในการเดินทาง 27.1 ไม่ปลอดภัย 27.2 สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย 27.3 วัฒนธรรม สังคม ของชุมชนแตกต่างกัน 27.4 นักเรียนเกิดความความรู้สึก ห่างไกลจากผู้ปกครอง				
	ด้านคน				
1	จัดสรรงบประมาณจ้างนักการภารโรง				
2	ผู้บริหารและครู มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน				
3	จัดครูทำหน้าที่ด้านธุรการให้โรงเรียนโดยตรง				
4	วางแผนอัตรากำลังและจัดสรรครูให้ครบชั้น				
5	ผู้บริหารมีทักษะการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ				
6	ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและเป็นประชาธิปไตย				
7	ผู้บริหารมีการควบคุม กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของครู				
8	สร้างขวัญ กำลังใจ ให้แก่ครู ด้วยวิธีการ ที่หลากหลายอย่างเป็นธรรมและต่อเนื่อง				
9	มอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถ ความถนัดและความจำเป็น				
10	จัดฝึกอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ ความ สามารถ ด้านการสอนทุกกลุ่มวิชา				
11	ผู้บริหารและครูต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติงานเป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่น				

ที่	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ/ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
12	พัฒนาครูให้สามารถใช้สื่อ ICT หรือสื่ออื่น ๆ ในการพัฒนานักเรียน				
13	มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ทำงานร่วมกันของครูโรงเรียนขนาดเล็ก				
14	เปิดโอกาสให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา				
15	ครูและบุคลากร มีขวัญและกำลังใจที่ดี มีความรัก ศรัทธา สามัคคีและเสียสละ อุทิศตนเพื่อส่วนรวม				
16	ครูและบุคลากร มีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมิน และรายงานผลการดำเนินงาน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน				
17	เชิญผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น มาช่วยสอนในโรงเรียน				
18	ให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากร				
19	มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง				
20	มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู โดยเน้นคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ				
21	ชุมชนมีส่วนร่วมในการบรรจุแต่งตั้ง และโยกย้ายผู้บริหาร ครู และบุคลากร				
22	พัฒนาครูให้สามารถทำวิจัยในชั้นเรียน และนำผลการวิจัยมาพัฒนานักเรียน				
21	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดสรรโควตาการพิจารณาความดีความชอบให้กับโรงเรียนขนาดเล็กเป็นกรณีพิเศษ				

ที่	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ/ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
22	ไม่ควรมีการโยกย้ายผู้บริหารและครู ในโรงเรียนขนาดเล็กบ่อยเกินไป				
1	ด้านเทคโนโลยี ส่งเสริมให้ครูนำนวัตกรรมมาใช้ ในการเรียนการสอน				
2	จัดหาคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนการ สอนให้เพียงพอ				
3	ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดการเรียนรู้ผ่าน เครือข่ายอินเทอร์เน็ต				
4	ใช้การวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของ ผู้เรียน				
5	จัดให้มีชุดอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียม เพื่อใช้ในการสอนนักเรียน				
6	จัดให้มีห้องสมุดที่มีหนังสือเพียงพอ ทันสมัย ต่อการศึกษาค้นคว้า หาความรู้				
7	จัดหาสื่อการเรียนให้เพียงพอกับความจำ เป็น และความต้องการของครู				
8	ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการด้านเทคโนโลยี				
9	จัดให้มีห้องปฏิบัติการด้านต่าง ๆ				
10	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้สื่อเทคโนโลยี ของโรงเรียน				
11	ส่งเสริมให้ครูผลิตและพัฒนาสื่อการเรียน เพื่อใช้ในโรงเรียน				
12	จัดให้มีสื่อช่วยสอน เช่น สื่อ CAI การเรียน การสอนผ่านดาวเทียมแบบเรียนด้วยตนเอง (RIT)แบบฝึกทักษะ ให้เพียงพอ				

ที่	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย กับจำนวนนักเรียน	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ/ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
13	สนับสนุนให้โรงเรียนมีชุดอุปกรณ์รับสัญญาณทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อใช้ในการเรียนการสอน				
14	มีการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา				
15	มีการระดมทุนจัดหาและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีหลายรูปแบบ เช่น ผ้าป่าเพื่อการศึกษา จัดงานชุมนุมศิษย์เก่า				
16	มีการส่งเสริม สนับสนุน นักเรียนให้มีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้				
17	มีการส่งเสริม สนับสนุน ครูและบุคลากรให้มีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน				
18	มีการใช้ ดูแล รักษา ซ่อมแซม สื่อเทคโนโลยีเพื่อให้มีสภาพใช้งาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ				
19	ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินการใช้เทคโนโลยี				
	ด้านงาน				
1	จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยร่วมจัดทำกับโรงเรียนใกล้เคียงหรือโรงเรียนในกลุ่ม				
2	ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะในการจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษา				
3	โรงเรียนมีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของนักเรียน				
4	การจัดหลักสูตร ควรเน้นเนื้อหาหลักและ				

ที่	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ/ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
	วิชาชีพรองลงมา				
5	จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกลุ่มสาระ หลักคือ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ				
6	ให้ผู้ปกครอง ชุมชน และภูมิปัญญา ท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้และประเมินผลการเรียนของ นักเรียน				
7	โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรม ท้องถิ่น				
8	โรงเรียนจัดกิจกรรมด้านดนตรี ศิลปวัฒนธรรม				
9	โรงเรียนจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติด				
10	เปิดโอกาสให้สถานประกอบการ องค์กร ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนและประเมินผลงานของ โรงเรียน				
11	โรงเรียนส่งเสริมให้มีการจัดทำแฟ้มสะสม ผลงานของนักเรียนทุกคน				
12	จัดสอนซ่อมเสริมดูแลเอาใจใส่นักเรียน ที่มีปัญหาในการเรียน				
13	จัดการเรียนการสอนโดยให้โรงเรียนได้ฝึก ปฏิบัติจริงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน				
14	ให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและ ความถนัด				
15	มีการจัดการเรียนรู้โดยวิธีโครงการ ในช่วงชั้นที่ 2 ขึ้นไป				
16	จัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนมีคุณ ธรรม จริยธรรมและรักท้องถิ่น				

ที่	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ/ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
	วัฒนธรรมประเพณีของตน				
17	จัดการเรียนรู้โดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ ไม่แบ่งเป็นชั้นเรียน				
18	จัดตารางเรียนโดยให้มีความยืดหยุ่นและ บูรณาการ				
19	มีการส่งเสริมให้พี่สอนน้อง เพื่อนสอนเพื่อน				
20	การจัดการเรียนการสอนเน้นการเรียนเป็น รายบุคคล และกลุ่มย่อยมากขึ้น				
21	ให้บริการแนะแนวแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน				
22	มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้นักเรียนได้ เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา ท้องถิ่นทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา				
23	สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในและ ภายนอก โดยชุมชนมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ				
24	มีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนรู้				
25	ครูนำผลการประเมินของนักเรียนมาปรับ ปรุงพัฒนานักเรียน				
26	ส่งเสริมให้ครูวัดและประเมินผลตาม สภาพจริง ลดภาระด้านเอกสาร				
27	ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและช่วย เหลือการเรียนรู้ของนักเรียนที่บ้าน				
28	มีการตรวจสอบประเมินผลการเรียนรู้ของ ผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย				
29	โรงเรียนส่งเสริมให้มีการจัดทำแฟ้มสะสม				

ที่	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ/ ความคิดเห็น เพิ่มเติม
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
	ผลงานของนักเรียนทุกคน				
30	ใช้กระบวนการนิเทศภายในเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ระหว่างครูในโรงเรียน				
31	จัดให้มีการประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กทุกปี				
32	ให้การช่วยเหลือ ดูแล เอาใจใส่เด็กพิการ เรียนร่วมทั้งด้านการเรียนและการส่งต่อรักษา				
33	ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน				
34	ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริมงานด้านวิชาการของโรงเรียน				

ภาคผนวก จ

- ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 13 มกราคม 2548
สถานที่ โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้สัมภาษณ์	1. นายบรรทม เครือวัลย์
	2. นายฉัตรชัย ทองสุทธิ
ผู้ให้สัมภาษณ์	ผู้บริหารและครู จำนวน 5 คน
	1. นายสาคร บุตรจันทร์ T11
	2. นายวานิตย์ ธานี T12
	3. นายไพบุลย์ สุตาชา T13
	4. นางวรพันธ์ ธานี T14
	5. นายปรีชา ธานี T15

1. ประเด็นด้านโครงสร้าง

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยกับคำว่า โรงเรียน “จิ๋วแต่แจ๋ว” หรือไม่ เพราะเหตุใด

--

คำถามที่ 2 จุดเด่น/ความภาคภูมิใจของโรงเรียนคืออะไร

❖ โรงเรียนมี การปฏิบัติหน้าที่ในงานต่าง ๆ จะทำโดยไม่ยึดโครงสร้างเป็นเกณฑ์ แต่จะใช้วิธีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นหลักในการทำงาน มีอะไรก็จะช่วยกันทำไม่มีการแยกงานออกจากกันอย่างเด็ดขาด การดำเนินงานต่าง ๆ จะเป็นไปได้ในลักษณะ “ยกทีมทำ” เนื่องจากที่ได้ส่วนมากจะได้รับการประชุมย่อยแบบนอกรอบ เช่น การพูดคุยกันในวงรับประทานอาหารร่วมกัน การพูดคุยปัญหาให้กันฟังและช่วยกันแก้ ช่วยกันทำ ฯลฯ

T24 การประสาน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการให้บริการทางการศึกษาในโรงเรียน โรงเรียนจะมีการส่งเสริม ประสานงานในลักษณะทุกคน “มีส่วนร่วม” การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะดำเนินงานร่วมกันอย่าง “โปร่งใส” ผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาไปขอความร่วมมือกับชุมชน และร่วมกันสร้าง “ศรัทธา” ให้เกิดขึ้นกับองค์กรก่อน (โรงเรียน)

T21 การบริหารงานจะใช้หลัก “สร้างศรัทธาให้เกิด” ทั้งในโรงเรียนและชุมชน แต่การสร้างศรัทธาจะต้องทำต่อเนื่อง (ผู้ให้ข้อมูลบอกว่าการสร้างศรัทธาให้เกิดต้องใช้เวลาอย่างน้อย 3 ปี ขึ้นไป) หลักการบริหารจะใช้หลักการร่วมกันทำงานเป็นทีม ร่วมแก้ปัญหา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในลักษณะไม่เป็นทางการ (นอกกรอบแบบ) จะได้ผลดีกว่าการดำเนินงานตามกฎระเบียบอย่างเต็มรูปแบบและเป็นทางการ

□ ด้านการประชาสัมพันธ์ เป็นอย่างไร

T21 การประชาสัมพันธ์ในเขตบริการ ส่วนมากจะผ่านไปทางคณะกรรมการสถานศึกษาไปสู่ชุมชนโดยมีการประชาสัมพันธ์ตามหอกระจายข่าวทุกครั้ง ส่วนการประชาสัมพันธ์สู่ภายนอกใช้วิธีการปากต่อปากตามสภาพจริง เพราะมีการมาศึกษาดูงานที่โรงเรียนมากกว่า 156 คณะแล้ว

□ การวางแผนและการทำแผนปฏิบัติการ ทำอย่างไร

T24 มีการวางแผนก่อนการจัดทำแผนปฏิบัติการ คือมีการวิเคราะห์ swot พบว่าโรงเรียนมีปัจจัยภายนอกเข้มแข็ง (ชุมชน) และมีลักษณะสังคมแบบเอื้ออาทร มีการจัดทำแผนปฏิบัติการโดยจัดสรรงบประมาณตามหมวดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่กำหนดมา โดยใช้ฐานข้อมูลเดิมมาเป็นพื้นฐานในการจัดสรรงบประมาณ แต่เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่างบประมาณที่ลงไปถึงตัวนักเรียนเพื่อซื้ออุปกรณ์เพื่อการจัดการเรียน การสอนยังไม่เป็นที่น่าพอใจเพราะอยู่ในระดับน้อยมากเมื่อเทียบกับงบประมาณในด้านอื่น ๆ แต่มีจุดเด่นคือการให้บริการด้านอาคารสถานที่แก่ชุมชนใช้ได้อย่างเต็มที่

T21 มีการใช้งบประมาณมีการจัดสรรตามหมวดค่าใช้จ่ายที่กำหนด อย่างเคร่งครัด ครูในโรงเรียนทราบที่ได้รับงบประมาณมากกว่าเดิม (ก่อนปี 45) และมีอำนาจในการใช้มากกว่าเดิม (จัดซื้อ จัดหา จัดจ้าง) ได้สะดวกกว่าเดิม และโรงเรียนก็มีความโปร่งใสในการใช้เงินเพราะชุมชนมีส่วนเข้ามารับรู้การใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียน

คำถามที่ 3 จุดอ่อน/สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขมากที่สุดของโรงเรียน คืออะไร

การติดตามตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษาใช้วิธีการนิเทศภายในแบบสลับเปลี่ยนกันนิเทศ เป็นหลักในการนิเทศ (มีการนิเทศซึ่งกันและกัน) โดยมีร่องรอย หลักฐานการนิเทศภายในชัดเจน แต่ยังอยากได้การนิเทศที่มีประสิทธิภาพจากภายนอก

สรุปประเด็นด้านโครงสร้าง

จุดเด่นด้านนี้คือ โรงเรียนได้รับความช่วยเหลืออย่างดีจากชุมชนที่เข้มแข็ง วิธีการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนต้องสร้างศรัทธาให้เกิดก่อน โรงเรียนมีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของโรงเรียนก่อนทำแผนปฏิบัติการ แผนปฏิบัติการแบ่งงานหลักออกเป็น 4 งานแต่ในทางปฏิบัติ ยังคงเป็น 6 งานเหมือนเดิม การจัดสรรงบประมาณครูทราบว่า

ได้มากกว่าก่อนปี 45 และมีการใช้คล่องตัวกว่าแต่เดิม แต่งบประมาณลงไปถึงตัวเด็กนักเรียนจริงๆ ย็งน้อยอยู่ (เช่นสื่อสู่อห้องเรียน) การนิเทศติดตามใช้วิธีการนิเทศแบบสลับเปลี่ยนกันนิเทศ

2. ประเด็นด้านการบริหารคน

คำถามที่ 4 สภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในปัจจุบันเป็นอย่างไร

□ มีการจัดให้ครูประจำชั้นอย่างไร

T21 มีการจัดให้ครูประจำชั้นเรียนเพราะมีครูครบชั้น (ตามกรอบจะมีครูเกินอยู่ 1 คน) แต่มีความรู้สึกที่สอนได้ไม่เต็มที่ เพราะต้องมาทำงานด้านธุรการ และงานธุรการก็มีเท่ากับโรงเรียนใหญ่ จึงอยากได้ครูที่ทำหน้าที่ด้านธุรการ มาทำงานด้านนี้โดยตรง ครูจะได้ทำงานด้านการสอนได้เต็มที่ แต่ไม่เห็นด้วยกับวิธีการที่จะให้ครูมาวิ่งรอก สอน 3 โรงเรียน เพราะไม่เกิดประโยชน์และคิดว่าไม่ได้ผลแน่นอน...(ผู้นำเสนอ เสนอว่าเป็นเพราะ ครูในโรงเรียนใช้ครูช่วยสอนไม่ถูกทางใช้ไหม เพราะ ให้เขาสอนแบบเหมาหมดครูตอบว่าเพราะนโยบายไม่ชัดเจนว่าครูที่จ้างมาสอน 3 เดือน มีแนวทางให้ปฏิบัติอย่างไร)

T25 ยังอยากได้ครูมาเพิ่ม เพราะยังขาดความชำนาญในบางสาระ ไม่อยากให้เกิดว่าโรงเรียนขนาดเล็กลงทุนไม่คุ้มค่า อยากให้มองในแง่ความผูกพันที่มีมาช้านานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากกว่ามองในแง่ของความคุ้มค่า

□ ท่านคิดว่าทักษะการปฏิบัติงานของครูเป็นอย่างไร

T22 เชื่อว่าทักษะในการจัดการเรียนการสอน ของครูเท่าที่มีอยู่เพียงพอ แต่อยากให้ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการใช้ ICT ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ ผู้บริหารมีทักษะในการปฏิบัติงานด้านบริหารสูง เพราะเป็นคนใจกว้างยอมรับฟัง ไม่ใช่ระบบเจ้านายมาบริหาร

คำถามที่ 5 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดเกี่ยวกับการบริหารจัดการในสถานศึกษาของท่านคือเรื่องใด เพราะอะไร

T22 การสร้างขวัญกำลังใจของครูและบุคลากร ด้านอื่น ๆ เช่นการฝึกอบรมต่าง ๆ ทางโรงเรียนจะให้การสนับสนุน และให้โอกาสกับทุกคน

คำถามที่ 6 กระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนเป็นอย่างไร

□ มีหลักการการมอบหมายงานอย่างไร

T21 ใช้หลักการมอบหมายงานจะดูความถนัดแต่ละบุคคลเป็นหลักในการมอบหมายงาน แต่การปฏิบัติจะช่วยกันทำ

□ การสร้างขวัญกำลังใจของครูและบุคลากร เช่นการให้ความดีความชอบ

T25 ใช้วิธีการพูดคุยกันก่อนว่าปีนี้จะให้ใครได้ความดีความชอบเป็นพิเศษ ซึ่งก็ได้ผล เพราะไม่เคยเกิดความขัดแย้ง ถึงขั้นรุนแรง การสร้างขวัญกำลังใจของครูและบุคลากร ด้านอื่น ๆ เช่นการฝึกอบรมต่าง ๆ ทางโรงเรียนจะให้การสนับสนุน และให้โอกาสกับทุกคน

คำถามที่ 7 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนของท่านคือเรื่องใด เพราะอะไร

T23 ผู้บริหารเป็นคนใจกว้างยอมรับฟัง ไม่ใช้ระบบเจ้านายมาบริหาร

สรุปประเด็นด้านบริหารคน

มีครูครบชั้นและเกินกรอบอยู่ 1 คน ครูอยากให้สังคมมองโรงเรียนขนาดเล็กในมิติของความผูกพันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมาช้านานมากกว่าในแง่ของความคุ้มค่า อยากรได้ครูเพิ่มในบางสาระที่ยังสอนไม่ตรงความสามารถและมีครูธุรการแยกต่างหาก(ครูผู้สอนไม่ต้องทำธุรการ) ด้านทักษะการปฏิบัติงานของครู และผู้บริหารมีเพียงพอที่พัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้าได้ การมอบหมายงานจะดูความถนัดเป็นหลัก และครูมีขวัญกำลังใจดี

คำถามที่ 8 วิธีการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างไร

□ นวัตกรรมที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่วนมากใช้กันอย่างไร

T22 ในการจัดการเรียนการสอนส่วนมากจะใช้กิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การทำกิจกรรมอ้อมทรัพย์ของนักเรียนซึ่งเริ่มจากครู สุนัขเรียน จนเป็นกองทุนสัจจะสู่ชุมชน การแบ่งกลุ่มให้นักเรียนรับผิดชอบบริเวณโรงเรียน ห้องน้ำ การลงเวลามาโรงเรียนตามเวลาจริง ๆ “การปฏิบัติจริงเหล่านี้ ถือว่าเป็นนวัตกรรมในการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบให้กับนักเรียนได้ไหมครับ” “คิดว่ามีส่วนมาก ๆ เลยค่ะ” ครูผู้ถูกสัมภาษณ์ 2 ท่านตอบพร้อมกัน

□ ด้านการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เป็นอย่างไร

T21 มีคอมพิวเตอร์ 6 เครื่อง ใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอน นักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับคอมพิวเตอร์ทุกคน โดยหมุนเวียนกันมาใช้เครื่อง “นักเรียนจะมีโอกาสได้สัมผัสมากกว่านี้ครับ เพราะตอนนี้เรามีกองทุนผ้าป่าอยู่ประมาณ 170,000 บาท คิดว่าน่าจะซื้อมาเสริมได้อีก เกือบ 10 เครื่อง ครับ” ผู้บริหารกล่าวเสริม

□ สภาพการใช้เทคโนโลยี เป็นอย่างไร

T24 ยังนำมาใช้ได้น้อยเนื่องจากคู่สายยังไม่มี แต่มีแนวโน้มว่าน่าจะได้ในปีงบประมาณ 2548 ผู้สัมภาษณ์ตั้งประเด็นว่าสมมุติว่ามีคอมพิวเตอร์เพิ่มอีก 10 ตัว และมีคู่สายสามารถต่อ Internet ได้ ท่านจะมีวิธีบริหารจัดการอย่างไร “อยากให้ต่อเป็นระบบ Lan เพื่อจะได้สอนง่าย เพราะครูมีพื้นฐานที่สามารถสอนได้อยู่แล้ว” ครูอีก 2 ท่านอยากได้ เทคโนโลยี ประเภท VCD มากกว่าเพราะว่าสามารถหา Soft ware ได้ง่ายและมีความสะดวกในการใช้มากกว่า

□ การวิจัยและพัฒนาเพื่อการเรียนรู้

T22 ครูทุกคนมีผลงานด้านวิจัยในชั้นเรียนทุกคน เพราะเริ่มจากผู้บริหารได้สร้างความตระหนักเกี่ยวกับครูมีอาชีพว่าต้องสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ ครูได้กล่าวเสริมว่าที่จริงทำมานานแล้วเพียงแต่ไม่ได้เขียนให้เป็นระบบเท่านั้น เพราะไม่ทราบแนวทางในการเขียน แต่เดี๋ยวนี้เข้าใจแล้วและคิดว่าเป็นเรื่องที่น่าทำได้ไม่ยาก

คำถามที่ 9 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดในการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนของท่านคือเรื่องใด เพราะอะไร

การพัฒนาครูเพื่อทำวิจัยในชั้นเรียนเข้าใจแล้วและคิดว่าเป็นเรื่องที่น่าทำได้ไม่ยาก
สรุปประเด็นด้านเทคโนโลยี

นวัตกรรมที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะใช้วิธีปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ โรงเรียนยังไม่มีคู่มือ แต่นักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับคอมพิวเตอร์ทุกคน มีครูจำนวนมากกว่าครั้งที่ต้องการเทคโนโลยีประเภท VCD เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้วยเหตุผลที่ว่าใช้ง่าย และมี Soft ware มากในปัจจุบันนี้ มีการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทุกคน และครูบอกว่าเป็นเรื่องที่ไม่ยาก

3. ประเด็นภาระงานด้านบริหาร (เน้นวิชาการและบริการ)

คำถามที่ 10 โรงเรียนมีการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนด้านใดบ้าง และผลที่ได้รับเป็นอย่างไร

□ มีการดำเนินงานด้านหลักสูตรอย่างไร

T25 มีการจัดทำหลักสูตรร่วมกันหลายโรงเรียน โดยแยกเขียนตามกลุ่มสาระที่รับผิดชอบแล้วนำมาหลอมรวมกันเป็นของโรงเรียนตนเอง มีการประชุมก่อนนำไปใช้เพื่อปรับเพิ่มเติมสาระต่าง ๆ ตามความเหมาะสมแต่ละโรงเรียน แต่การเพิ่มเติมเนื้อหา เช่น การสอดแทรกสาระท้องถิ่นเข้าไปยังทำได้น้อย ทุกคนมีแผนการสอน แต่ไม่แน่ใจว่าจะดีหรือเปล่า (หัวเราะ)

□ ด้านกระบวนการเรียนรู้

T25 กระบวนการเรียนรู้จะเน้นไปที่กิจกรรมที่นักเรียนทำอยู่เป็นประจำทุกวัน และมีความเชื่อว่านักเรียนจะซึมซับ เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ ส่วนการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระต่าง ๆ ก็ทำไปตามหลักสูตร

□ ด้านการประเมินผล

T23 การประเมินผล จะดูจากความพึงพอใจของนักเรียนโดยสังเกตจากความสมัครใจของนักเรียนที่สมัครเข้าร่วมกิจกรรม “แม้แต่กิจกรรมทำความสะอาดห้องน้ำเนี่ยนะ” ผู้สัมภาษณ์ย้ำ “คะเขาสมัครใจ เขาชอบคะ” ครูผู้ถูกสัมภาษณ์ยืนยัน

□ ด้านการบริการวิชาการ หรือการแนะแนว สภาพการเป็นอย่างไร

T22 มีข้อมูลเป็นรายบุคคลสามารถติดตามและให้ข้อมูลนักเรียนได้ทุกคน เพราะมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนแบบ 100 เปอร์เซ็นต์ ไม่มีนักเรียนออกกลางคัน นักเรียนอยากมาโรงเรียน โดยครูให้เหตุผลว่า น่าจะมาจากการเสริมแรงในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนให้นักเรียนทำ

คำถามที่ 11 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนด้านใด เพราะอะไร

คำถามที่ 12 ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดในการดำเนินการตามแนวปฏิรูปการศึกษา
สรุปประเด็นด้านบริหาร (เน้นวิชาการและบริหาร)

โรงเรียนมีหลักสูตรเป็นของตนเองโดยรวมกลุ่มกันทำ และมีการปรับสาระต่าง ๆ
ก่อนนำไปใช้ กระบวนการเรียนรู้ใช้กิจกรรมการปฏิบัติจริงเป็นหลัก วิธีการประเมินผลจะดูจาก
ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมของนักเรียน นอกเหนือจากการประเมินผลตามหลักสูตร การ
แนะแนวมีการเยี่ยมบ้านนักเรียน 100 % และไม่มีนักเรียนออกกลางคัน

คำถามที่ 13 ท่านคิดว่าโรงเรียนมีศักยภาพในการรับการกระจายอำนาจการบริหารในระดับใด
โรงเรียนมีจุดเด่น บุคลากรพร้อมที่จะรองรับการกระจายอำนาจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะ

- T11 ครูไม่มีหนี้สิน (ถึงขั้นเป็นปัญหา)
- T12 มีระเบียบวินัยในการทำงานดี
- T13 ชุมชนยอมรับในบุคลากรของโรงเรียน
- T14 มีผลงานเชิงประจักษ์อย่างต่อเนื่อง

คำถามที่ 14 ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพในการบริหารโรงเรียนในด้านต่าง ๆ
เบื้องต้นอย่างไร

- T11 ผู้บริหารสำคัญที่สุด ต้องมีภาวะผู้นำดี มีคุณธรรม และต้องมีความยุติธรรม
- T12 ชุมชนต้องยอมรับบุคลากรของโรงเรียน
- T13 ครูต้องสร้างความศรัทธาให้ชุมชนยอมรับ

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 27 มกราคม 2548 สถานที่ โรงเรียนบ้านแหล่งควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ผู้สัมภาษณ์	1. นายบรรทม เครือวัลย์	
	2. นายฉัตรชัย ทองสุทธิ	
ผู้ให้สัมภาษณ์	ผู้บริหารและครูจำนวน	5 คน
	1. นายธนุศิลป์ โคตรมงคล	T21
	2. นางสมจิตต์ โสภณทัต	T22
	3. นางสุธิดา สังขะทิพย์	T23
	4. นางปราณี ไชยศรีสงคราม	T24
	5. นางสาวนพวรรณ อนุโยธา	T25

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยกับคำว่า โรงเรียน “จืดแต่แจ่ว” หรือไม่ เพราะเหตุใด

คำถามที่ 2 จุดเด่น/ความภาคภูมิใจของโรงเรียนคืออะไร

❖ ครูอาจารย์มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จด้านการเรียนการสอนรายวิชาศิลปะ และการทำงานอาชีพ วิชาศิลปะเคยเข้าแข่งขันระดับประเทศ (จาก 1 ใน 8) และงานประดิษฐ์ฝีมือ มักได้รับรางวัลจากการแข่งขันเป็นประจำ จนมีชื่อเสียงในระดับจังหวัด(เขต)

T21 การที่นักเรียนประสบผลสำเร็จในรายวิชา ศิลปะ และการทำงานอาชีพ เพราะความร่วมมือ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคน

T22 มาลัยใบตอง เป็นนวัตกรรมเด็ด ๆ ของโรงเรียน มักจะได้รางวัลอยู่เสมอ ส่วนใหญ่จะเน้นไปทางการงานอาชีพและศิลปะ

คำถามที่ 3 จุดอ่อน/สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขมากที่สุดของโรงเรียน คืออะไร

❖ ครูอาจารย์มองว่าปัญหาที่สำคัญของโรงเรียนคือ งบประมาณที่ยังมีอยู่น้อย ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทั้งด้านบุคลากรและสื่ออุปกรณ์ รวมทั้งขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์

T21 ปัญหาของโรงเรียนคือ งบประมาณยังมีอยู่น้อยไม่เพียงพอต่อการพัฒนาบุคลากร หรือการจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์การสอน

T21 การมีส่วนร่วมของชุมชนยังน้อยอยู่ แม้ว่าถ้าจะเปรียบเทียบกับโรงเรียนอื่น ๆ แล้ว ถือว่ามากกว่าที่อื่นอยู่มาก ส่วนใหญ่ชุมชนจะช่วยเหลือในด้านกำลังกาย กำลังใจมากกว่า

คำถามที่ 4 สภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในปัจจุบันเป็นอย่างไร

❖ แบ่งโครงสร้างการบริหารงานในโรงเรียนออกเป็น 4 ด้านหลัก คือ วิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคลและบริหารทั่วไป โดยจัดบุคลากรลงตามความถนัดและเหมาะสม ตามความสมัครใจ โดยจัดคนลงเป็นหลักตามงาน แต่เมื่อถึงเวลาปฏิบัติงานก็ช่วยเหลือกัน ร่วมมือร่วมแรงกัน ในลักษณะทำกันเป็นทีม

T25 การจัดบุคลากรตามโครงสร้างงาน จะมีการประชุมสอบถามความสมัครใจก่อน แล้วจัดลงตามโครงสร้างงาน

T22 การทำงานเราจะช่วยกัน ร่วมมือกัน ทำกันเป็นทีม.....T24 ขอร้องกัน

T23 ทำด้วยกัน ใครทำอะไรได้ ใครเก่งทางไหนก็ช่วยกัน

T25 จัดบุคคลลงรับผิดชอบเป็น main หลักไว้ก่อน พอตอนทำก็ช่วยกัน

❖ มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบ ถึงการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนโดยการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา หรือประกาศทางหอกระจายข่าว และบางครั้ง ก็อาศัยการบอกข่าวตอนออกเยี่ยมบ้านนักเรียน ชุมชนให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนดีมาก กิจกรรมต่าง ๆ ชุมชนจะมีส่วนร่วมโดยตลอดและอย่างใกล้ชิด ทำให้ชุมชนเห็นจริงถึงเรื่องราว และความก้าวหน้าต่าง ๆ ของนักเรียนและโรงเรียน

T23 ชุมชนก็ให้ความร่วมมือดีมาก เข้ามาช่วยกันพัฒนาโรงเรียน

T25 มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบโดยการแจ้งในที่ประชุม ซึ่งมีคณะกรรมการ สถานศึกษาและอนุกรรมการอีกหลายคน

T25 อาหารกลางวันก็มีชาวบ้านเปลี่ยนเวรกันมาทำให้ ซ่อมแซมอาคารต่าง ๆ ก็ได้ ผู้ใหญ่บ้านมาช่วย ชาวบ้านอยากได้นักการศึกษามาช่วยดูแล

T22 บางทีก็แจ้งข่าวสารทางหอกระจายข่าวที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน

T24 ครูเข้าไปเยี่ยมบ้านนักเรียน ก็บอกกิจกรรมที่โรงเรียนทำให้ผู้ปกครอง ชาวบ้านทราบ

❖ มีการวางแผนการใช้งบประมาณ โดยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ จัดสรร งบประมาณตามกลุ่มสาระและตัวบุคคลที่รับผิดชอบในแต่ละงาน โดยชุมชนรับทราบและ เห็นชอบถึงการจัดสรรงบประมาณ แต่ชุมชนไม่ได้ร่วมคิดมากนัก มักเป็นลักษณะทำเสร็จแล้ว บอกกล่าวให้ฟัง งบประมาณส่วนใหญ่ใช้จ่ายเป็นวัสดุในการเรียนการสอน

T21 การจัดสรรงบประมาณจะดูข้อมูลพื้นฐาน กับค่าสาธารณูปโภค แล้วจัดสรรส่วนใหญ่ จะจัดซื้อวัสดุสอนสอน งบประมาณในการพัฒนาบุคลากรก็ยังมีไม่เพียงพอ

T25 เมื่อมีการแจ้งงบประมาณ รายหัวมา เราก็สำรวจความต้องการของครู อยากได้อะไร แล้วเขียนโครงการขึ้นมา ส่วนใหญ่ใช้ในงานธุรการ วัสดุอุปกรณ์ การจัดแต่งห้องเรียน

T23 ไม่ค่อยพอใจเท่าไรในส่วนของงบประมาณที่จัดลงถึงเด็กจริง ๆ ค่อนข้างน้อย
คำถามที่ 5 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดเกี่ยวกับการบริหารจัดการในสถานศึกษาของท่านคือเรื่องใด เพราะอะไร

--

คำถามที่ 6 กระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนเป็นอย่างไร

❖ ผู้บริหาร จะเป็นคนที่คอยกระตุ้นให้ครูเกิดความตื่นตัวในการทำงาน มีการจัดให้สอนเวียนในชั้น ป. 4-6 ตามความถนัดของบุคคล มีความยืดหยุ่นบ้าง ครูรู้สึกว่างานหนัก เพราะต้องสอนและทำงานหลายอย่างไปพร้อมกัน (ธุรการ) ต่างกับโรงเรียนเอกชนหรือโรงเรียนขนาดใหญ่ อยากรู้ได้เจ้าหน้าที่ที่มาทำหน้าที่ในส่วนนี้โดยเฉพาะ

T22 ผู้บริหารจะเน้นวิชาการ ดูผลงานเป็นหลัก ผลการแข่งขัน

T22 การทำงานของ ผอ.จะเป็นลักษณะเชิงกระตุ้น มักจะกระตุ้นให้ครูอาจารย์ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา

T25 ครูสอนด้วย ทั้งรับผิดชอบงานหลักอีก... “หนัก”...ไม่เหมือนกับเอกชนที่เขามีคนทำโดยเฉพาะ โรงเรียนใหญ่ก็เหมือนกันถ้าเขาทำงานอื่นด้วยเขาก็สอนน้อยได้... แต่เราเต็มเหยียด

❖ ไม่มีปัญหาในเรื่องวินัย อยู่กันเหมือนครอบครัวพี่น้อง ถ้อยที่ถ้อยอาศัย การปฏิบัติงานต่าง ๆ จะมีคนรับผิดชอบหลัก คนอื่นจะคอยช่วยเหลือกัน ความชอบได้ในสัดส่วนเท่า ๆ กัน ไม่มีปัญหา

T24 ความดีความชอบได้เท่า ๆ กัน เปลี่ยนกันเอา

T23 เวียนกันเอา หรือบางที่ขาดเม็ดเงินนิดหน่อยจังหวัดก็ให้เพิ่ม ไม่มีปัญหา

T25 สอนแบบเวียนในชั้น ป.4,5,6 การจัดสอนจัดตามความถนัดของแต่ละบุคคล จัดร่วมกัน ยืดหยุ่น

T21 การทำงานส่วนใหญ่จะถามความสมัครใจก่อน แล้วพิจารณาตามความเหมาะสม บางที่ถ้าไม่ได้หรือไม่ครบ ก็จัดคนลงไปเลย

คำถามที่ 7 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนของท่านคือเรื่องใด เพราะอะไร

--

คำถามที่ 8 วิธีการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างไร

T23 บุคลากรยังไม่มี ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้มากนัก ไม่มีคนดูแลต้องขอ ร้องญาติ ๆ กัน มาดูให้ เวลาเครื่องมีปัญหา

❖ มีคอมพิวเตอร์ที่ได้รับบริจาคจาก อบต. จำนวน 6 เครื่อง ใช้ในงานธุรการ 1 เครื่อง ใช้ในการเรียนการสอน 5 เครื่อง โดยสอน Paint และ Ms Word สามารถใช้อินเตอร์เน็ตได้ 1 เครื่อง ยังไม่มีระบบเครือข่าย และไม่มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนี้ มีโครงการจะขอบริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์เพิ่มเติมจาก อบต.

❖ มีการทำวิจัยในชั้นเรียนในรายวิชาที่สอน

T22 ผอ.บังคับ...T23 ก็ไม่เชิงบังคับ เป็นการกระตุ้นมากกว่า

คำถามที่ 9 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดในการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนของท่านคือเรื่องใด เพราะอะไร

--

คำถามที่ 10 โรงเรียนมีการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนด้านใดบ้าง และผลที่ได้รับเป็นอย่างไร

❖ มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยให้ครูในโรงเรียนไปประชุมอบรมจัดทำเป็นหลักสูตรร่วมกันทั้งโดยแยกตามกลุ่มสาระ จากนั้นโรงเรียนนำมาปรับบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับโรงเรียนและท้องถิ่น โดยเชิญชุมชนเข้ามาร่วมวางแผนกำหนด เป้าหมาย ความต้องการ

T25 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ครูในโรงเรียนไปประชุมอบรมรวมกันทั้งเขต และมีการแยกกันเป็นกลุ่มสาระ จัดทำเป็นหลักสูตร โดยโรงเรียนนำไปปรับ เชิญชุมชนเข้ามาร่วมวางแผนกำหนดเป้าหมาย ความต้องการ

❖ การนิเทศการปฏิบัติงาน เพื่อแก้ปัญหาจะทำแบบไม่เป็นทางการโดยประชุมกลุ่มย่อยระหว่างรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน และพิจารณาแก้ปัญหาเป็นกรณีไป

T23 การนิเทศส่วนใหญ่จะประชุมกลุ่มย่อย คุยกัน ตอนทานข้าวกลางวัน มีปัญหาอะไรก็คุยกัน แก้ปัญหากันไป

T25 ไม่ค่อยมีหลักฐานในการแก้ปัญหา

❖ มีการวัดและประเมินผลการจัดการศึกษาโดยเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน โรงเรียนผ่านการประเมินจาก สมศ. ผลมีบุคลากรไม่ผ่านเกณฑ์ (ครูเกิน) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน(NT)ต่ำ นอกนั้นอยู่ในเกณฑ์ดี

T25 มีการวัดผลประเมินผล สรุป โดยเทียบตามเกณฑ์ ตามมาตรฐาน มีรายงานสรุปเป็นภาพรวมของโรงเรียน เช่น รายงานการอ่านออกเขียนได้ อ่านคล่องเขียนคล่อง

T23 ประเมินในรายวิชาของตนเอง

❖ มีการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน โดยเป็นวิทยากรท้องถิ่นและร่วมในกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน ทำให้ชุมชนทราบความก้าวหน้าของโรงเรียน และมีความรู้สึกภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน

T22 ชุมชนเข้ามาช่วยสอน การประดิษฐ์ดอกไม้...ยางพารา...ปุ๋ยหมัก

T25 ชุมชนให้ความร่วมมือกับคณะครูอาจารย์ดี ชุมชนค่อนข้างเข้มแข็ง เวลาไปค่ายลูกเสือ กีฬา ชุมชนก็จะติดตามสอดส่องให้ความร่วมมือ อย่างตอนพานักเรียนไปแข่งขันวาดภาพ...สิ่งแวดล้อม ของกระทรวงวิทยาศาสตร์ ก็เอาคณะกรรมการจากชุมชนไปด้วย ชุมชนเขาจะเห็นความก้าวหน้าของลูกหลานเขา ภาคภูมิใจในโรงเรียน ครูก็ได้ไปศึกษาดูงานและได้ไป เทียบด้วย

คำถามที่ 11 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนต้นไผ่ เพราะอะไร

--

คำถามที่ 12 ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดในการดำเนินการตามแนวปฏิรูปการศึกษา ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติประสบผลสำเร็จ

- ❖ ผู้บริหารที่มีลักษณะมุ่งมั่น เน้นผลงาน มีความเป็นธรรม
- ❖ ครูมีความสามัคคี รักใคร่เกื้อกูล ช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน
- ❖ ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน ชุมชนเข้มแข็ง

คำถามที่ 13 ท่านคิดว่าโรงเรียนมีศักยภาพในการบริการกระจายอำนาจการบริหารในระดับใด

❖ โรงเรียนมีศักยภาพที่ดีเนื่องจาก ผู้บริหารมุ่งมั่นผลงาน สร้างแรงจูงใจที่ดี บุคลากรในโรงเรียนมีความสามัคคี มีวินัย และชุมชนเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนอย่างใกล้ชิด และเห็นผลงานเชิงประจักษ์(เห็นจริง)ของโรงเรียน

คำถามที่ 14 ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพในการบริหารโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เบื้องต้นอย่างไร

T21 ควรมีการพัฒนาบุคลากร โดยจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการพัฒนา

- ❖ ครูอาจารย์มองว่าควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากรอย่างเพียงพอ และส่งเสริมการจัดการศึกษา(วัสดุ อุปกรณ์)
- ❖ ควรมีบุคลากรที่ทำหน้าที่ธุรการโดยเฉพาะ ครูจะได้ปฏิบัติหน้าที่ในการสอนอย่างเต็มที่และไม่รับภาระหนักเกินไป
- ❖ อยากได้นักการภารโรงและครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง(คอมพิวเตอร์, สาขาวิชาหลัก ๆ)

ข้อสังเกต ผู้บริหารเข้ามาให้สัมภาษณ์ในภายหลังจะเห็นว่าเมื่อผู้บริหารเข้ามาครูผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยพูดคุยเวลาให้สัมภาษณ์มากเหมือนตอนแรก ๆ

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 28 มกราคม 2548 สถานที่โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้สัมภาษณ์	1. นายบรรทม เครือวัลย์	
	2. นายฉัตรชัย ทองสุทธิ	
ผู้ให้สัมภาษณ์	ครูจำนวน	5 คน
	1. นายชววรรธน์ ศรีจันทร์	T31
	2. นายสุรพันธ์ อางทวิกุล	T32
	3. นางสาวอุราพร รัตรี	T33
	4. นายก้องหล้า ดำรัมย์	T34
	5. นางพรชนก ศรีจันทร์	T35

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยกับคำว่า โรงเรียน “จิ๋วแต่แจ๋ว”หรือไม่ เพราะเหตุใด

--

คำถามที่ 2 จุดเด่น/ความภาคภูมิใจของโรงเรียนคืออะไร

❖ ครูอาจารย์มีความภาคภูมิใจในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนตัวอย่างโรงเรียนขนาดเล็ก และผู้บริหารได้รับการประเมินในลำดับที่ 2 (ตอนมาตรฐานที่ 3) รวมทั้งนักเรียนไม่มีปัญหาเรื่องพื้นฐานพฤติกรรม และวัฒนธรรม มีคุณธรรมได้รับการยกย่องจากชุมชนและบุคคลทั่วไป

T34 ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนตัวอย่างโรงเรียนขนาดเล็ก

T34 นักเรียนที่นี้ดีมาก ๆ ไม่เกร เจอใครไหว้หมด ผู้ปกครองชุมชนเขาดูแลดี

คำถามที่ 3 จุดอ่อน/สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขมากที่สุดของโรงเรียน คืออะไร

❖ โรงเรียนขาดแคลนบุคลากร และสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย

❖ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังอ่อน

T34 บุคลากรน้อย ครูไม่ครบชั้น

คำถามที่ 4 สภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในปัจจุบันเป็นอย่างไร

❖ จัดโครงสร้างการบริหารงานในโรงเรียน โดยจัดบุคลากรลงตามความถนัดและความเหมาะสม ตามความสมัครใจ โดยจัดคนลงเป็นหลักตามงานให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน เนื่องจาก แต่ละคนมีหลายงาน เมื่อถึงเวลาปฏิบัติงานก็ช่วยเหลือกัน

T34 การจัดคนลงตามโครงสร้างงาน ก็ให้จับงานหลัก ๆ ไว้ก่อน แต่ละคนหลายงาน เนื่องจากคนน้อย สำรองความสมัครใจ ดูตามความถนัด จัดตามนั้น วุฒิมีส่วนแต่ก็ไม่ทั้งหมด

T33 ต้องช่วยเหลือกันทั้งหมดในการทำงานต่าง ๆ

❖ มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบ ถึงการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนโดยการประกาศผ่านทางผู้ใหญ่บ้านหรือทางหอกระจายข่าว ชุมชนให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนดีมาก แต่ลักษณะของชุมชนเป็นหมู่บ้านยากจน การให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในทางทุนทรัพย์จึงค่อนข้างจำกัด

T31 การประชาสัมพันธ์เรามีแบบประกาศ ไปประกาศที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน

T34 ชุมชนที่นี้จะมีลักษณะอย่างคือเข้ากับโรงเรียนได้ดี ไปขอความช่วยเหลือได้หมดแทบทุกอย่าง อาจจะเป็นเพราะโรงเรียนเล็ก ชุมชนเข้ามาช่วยเหลือดีมาก ดีกว่าหลาย ๆ หมู่บ้าน

❖ มีการวางแผนการใช้งบประมาณ โดยประชุมจัดสรรตามที่จำเป็นเนื่องจากงบประมาณค่อนข้างจำกัด จึงไม่เพียงพอ มติที่ประชุมนำมาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ จัดสรรงบประมาณตามกลุ่มสาระและภาระงาน โดยชุมชนไม่มีส่วนรับทราบมากนัก

T35 เงินน้อย...แต่ก่อนก็น้อยกว่านี้แต่ทางโน้น (น่าจะเป็น สปจ.เดิม: ผู้สัมภาษณ์) เขาจัดสรรให้ เดี่ยวนี้เงินลงโรงเรียน เราต้องจัดสรรเอง ชุมชนก็ช่วยเหลือในเรื่องนี้ไม่ได้มาก...เป็นหมู่บ้านยากจน บางบ้านไม่มีทีวีดู

T34 เมื่อเรารู้ว่าได้งบประมาณมาเท่าไรก็จะมีการประชุม วางตามเกณฑ์ที่เขาบังคับก่อน อย่างช่วยเหลือเด็กขาดแคลน แล้วจัดตามโครงการที่จำเป็น... มติที่ประชุมออกมาทำเป็นแผนปฏิบัติการ เงินส่วนใหญ่ใช้ตามแผนแต่ก็ไม่ค่อยพอ

คำถามที่ 5 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดเกี่ยวกับการบริหารจัดการในสถานศึกษาของท่านคือเรื่องใด เพราะอะไร

--

คำถามที่ 6 กระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนเป็นอย่างไร

❖ ผู้บริหาร(คนเก่า) เป็นคนรักความสะอาด ความเป็นระเบียบ ทำตนเป็นตัวอย่าง (พาเฮ็ดพาทำ) บุคลากรส่วนใหญ่มีขวัญกำลังใจที่ดี มีระเบียบวินัยในการปฏิบัติหน้าที่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่มีปัญหาในเรื่องระเบียบวินัย การมอบงานจัดตามความถนัด ความสมัครใจ และความจำเป็น การปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะช่วยเหลือกันทั้งหมด

T34 การให้ความชอบ ตามเม็ดเงิน ส่วนใหญ่ที่นี้สูง ได้เกือบหมด อย่างปีนี้ได้หมดทุกคนไม่ค่อยเป็นปัญหาในเรื่องนี้

T34 เวลาส่งครูไปอบรม ตามเขตจัดผู้บริหารจะออกเงินโรงเรียนให้เป็นค่าอบรม.....พานักเรียนไปดูแหล่งเรียนรู้บ้าง พาครูไปเที่ยวบ้าง ส่วนใหญ่ก็แถว ๆ นี้แหละ

คำถามที่ 7 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนของท่านคือเรื่องใด เพราะอะไร

--

คำถามที่ 8 วิธีการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างไร

❖ มีคอมพิวเตอร์เครื่องเดียว และทีวี 1 เครื่อง ที่ได้รับบริจาคจากผ้าป่า ใช้ในงานธุรการและสื่อการสอนประเภทใบงานต่าง ๆ ไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ เนื่องจากยังไม่มีโทรศัพท์ 1 เครื่อง โรงเรียนมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ(พอประมาณ)ในด้านนี้ สามารถเปิดสอนได้อย่างไม่มีปัญหาถ้ามีเครื่อง มีโครงการจะขอบริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์จาก อบต. จำนวน 3 เครื่อง

T34 มีคอมพิวเตอร์เครื่องเดียว ได้จากผ้าป่าชายช้า ใช้ในงานธุรการ ได้คุยขอ Com จาก อบต.ท่านรับปาก 50:50 อยู่ว่าจะได้สัก 3 เครื่อง ถ้าได้มาจะใช้สอน word, paint, power point พวกนี้ มีบุคลากรที่สอนได้แต่ไม่มีเครื่อง Internet ก็ยังไม่มี

T34 การศึกษาไม่อยากให้พูดว่า “คุ้มไม่คุ้ม” คนที่อยู่ห่างไกลควรที่จะมีได้รับโอกาสพัฒนาวิถีชีวิตนักเรียนเรียนรู้ได้เองอยู่แล้ว แต่โอกาสที่จะได้รับความรู้จาก Internet ไม่มี เด็กที่นี้ขุดปุ่ได้หุงข้าวเป็นตั้งแต่ ป.1-2 ในขณะที่เด็กในเมืองเล่น Internet และได้รับโอกาสที่ดีกว่า

❖ ไม่มีการทำวิจัยในชั้นเรียน

T34 การวิจัยในชั้นเรียน พยายามอยู่แต่ยังไม่ได้ทำ มีแผนการสอนทุกคน

คำถามที่ 9 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดในวิธีการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนของท่านคือเรื่องใด เพราะอะไร

--

คำถามที่ 10 โรงเรียนมีการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนด้านใดบ้าง และผลที่ได้รับเป็นอย่างไร

❖ มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยให้ครูในโรงเรียนไปประชุมอบรมจัดทำเป็นหลักสูตรร่วมกันทั้งโดยแยกตามกลุ่มสาระ จากนั้นโรงเรียนนำมาปรับบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับโรงเรียนและท้องถิ่น แต่ชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในวางแผนกำหนดเป้าหมาย ความต้องการ

T34 การจัดทำหลักสูตร ครูไปอบรมร่วมกับอำเภอ แบ่งกลุ่มตามสาระ...จัดทำแล้วนำมาใช้ในโรงเรียน หลัก ๆ แล้วเหมือนกัน มีปรับบ้างเล็กน้อย ชุมชนไม่ได้มาร่วมทำ

❖ จัดการเรียนการสอนโดยให้ครูประจำชั้น มีการรวมชั้นในชั้น ป.3-ป.4 และ ป.5- ป.6 เนื่องจากขาดแคลนบุคลากร

T34 จัดครูเข้าสอนตามงาน ตามความสามารถ ความถนัด ความจำเป็น คนหนึ่งสอน 2 ชั้น ไม่รวมก็เหมือนรวมชั้น กันห้องครูคนเดียวสอนไปมา สั่งงานเอา ให้ดีกว่านี้ก็คงยาก

T34 ไม่มีการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสอน แต่พานักเรียนไปดูแหล่งเรียนรู้... แหล่งเตาเผาโบราณ, งานหัตถกรรม, เครื่องเคลือบ

❖ มีการวัดและประเมินผลการจัดการศึกษาและโรงเรียนผ่านการประเมินจาก สมศ. ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน(NT)ต่ำ นอกนั้นอยู่ในเกณฑ์ดี

❖ ครู(T31) ประสานงานเป็นประจำกับผู้ใหญ่บ้าน จนทราบข้อมูลของนักเรียนทุกคนเป็นอย่างดี รวมถึงข้อมูลการคาดคะเนอัตราการศึกษาต่อของนักเรียน

❖ ไม่ได้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน แต่จะนำนักเรียนไปดูแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นบ้าง

คำถามที่ 11 สิ่งที่ท่านพึงพอใจมากที่สุดในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนต้นไผ่ เพราะอะไร

--

คำถามที่ 12 ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดในการดำเนินการตามแนวปฏิรูปการศึกษา ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติประสบความสำเร็จ

❖ ผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นธรรม

❖ ครูมีความเพียงพอ มีระเบียบวินัย และช่วยเหลือกัน ตลอดจนมีทักษะในการปฏิบัติงาน

❖ มีงบประมาณที่พอเพียงในการดำเนินการจัดการศึกษา รวมถึงมีสื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่พร้อมเพรียงและทันสมัย

❖ มีชุมชนเข้มแข็ง และชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน และสามารถสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินการของโรงเรียนได้

คำถามที่ 13 ท่านคิดว่าโรงเรียนมีศักยภาพในการรับการกระจายอำนาจการบริหารในระดับใด

❖ โรงเรียนมีศักยภาพน้อยเนื่องจาก โรงเรียนยังขาดแคลนในเรื่องของสื่อ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งขาดแคลนบุคลากรค่อนข้างมาก และแม้ว่าจะมีชุมชนที่เข้มแข็งและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนอย่างมาก แต่ก็มีข้อจำกัดในด้านฐานะโดยรวมของชุมชนค่อนข้างยากจน

คำถามที่ 14 ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพในการบริหารโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เบื้องต้นอย่างไร

❖ ครูอาจารย์มองว่าควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากรอย่างเพียงพอ และส่งเสริมการจัดการศึกษา(วัสดุ อุปกรณ์) โดยเฉพาะสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

❖ ควรมีบุคลากรที่ทำหน้าที่ธุรการโดยเฉพาะ ครูจะได้ปฏิบัติหน้าที่ในการสอนอย่างเต็มที่และไม่รับภาระหนักเกินไป

❖ ควรมีครูครบทุกสาขาวิชา

T34 โรงเรียนขนาดเล็กมีภาระงานเท่ากับโรงเรียนขนาดใหญ่ แต่บุคลากรน้อยกว่ามาก
 อยากให้มีผู้รับผิดชอบด้านงานธุรการโดยตรง ครูจะได้สอนเต็มที่ อย่างถ้ามีหนังสือหัวแดงมา
 (หนังสือด่วนที่สุด: ผู้สัมภาษณ์) ครูก็ไม่ได้สอนแล้วต้องรีบไปทำหนังสือ มันมีผลกระทบกับเด็ก
 ยิ่งคนหนึ่งรับผิดชอบ 2 ชั้น 3 ชั้น

T34 ไม่อยากให้ดึงครูจากโรงเรียนขนาดเล็กไปทำงานเขต...อำเภอ...จังหวัด อย่างเลือก
 ตั้งไปประชุมกรรมการหลายครั้งครูก็ไม่ได้สอน ไปอบรมก็เหมือนกัน ไปบ่อยๆเด็กก็เรียนไม่ทัน

T34 อยากให้มีครูครบสาขาวิชา...โดยเฉพาะวิชาที่สอนแทนไม่ได้ ดนตรี นาฏศิลป์ยัง
 ไม่รู้จะสอนยังไง ถามก็ไม่รู้จะไปถามใคร

T34 อยากได้ทีวีดาวเทียม (โครงการการศึกษาผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนวังไกลกังวล)
 จะได้แบ่งเบาภาระครูในการสอน เวลาครูไม่อยู่

ข้อสังเกต ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็น T34 ในขณะที่ T32 นั่งเงียบไม่พูดอะไรเลย

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 13 มกราคม 2548
สถานที่ โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้สัมภาษณ์	1. นายสุเมธ มัตธนู
	2. นายปรีชา ทาศิริ
ผู้ให้สัมภาษณ์	นักเรียน จำนวน 5 คน
	1. เด็กหญิงนิลาวัลย์ เสนาภักดี S11
	2. เด็กหญิงสุภัสสร บุญเพิ่ม S12
	3. เด็กหญิงดวงพร คำโสสมศรี S13
	4. เด็กชายวัชรินทร์ แวนทอง S14
	5. เด็กชายชลวิทย์ ศรีรัตนพิทักษ์ S15

คำถามที่ 1 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ว่า โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน เป็นโรงเรียน “จิวแต่แจ้ว” เพราะเหตุใด

❖ **นักเรียนเห็นด้วยทุกคน**

- S12 ชุมชนช่วยเหลือโรงเรียนเป็นอย่างดี
- S13 ครูในโรงเรียนช่วยเหลือกันทุกคน
- S14 นักเรียนเป็นเด็กดี

คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจของโรงเรียนของนักเรียน คือ อะไร

- S14 ความสะอาดอาคารสถานที่ ห้องน้ำ
- S12 มีห้องสมุดที่มีความพร้อมไว้ค้นคว้าหาความรู้
- S11 ครูมีความสามัคคีกัน
- S13 ครูสอนดี

คำถามที่ 3 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพนักเรียนควรมีส่วนร่วมมือและส่งเสริมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างไร

S11,S12,S14 นักเรียนมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน

S15 นักเรียนขาดแคลนควรได้รับทุนการศึกษาและชุดนักเรียน

S14 ครูและนักเรียนควรให้บริการแก่ชุมชน เช่น ทำพานตรี เสริฟน้ำ ร่วมเดินรณรงค์ในวันสำคัญต่างๆ

S12 นักเรียนแบ่งเวรรับผิดชอบการพูดเสียงตามสายหอกระจายข่าว

คำถามที่ 4 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพ ควรมีการบริหารงานด้านคนอย่างไร

S14 ครูควรประพฤติตัวเป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน เช่น ไม่ดื่มสุราในโรงเรียน

S12,S13 ครูควรมีความรู้ความสามารถทุกคน

S11,S13 ครูควรมีความรักความสามัคคีกัน ช่วยเหลือการทำงานกันทุกอย่าง

S15 ครูควรให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แทนการทำโทษด้วยไม้เรียว

คำถามที่ 5 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพ ควรมีการบริหารงานด้านเทคโนโลยีอย่างไร

S11,S15 นักเรียนมีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้งานได้นักเรียนได้เรียนทุกคน

S12 โรงเรียนไม่มีโทรศัพท์ไม่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเพื่อสืบค้นแหล่งความรู้ได้

S11 ควรจัดให้มีชุดประกอบการรับสัญญาณดาวเทียมเพื่อใช้ในการเรียนการสอน

คำถามที่ 6 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพ ควรมีการบริหารงานด้านงานวิชาการอย่างไร

S12 มีการจัดการเรียนรู้โดยวิธีโครงการตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 2 ขึ้นไป

S11,S12,S13,S14,S15 นักเรียนควรมีแฟ้มสะสมงานทุกคนและควรได้รับการ

ประเมินผลงานจากหลายฝ่าย เช่น ครู ผู้ปกครอง เพื่อนนักเรียน

S13,S12 ครูควรมีการแนะแนวการศึกษาต่อให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

S15,S14 ครูควรจัดให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี

S12 ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนเข้าแข่งขันตอบปัญหาด้านด้านวิชาการเป็นประจำ

S11 ครูควรจัดให้มีกิจกรรมการออกกำลังกายหน้าเสาธงเป็นประจำ เช่น กายบริหาร

ทำแม่ไม้มวยไทย การบริหารประกอบการรำพื้นเมือง

คำถามที่ 7 นักเรียนมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการทำให้โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพอย่างไร

S15 นักเรียนควรมาทำเวรแต่เช้า

S14 นักเรียนควรมีระเบียบวินัยในการรับประทานอาหาร

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 27 มกราคม 2548 สถานที่ โรงเรียนบ้านแหล่งควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ผู้สัมภาษณ์	1. นายสุเมธ มัตถนุ		
	2. นายปรีชา ทาศิริ		
ผู้ให้สัมภาษณ์	นักเรียน	จำนวน	5 คน
	1. เด็กหญิงวรรภา วงษ์จันทร์		S21
	2. เด็กหญิงสุนัน ทามณี		S22
	3. เด็กชายลิขิต วงษ์ป่อง		S23
	4. เด็กหญิงอรอุมา ทรงศรีรักษ์		S24
	5. เด็กหญิงศุภรัตน์ จันบัว		S25

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า โรงเรียนบ้านแหล่งควาย เป็นโรงเรียน “จืดแต่แจ่ว” เพราะเหตุใด

❖ นักเรียนเห็นด้วยทุกคน

S2,S5 ชุมชน ผู้ปกครอง ครูให้ความร่วมมือกัน

คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจของโรงเรียนของนักเรียน คือ อะไร

S21,S22 ครูมีความรักและช่วยเหลือการทำงาน

S23 ชุมชนเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนเป็นประจำ

คำถามที่ 3 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างไร

คำถามที่ 4 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพ ควรมีการบริหารงานด้านคนอย่างไร

S24 ครูควรประพฤติตัวเป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน เช่น ไม่ดื่มสุราในโรงเรียน

S21,S22 ครูควรมีความรู้ความสามารถทุกคน

S21,S22,S23 ครูควรมีความรักความสามัคคีกัน ช่วยเหลือการทำงานกันทุกอย่าง

คำถามที่ 5 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพ ควรมีการบริหารงานด้านเทคโนโลยีอย่างไร

S24,S25 โรงเรียนควรจัดให้มีเครื่องคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอ

S21,S25 โรงเรียนควรจัดให้มีห้องสมุดที่มีหนังสือเพียงพอในการค้นคว้า

S23 สื่อการเรียนการสอนยังมีน้อยควรช่วยกันผลิตสื่อให้พอใช้

คำถามที่ 6 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพ ควรมีการบริหารงานด้านงานวิชาการอย่างไร
S21,S22,S23,S24,S25 นักเรียนควรมีแฟ้มสะสมงานทุกคนและควรได้รับการประเมิน
ผลงานจากหลายฝ่าย เช่น ครู ผู้ปกครอง เพื่อนนักเรียน
S21,S22 ครูควรมีการแนะแนวการศึกษาต่อให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
S23,S24 ครูควรจัดให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี
S25 ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนเข้าแข่งขันตอบปัญหาด้านด้านวิชาการเป็นประจำ

คำถามที่ 7 นักเรียนมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการทำให้โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพอย่างไร
S22,S25,S24 นักเรียนควรตั้งใจเรียน
S21 นักเรียนควรหารายได้ช่วยเหลือโรงเรียน เช่น ปลูกผัก ทำปุ๋ยชีวภาพขาย
S23 นักเรียนควรรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 28 มกราคม 2548 สถานที่โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้สัมภาษณ์	1. นายสุเมธ มัตธนู		
	2. นายปรีชา ทาศิริ		
ผู้ให้สัมภาษณ์	นักเรียน	จำนวน	5 คน
	1. เด็กชายสมพงษ์ ชั้นประโคน		S31
	2. เด็กชายสัญญา เขียนประโคน		S32
	3. เด็กชายนันทวุฒิ จันประโคน		S33
	4. เด็กหญิงภัทสุดา งามทรัพย์		S34
	5. เด็กหญิงรัชนีกร แก่นอินทร์		S35

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า โรงเรียนบ้านถนนน้อย เป็นโรงเรียน “จิวแต่แจ่ว” เพราะเหตุใด

❖ **นักเรียนเห็นด้วยทุกคน**

S21 ความร่วมมือของชุมชน

S24 ผู้บริหารคนเก่าพาทำ

คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจของโรงเรียนของนักเรียน คือ อะไร

S34,S35 ครูมีความรักและสามัคคีกัน

S31,S32 ครูสอนดี

คำถามที่ 3 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพนักเรียนควรมีส่วนร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนอย่างไร

S31,S35 นักเรียนมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน

S32 ครูและนักเรียนควรให้บริการแก่ชุมชน เช่น ทำพานตรี เสริฟน้ำ ร่วมเดินรณรงค์ในวันสำคัญต่างๆ

S34 นักเรียนแบ่งเวรรับผิดชอบการพูดเสียงตามสายหอกระจายข่าว

คำถามที่ 4 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพ ควรมีการบริหารงานด้านคนอย่างไร

S35 ครูควรประพฤติตัวเป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน เช่น ไม่ดื่มสุราในโรงเรียน

S33,S34 ครูควรมีความรู้ความสามารถทุกคน

S31 ครูควรมีความรักความสามัคคีกัน ช่วยเหลือการทำงานกัน

คำถามที่ 5 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพ ควรมีการบริหารงานด้านเทคโนโลยีอย่างไร

S35 โรงเรียนควรมีเครื่องคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนได้เรียนรู้

S31,S34 โรงเรียนควรมีห้องสมุดที่มีหนังสือเพียงพอแก่การค้นคว้า

คำถามที่ 6 โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพ ควรมีการบริหารงานด้านงานวิชาการอย่างไร

S31 มีการจัดการเรียนรู้โดยวิธีโครงการตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 2 ขึ้นไป

S33 ควรจัดการเรียนการสอนโดยเน้นวิชาหลัก คือ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย

ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์

S34 นักเรียนควรมีแฟ้มสะสมงานทุกคนและควรได้รับการประเมินผลงานจากหลายฝ่าย เช่น ครู ผู้ปกครอง เพื่อนนักเรียน

S33 ครูควรมีการแนะแนวการศึกษาต่อให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

S34 ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนเรียนวิชาพลศึกษาในตอนบ่าย

วันศุกร์ทุกสัปดาห์

S32 ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนเข้าแข่งขันตอบปัญหาด้านด้านวิชาการเป็นประจำ

คำถามที่ 7 นักเรียนมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการทำให้โรงเรียนขนาดเล็กแต่มีคุณภาพอย่างไร

S35 นักเรียนทุกคนควรให้ความร่วมมือกับโรงเรียน

S31 ควรรักษาความสะอาดห้องน้ำร่วมกัน

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 13 มกราคม 2548
สถานที่ โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้สัมภาษณ์	1. นาอุษณีย์ กรมเมือง		
	2. นายไพบูลย์ เพิ่มพูล		
ผู้ให้สัมภาษณ์	ผู้ปกครอง	จำนวน	5 คน
	1. นางคำตัน ครองยุทธ		P11
	2. นางสมพร วรานต์ถ์		P12
	3. นางลาวัลย์ หินทอง		P13
	4. นางอุทัย ศิริปี		P14
	5. นายตม คันรจันทร์		P15

คำถามที่ 1 โรงเรียนขนาดเล็กและมีคุณภาพ ควรมีอะไรบ้าง

P11 คณะครูดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด ตั้งใจอบรมสั่งสอนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีกิริยาวาจาสุภาพ มีสมุดบันทึกความดี ส่งเสริมให้นักเรียนประหยัด รู้จักอดออม

P12 ผู้บริหารให้ความเอาใจใส่โรงเรียน มีความเสียสละ มีความยุติธรรม ให้ความสำคัญกับหมู่บ้านในเขตบริการทั้ง 2 หมู่บ้านอย่างเท่าเทียมกัน

P13 ผู้บริหารจะร่วมประชุมกับชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็กลางวันหรือกลางคืน ถ้าโรงเรียนมีงานเร่งด่วนก็จะเชิญชาวบ้านประชุมเป็นครั้งคราว

คำถามที่ 2 โรงเรียนขนาดเล็กและมีคุณภาพ ควรมีการสำรวจนักเรียนการเข้าเรียนโรงเรียนอย่างไร

P11 โรงเรียนจะต้องทำหนังสือแจ้งให้ผู้ปกครองทราบทุกคน ทุกปี และไม่มีนักเรียนตกสำรวจ

คำถามที่ 3 โรงเรียนขนาดเล็กและมีคุณภาพ

ถาม การให้ทุนการศึกษา โรงเรียนพิจารณาอย่างไร

- โรงเรียนจัดทุนการศึกษาให้นักเรียนที่เรียนดีและมารยาทดี โดยจัดสรรให้ทั้ง 2 หมู่บ้าน ได้ทุนเท่า ๆ กัน

ถาม คณะครูมีความขัดแย้งกันหรือไม่

- ไม่มี ครูทุกคนรักใคร่สามัคคี ร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียน รักโรงเรียน ภาคภูมิใจในโรงเรียน ไม่มีครูคนใดอยากย้ายไปอยู่โรงเรียนอื่น

ถาม เทคโนโลยี สื่อการเรียน มีเพียงพอหรือไม่

- มีไม่เพียงพอ

ถาม ห้องสมุดได้มาอย่างไร

- ศิษย์เก่าและชาวบ้านช่วยกันสร้าง โดยคณะศิษย์เก่าจะนำวัสดุมาให้

ถาม มีการเรียน กศน.หรือไม่

- เรียน กศน.ที่วัดพระธาตุสวนตาล บ้านชีทวน อ.เซียงใน

ถาม โรงเรียนมีการแนะแนวในการศึกษาต่อหรือไม่

- โรงเรียนจัดแนะแนวศึกษาต่อทุกปี รวมทั้งการเรียน กศน.ด้วย

ถาม แหล่งเรียนรู้มีอะไรบ้าง

- สวนเกษตร ป่าชุมชน บริเวณ หมู่บ้าน แม่น้ำชี
- อบต.ให้ทุนทำปุ๋ยคอกอัดเม็ด ซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินการ

ถาม ครูตินักเรียนหรือไม่

- ไม่มี แต่จะลงโทษด้วยการให้ทำงาน

ถาม การติดต่อขอรับเอกสารหลักฐานต่างๆจากโรงเรียนสะดวกหรือไม่

- สะดวกมาก ครูทุกคนจะทำประวัตินักเรียนไว้หมด

ถาม นักเรียนหมู่บ้านนี้ไปเรียนที่อื่นหรือไม่

- ไม่มี นอกจากเรียนจบชั้นสูงสุดของที่นี่จึงไปเรียนที่อื่น

ถาม นักเรียนที่อื่นย้ายมาเรียนที่นี่หรือไม่

- มีนักเรียนโรงเรียนบ้านชีทวนย้ายมาเรียนที่นี่ เพราะผู้ปกครองเห็นว่าครูเอาใจใส่ และตั้งใจสอนดี ลูกหลานอ่านหนังสือออกเขียนได้

ถาม เคยยืมสิ่งของของโรงเรียนหรือไม่

- เมื่อก่อนนี้เคยยืมโต๊ะ เก้าอี้ของโรงเรียน แต่เดี๋ยวนี้ยืมทางวัด จึงไม่ได้ยืมของโรงเรียน

ถาม มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนหรือไม่

- ได้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าค่าย โดยการหาปลาในแม่น้ำชีมาทำอาหารให้ครูและนักเรียน

ถาม นักเรียนที่ขาดแคลน โรงเรียนช่วยเหลืออย่างไร

- โรงเรียนให้ทุนการศึกษา และจัดอาหารเช้าและกลางวันให้

ถาม โรงเรียนเคยนำนักเรียนไปศึกษาเรียนรู้กับภูมิปัญญาชาวบ้านหรือไม่

- ไม่เคย แต่จะเชิญภูมิปัญญาชาวบ้านมาสอนที่โรงเรียน เช่น การทำพานบายศรี

ถาม ทราบข่าวการเปลี่ยนหลักสูตรหรือไม่

- ทราบจากครูที่แนะนำชี้แจงเกี่ยวกับการจัดซื้อหนังสือแบบเรียนตามหลักสูตรใหม่

ถาม ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรหรือไม่

- ครูสอบถามความคิดเห็น ชี้แจงผู้ปกครองอย่างน้อยเดือนละครั้ง

ถาม เคยดูแลสมุดจดงาน การบ้านของลูกหรือไม่

- เคยดูทุกครั้ง บางทีโรงเรียนให้ผู้ปกครองบันทึก เช่นชื่อกำกับ มีแฟ้มประจำตัว ลูกหอบกลับบ้านให้ผู้ปกครองประเมิน

ถาม นักเรียนที่เรียนจบชั้น ป.6 เรียนต่อทุกคนหรือไม่

- เรียนต่อม.1 ทุกคน เพราะทางโรงเรียนได้แนะแนวให้ทางเลือกมากมาย

ถาม โรงเรียนได้รับการประเมินหรือไม่

- โรงเรียนได้รับการประเมินภายนอกแล้ว โรงเรียนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาอย่างสม่ำเสมอด้วยความร่วมมือของชุมชน ซึ่งทุกคนถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือโรงเรียน ถึงแม้โรงเรียนจะไม่เรียกร้องอะไร แต่ชุมชนก็เต็มใจให้ความร่วมมือ

ถาม ต้องการอะไรบ้าง

- ต้องการให้โรงเรียนเปิดสอนชั้น ม.1- ม.6 ลูกหลานจะไม่ต้องเดินทางไปเรียนหนังสือไกลบ้าน

- สนามกีฬา
- เครื่องดนตรีไทย
- ชุดอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียม

.....

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 27 มกราคม 2548 สถานที่ โรงเรียนบ้านแหล่งควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ผู้สัมภาษณ์	1. นาอุษณีย์ กรมเมือง		
	2. นายไพบุลย์ เพิ่มพูล		
ผู้ให้สัมภาษณ์	ผู้ปกครอง	จำนวน	5 คน
	1. นายพุก เขียนศรีอ่อน		P21
	2. นางอรทัย จันทรวงศ์		P22
	3. นางบัวบาน สรรพช่าง		P23
	4. นางปิยพร สิงห์สุข		P24
	5. นายสมบุรณ์ ปุสตา		P25

ถาม ชุมชนสนับสนุนการศึกษาของลูกหลานอย่างไร

- ร่วมกิจกรรมของโรงเรียนทุกอย่างที่ทางโรงเรียนขอความร่วมมือ
- ส่งเสริมให้กำลังใจ เอาใจใส่ดูแลการเรียนของลูก ตรวจสอบผลการเรียนของลูก

อย่างสม่ำเสมอ ช่วยแนะนำการบ้าน พาอ่านหนังสือ สั่งสอนให้เป็นคนมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ ต่อหน้าที่ทั้งการเรียนและการทำงาน

- ช่วยโรงเรียนจัดทำอาหารกลางวัน โดยจัดเป็นกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มละ 5 คนรวมทั้งหมด 16 กลุ่ม หมุนเวียนกันมาทำอาหารกลางวัน ซึ่งทางโรงเรียนเก็บเงินคนละ 4 บาท ต่อคนต่อวัน อาหารที่ทำ ในแต่ละวันจะถามนักเรียนก่อนว่าอยากจะทำอะไร(นักเรียนนำข้าวมาจากบ้าน)

ถาม มีความพึงพอใจ ประทับใจโรงเรียนในด้านใดบ้าง

- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง
- ชะการประกวดหลายกิจกรรม
- นักเรียนมีวินัย กิริยามารยาทเรียบร้อย
- นักเรียนมีสุขภาพสมบูรณ์ ร่างกายแข็งแรง ครูทุกคนเอาใจใส่ดูแลสุขภาพของนักเรียน

อย่างสม่ำเสมอ ให้นักเรียนดีมีนมทุกวัน

- โรงเรียนส่งเสริมการประหยัด อดออม จัดตั้งออมทรัพย์ให้นักเรียน ป.1-ป.3 ทุกคน นำเงินมาฝากทุกวัน เมื่อจบชั้น ป.3 นักเรียนมีเงินเป็นทุนการศึกษา

ถาม เข้าใจโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนหรือไม่

- ไม่เข้าใจ ไม่ได้เข้าไปก้าวกาย รู้แต่ว่าเมื่อผู้อำนวยการโรงเรียนไม่อยู่ จะมอบหน้าที่ให้ครูคนอื่นทำแทน

ถาม โรงเรียนมีเทคโนโลยีอะไรบ้าง

- มีคอมพิวเตอร์ ซึ่งได้จากการจัดซื้อด้วยเงินทอดผ้าป่าสามัคคี แต่มีจำนวนไม่พอกับจำนวนนักเรียน

ถาม โรงเรียนเกณฑ์เด็กเข้าเรียนอย่างไร

- โรงเรียนจะส่งหนังสือแจ้งให้ผู้ปกครองทราบทุกปี พร้อมกับประกาศทางหอกระจายข่าว

ถาม มีนักเรียนออกกลางคันหรือไม่

- ไม่มี

ถาม มีนักเรียนพิการ เรียนร่วมหรือไม่

- มี 1 คน ในระดับอนุบาล แต่ไม่ได้พิการมาแต่กำเนิด พิการจากการเจ็บป่วยแล้วผ่าตัดถาม มีนักเรียนขาดแคลนหรือไม่

- มี แต่ไม่มาก ทางชุมชนได้ช่วยเหลือกันเป็นครั้งคราว สำหรับคนที่ยากจนจริงๆ อยากให้ทางรัฐได้ช่วยเหลือ โดยเฉพาะค่าเครื่องเขียนแบบเรียน

ถาม ชุมชนมี กศน.หรือไม่

- ไม่มี จึงอยากให้เอา กศน.ลงที่ชุมชน คนที่ไม่มีโอกาสจะได้เรียน

ถาม ได้รับความสะดวกจากการบริการของทางโรงเรียนหรือไม่

- ได้รับความสะดวก รวดเร็ว ในการบริการจากทางโรงเรียน แต่ไม่ทราบหน้าที่ของครูแต่ละคนว่าทำอะไรบ้าง ถ้าจะทำให้ติดต่อสะดวกเร็วยิ่งขึ้น

ถาม ด้านอาคารสถานที่ ใครเป็นคนรับผิดชอบ

- โรงเรียนไม่มีภารโรง คณะครูช่วยกันจ้างคนข้างโรงเรียนมาช่วยดูแลเปิดปิดห้องเรียน ชุมชนต้องการภารโรง เพื่อจะได้ดูแลสถานที่ให้เต็มที่

ถาม อยากเสนอแนะกรรมการสถานศึกษาอย่างไร

- อยากให้กรรมการสถานศึกษาทุกคนมาร่วมกิจกรรม เพราะบางคนมาอย่างสม่ำเสมอ บางคนมาบ้างไม่มาบ้าง คนที่ไม่มาอยากให้ชี้แจงต่อคณะว่า ที่มาไม่ได้เพราะเหตุใด และอยากทราบหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาแต่ละคนว่าทำหน้าที่อะไรบ้าง

ถาม คณะครูร่วมประชุมกับชาวบ้านหรือไม่

- ถ้ารู้ล่วงหน้า คณะครูจะร่วมประชุมทุกครั้ง การขอความร่วมมือจากชุมชน ทางโรงเรียนจะทำหนังสือเชิญประชุม สิ่งที่ทางโรงเรียนขอความร่วมมือส่วนมาก คือการทำผ้าป่าหาเงินพัฒนาโรงเรียน การขออนุญาตเพื่อมาจัดกิจกรรมการเรียน การสอน การบริจาคทุกครั้ง เมื่อบริจาคแล้วทางโรงเรียนจะประกาศขอบคุณ ทางเครื่องกระจายเสียง

ถาม สิ่งที่ทางชุมชนได้บริจาคให้โรงเรียนแล้วมีอะไรบ้าง

- ดินถมสนาม

- พัดลม

- คอมพิวเตอร์
- คอกเปิดคอกไก่
- ต่อเติมโรงอาหาร

ถาม ทราบการใช้จ่ายเงินของโรงเรียนหรือไม่

- ไม่ทราบ เพราะมีคณะกรรมการดำเนินงานอยู่แล้ว และเชื่อในความโปร่งใสของ คณะครูและกรรมการ

ถาม ทราบว่าโรงเรียนได้รับการประเมินภายนอกหรือไม่

- ทราบ มีผู้ปกครองบางคนมาให้ข้อมูล

ถาม เคยประเมินผลงานของลูกหรือไม่

- ไม่เคยประเมิน แต่ได้ดูการบ้านและผลงานของลูกที่ครูตรวจทุกครั้ง

ถาม อยากมีส่วนร่วมในการประเมินโรงเรียนหรือไม่

- อยากมีส่วนร่วมในการประเมินโรงเรียนทุกครั้ง

ถาม ฟังพอใจในการบริหารโรงเรียนด้านใดมากที่สุด

- ด้านการเรียนการสอน คุณภาพของนักเรียน
- ความร่วมมือกับชุมชน

ถาม ถ้าจะให้ดีกว่านี้ ต้องการให้โรงเรียนทำอะไร

- อยากให้รักษาคุณภาพเช่นนี้ให้ยืนยาวต่อไป

ถาม ผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายงานให้ครูเหมาะสมกับความสามารถหรือไม่

- เหมาะสม โดยเฉพาะครูสอนอนุบาลเหมาะสมอย่างยิ่ง

ถาม ต้องการอะไรบ้าง

- งบประมาณอาหารกลางวันเพิ่มเติมให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน เพื่อลดภาระ ค่าใช้จ่ายคนละ 4 บาทต่อคนต่อวัน และใช้เป็นค่าจ้างคนทำอาหารกลางวัน เพราะแม่บ้าน มีภาระในการทำงาน เช่น ทำนา ปลูกถั่วเหลือง

- ต้องการคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน เพื่อจะได้เรียนอย่างทั่วถึง
- อยากให้โรงเรียนเปิดชั้น ม.1- ม.3 เพราะลูกไม่ต้องเดินทางไปโรงเรียนไกลบ้าน

เกรงอันตรายในการเดินทาง

- อยากให้เปิด กศน.
- ต้องการภารโรง
- อยากให้รัฐช่วยเหลือในเรื่องเครื่องเขียนแบบเรียน เพราะผู้ปกครองบางคนยากจนจริง ๆ

ลำพังการหาอาหารใส่ปากท้องก็ลำบากอยู่แล้ว

- อยากทราบโครงสร้างการบริหารโรงเรียน จะได้นำหน้าที่ของครูแต่ละคน เพื่อติดต่อกัน สะดวกยิ่งขึ้น

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 28 มกราคม 2548 สถานที่โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้สัมภาษณ์	1. นาอุษณีย์ กรมเมือง		
	2. นายไพบุลย์ เพิ่มพูล		
ผู้ให้สัมภาษณ์	ผู้ปกครอง	จำนวน	5 คน
	1. นายพุก เขียนศรีอ่อน		P31
	2. นายสังข์ แสะประโคน		P22
	3. นางสเจิบ เปลี่ยนประโคน		P23
	4. นางหนูเรียบ ยันประโคน		P24
	5. นางนารี แสะประโคน		P25

ถาม โรงเรียนเชิญประชุมอย่างไร

- ทำหนังสือเชิญประชุม โดยฝากไปกับนักเรียน ส่วนผู้ปกครองที่ไม่มีลูกมาโรงเรียน จะฝากกับนักเรียนที่อยู่บ้านใกล้เคียง

ถาม ส่งเสริมการศึกษาของลูกอย่างไร

- ช่วยแนะนำการบ้าน และตรวจการบ้าน
- ติดตามการเรียนของลูก
- สนับสนุนจัดหาอุปกรณ์กีฬา
- ดูแลความประพฤติให้มีวินัย มีกิริยาสุภาพ และให้รับผิดชอบ
- จัดหาวัสดุฝึกในการเรียนเป็นครั้งคราว
- จัดซื้อแบบเรียน สมุดดินสอให้ตามความจำเป็น
- นอกจากผู้ปกครองแล้วยังมีมูลนิธิได้มาแจกเสื้อผ้าและทุนการศึกษาให้แก่นักเรียน

ขาดแคลน โดยโรงเรียนเป็นคนคัดเลือก

ถาม พึงพอใจโรงเรียนในด้านใดบ้าง

- คุณภาพการศึกษาพอใช้ได้
- ลูกหลานได้เรียนใกล้บ้าน
- ครูเอาใจใส่และดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง ถึงแม้ครูบางคนจะสอน 2 ชั้น

ถาม โรงเรียนสำรวจนักเรียนเข้าเรียนอย่างไร

- โรงเรียนให้ผู้ปกครองนำทะเบียนบ้านไปแจ้งเป็นปี ๆ ไป

ถาม มีนักเรียนตกสำรวจหรือไม่

- ไม่มีนักเรียนตกสำรวจหรือออกกลางคัน นักเรียนขยันมาโรงเรียน แม้ผู้ปกครองบางคนจะไปทำงานรับจ้างในต่างจังหวัดก็ฝากลูกหลานไว้กับญาติหรือเพื่อนบ้าน นอกจากลูกเล็ก ๆ จึงนำไปด้วย

ถาม มีนักเรียนพิการเข้าเรียนร่วมหรือไม่

- ไม่มี แต่มีนักเรียนที่สุขภาพไม่สมบูรณ์มาเรียนร่วม แต่ครูก็เอาใจใส่ดูแลอย่างดี

ถาม มีนักเรียนยากจนขาดแคลนหรือไม่

- มีนักเรียนยากจน โรงเรียนได้คัดเลือกให้ได้รับทุนจากรัฐ ทุนละ 2,000 บาท แต่ก็ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

ถาม โรงเรียนมีห้องธุรการ ให้ความสะดวกในการติดต่อหรือไม่

- เมื่อมาติดต่อที่โรงเรียน ส่วนมากครูประจำชั้นจะจัดการให้ ได้รับความสะดวกและรวดเร็ว บางครั้งผู้บริหารตรงเรียนจัดการให้ โดยเฉพาะด้านสุขภาพ

ถาม มีเรียน กศน.หรือไม่

- มีเรียนกศน.ที่บ้านกรวด ได้ทราบข่าวการเรียน กศน.จากผู้ใหญ่บ้านและคนส่งหนังสือพิมพ์ประจำ หมู่บ้าน

ถาม ชุมชนช่วยโรงเรียนด้านใดบ้าง

- ช่วยพัฒนาโรงเรียน
- ทำสนามกีฬา
- ดูแลป่าไม้รอบๆโรงเรียน
- บริจาคเงินพัฒนาโรงเรียน

ถาม โรงเรียนให้บริการชุมชนด้านใดบ้าง

- ให้ยืมโต๊ะ เก้าอี้ โดยยืมจากครูหรือภารโรง ส่วนค่าบริการแล้วแต่จะให้ โรงเรียนไม่ได้เรียกเรื่อง

- ใช้สนามกีฬาโรงเรียนแข่งขันกีฬาเยาวชน

ถาม พอใจในสภาพของอาคารสถานที่เพียงใด

- ไม่ค่อยพอใจ เพราะอาคารเก่า ต้องการอาคารหลังใหม่ และห้องน้ำห้องส้วมใหม่

ถาม กรรมการสถานศึกษาเคยเล่าเรื่องการประชุมให้ฟังหรือไม่

- เคยเล่าให้ฟังทุกครั้งที่มีการประชุม เช่นการจัดงานวันเด็ก วันแม่ การแข่งกีฬา

ถาม โรงเรียนมีเทคโนโลยีอะไรบ้าง

- มีคอมพิวเตอร์เครื่องเดียวที่ครูใช้พิมพ์งาน นักเรียนไม่ค่อยได้เรียน

ถาม ครูในโรงเรียนสามัคคีกันดีหรือไม่

- ครูทุกคนรักใคร่ ร่วมมือกันด้วยดี มีความสามัคคี และทุกคนตั้งใจสอน

ถาม รู้เรื่องหลักสูตรใหม่หรือไม่

- รู้ว่าลูกเรียนหลักสูตรใหม่ แต่ไม่รู้รายละเอียด การเรียนการสอนครูพาไปทัศนศึกษา เป็นครั้งคราว

- เคยได้ยินคำว่าปฏิรูปการศึกษา แต่ไม่เข้าใจ ไม่ได้สังเกตการสอนของครู แต่เคยดูแฟ้มผลงานของลูก

ถาม เคยมีส่วนร่วมในการประเมินโรงเรียนหรือไม่

- ไม่เคยประเมินโรงเรียน จึงอยากมีส่วนร่วมในการประเมิน

ถาม พึงพอใจโรงเรียนในด้านใดบ้าง

- ครูดี เอาใจใส่นักเรียน
- คุณภาพนักเรียนใช้ได้ น่าพอใจ
- โรงเรียนเก่งด้านกีฬา
- นักเรียนมีกิจกรรมร่ายรำเรียบร้อย มีวินัย
- สิ่งแวดล้อมสวยงาม รอบ ๆ โรงเรียนมีป่าไม้ มีหนองน้ำขนาดใหญ่มาก
- ผู้บริหาร คณะกรรมการเป็นธรรมและโปร่งใส

ถาม ต้องการอะไรบ้าง

- อาคารเรียนหลังใหม่ รวมทั้งห้องน้ำห้องส้วม
- อาคารอเนกประสงค์
- รั้วรอบบริเวณโรงเรียน
- คอมพิวเตอร์
- งบประมาณอาหารกลางวันเพิ่มเติมให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และส่วนหนึ่ง

สำหรับจ้างแม่ครัวมาทำอาหาร

- ทุนการศึกษา
- น้ำดื่ม น้ำใช้ เพราะบ่อน้ำใกล้โรงเรียนมีตะกอนขุ่นมาก น้ำใช้ไม่ได้
- หอกระจายข่าวทั้งของโรงเรียนและชุมชน

.....

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 13 มกราคม 2548
สถานที่ โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้สัมภาษณ์	1. นายบพิตร มีหนองหว้า		
	2. นายจิรวัดน์ สว่างวงศ์		
ผู้ให้สัมภาษณ์	กรรมการสถานศึกษา	จำนวน	5 คน
	1. นายสง่า โทนไทย	C11	
	2. นายชาย บุญปรอง	C12	
	3. นายแก้ว หมื่นสุข	C13	
	4. นายดำเกิง โกศลจิต	C14	
	5. นายเด่นชัย แสงคำ	C15	

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน เป็นโรงเรียน “จิ๋วแต่แจ๋ว” เพราะเหตุใด

- พอใจ เป็นโรงเรียนเล็กแต่มีศักยภาพที่สามารถทำให้คนมาศึกษาดูงานที่โรงเรียนได้
- กรรมการสถานศึกษาไม่เคยคิดว่าคนจะมาดูงานถึง 156 คณะ ถือว่าประสบความสำเร็จ
- มีความศรัทธาในโรงเรียน โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนและครู
- เพราะความร่วมมือของชุมชน
- เดิมคิดว่า “โรงเรียนของครู” เปลี่ยนความคิดเป็น “โรงเรียนของเรา”โรงเรียนของชุมชน ครูมาชั่วคราวชั่วคราวก็ย้ายไป
- เป็นโรงเรียนเล็กมาโดยตลอด

คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจของโรงเรียนของท่าน คืออะไร

- ด้านการเรียนการสอน ครูดี นักเรียนเก่งครูตั้งใจสอน นักเรียนชนะเลิศการประกวดกิจกรรม
- ความร่วมมือของโรงเรียนกับชุมชน ชุมชนให้ความสำคัญกับโรงเรียน
- ครูกับชุมชนประสานงานกันดี มีการประชุมปรึกษาหารือ โรงเรียนเข้าร่วมประชุมกับชาวบ้านทุกเดือน โรงเรียนเชิญชาวบ้านร่วมประชุมเมื่อมีงานสำคัญ
- ครูมีความเป็นกันเองกับชาวบ้าน

- ครูที่โรงเรียนมีความใกล้ชิดกับชาวบ้านทุกคนครูที่ย้ายมาต้องเข้าหาแนะนำตัวกับชาวบ้านในชุมชน เมื่อเกิดความใกล้ชิดสนิทสนมการทำงานร่วมกันจะดีขึ้น
- สภาพแวดล้อม ด้านอาคารสถานที่ส่วนมากมาจากชุมชน เดิมชาวบ้านหาไม้เตรียมให้วัด แต่ปรับมาทำห้องสมุดให้โรงเรียน การทำผ้าป่ามาโรงเรียน คือจุดเปลี่ยนทัศนคติชาวบ้านในการร่วมมือกับโรงเรียน
- ความผูกพันของชาวบ้านกับโรงเรียนมีมาก ลูกศิษย์และศิษย์เก่าบริจาคให้การสนับสนุนทั้งทางด้านวัสดุและแรงงานให้กับโรงเรียนมาโดยตลอด เงินบริจาคเฉลี่ยปีละประมาณ 170,000 บาท วันเด็กแต่ละปีมีเงินบริจาคสมทบปีละ 7,000 - 8,000บาท

คำถามที่ 3 โรงเรียนเล็กและมีประสิทธิภาพควรมีการบริหารองค์การ(โครงสร้าง)อย่างไรบ้าง

- การจัดระบบองค์การ มีความเป็นหมวดหมู่ การบริหารงานครบถ้วน ครูมีระดับอายุเฉลี่ยใกล้เคียงกัน ภารโรงดี
- ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการให้บริการการศึกษาในโรงเรียน
- การบริหารทั่วไป
- การประชาสัมพันธ์ มีหลายรูปแบบเกิดความสัมพันธ์กันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน
- การวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ โรงเรียนแจ้งให้กรรมการสถานศึกษารับทราบเรื่องหลักสูตรและงบประมาณ
- งบประมาณ มีความโปร่งใส ธนาคารอยู่ในหมู่บ้านครูไม่เกี่ยวข้องกับเงินบริจาคชาวบ้านช่วยกันเก็บ ชุมชนมีส่วนร่วมในการหางบประมาณจากผ้าป่ามาสนับสนุนโรงเรียนมาโดยตลอด นอกจากนั้นยังมีการบริจาครายย่อยเช่น วันเด็ก
- การประกันคุณภาพ ผลจากการประเมินของ สมศ.นักเรียน พอใจคุณภาพของนักเรียน มีสัมมาคารวะ คุณธรรมความซื่อสัตย์ ด้านครู พอใจทุกคน ไม่อยากให้อ้าย ผู้บริหารโรงเรียนมีความเป็นผู้นำ
- การติดตามตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษา โรงเรียนประสบความสำเร็จมาจากความร่วมมือของครูทุกคนและชุมชน
- ด้านงบประมาณ มีความโปร่งใส ให้ชาวบ้านเป็นคณะกรรมการจัดการเรื่องเงินทุกเรื่อง

คำถามที่ 4 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านคนอย่างไรบ้าง

- การวางแผนอัตรากำลัง มีการมอบหมายงานเหมาะสมกับจำนวนบุคลากรในโรงเรียน ครู 7 คน ภารโรง 1 คน และครูใหญ่ 1 คน ครูตอนนี้เพียงพอ แต่อนาคตถ้าครูไม่ครบชั้นจะมีปัญหา
- การบรรจุแต่งตั้ง ครูประจำชั้นเหมาะสมทุกคนทุกชั้น
- วินัย เชื่อและมั่นใจว่าครูในโรงเรียนทุกคนเป็น คนดีไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน

เคยมีครูกินเหล้าเม้าชาวบ้านไม่ยอมรับขอให้ย้ายภายใน 24 ชั่วโมง

- ทักษะการปฏิบัติงาน ครูทุกคนมีความสามารถในการทำงานดี เท่ากันทุกคน มีความรับผิดชอบดีมาก เช่น ออมทรัพย์ในโรงเรียนนักเรียนมีเงินฝากรวมกัน 300,000 บาท
- การมอบหมายงาน เหมาะสมผู้ปกครองพอใจครูประจำชั้นทุกคนที่สอนในโรงเรียน
- การสร้างขวัญ/กำลังใจของครูและบุคลากร มีระบบการสร้างขวัญ กำลังใจให้กับครูดี ไม่มีปัญหาครูไม่ถูกกัน หรือการผิดใจกัน หรือมีปัญหาเวลาพิจารณาความดีความชอบประจำปี ครูมีความสุขในการทำงานที่โรงเรียน สนับสนุนเป็นกันเองกับนักเรียนทุกคน ครูมาสอนที่โรงเรียนนี้ ไม่อยากย้าย
- ครูให้ความสำคัญกับชุมชน ชุมชนมีความภูมิใจ
- กรรมการศึกษาทุกคนมีความภูมิใจที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการสถานศึกษา และพอใจที่ครูให้ความสำคัญ กรรมการสถานศึกษาไม่มีการรับสมัครแต่ชาวบ้านคัดเลือกกันเอง โดยดูที่ ความเสียสละ

คำถามที่ 5 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพควรมีการบริหารงานด้านเทคโนโลยีอย่างไรบ้าง
ชุมชนอยากมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยี

- นวัตกรรม
- สื่อ วัสดุ อุปกรณ์
- เทคโนโลยี
- วิจัยและพัฒนาเพื่อการเรียนรู้

ยังไม่มี ความพอใจในทุกด้าน อยากได้คอมพิวเตอร์เพิ่มและสื่อเทคโนโลยีเพิ่มทุกด้าน

คำถามที่ 6 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านงานอย่างไรบ้าง

- หลักสูตร ยังไม่เด่นด้านศิลปะท้องถิ่น ดนตรีพื้นเมือง(พิณ,แคน,กลองยาว)
ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านนี้ยังไม่มี
- กระบวนการเรียนรู้ มีชาวบ้านมาช่วยเป็นวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ทางด้านช่างก่อสร้าง ช่างตัดผมการจักสาน การทำปุ๋ย แต่ไม่คิดค่าตอบแทน
- การประเมินผล ผู้ปกครองมีส่วนช่วยในการประเมินผลการเรียนร่วมกับครู
ที่โรงเรียน คือสมุดรายงาน แบบประเมินโยความเห็นของผู้ปกครอง
- การนิเทศ มีการเยี่ยมบ้าน/ผู้ปกครอง การติดตามนักเรียนที่ขาดเรียน
- การบริหารวิชาการ และการแนะแนว แนะนำการเรียนต่อให้กับนักเรียน ทุกคน
นักเรียนเรียนต่อมากขึ้น

เด็กมีความรู้ และคุณธรรม ชัดเจนที่สุด คือ การไหว้พ่อแม่ มีความพอใจทุกด้าน พิเศษ คือ ความสะอาดของนักเรียน

คำถามที่ 7 ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการทำให้โรงเรียนเล็กและมีประสิทธิภาพอย่างไรบ้าง

- อยากให้เพิ่มหลักสูตรด้านวิชาการให้ครบถ้วน เช่น ด้านศิลปะ ภาษาอังกฤษ (ศิลปศึกษา การวาดภาพเหมือนกับโรงเรียนที่จังหวัดเลย ชนระการประกวดระดับประเทศ)
- อยากให้เพิ่มศักยภาพในการบริหารโรงเรียน
- การแก้ไขปัญหาการอ่านไม่คล่องยังมีอยู่บ้างในโรงเรียน เคยมีปัญหานักเรียนเรียนซ้ำ พิจารณาครูผู้ปกครองพาไปโรงเรียนพิเศษ สงสารเด็กขอกลับมาดูแลเอง
- ข้อเสนอแนะกับโรงเรียนขนาดเล็กอื่น ๆ ขอให้ครูคุยกับชาวบ้านตลอดผ่านการประชุม ครูต้องเข้าหาชุมชน และชุมชนต้องให้ความร่วมมือกับโรงเรียน เป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการบริหารมีความสำคัญที่สุด รูปแบบการประชุมไม่เป็นทางการ และเป็นทางการ บันทึกเป็นหลักฐาน การพูดภาษาถิ่นจะได้สาระและความจริงใจมากที่สุด

ถ้าชาวบ้านมีความศรัทธากับโรงเรียน ทรัพยากรและงบประมาณจะมาที่หลัง แนวทางการสร้างศรัทธา คือ ความใกล้ชิด มีการชี้แจงประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับชาวบ้าน เช่น เรื่องเงินบริจาคต้องโปร่งใส การเรียนการสอนด้านวิชาการมอบให้ครู การพัฒนาโรงเรียนเป็นหน้าที่ของชุมชน ระยะเวลาในการสร้างศรัทธา มากกว่า 30 ปี

โรงเรียนมีเพียงอาคารเรียนหลังเดียวที่ใช้งบประมาณจากทางราชการ นอกจากนั้นเป็นชาวบ้านบริจาคสร้างให้ เช่น ห้องสมุด อาคารเรียน และ ห้องน้ำ ทั้งการซ่อมแซมที่เดิมให้ดีขึ้น และสร้างใหม่ด้วยการหาเงินผ้าป่ามาสร้างห้องน้ำเฉพาะ นักเรียนที่เป็นศิษย์เก่าจะมาช่วยเหลือโรงเรียนด้านการบริจาควัสดุ และเงิน

ความสำเร็จของโรงเรียน มาจากครูกับชาวบ้าน ส่วนวัดมีแต่คนแก่คนเฒ่าเข้าวัด และช่วยสอนด้านจริยธรรม การทำผ้าป่าแต่ก่อนมาที่วัด ต่อมาแยกบางส่วนมาที่โรงเรียน ส่วนทางหมู่บ้านมีงบประมาณพัฒนาอยู่แล้ว อบต.จัดงบประมาณให้กับโรงเรียนทุกปี โรงเรียนละ 10,000 บาท ตามโครงการที่โรงเรียนเสนอ

นโยบาย "ไร่ไม่เรียว" ในโรงเรียนอยากให้กลับมา ครูสามารถตักนักเรียนได้เหมือนเดิม(ปัจจุบันเป็นการจัดการเรียนแบบ ไม่ตี - ไม่ตก)

กรณีหากจะมีการย้ายผู้บริหารโรงเรียน ชาวบ้านขอมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณสมบัติผู้บริหารด้วย ส่วนครูผู้สอนถ้าย้ายเข้ามาใหม่ขอให้ทำตัวเข้ากับครูและชาวบ้านเหมือนกับคนเก่า

เมื่อถามครบ 7 คำถามแล้ว ผู้สัมภาษณ์แสดงความรู้สึกซาบซึ้งที่ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอความคิดเห็น ที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

- สรุปประเด็นหลัก ๆ ของการสัมภาษณ์(เพื่อต่อยอดคำตอบที่ได้)
 - ให้ความเชื่อมั่นว่าข้อมูลในการให้สัมภาษณ์วันนี้ไม่กระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์
- แต่จะนำเรียนผู้บังคับบัญชาในสิ่งที่โรงเรียนต้องการเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ก้าวหน้ามากขึ้น
- กล่าวขอบคุณ
 - ปิดการประชุม / สัมภาษณ์

.....

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 27 มกราคม 2548 สถานที่ โรงเรียนบ้านแหล่งควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ผู้สัมภาษณ์	1. นายบพิตร มีหนองหว้า
	2. นายจิรวัดน์ สว่างวงศ์
ผู้ให้สัมภาษณ์	กรรมการสถานศึกษา จำนวน 5 คน
	1. นายอุเทียง คงคุ้ม C21
	2. นางวาสนา บุญศรี C22
	3. นายชาญณรงค์ เขียนศรีอ่อน C23
	4. นายสนใจ ศรีพรหมา C24
	5. นายบุญมี ทองคำแสบ C25

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า โรงเรียนบ้านแหล่งควาย เป็นโรงเรียน “จิ๋วแต่แจ๋ว” เพราะเหตุใด

ก 1 เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เดิมเป็นหมู่บ้านกันดาร ไม่มีสะพานเป็นหมู่บ้านปิด เพราะไม่มีทางเข้า-ออก ทั้งที่ห่างจากอ.เมืองเลยเพียง 3 กม. ครูได้รับเบี้ยกันดาร ปี 2536 มีสะพานข้ามแม่น้ำเลย รถยนต์เข้าออกได้ ทำให้เป็นหมู่บ้านเปิด “มีสะพาน-กันดารหาย”

ก 2 - ก 4 เห็นด้วย เพราะเป็นโรงเรียนในพื้นที่กันดารมาก่อนตอนนั้นสะดวกแล้วหมู่บ้านขนาดใหญ่ 300 ครัวเรือน นักเรียน 120 คนเพราะมีการคุมกำเนิด นักเรียนบางส่วน 5-6 คนติดตามพ่อแม่ผู้ปกครองไปเรียนที่ในเมืองด้วยความจำเป็น

คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจโรงเรียนของท่าน คืออะไร

ก 1 ด้านการเรียน กิจกรรมคณะกรรมการแข่งขันในระดับต่างๆ (เดิมเป็นกลุ่มโรงเรียน เป็น 1 ใน 5 โรงเรียน) ครูให้ความร่วมมือ ร่วมงานประเพณีกับชุมชน โรงเรียนจัดอาหารกลางวัน ได้กินครบทุกคนมาตลอด มีผู้ปกครอง ชาวบ้านมาช่วยทำอาหาร ครูเวรคอยกำกับมติผู้ปกครอง ออกเงินเพิ่มจาก 2 บาท 3 บาท จนถึง 4 บาท

ก 2 กรรมการมีโอกาสเข้ามาโรงเรียนบ่อย ๆ ประชุมอย่างน้อยเดือนละครั้ง

ก 3 กรรมการมาช่วยทดสอบคุณภาพนักเรียน ด้วยการสอบถามจากชาวบ้านและ นำความต้องการเสนอให้ครูทราบ เช่น อยากให้เน้นด้านคณิตศาสตร์ และร่วมประชุมทางวิชาการ กับโรงเรียน

- ก 4 เป็นกลุ่มโรงเรียนเดิมครูเข้าหาชุมชน ร่วมงานประเพณีกับชุมชนตลอดเวลา
- ก 5 นักการศึกษาโรงเรียนไม่มี ผู้ใหญ่บ้านจัดคนมาช่วยไม่มีค่าแรงงาน มีความแตกต่างจากโรงเรียนใกล้เคียง เช่น รั้วโรงเรียนมาจากแรงงานชาวบ้าน ลูกเข้าเรียนอนุบาลมีการบริจาคพัดลมและสื่อน้ำมันให้กับโรงเรียน การช่วยเหลือโรงเรียนมีมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งไม่เป็นรูปแบบ และเป็นรูปแบบ
- เป็นหมู่บ้านใหญ่แต่ไม่มีปัญหาระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง
- อบต.สนับสนุนเครื่องกรองน้ำ 27,000 บาท ทำให้ไม่ต้องหิ้วน้ำมากินที่โรงเรียน จัดสรรทุนการศึกษา 4,000 บาท และสนับสนุนด้านกีฬา
- ครูเก่ง มีความสามารถทำงานร่วมกันได้ดี โปร่งใส

คำถามที่ 3 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพควรมีการบริหารด้านองค์การอย่างไรบ้าง

- ก 1 ประชุมมากกว่าภาคเรียนละสองครั้ง ประธานมาโรงเรียนมากกว่า 2 ครั้ง/เดือน
- ก 2 มีการเชิญประชุมเป็นลายลักษณ์อักษร และมาเองโดยไม่มีเชิญ
- ก 3 -
- ก 4 กรรมการสถานศึกษามาทำงานร่วมกับโรงเรียนดีมาก
- ก 5 ครูมีความรู้ เห็นว่าครูเอาตัวรอดโดยการให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมทุกด้าน
- การจัดระบบองค์กร ชาวบ้าน ชุมชนเดินหน้าเข้าหาโรงเรียน นอกจากโรงเรียนแล้ว ยังมีศูนย์ อสม.ตั้งอยู่ในโรงเรียน
 - ประธาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการให้บริการการศึกษาในโรงเรียน
- ก 1 ประชุมมากกว่าภาคเรียนละสองครั้ง ประธานมาโรงเรียนมากกว่า 2 ครั้ง/เดือน
- ก 2 มีการเชิญประชุมเป็นลายลักษณ์อักษร และมาเองโดยไม่มีเชิญ
- การบริหารทั่วไป ชาวบ้านในชุมชนมีการติดต่อกับโรงเรียนครูให้การต้อนรับด้วยดี ชุมชน มี 2 หมู่บ้าน 1 โรงเรียน วัด 1 แห่ง สำนักสงฆ์ 1 แห่ง
 - การประชาสัมพันธ์ มีหลายแนวทางในหมู่บ้านมีหอกระจายข่าว แต่โรงเรียนยังไม่มีหอกระจายข่าวและเครื่องขยายเสียง เสนอให้มีหอกระจายข่าวใน โรงเรียนเพื่อให้เด็กนักเรียน ได้ฝึกหัดอ่านข่าวในท้องถิ่น
 - การวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ โรงเรียนนำเสนอแผนปฏิบัติการ ประจำปี กรรมการมีส่วนในการเสนอการจัดตารางสอน และเสนอให้มีการสอนซ่อมเสริม สอนพิเศษให้จับแทนเวลาเรียนที่เสียไปจากการร่วมกิจกรรมโดยไม่เก็บเงินเพิ่ม

- **งบประมาณ** กรรมการรับทราบงบประมาณของโรงเรียน และการจัดซื้อเสื้อผ้าให้ครู บางทีให้เสียก่อน ทางกองที่หลัง อาหารกลางวันชาวบ้านร่วมจัดสรรจ่ายเงินเพิ่มให้ครูทุกคน กรรมการโรงเรียน 2 คน มีชาวบ้าน 3 คนมามีส่วนร่วม การบริหารการเงินชาวบ้านมีส่วนร่วม

- **การประกันคุณภาพ** โรงเรียนเคยเสนอหลักสูตรสถานศึกษาให้คณะกรรมการรับทราบและช่วยประเมิน

- **การติดตามตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษา**

นอกจากด้านการศึกษาแล้ว กรรมการเคยตรวจสอบการทำงาน ความโปร่งใสของครูแบบไม่เป็นทางการจนเกิดความเชื่อถือเรื่องเงิน

นอกจากกรรมการ 9 คน มีการตั้งอนุกรรมการช่วยบริหารงานด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเงิน การจ้างเหมาถมดินชาวบ้านจัดการหมดโรงเรียนมีหน้าที่เบิกเงินให้เท่านั้น รูปแบบนี้โรงเรียนอื่นใกล้เคียงอยากทำแต่ทำไม่ได้

ก 1 งบประมาณเพราะมีความโปร่งใส ไม่มีความระแวงและมีส่วนร่วม ผู้ปกครองไว้ใจ ครูในโรงเรียนมีความสามัคคี ไม่มีปัญหาอยู่ร่วมด้วยกันดี ถ้าไม่มีปัญหาเรื่องเงินชาวบ้านไม่มีความกังวล

ก 2 ครูมีความเป็นกันเองกับชาวบ้าน บางครั้งแม่บ้านติดงาน ไม่มาทำอาหาร ครูเวรช่วยจัดการแทนให้ งานประเพณีของหมู่บ้าน ครูกับชาวบ้านช่วยกันทำอาหารจนเสร็จงาน

ก 3 -

ก 4 ระบบออมทรัพย์ของโรงเรียน เด่น โครงการออมทรัพย์ของโรงเรียนเมื่อมีการปันผล ไม่รับนำมาฝากเพิ่มเติม โรงเรียนอื่น ๆ ครูเอาไปใช้ก็มี แต่ที่นี่ไม่มี

ก 5 ธนาคารหมู่บ้านโปร่งใส มีการช่วยเหลือกันและกัน มีการทำงานร่วมกันครูกับแม่บ้าน ร่วมงานประเพณีการช่วยเหลือโรงเรียนมีโดยตลอด เช่น การทำรั้วโรงเรียน โต๊ะอาหารกลางวันชาวบ้านช่วยทำเพราะส่วนหนึ่งเป็นช่างอยู่แล้ว

คำถามที่ 4 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านคนอย่างไรบ้าง

ก 1 โรงเรียนเป็นนิติบุคคลแล้วบริหารงานสะดวกขึ้นโดยเฉพาะด้านงบประมาณ

- การวางแผนอัตรากำลัง มีครูครบชั้น แต่ยังขาดครูกีฬา ขาดภารโรง ชาวบ้านช่วยแก้ปัญหาแล้ว 3 ปี

- การบรรจุแต่งตั้ง เหมาะสม ผู้บริหารมีการแจ้งให้กรรมการทราบเรื่องครูย้ายไป-มาทุกครั้ง

- วินัย ไม่มีปัญหา มีครูเป็นตัวอย่างได้ ครูผู้ชายไม่ดื่มเหล้า ส่วนมากเป็นครูสตรีเลยไม่มีปัญหาทางวินัย

- ทักษะการปฏิบัติงาน เชื่อมั่นว่าครูสอนดี เก่งเหมาะสม ชาวบ้านสามารถให้คำแนะนำครูในโรงเรียนได้ทุกคน ถือว่าสามารถนิเทศครูได้

- การมอบหมายงาน เหมาะสม มอบหมายงานแล้วครูยังทำงานช่วยกันทุกคน
- การสร้างขวัญ/ กำลังใจของครูและบุคลากร ไม่มีปัญหาครูทำงานเต็มที่ทุกคน ไม่มีปัญหาเวลาพิจารณาความดีความชอบ

ก 1 - ก 5 ครูมีความสามัคคีกัน ครูเก่ง กรรมการสถานศึกษาสามารถเป็น กระจุกเงา สะท้อนการทำงานของครูได้ ถ้าหากว่าครูไม่ถูกกันกรรมการศึกษามาทำงานร่วมกับโรงเรียนจะลำบาก

มีกระบวนการตรวจสอบการทำงานของโรงเรียนหลายอย่าง แต่ไม่ใช้การจับผิด เช่น การซื้อหนังสือ หนังสือแจกนักเรียนไม่เพียงพอ ให้ผู้ปกครองซื้อเอง เคยไปซื้อที่ร้านหนังสือ 4 - 5 คน ราคาแพงกว่าที่โรงเรียนไม่สะดวก เคยตรวจสอบการบริหารและจัดทำอาหารกลางวันพบว่าโปร่งใส

ชาวบ้านเป็นห่วงสอบถามและมีส่วนของงบประมาณจาก อบต.แทนโรงเรียน

คำถามที่ 5 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพควรมีการบริหารงานด้านเทคโนโลยีอย่างไรบ้าง

ก 1 งานรับสัญญาณดาวเทียมไม่มี

ก 2 คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ

- นวัตกรรม

- สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ หนังสือเรียนแจก แบบฝึกหัดไม่เพียงพอครูให้ผู้ปกครอง

ซื้อเพิ่มทุกปี

- เทคโนโลยี ยังขาดแคลนหออกระจายข่าว และเครื่องขยายเสียง

- วิจัยและพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ เห็นการแก้ไขปัญหานักเรียนของครู

ก 1 - 5 การบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาในโรงเรียนยังไม่เพียงพอ

ก 1 - 5 ด้านการบริการหนังสือเรียนและแบบฝึกหัดที่โรงเรียนจัดหาให้

ส่วนด้านอื่น ๆ คือ นวัตกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนาเพื่อการเรียนรู้อยังไม่เป็นที่พอใจ

คำถามที่ 6 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านงานอย่างไรบ้าง

- หลักสูตร กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมทำหลักสูตรสถานศึกษา แต่ยังขาด หลักสูตรท้องถิ่นที่ชัดเจนในโรงเรียน

- กระบวนการเรียนรู้ เห็นว่าเด็กมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ตามหลักสูตรใหม่ดีขึ้น มีส่วนร่วมในการเรียนกิจกรรมต่างๆ นักเรียนมีส่วนคิดเอง และกิจกรรมกรรมกรนักเรียนและสถานนักเรียน

- การประเมินผล ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลร่วมกับทางโรงเรียน
- การนิเทศ มีการประชุมครูภายในโรงเรียน และร่วมประชุมกับภายนอก กรรมการสถานศึกษาที่ไม่มีลูกเข้าโรงเรียน สอบถามความเคลื่อนไหวของโรงเรียนผ่านทางนักเรียน
- การบริหารวิชาการ และการแนะแนว มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้าน แบ่งครูรับผิดชอบนักเรียนเป็นกลุ่มในหมู่บ้าน และมีการรายงานผลในที่ประชุม โรงเรียน และครูมีการสื่อสารผ่านทางกรรมการสถานศึกษาไปยังผู้ปกครอง

ก 1 - 5 ทุกคนมีความพอใจใน การบริหารงานวิชาการทุกด้าน คือ ด้านหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การประเมินผล การนิเทศ การแนะแนว

คำถามที่ 7 ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการทำให้โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพอย่างไรบ้าง

ก 1 ขอให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทำการประเมินผลการทำงานของบุคลากรทุกปี ขอให้มีการเพิ่มศักยภาพการทำงานของครูผู้สอน

คณะกรรมการสถานศึกษาอยากได้รับการพัฒนาให้เท่าเทียมกับโรงเรียนอื่น ๆ (ที่มีกรอบและพาไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่ดี)

เร่งรัดให้สื่อการเรียนการสอนมาทันเวลา

ให้ความสำคัญกับนักรกการโรงบั้งเพราะโรงเรียนเล็กก็ต้องมีงานทำ เหมือนกับโรงเรียนใหญ่

ก 2 -

ก 3 ของบประมาณให้กรรมการศึกษาไปศึกษาดูงานบั้ง

ก 4 -

ก 5 ทุกโรงเรียนต้องมีภารโรง

เพิ่มบุคลากรทางด้านคอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนาการใช้คอมพิวเตอร์

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์

ก 1 - 5 ขอให้รักษาความสัมพันธ์กันระหว่างชาวบ้าน ครู กับนักเรียน กับ วัด

วัด พระต้องเป็นที่พึ่งของชาวบ้าน

บ้าน ผู้นำคือผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้นำ

โรงเรียน ครูต้องเข้ากับชาวบ้าน

ทั้งสามส่วนมีคณะกรรมการร่วมกันทำงานโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ประสาน

- รูปแบบการประชุม เน้นการคุยกันนอกรอบไม่มีรูปแบบ ก่อนเข้าประชุมใหญ่ มีหลักฐาน การหาข้อสรุป คือ มติที่ประชุมโดยการยกมือ เสียงส่วนใหญ่

- กรรมการสถานศึกษาทุกคนมีความภูมิใจ พอใจในคุณภาพของนักเรียน
ความเป็นผู้นำของครู ผู้ปกครองมีการยอมรับโรงเรียน เพราะถือว่าเป็น "โรงเรียนของเรา" ของ
ชาวบ้านและชุมชน ครูเป็นเพียงคนมาเฝ้าสวนให้เราเท่านั้น

- กรรมการสถานศึกษาทุกคนอยากให้โรงเรียนมีความก้าวหน้ามีทุกอย่าง
เหมือนกับโรงเรียนอื่น ๆ

เมื่อถามครบ 7 คำถามแล้ว ผู้สัมภาษณ์แสดงความรู้สึกซาบซึ้งที่ผู้ให้ข้อมูลได้
เสนอความคิดเห็น ที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก
ต่อไป

- สรุปประเด็นหลัก ๆ ของการสัมภาษณ์(เพื่อต่อยอดคำตอบที่ได้)
- ให้ความเชื่อมั่นว่าข้อมูลในการให้สัมภาษณ์วันนี้ไม่กระทบต่อผู้ให้
สัมภาษณ์แต่จะนำเรียนผู้บังคับบัญชาในสิ่งที่โรงเรียนต้องการเพื่อการ
ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ก้าวหน้ามากขึ้น
- กล่าวขอบคุณ
- ปิดการประชุม / สัมภาษณ์

.....

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 28 มกราคม 2548 สถานที่โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้สัมภาษณ์ 1. นายบพิตร มีหนองหว้า
 2. นายจิรวัดน์ สว่างวงศ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ กรรมการสถานศึกษา จำนวน 5 คน

1. นายภูไท ธรรมวงศ์	C31
2. นางสาวดา โสลิน	C32
3. นายเรือง ใจหลัก	C33
4. นายเสริม เกาะประโคน	C34
5. นายบุญเรือง แก่นจันทร์	C35

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า โรงเรียนบ้านแหล่งควาย เป็นโรงเรียน “จิ๋วแต่แจ๋ว” เพราะเหตุใด

ก 1 เห็นด้วยเพราะชุมชนกับโรงเรียนต้องพึ่งพาอาศัยกัน โรงเรียนต้องพึ่งชาวบ้าน ด้านภูมิปัญญา เช่น การทำงาน ชาวบ้านมาช่วยทำนาที่โรงเรียนร่วมกับนักเรียน ในพื้นที่ 2 ไร่ มีการเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา

ก 2 เห็นด้วยเพราะเข้าใจกันดีระหว่างชาวบ้านกับโรงเรียน

ก 3 เห็นด้วยเพราะโรงเรียนมีอาคารเรียนเพียงหลังเดียวเท่านั้น อาคารเสริมอื่น ๆ มาจากชาวบ้านร่วมกันสร้างให้โดยการจัดทำผ้าป่า

ก 4 เห็นด้วยเพราะโรงเรียนขอแรงงานชาวบ้านมาช่วยงานทางด้านต่าง ๆ เกิดความร่วมมือร่วมใจ ไม่มีค่าแรงงานแต่มาจากแรงงานชาวบ้านที่มีฝีมือทางช่าง

ก 5 เห็นด้วย เพราะชาวบ้านร่วมกันสร้างโรงเรียน ผ้าป่าอาคารเรียน สร้างอาคารเรียน ผ้าป่าข้าวสาร ซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ให้กับโรงเรียน 1 เครื่องมูลค่า 35,000 บาท

คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจโรงเรียนของท่าน คืออะไร

ก 1 ความร่วมมือกันระหว่างบ้านกับโรงเรียนทั้งด้านศาสนาและประเพณี ความช่วยเหลือกันและกัน เต้นด้านการศึกษา(ฟุตบอล,วอลเลย์บอล) เป็นหมู่บ้านที่สนับสนุนการแข่งขันกีฬาชาวบ้านมาร่วมเป็นกรรมการตัดสิน และกองเชียร์ ไม่เคยมีการประท้วงทุกคน มีน้ำใจเป็นนักกีฬา

ก 2 เต้นด้านกีฬา ชาวบ้านร่วมแข่งขัน ตัดสิน กีฬาภายใน คือ กีฬาสี สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน

ก 3 ชาวบ้านชอบการกีฬา ครูไม่เก่งแต่ชาวบ้านเข้ามาช่วยสนับสนุน จนมีนักเรียนเป็นตัวแทนนักกีฬาเซปักตะกร้อของจังหวัดบุรีรัมย์ นักเรียนเก่งกีฬาแต่ครูไม่ค่อยเก่ง

ก 4 ความร่วมมือระหว่างชาวบ้านกับโรงเรียน

ก 5 ชุมชนร่วมงานประเพณีกันเป็นอย่างดี โรงเรียนตั้งขึ้นมาพร้อมกับหมู่บ้าน

คำถามที่ 3 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพควรมีการบริหารด้านองค์การอย่างไรบ้าง

- การจัดระบบองค์การ

ก 1 อยากให้มีกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

ก 2 อยากให้มีครูครบชั้น อย่างน้อย 6 คน

ก 3 ผู้บริหารมีงานมากไม่ค่อยได้อยู่โรงเรียน

ก 4 เดิมเคยมีครูครบชั้น ย้ายออกไม่ได้ตำแหน่งคืน ครูเลยไม่ครบชั้น

ก 5 -

- ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการให้บริการการศึกษา

ในโรงเรียน

ก 1 - ก 3 มีการเชิญประชุมบ่อยครั้ง ใช้มติที่ประชุมในการบริหารงาน

ก 4 - ก 5 -

- การบริหารทั่วไป

ก 1 - ก 5 ไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์มากเหมือนกับโรงเรียนอื่นๆ

- การประชาสัมพันธ์

ก 1 - ก 5 ไม่มีหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์

ผ่านการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และฝากหนังสือเชิญ ผู้ปกครองผ่านนักเรียนถึงผู้ปกครอง

- การวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ

ก 1 - ก 5 มีการประชุมก่อนเปิดภาคเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา

มี 9 คน แต่โรงเรียนแต่งตั้งเป็นอนุกรรมการด้านต่างๆ เพิ่มขึ้นเป็น 25 คน ก่อนการทำงาน

มีการประชุมนอกรอบ ทวีคูณกันทุกครั้งที่

- งบประมาณ

ก 1 - ก 5 งบประมาณที่โรงเรียนได้รับไม่เพียงพอ การบริหารงาน

ด้านการเงินโปร่งใส กรรมการรับทราบงบประมาณร่วมกับโรงเรียน

- การประกันคุณภาพ

ก 1 - ก 5 มีการประเมินจาก สมศ. เชิญชาวบ้านมาร่วมรับฟังวันแรก วันสุดท้ายที่มีการสรุปไม่มีส่วนร่วม

- การติดตาม ตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษา

ก 1 - ก 5 เดิม คุณภาพนักเรียนเป็นลำดับสุดท้ายของกลุ่มโรงเรียน และของอำเภอบ้านกรวด จากปี 2540 เป็นต้นมาคุณภาพนักเรียนเริ่มดีขึ้นเพราะครูเอาใจใส่งาน ด้านวิชาการและนักเรียนมากขึ้นก่อนหน้านี้ครูไม่ค่อยสามัคคีกัน ผู้บริหารคนก่อนเริ่มต้น เป็นตัวอย่าง ที่ดี สอนประจำชั้นอนุบาลเอง ด้านการพัฒนาครูตามผู้บริหารไม่ทัน

จุดพัฒนาของโรงเรียนเริ่มต้นมาจาก ปี 2540 - 2546 ผู้บริหารดี มีคุณภาพชาวบ้านรัก ศรัทธา เชื่อถือ ร่วมมือพัฒนาโรงเรียน ปี 2546 ผู้บริหารย้ายไปคนใหม่ ย้ายมารอเกษียณทำให้การพัฒนาหยุดชะงักลงไป

ก 1 โรงเรียนสามารถยืนหยัดได้ด้วยขาของตนเองมาโดยตลอด

ก 2 ผู้บริหารโรงเรียนดี(คนเก่า)

ก 3 - ก 5 คณะครูในโรงเรียนดี

การแก้ไขปัญหากรณีที่โรงเรียนอยู่ไกลจากหมู่บ้าน ชาวบ้านมีมติแบ่งที่ดินของ โรงเรียนที่ยังไม่มีเอกสารสิทธิให้กับชาวบ้าน 24 แปลง ให้มาอยู่เพื่อเป็นการเชื่อมต่อระหว่างโรงเรียนกับหมู่บ้าน

คำถามที่ 4 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านคนอย่างไรบ้าง

ก 1 - ก 5 (ส่วนมากจะเป็น ก 1 ให้ข้อมูลมากที่สุดและดูเหมือนว่าอีก 4 คน ยอมรับ ส่วน ก 2 ที่เป็นผู้หญิงไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นมากนัก)

- การวางแผนอัตรากำลัง ครูยังไม่เพียงพอ

- การบรรจุแต่งตั้ง อยากได้ครูสอนพลศึกษา(ชาวบ้านต้องมาช่วยสอน พลศึกษาและกีฬาให้นักเรียน) ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์

- วินัย เดิม เคยมีครูขี้เมา ชาวบ้านไม่ยอมรับจนต้องย้ายหนี ตอนนี้มีครูพอใจ ครูทุกคน

- ทักษะการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปกติ ไม่ดีเด่น ยังไม่เป็นที่ยอมรับ ในระดับสูงขึ้นไป

- การมอบหมายงาน เหมาะสม แต่ยังขาดความสัมพันธ์กับชุมชน การเยี่ยมบ้านในเวลาปกติ ครูรุ่นใหม่ยังไม่ค่อยคลุกคลีกับชาวบ้านมากนัก

- การสร้างขวัญ/กำลังใจของครูและบุคลากร การประชุม มีการปรึกษาหารือกันก่อนการทำงานทุกอย่าง ผู้นำชาวบ้านกับครูในโรงเรียนเข้ากันได้ดี

ก 1 - ก 5 การปฏิบัติตัวของครูมี ความเป็นกันเองของครูกับชาวบ้าน การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีไม่มีการแบ่งแยก

คำถามที่ 5 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพควรมีการบริหารงานด้านเทคโนโลยีอย่างไรบ้าง

ก 1 - ก 5 ไม่ค่อยเข้าใจและรับทราบเรื่องเทคโนโลยีทางการศึกษาในโรงเรียน ตรงกับสภาพของโรงเรียนที่ยังขาดแคลนทางด้านเทคโนโลยี

- นวัตกรรม มีคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง มูลค่า 35000 บาทชาวบ้านจัดหาผ้าป่าซื้อให้มีคอมพิวเตอร์ใช้งานก่อนโรงเรียนใหญ่
- สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ งานดาวเทียม/โทรศัพท์ ไม่มี โทรศัพท์ ไม่เพียงพอ มีเพียง 1 เครื่อง วัสดุมาจากการบริจาค สื่อการเรียนไม่เพียงพอ หนังสือครูต้องให้ซื้อเพิ่มปีละ 500 - 1,000 บาท ผู้ปกครองบางส่วนเดือดร้อน ไม่ทราบว่ามีส่วนลด และเชื่อว่าครูขายโดยไม่เอากำไรมาก บางปีมีมูลนิธินำเครื่องเขียนมาแจกบ้าง
- เทคโนโลยี ขาดแคลนยังไม่มีอะไรทันสมัยเป็นพิเศษ อยากมีเหมือนกับโรงเรียนใหญ่

- วิจัยและพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ ไม่มี / ไม่ทราบว่าครูทำ

ก 1 - ก 5 ยังไม่มีความพอใจ โรงเรียนยังไม่ทันสมัยทางเทคโนโลยี เห็นว่าสื่อประเภท หนังสือเรียนและแบบฝึกหัดเป็นเรื่องปกติ

คำถามที่ 6 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านงานอย่างไรบ้าง

ก 1 - ก 5 ให้ความเห็นร่วมกันสอดคล้องกัน เมื่อ ก 1 และ ก 3 เสนอ จะเห็นด้วยทุกครั้ง

- หลักสูตร มีการนำเสนอ หลักสูตรสถานศึกษาต่อที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ก่อนสอนในโรงเรียน หลักสูตรท้องถิ่นยังไม่มี ในหมู่บ้านมีชาวบ้านประมาณ 20 ครอบครัวทำกล่อ่งใส่เทียนไขจากไม้สะเดา มีชาวบ้านและโรงเรียนอื่นเคยมาศึกษาดูงาน แต่โรงเรียนยังไม่นำไปไว้ในหลักสูตร จึงอยากให้เน้นด้านอาชีพในโรงเรียน
- กระบวนการเรียนรู้ เห็นครูสอนภาคปฏิบัติแต่อาจสอนไม่ครบทุกวิชาตามหลักสูตร ปัญหาด้านการเรียนการสอนอยู่ที่ผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ลูกหลานเอง
- การประเมินผล โรงเรียนเคยมีการแนะนำ ดูแลนักเรียนผ่านสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน แต่ชาวบ้านไม่ได้มาดูแลช่วยโรงเรียนเขียนตอบไม่จริง
- การนิเทศ มีการประชุมครู และการพัฒนาครูด้วยการไปดูงานนอกสถานที่ กรรมการสถานศึกษาเคยแนะนำให้ครูสอนให้จบหลักสูตร และให้มีการบ้านให้นักเรียน ตรวจสอบจากนักเรียน เห็นว่า ปีการศึกษา 2539 - 2540 ครูสอนไม่ครบ ถึงเพียงบทที่ 9 - 10

- การบริหารวิชาการ และการแนะแนว โรงเรียนมีระบบดูแลแก้ไขปัญหา นักเรียนด้านต่าง ๆ ดีมาก แนะแนวและแนะนำให้เรียนต่อทุกคน ร้อยละ100 แต่การเยี่ยม บ้านนักเรียนและการเข้าหาชุมชนของครูในโรงเรียนค่อนข้างห่าง มีการสำรวจนักเรียนเข้าเรียน และแจ้งชาวบ้านจากการสำมะโนนักเรียน

ก 1 - ก 5 สรุปความคิดเห็นตรงกัน 2 ประเด็นงานด้านวิชาการ คือ

- มีการติดตามดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด
- ครูสอนระดับอนุบาลมีเทคนิคการสอนดี ทำให้นักเรียนเชื่อฟังได้ดีมาก

คำถามที่ 7 ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการทำให้โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพอย่างไรบ้าง

ก 1 ให้จัดการเรียนการสอนสมัยใหม่ ทันสมัย ขอให้มามีคอมพิวเตอร์ทุก โรงเรียน เน้นการสอนภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์ เพราะจบ ป.6 เข้าเรียนต่อม.1 ที่โรงเรียน อื่น ๆ ไม่ทันเพื่อนเลย

ก 2 ด้านสถานที่ขอให้พร้อม เช่นที่ โรงเรียนบ้านถนนน้อยแห่งนี้ อาคารเรียนชำรุดมากซ่อมแซมไม่ได้ แต่มีเพียงหลังเดียว จำเป็นต้องใช้ ถ้าเกิดอุบัติเหตุจะเป็น อย่างไร

ก 3 -

ก 4 ให้มีระบบดูแลอาคารเรียนให้ดี และมีการสร้างแทนหลังเก่าที่ชำรุด

ก 5 ฝากถึง กรรมการสถานศึกษาโรงเรียนอื่น ๆ ถึงความรู้สึกที่เป็น กรรมการสถานศึกษามีความ ภูมิใจ - ดีใจ เพราะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนเมื่ออายุ 16 ปี เห็นภาพการพัฒนาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องโดยตลอด

เมื่อถามครบ 7 คำถามแล้ว ผู้สัมภาษณ์แสดงความรู้สึกซาบซึ้งที่ผู้ให้ข้อมูล ได้เสนอความคิดเห็น ที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียน ขนาดเล็กต่อไป

- สรุปประเด็นหลัก ๆ ของการสัมภาษณ์(เพื่อต่อยอดคำตอบที่ได้)

- ให้ความเชื่อมั่นว่าข้อมูลในการให้สัมภาษณ์วันนี้ไม่กระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์ แต่จะนำเรียนผู้บังคับบัญชาในสิ่งที่โรงเรียนต้องการเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนา คุณภาพการศึกษาให้ก้าวหน้ามากขึ้น

- กล่าวขอบคุณ
- ปิดการประชุม / สัมภาษณ์

.....

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 13 มกราคม 2548
สถานที่ โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้สัมภาษณ์	1. นางศรีสกุล จารุกการ		
	2. นายสุภวัฒน์ นามเจริญ		
ผู้ให้สัมภาษณ์	ผู้อำนวยการปกครองท้องถิ่นและผู้นำชุมชน	จำนวน	5 คน
	1. นายสุพจน์ เต่าทอง	L11	
	2. นายทองอยู่ คำพะตึก	L12	
	3. นางสังัด บุญยู	L13	
	4. นายสมสี กอแก้ว	L14	
	5. นายเมือง เต่าทอง	L15	

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน เป็นโรงเรียน “จิ๋วแต่แจ๋ว” เพราะเหตุใด

L11 เห็นด้วย เพราะ นักเรียนสามารถเข้าประกวดกิจกรรมต่าง ๆ และได้รับรางวัล

L15 เห็นด้วยเพราะมีหลายโรงเรียนมาเยี่ยมชมและมาศึกษาดูงาน

คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจของโรงเรียนของท่าน คืออะไร

L11 โรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทาน

L15 นักเรียนมีความสามารถและสามารถแข่งขันกับโรงเรียนอื่นได้

คำถามที่ 3 : สภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรในการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพ

L11 โรงเรียนต้องการจัดโครงสร้างในโรงเรียนเป็นผังแสดงและให้เห็นเด่นชัด

L12 โรงเรียนควรมีการวางแผนร่วมกันในการจัดระบบองค์กร

L13 โรงเรียนควรจัดให้มีการเรียนการสอนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

L14 โรงเรียนต้องทำหน้าที่แจ้งผู้ปกครองนักเรียนทุกคนทราบเกี่ยวกับการรับนักเรียนเข้าเรียน

L13 ต้องใช้เอกสารและตัวบุคคล เช่น ผู้นำชุมชนช่วยประสานงานต่าง ๆ ของโรงเรียน

L14 โรงเรียนมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

L12 โรงเรียนควรให้บริการวิชาการแก่ชุมชน

- L13 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น
- L14 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมด้านดนตรี ศิลปะและวัฒนธรรม
- L15 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติด
- L11 ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง
- L31 ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกันวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนการสอน
- L15 ควรมีการวางแผนดำเนินงานอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน
- L14 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลักในการบริหาร บริหารด้วยความโปร่งใส โดยรายงานให้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษร และรายงานในที่ประชุม
- L14 มีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินการบริหารงบประมาณ โดยร่วมกันทุกฝ่าย
- L15 มีการระดมทรัพยากรทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา
- L13 ชุมชนร่วมพัฒนาโรงเรียนทั้งด้านงบประมาณ แรงใจและแรงกาย
- L13 ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้และดำเนินการจัดการทรัพยากรของโรงเรียน
- L14 มีการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน
- L12 มีการประเมินภายในสถานศึกษา
- L13 มีการประเมินภายนอกสถานศึกษา
- L11 ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน
- L12 เปิดโอกาสให้สถานประกอบการ องค์กรชุมชนและองค์กรอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและประเมินผลงานของโรงเรียน
- L13 ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและช่วยเหลือการเรียนรู้ของนักเรียนที่บ้าน
- L14 ครูนำผลการประเมินของนักเรียนมาปรับปรุงพัฒนานักเรียน
- คำถามที่ 4 :** กระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนเป็นอย่างไร มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อให้การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพ (ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติม)
- L11 มีการวางแผนการจัดอัตรากำลังในระยะยาว
- L12 จัดครูผู้สอนในแต่ละระดับชั้น/รายวิชาตามความสมัครใจและคุณสมบัติ
- L14 มีการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถหลาย ๆ ด้าน
- L15 โรงเรียนสรรหาบุคลากร ส่วนกลางพิจารณาคุณสมบัติและบรรจุแต่งตั้ง
- L11 มีการเสริมสร้างวินัยและจรรยาบรรณของครูและบุคลากรในโรงเรียน
- L12 โรงเรียนต้องมีตัวอย่างที่ดีของบุคลากรในโรงเรียน
- L13 ผู้บริหารต้องมีวิธีการป้องกันไม่ให้ครูทำผิดวินัย
- L14 ครูต้องมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

L14 ผู้บริหารต้องเป็นคนดี เข้ากับชุมชนได้

L15 ให้ครูได้มีโอกาสศึกษาดูงานนอกสถานที่ช่วงปิดภาคเรียน

L14 ชุมชนให้ความร่วมมือทุกอย่างที่ครูขอตามความเหมาะสม

L13 มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและให้ของรางวัล
ในกรณีได้คะแนนสูงสุด

L11 มีการดำเนินการให้คณะครู-อาจารย์ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำถามที่ 5 : ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเมื่อโรงเรียนขาดครูหรือครูไม่ครบชั้น

L12 จัดครูสอนรวมชั้น

คำถามที่ 6 : วิธีการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างไร มีความคิดเห็น
และข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ที่ทำให้โรงเรียน
ขนาดเล็กมีคุณภาพ (ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติม)

L11 โรงเรียนควรการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

L12 ควรการจัดหาสื่อและเทคโนโลยี

L14 ควรการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

L13 ควรจัดให้มีหนังสือและสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอ

L14 ควรจัดให้มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์สามารถใช้งานได้

L15 ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้สื่อเทคโนโลยี

คำถามที่ 7 : โรงเรียนมีการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนอย่างไรบ้าง และผลที่ได้รับเป็นอย่างไร
มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กให้มี
คุณภาพ (ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติม)

L11 มีการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษามาจากส่วนกลาง

L12 จัดให้มีหลักสูตรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนและสังคม

L13 มีการนำหลักสูตรไปใช้จริง

L11 ให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จากหลายแหล่ง

L12 ให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง

L15 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิด

L14 สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในกระบวนการเรียนการสอน

L15 กระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ

L14 ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและช่วยเหลือการเรียนรู้ของนักเรียนที่บ้าน

L12 ส่งเสริมให้รุ่นพี่ช่วยประเมินผลการเรียนรู้ของรุ่นน้อง เพื่อนประเมินเพื่อน

L13 มีระบบการนิเทศติดตามการดำเนินงานของครูอย่างเหมาะสม

L14 เปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้บริการวิชาการ

L13 ชุมชนช่วยสนับสนุนเป็นแหล่งเรียนรู้

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 27 มกราคม 2548 สถานที่ โรงเรียนบ้านแหล่งควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ผู้สัมภาษณ์	1. นางศรีสกุล จารุการ			
	2. นายสุภวัฒน์ นามเจริญ			
ผู้ให้สัมภาษณ์	ผู้อำนวยการปกครองท้องถิ่นและผู้นำชุมชน	จำนวน		5 คน
	1. นายอนันต์ สิมมา	L21		
	2. นายสวัสดิ์ คำนุชิต	L22		
	3. นายวิชัย วงษ์ป๋อง	L23		
	4. นางช่อเพชร วงษ์ป๋อง	L24		
	5. นายพิบูลย์ วงษ์ป๋อง	L25		

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า โรงเรียนของท่านเป็นโรงเรียน“จิ๋วแต่แจ๋ว” เพราะเหตุใด
 L21 ไม่แน่ใจ

คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจของโรงเรียนของท่าน คืออะไร

L21 ผู้บริหารโรงเรียนเข้ากับชุมชนได้ดี

คำถามที่ 3 : สภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรในการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพ

L22 มีการวางแผนร่วมกันในการจัดระบบองค์กร

L21 ทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองนักเรียนทุกคนทราบเกี่ยวกับการรับนักเรียนเข้าเรียน

L22 ให้นักเรียนแจ้งผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับการรับนักเรียนเข้าเรียน

L23 น่าจะจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สวยงาม

L24 ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

L25 โรงเรียนมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

L24 โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น

L21 มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบอย่าง

ต่อเนื่อง

L22 ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกันวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนการสอน

L21 ไม่ควรให้องค์กรบริหารส่วนตำบลบริหาร เพราะยังขาดบุคลากรที่มีความรู้

- L22 ควรงบประมาณสำหรับจ้างนักการภารโรง เพราะครูต้องทำงานหลายอย่างเกินไป
- L23 มีการใช้ทรัพยากรสิ้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและปรับปรุงสภาพแวดล้อม
- L22 มีการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน
- L23 มีการประเมินภายในสถานศึกษา
- L24 มีการประเมินภายนอกสถานศึกษา
- L25 ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน
- L23 ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและช่วยเหลือการเรียนรู้ของนักเรียนที่บ้าน

คำถามที่ 4 : กระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนเป็นอย่างไร มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อให้การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพ
(ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติม)

- L21 จัดครูผู้สอนในแต่ละระดับชั้น/รายวิชาตามความสมัครใจและคุณสมบัติ
- L24 มีการวางแผนอัตรากำลัง
- L22 ส่วนกลางเป็นผู้ดำเนินการ
- L23 มีตัวอย่างที่ดีของบุคลากรในโรงเรียน
- L24 มีการเสริมสร้างวินัยและจรรยาบรรณของครูและบุคลากรในโรงเรียน
- L25 มีการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- L23 เป็นคนดี เข้ากับชุมชนได้
- L24 เป็นคนเสียสละ
- L21 มีการประชุม และยกย่องความดีให้ที่ประชุมทราบ
- L22 มีการซักถามอย่างเป็นห่วงเป็นใย ในกรณีทำงานจนค่ำมืด
- L23 ชมเชยในการเสียสละในการทำงานนอกเวลาราชการ

คำถามที่ 5 : ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเมื่อโรงเรียนขาดครูหรือครูไม่ครบชั้น

คำถามที่ 6 : วิธีการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างไร มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ที่ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพ (ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติม)

- L21 ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- L24 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิต พัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม
- L22 จัดหา จัดทำสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้กับโรงเรียนอย่างเพียงพอและหลากหลาย

คำถามที่ 7 : โรงเรียนมีการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนอย่างไรบ้าง และผลที่ได้รับเป็นอย่างไรมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ (ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติม)

- L21 มีการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษามาจากส่วนกลาง
- L22 จัดให้มีหลักสูตรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน และสังคม
- L21 นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน
- L22 จัดสภาพห้องเรียนที่เร้าให้นักเรียนอยากเรียน
- L23 มีส่วนร่วมทำงานและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน
- L24 นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติและเสนอผลงาน
- L25 ควรให้นักเรียนมีทักษะในการจัดการ
- L22 ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและช่วยเหลือการเรียนรู้ของนักเรียนที่บ้าน
- L23 ควรให้ครูตรวจงานเด็กนักเรียนให้ถูกต้อง
- L22 ต้องมีระบบการนิเทศติดตามการดำเนินงานของครูอย่างเหมาะสม
- L23 น่าจะจัดให้มีแหล่งบริการวิชาการในโรงเรียน

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 28 มกราคม 2548 สถานที่โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้สัมภาษณ์	1. นางศรีสกุล จารุกการ			
	2. นายสุภวัฒน์ นามเจริญ			
ผู้ให้สัมภาษณ์	ผู้อำนวยการปกครองท้องถิ่นและผู้นำชุมชน	จำนวน		5 คน
	1. นายปราณี โสณี	L31		
	2. นายอ่อน แข็งประโคน	L32		
	3. นายบุญเหลือ แก่นอินทร์	L33		
	4. นายวิระ เพชรประโคน	L34		
	5. นางประสม จินประโคน	L35		

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า โรงเรียนของท่านเป็นโรงเรียน“จิ๋วแต่แจ๋ว” เพราะเหตุใด

L33 ไม่แน่ใจ

คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจของโรงเรียนของท่าน คืออะไร

L33 ผู้บริหารโรงเรียนเข้ากับชุมชนได้ดี

คำถามที่ 3 : สภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรในการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพ

L33 มีการวางแผนร่วมกันในการจัดระบบขององค์กร

L34 ควรทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองนักเรียนทุกคนทราบเกี่ยวกับการรับนักเรียนเข้าเรียน

L33 ให้นักเรียนแจ้งผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับการรับนักเรียนเข้าเรียน

L31 โรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สวยงาม

L32 โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาแก่บุคคลอื่น

L33 โรงเรียนมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

L34 โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะปัจจุบันมีคนสืบทอด

วัฒนธรรมน้อยมาก

L31 มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง

L33 ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา

ชั้นพื้นฐานร่วมกันวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนการสอน

L34 ไม่ควรให้องค์กรบริหารส่วนตำบลบริหาร เพราะยังขาดบุคลากรที่มีความรู้

L35 ควรจัดงบประมาณสำหรับจ้างนักการภารโรง เพราะครูต้องทำงานหลายอย่างเกินไป

L34 โรงเรียนมีการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและปรับปรุงสภาพแวดล้อม

L33 โรงเรียนต้องมีการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

L35 ควรจะมีการประเมินภายในสถานศึกษา

L34 ควรจะมีการประเมินภายนอกสถานศึกษา

L31 ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน

L33 ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและช่วยเหลือการเรียนรู้ของนักเรียนที่บ้าน

คำถามที่ 4 : กระบวนการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนเป็นอย่างไร มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อให้การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพ (ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติม)

L32 จัดครูผู้สอนในแต่ละระดับชั้น/รายวิชาตามความสมัครใจและคุณสมบัติ

L35 มีการวางแผนอัตรากำลัง

L33 ส่วนกลางเป็นผู้ดำเนินการ

L32 มีตัวอย่างที่ดีของบุคลากรในโรงเรียน

L31 มีการเสริมสร้างวินัยและจรรยาบรรณของครูและบุคลากรในโรงเรียน

L32 มีการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

L33 เป็นคนดี เข้ากับชุมชนได้

L34 เป็นคนเสียสละ

L31 มีการประชุม และยกย่องความดีให้ที่ประชุมทราบ

L32 มีการซักถามอย่างเป็นห่วงเป็นใย ในกรณีทำงานจนค่ำมืด

L33 ชมเชยในการเสียสละในการทำงานนอกเวลาราชการ

คำถามที่ 5 : ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเมื่อโรงเรียนขาดครูหรือครูไม่ครบชั้น

L35 คงต้องนำนักเรียนมารวมกัน

คำถามที่ 6 : วิธีการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างไร มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ที่ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพ (ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติม)

L33 ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

L34 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิต พัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม

L35 จัดทำ จัดทำสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้กับโรงเรียนอย่างเพียงพอและ

หลากหลาย

คำถามที่ 7 : โรงเรียนมีการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนอย่างไรบ้าง และผลที่ได้รับเป็นอย่างไร มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ (ให้สะท้อนภาพตามความคิดเห็นแล้วเจาะประเด็นเพิ่มเติม)

- L35 มีการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษามาจากส่วนกลาง
- L34 จัดให้มีหลักสูตรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน และสังคม
- L32 นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน
- L33 จัดสภาพห้องเรียนที่เร้าให้นักเรียนอยากเรียน
- L32 มีส่วนร่วมทำงานและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน
- L34 นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติและเสนอผลงาน
- L35 ให้นักเรียนมีทักษะในการจัดการ
- L31 ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและช่วยเหลือการเรียนรู้ของนักเรียนที่บ้าน
- L33 ให้ครูตรวจงานเด็กนักเรียนให้ถูกต้อง
- L32 มีระบบการนิเทศติดตามการดำเนินงานของครูอย่างเหมาะสม
- L31 จัดให้มีแหล่งบริการวิชาการในโรงเรียน

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 13 มกราคม 2548
สถานที่ โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้สัมภาษณ์	1. นายวิฑูรย์ นาสารีย์
	2. นางยุวรินทร์ เผื่อนพึ้ง
	3. นางสาวประคองขวัญ สัมพะวงศ์
ผู้ให้สัมภาษณ์	ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 5 คน
	1. นายสำนวน บุญลือ W11
	2. นายประหยัด หลังงาม W12
	3. นายบัวสอน บุญกัน W13
	4. นางพิมพ์พา เต่าทอง W14
	5. นางแดง เชื้อประทุม W15

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน เป็นโรงเรียน“จิ๋วแต่แจ๋ว” เพราะเหตุใด

- W1-5 โรงเรียนนี้ จิ๋วแต่แจ๋วมานานแล้วเห็นได้จากผลการประกวดแข่งขันของนักเรียน
- W5 นักเรียนโรงเรียนนี้ได้ชนะเลิศหลาย ๆ อย่าง
- W1 โรงเรียนมีความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการเรียนการสอน
- W3 โรงเรียนมีความดีในหลายด้าน เช่น การบริหารโรงเรียน การสอนของครู

คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจของโรงเรียนของท่าน คืออะไร

- W2 ผู้บริหารหรือครูผู้สอนเอาใจใส่ต่อนักเรียนและโรงเรียน
- W1 ครูมีความสามัคคีไม่แตกแยกเป็นก๊กเป็นฝ่าย
- W4 ความสัมพันธ์ของครูและชุมชน
- W1 ครูสอนดี
- W3 นักเรียนมีคุณภาพขณะการประกวดแข่งขันกิจกรรมต่าง ๆ โดยตลอด
- W5 โรงเรียนมีการจัดการศึกษามีคุณภาพมานานแล้ว

คำถามที่ 3 โรงเรียนเล็กและมีประสิทธิภาพควรมีการบริหารองค์การ(โครงสร้าง)อย่างไรบ้าง

- W1 เชิญประชุมกรรมการสถานศึกษาเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน
- W2 ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีการวางตัวที่ดี ไม่ถือตัว เข้าคนง่าย

เป็นนักบริหารที่น่าเคารพนับถือ

W4 ครูอาจารย์ควรวางตัวเป็นกันเองกับชาวบ้าน

W5 ครูอาจารย์ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ มีน้ำใจ ช่วยเหลืองานในหมู่บ้าน เช่น งานศพ งานบุญประเพณี

W1 งานทุกงานของโรงเรียนควรมีการประชุมปรึกษาหารือ

W2 ชุมชนควรช่วยเหลือมีส่วนร่วมเสียสละทรัพย์สินของและแรงงาน เพื่อจัดสร้างโรงเรียน อาคารเรียน เนื่องจากโรงเรียนมีงบประมาณน้อย

W1 โรงเรียนมีการจัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการชัดเจน

W5 โรงเรียนต้องเสนอแผนงานโครงการของโรงเรียนให้กรรมการสถานศึกษาทราบ

W1 ผู้บริหารต้องประชาสัมพันธ์ผลงานโรงเรียน โดยนำแจ้งที่ประชุมหมู่บ้านทุกครั้ง หรือผ่านกรรมการสถานศึกษา หรือหอกระจายข่าวหมู่บ้าน

W4 โรงเรียนควรแจ้งข่าวเป็นหนังสือราชการเป็นบางครั้ง

W3 โรงเรียนควรจัดให้มีงานวันอำลาของนักเรียนชั้นสูงสุดของโรงเรียน

W2 โรงเรียนจัดงานมอบทุนการศึกษาและเชิญผู้ปกครองมาร่วมงาน

คำถามที่ 4 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านคนอย่างไรบ้าง

W4 ครูต้องประพฤติอยู่ในกรอบศีลธรรม

W5 ครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก

W2 ครูที่มีคุณธรรมเป็นแบบอย่างได้ต้องไม่ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่

W2 ผู้บริหารและครูอาจารย์ต้องเสียสละ มาปฏิบัติงานได้แม้ในวันหยุด

W5 ผู้บริหารและครูต้องร่วมมือร่วมใจกัน จริงใจต่อกัน

W4 ครูต้องรับผิดชอบและต้องติดตามกำกับการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเคร่งครัด

W5 ผู้บริหารและครูต้องมีความสามัคคี

W5 ครูควรเอาใจใส่ต่อนักเรียน ถ้าเจ็บป่วยต้องนำส่งโรงพยาบาลหรือสถานอนามัย

W4 ครูควรมีคุณธรรม จริยธรรม ไม่ถือตัว

คำถามที่ 5 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพควรมีการบริหารงานด้านเทคโนโลยีอย่างไรบ้าง

W5 โรงเรียนควรจัดให้มีห้องสมุดที่มีหนังสือที่ทันสมัยเพียงพอต่อการค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียน

W1 โรงเรียนควรจัดหาคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนการสอนนักเรียน

W5 โรงเรียนควรสอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

W3 โรงเรียนควรใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

W2 ถ้าไม่สอนภูมิปัญญาในท้องถิ่นจะทำให้เรื่องดีๆหายไปจากชุมชน เช่น ยาพื้นบ้าน ประเพณี วัฒนธรรม

W4 โรงเรียนควรเชิญผู้รู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอนด้วย

คำถามที่ 6 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านงานอย่างไรบ้าง

W4 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง นำวัสดุจากชุมชนมาใช้ประโยชน์

W3 โรงเรียนควรจัดสอนงานอาชีพในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน

W4 การสอนอาชีพในโรงเรียน ควรให้นักเรียนเลือกเรียนตามความสนใจ

W1 การสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนต้องให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ได้มีรายได้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

W4 ครูควรมอบหมายงานให้นักเรียนเป็นการบ้านด้วย

W2 การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นสิ่งที่นักเรียนได้เรียนตามความถนัด

W4 นักเรียนได้เรียนเต็มความรู้

W1 โรงเรียนต้องจัดหลักสูตรที่เน้นทั้งด้านวิชาการและด้านอาชีพ

W3 โรงเรียนควรเน้นภาษาไทยเป็นพิเศษกว่าทุกวิชา

W3 ควรสอนวัฒนธรรมไทยให้กับนักเรียน จะทำให้นักเรียนมีสัมมาคารวะ

W1 ถ้าไม่สอนวัฒนธรรมไทยเด็กจะลืมความเป็นไทย จนฝรั่งต้องมาบอกเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง

คำถามที่ 7 ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการทำให้โรงเรียนเล็กและมีประสิทธิภาพอย่างไรบ้าง

W4 โรงเรียนควรสอนด้านกีฬาให้กับนักเรียนด้วย

W3 การทำให้โรงเรียนเล็กและมีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับโรงเรียนและชุมชน

W1 ผู้บริหารและครูต้องทำตัวให้ชุมชนศรัทธา จึงจะดึงชุมชนได้ ถ้าชุมชนไม่ศรัทธา

ก็จะไม่มีส่วนร่วม

W2 ผู้บริหารและครูต้องเยี่ยมชุมชนบ่อย ๆ และบอกความต้องการแก่ชุมชน

W3 ครูต้องปฏิบัติงานอย่างจริงจัง มีการปรึกษาหารือกับผู้ปกครอง โรงเรียนต้องการอะไรชุมชนก็จะร่วมมือ

W5 ชุมชนควรช่วยเหลือกิจกรรมโรงเรียนทุกกิจกรรม ในทุกด้านทั้งด้านงบประมาณ แรงงานและอื่น ๆ

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 27 มกราคม 2548 สถานที่ โรงเรียนบ้านแหล่งควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ผู้สัมภาษณ์	1. นายวิฑูรย์ นาสารีย์
	2. นางยุวรินทร์ เผื่อนพืง
	3. นางสาวประคองขวัญ สัมพะวงศ์
ผู้ให้สัมภาษณ์	ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 5 คน
	1. นายทองจันทร์ มาทวงศ์ W21
	2. นายมงคล ใจกล้า W22
	3. นายนประหัต งามทรัพย์ W23
	4. นายสุวรรณ เสริมจันทร์ W24
	5. นางวันเพ็ญ มีสิริ W25

-
1. คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า โรงเรียนบ้านแหล่งควาย เป็นโรงเรียน “จิวแต่แจ้ว” เพราะเหตุใด
- W22 โรงเรียนประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษา
 - W24 โรงเรียนชนะเลิศการประกวดแข่งขันทางวิชาการหลายรายการ
 - W21 นักเรียนเรียนหนังสือดี เรียนเก่ง มีวินัย
3. คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจโรงเรียนของท่าน คืออะไร
- W22 ชุมชนให้ความสนใจช่วยเหลืองานโรงเรียนทุกเรื่อง
 - W23 ครูอาจารย์ตั้งใจสอน เอาใจใส่และเสียสละแม้วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ก็มาสอนนักเรียน
 - W21 โรงเรียนและชุมชนมีการติดต่อสัมพันธ์กันมาโดยตลอด
4. คำถามที่ 3 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพควรมีการบริหารด้านองค์การอย่างไรบ้าง
- W21 โรงเรียนจัดประชุมกรรมการสถานศึกษาและชุมชนเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการบริหารจัดการของโรงเรียน
 - W22 ผู้บริหารมีการให้คำแนะนำ กำกับดูแล เอาใจใส่การปฏิบัติงานของครู
 - W23 การบริหารโรงเรียนต้องร่วมกันทั้งผู้บริหาร ครูและชุมชนในทุกเรื่อง
 - W23 การบริหารงบประมาณ ชุมชนช่วยจัดหางบประมาณ เช่น จัดผ้าป่าในปี 2547 มีการจัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ มีการตรวจสอบร่วมกันทั้งบ้านและโรงเรียนตลอดจนการจัดซื้อจัดจ้าง

- W24 โรงเรียนมีการบริหารงบประมาณอย่างโปร่งใส สามารถอธิบายและตรวจสอบได้
- W21 โรงเรียนและชุมชนมีการวางแผนร่วมกัน เช่น การสร้างสนามกีฬาโรงเรียนและการจัดหางบประมาณ
- W22 โรงเรียนและชุมชนควรปรึกษาหารือกันว่าควรปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนในเรื่องใดก่อน-หลัง
- W22 โรงเรียนมีการประชุมกรรมการสถานศึกษาและชุมชนเพื่อแจ้งผลการดำเนินงานของโรงเรียน 3 เดือนต่อครั้ง
- W24 ถ้าชุมชนมีการจัดประชุมชาวบ้านในชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนควรเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง
- W24 การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนควรมีการประกาศให้ทราบทั่วกันและขอความช่วยเหลือจาก อสม.ด้วย
- W21 กรรมการสถานศึกษาส่งเสริมการจัดการศึกษา ช่วยหางบประมาณสนับสนุน
- คำถามที่ 4** โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านคนอย่างไรบ้าง
- W23 ครูอาจารย์ควรตั้งใจสอนเอาใจใส่ต่อการสอนและเสียสละเวลาเพื่อการสอน
- W23 ครูมีการติดตามดูแลนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนที่เรียนอ่อน
- W22 โรงเรียนควรมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้ปกครองยากจนหรือผู้ปกครองไปทำงานที่อื่น
- W22 ผู้บริหารโรงเรียนมีการให้คำแนะนำ กำกับดูแลเอาใจใส่ครูในการปฏิบัติหน้าที่
- W22 ผู้บริหารโรงเรียนมีการมอบหมายงานให้แก่ครูตามความสามารถ
- W23 กรรมการสถานศึกษาควบคุมดูแลช่วยเหลือโรงเรียนเพราะโรงเรียนไม่มีการโรงเรียน
- W21 กรรมการสถานศึกษาต้องรู้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งจำเป็นที่โรงเรียนควรมี เช่น คอมพิวเตอร์
- W24 ครูต้องมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นที่ยอมรับของชุมชน
- W23 ผู้บริหารโรงเรียนต้องบริหารดี มีคุณธรรม เป็นที่รักของครูและชุมชนทำให้การทำงานสำเร็จไปด้วยดี
- W23 การสร้างขวัญกำลังใจของครูในโรงเรียน ชุมชนไม่ควรยุ่งเกี่ยวด้วย
- คำถามที่ 5** โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพควรมีการบริหารงานด้านเทคโนโลยีอย่างไรบ้าง
- W22 โรงเรียนควรจัดหาคอมพิวเตอร์เพื่อใช้สอนนักเรียน
- W24 โรงเรียนและชุมชนควรร่วมกันจัดหาคอมพิวเตอร์
- W23 โรงเรียนต้องจัดให้มีการสอนคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนรู้ทันโลก
- W21 โรงเรียนต้องจัดให้มีห้องสมุดให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้
- W21,W23 ครูควรนำนักเรียนไปเรียนที่แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น วัด หรือดอนปู่ตา

คำถามที่ 6 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านงานอย่างไรบ้าง

W24 โรงเรียนควรเชิญกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน มาร่วมปรึกษาหารือเกี่ยวกับหลักสูตรที่จะสอนในโรงเรียนว่าควรสอนไปในทิศทางใด

W2,W3,W4 โรงเรียนเชิญผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอนนักเรียนเกี่ยวกับอาชีพ ชุมชนหรือวัฒนธรรมประเพณี

W23 โรงเรียนควรจัดหาครูสอนที่เก่งเฉพาะด้าน เช่น พลศึกษา

W24 โรงเรียนต้องสอนให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง

W24 โรงเรียนมีการแนะแนวการศึกษาต่อให้ผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียนในการเรียนต่อชั้นที่สูงขึ้น

W23 โรงเรียนต้องเน้นให้นักเรียนเก่ง มีคุณธรรม รักท้องถิ่น วัฒนธรรมและประเพณี

W21 โรงเรียนควรสอนวิชาภาษาอังกฤษให้นักเรียนนำไปใช้ในการดำรงชีวิต

W22 โรงเรียนสอนวิชาเกษตรและนำผลผลิตที่ได้มาทำอาหารกลางวัน ถ้าเหลือแบ่งให้นักเรียน

W24 โรงเรียนควรเชิญวิทยากรจากหน่วยงานมาให้ความรู้ เช่น งานเกษตร

W22,W24 โรงเรียนควรมีพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ร่วมงานนิทรรศการจังหวัด หรือร่วมประกวดกิจกรรม

W21 โรงเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการวางแผนการสอนร่วมกันทุกฝ่ายว่าจะสอนอะไรอย่างไร

คำถามที่ 7 ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการทำให้โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพอย่างไรบ้าง

W22 รัฐบาลควรจัดหางบประมาณเป็นค่าจ้างนักการภารโรงให้โรงเรียนเพราะชุมชนดูแลช่วยเหลือได้ไม่ทั้งหมด

W24 โรงเรียนและชุมชนควรจัดหางบประมาณเพื่อให้นักเรียนได้ทานอาหารกลางวัน ที่โรงเรียนทุกคน

W21 รัฐบาลควรจัดหางบประมาณเป็นค่าพาหนะเดินทางสำหรับนักเรียนไปเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนอื่น

ข้อมูลเชิงคุณภาพ(Focus Group)
เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
วันที่ 28 มกราคม 2548 สถานที่โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้สัมภาษณ์	1. นายวิฑูรย์ นาสารีย์	
	2. นางยุวรินทร์ เพื่อนพื้ง	
	3. นางสาวประคองขวัญ สัมพะวงศ์	
ผู้ให้สัมภาษณ์	ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน	5 คน
	1. นายแก้ว กองพงษ์	W31
	2. นายเกิด โสมมะพัต	W32
	3. นายณรงค์ หลวงกอง	W33
	4. นายวิเชียร มหาฤทธิ	W34
	5. นางวิไล ศรีพรหม	W35

คำถามที่ 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า โรงเรียนบ้านแหล่งควาย เป็นโรงเรียน “จิ๋วแต่แจ๋ว” เพราะเหตุใด

W31 โรงเรียนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ผู้อำนวยการคนก่อน

W35 เป็นโรงเรียนที่นักเรียนเรียนดี เก่งกีฬา

W32 โรงเรียนดีเพราะทุกฝ่ายร่วมมือกัน

คำถามที่ 2 จุดเด่นหรือความภาคภูมิใจโรงเรียนของท่าน คืออะไร

W32 โรงเรียนมีการวางแผนพัฒนาร่วมกับชุมชน

W33 ชุมชนมีส่วนช่วยพัฒนาโรงเรียนในทุกด้าน

W31 โรงเรียนสะอาดร่มรื่นสวยงาม

คำถามที่ 3 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพควรมีการบริหารด้านองค์การอย่างไรบ้าง

W32 ผู้บริหารโรงเรียนและครูเสนอโครงการพัฒนาโรงเรียนแล้วให้ชุมชนช่วยเหลือสนับสนุน

W31 การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะต้องเริ่มต้นจากผู้บริหารโรงเรียนและครูเข้าหาชุมชนก่อน

W34 ผู้ปกครองสนับสนุนโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดหาอาหารกลางวันให้ นักเรียนได้รับประทานร่วมกันทุกคน

W31 โรงเรียนร่วมกับชุมชนปรึกษารื้อวางแผนจัดหาเงินช่วยโรงเรียน

W35 ชุมชนช่วยจัดกองผ้าป่าหาเงินพัฒนาโรงเรียน

W33 โรงเรียนมีการเสนอความต้องการให้ชุมชนทราบและช่วยเหลือ

W35 โรงเรียนแจ้งให้ชุมชนทราบเรื่องการเกณฑ์เด็กเข้าเรียนก่อนปิดภาคเรียน

W31 โรงเรียนจัดให้มีการบริการด้านอาคารสถานที่แก่ชุมชน เช่น การเลือกตั้ง

W33, W34 โรงเรียนมีการปรับปรุงทาสีอาคารเรียนและดูแลรักษาเกี่ยวกับความแข็งแรง
มั่นคงอาคารต่างๆให้ปลอดภัย

W33 โรงเรียนมีการเชิญประชุมกรรมการสถานศึกษาเพื่อรับทราบแผนงานโรงเรียน

W32 โรงเรียนต้องแจ้งความเคลื่อนไหวของโรงเรียนให้ผู้ปกครองทราบโดยตลอด

W34 ผู้บริหารโรงเรียนต้องรู้จักบ้าน และบ้านรู้จักโรงเรียน ทุกอย่างก็จะดี

W31 กรรมการสถานศึกษาต้องเป็นผู้เชื่อมประสานระหว่างโรงเรียนกับบ้าน

W35 โรงเรียนต้องพัฒนาห้องสมุดสำหรับนักเรียน

คำถามที่ 4 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านคนอย่างไรบ้าง

W35 ผู้บริหารโรงเรียนและครูต้องมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นตัวอย่างที่ดี

W32 ผู้บริหารโรงเรียนและครูต้องมีความสามัคคีกัน

W33 แต่ก่อนครูชอบตีเมเหล้าเมาแล้วไม่สอนนักเรียน ปัจจุบันไม่มี

W31 โรงเรียนควรมีการพัฒนาครูด้านการสอนคอมพิวเตอร์

คำถามที่ 5 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพควรมีการบริหารงานด้านเทคโนโลยีอย่างไรบ้าง

W31 โรงเรียนควรร่วมมือกับกรรมการสถานศึกษาจัดหาคอมพิวเตอร์

W34 โรงเรียนควรจัดหาคอมพิวเตอร์ให้มากขึ้นอีก นักเรียนจะได้เรียนทุกคน

W35 โรงเรียนควรจัดให้มีห้องสมุดให้นักเรียนได้อ่านหนังสือ

W33 โรงเรียนควรจัดให้มีห้องปฏิบัติการต่างๆ

W32 โรงเรียนควรให้นักเรียนได้เรียนรู้ทันโลก ทันเหตุการณ์

W31 โรงเรียนต้องจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้านอาชีพในชุมชน

W34 โรงเรียนต้องจัดให้เรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพรในหมู่บ้าน

W35 โรงเรียนเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นช่วยสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น

W32 โรงเรียนและชุมชนร่วมกันจัดหาคอมพิวเตอร์

คำถามที่ 6 โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารงานด้านงานอย่างไรบ้าง

W31 โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากเพื่อน ร่วมมือกันเรียนรู้ เพื่อนช่วยเพื่อน

W35 โรงเรียนเชิญผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษาปรึกษาหารือเรื่องหลักสูตร

วิธีการจัดการเรียนการสอน

W33 โรงเรียนควรสอบถามการเรียนของนักเรียนจากผู้ปกครอง

W32 โรงเรียนควรจัดแนะแนวการเรียนต่อ

W33 โรงเรียนควรมีการมอบหมายงานการบ้านให้นักเรียนทำที่บ้าน

W35 ควรมีการติดตาม ดูแลนักเรียนต่อเนื่อง

W35 โรงเรียนมีการประสานหน่วยงานอื่นเพื่อพัฒนาผู้เรียน เช่น สถานีอนามัย

- W35 โรงเรียนมีการศึกษานอกสถานที่ เช่น อยู่ค่ายพักแรม งานประเพณีที่วัด
- W33 โรงเรียนมีการนำนักเรียนไปพัฒนาที่วัดและชุมชน
- W32 โรงเรียนจัดสอนงานอาชีพให้นักเรียนสามารถช่วยงานผู้ปกครองที่บ้านได้
- W22 โรงเรียนควรแสวงหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาช่วยสอนในโรงเรียน
- W33 โรงเรียนต้องสอนนักเรียนให้เก่งและมีคุณธรรม จริยธรรม
- W35 โรงเรียนต้องสอนนักเรียนด้านกีฬาด้วย
- W33 โรงเรียนต้องสอนให้นักเรียนกล้าแสดงออก มีการพัฒนาทุกด้าน
- W35 อยากให้โรงเรียนสอนสิ่งที่ทันสมัย
- W31 โรงเรียนต้องสอนวิชาภาษาอังกฤษให้นำไปใช้ที่บ้านได้

คำถามที่ 7 ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการทำให้โรงเรียนเล็กแต่มีประสิทธิภาพอย่างไรบ้าง

- W31 โรงเรียนทุกโรงต้องมีห้องประชุมหรืออาคารเอนกประสงค์
- W33 โรงเรียนควรจัดหาครูที่เก่งเฉพาะด้านมาสอนนักเรียน เช่น ภาษาอังกฤษ และ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น
- W31 โรงเรียนควรจัดให้มีครูสอนครบชั้น
- W34 รัฐควรส่งเสริมให้โรงเรียนทุกโรงมีการพัฒนาเท่าเทียมกัน
- W31 โรงเรียนควรจัดหางบประมาณสำหรับการไปศึกษาดูงานโดยเฉพาะ ไม่ต้องรบกวนผู้ปกครองนักเรียน
- W32 โรงเรียนควรจัดให้มีการพานักเรียนไปเรียนรู้นอกหมู่บ้าน
- W31,W32,W33,W34,W35 รัฐไม่ควรยุบเลิกโรงเรียน เพราะไม่ปลอดภัยกับเด็กเวลาเดินทาง

ภาคผนวก ช

- แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของการตรวจสอบผลการวิเคราะห์เนื้อหา
สาระที่เป็นความคาดหวัง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

ภาคผนวก ซ

- แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามการวิจัยศักยภาพ
โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามความความคาดหวัง
พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม
การวิจัยศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตามความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ข้อที่	คะแนนความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC
	1	2	3	4	5	
1.	1	1	0	1	0	0.60
2.	1	1	1	1	0	0.80
3.	1	1	1	1	1	1.00
4.	1	1	1	1	1	1.00
5.	1	1	1	1	1	1.00
6.	1	1	1	1	1	1.00
7.	1	1	1	1	0	0.80
8.	1	1	1	1	1	1.00
9.	1	1	1	1	1	1.00
10.	1	1	1	1	1	1.00
11.	1	1	0	0	1	0.60
12.	1	1	0	0	1	0.60
13.	1	1	0	0	1	0.60
14.	1	1	1	1	1	1.00
15.	1	1	0	1	1	0.80
16.	1	1	1	1	1	1.00
17.	1	1	1	1	1	1.00
18.	1	1	1	1	1	1.00
19.	0	1	1	1	1	0.80
20.	1	1	1	1	1	1.00
21.	1	1	1	1	1	1.00
22.	1	1	0	1	1	0.80
23.	1	1	1	1	1	1.00
24.	1	1	1	1	1	1.00
25.	1	1	0	1	1	0.80
26.	1	1	1	1	1	1.00

ข้อที่	คะแนนความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC
	1	2	3	4	5	
27.	1	1	0	1	1	0.80
28.	1	1	1	1	1	1.00
29.	1	1	0	1	1	0.80
30.	1	1	1	1	1	1.00
31.	0	1	1	1	1	0.80
32.	1	1	1	1	1	1.00
33.	1	1	1	1	1	1.00
34.	1	1	1	1	1	1.00
35.	1	1	1	1	1	1.00
36.	0	1	1	1	1	0.80
37.	1	1	1	1	1	1.00
38.	1	1	1	1	1	1.00
39.	0	1	1	1	1	0.80
40.	1	1	1	1	1	1.00
41.	1	1	1	1	1	1.00
42.	1	1	1	1	1	1.00
43.	1	1	1	1	1	1.00
44.	1	1	1	1	1	1.00
45.	1	1	1	1	1	1.00
46.	1	1	1	1	1	1.00
47.	1	1	0	1	1	0.80
48.	1	1	1	1	1	1.00
49.	1	1	1	1	0	0.80
50.	1	1	1	1	0	0.80
51.	1	1	1	1	1	1.00
52.	1	1	1	1	1	1.00
53.	1	1	1	1	1	1.00
54.	1	1	1	1	1	1.00
55.	1	1	1	1	0	0.80
56.	1	1	1	1	0	0.80

ข้อที่	คะแนนความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC
	1	2	3	4	5	
57.	1	1	1	1	1	1.00
58.	1	1	1	1	1	1.00
59.	1	1	1	1	1	1.00
60.	1	1	1	1	1	1.00
61.	1	1	1	1	1	1.00
62.	1	1	1	1	1	1.00
63.	1	1	1	1	1	1.00
64.	1	1	1	1	1	1.00
65.	1	1	1	1	1	1.00
66.	1	1	1	1	1	1.00
67.	1	1	1	1	1	1.00
68.	1	1	1	1	1	1.00
69.	1	1	1	1	1	1.00
70.	1	1	1	1	1	1.00
71.	0	1	1	1	1	0.80
72.	1	1	1	1	1	1.00
73.	1	1	1	1	1	1.00
74.	1	1	1	1	1	1.00
75.	1	1	1	1	1	1.00
76.	1	1	1	1	1	1.00
77.	1	1	1	1	1	1.00
78.	1	1	1	1	1	1.00
79.	1	1	1	1	1	1.00
80.	1	1	1	1	0	0.80
81.	1	1	1	1	1	1.00
82.	1	1	1	1	1	1.00
83.	1	1	1	1	1	1.00
84.	1	1	1	1	1	1.00
85.	1	1	1	1	1	1.00
86.	1	1	1	1	1	1.00

ข้อที่	คะแนนความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC
	1	2	3	4	5	
87.	1	1	1	1	1	1.00
88.	1	1	1	1	1	1.00
89.	1	1	1	1	1	1.00
90.	1	1	1	1	1	1.00
91.	0	1	1	1	1	0.80
92.	1	1	1	1	1	1.00
93.	1	1	1	1	1	1.00
94.	1	1	1	1	1	1.00
95.	1	1	1	1	1	1.00
96.	0	1	1	1	1	0.80
97.	1	1	1	1	0	0.80
98.	1	1	1	1	1	1.00
99.	1	1	1	1	1	1.00
100.	1	1	1	1	1	1.00

ภาคผนวก ฅ

- ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามการวิจัยศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามความความคาดหวัง พ.ร.บ.การศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

Frequencies

เพศ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ชาย	318	90.6	90.6	90.6
	หญิง	33	9.4	9.4	100.0
	Total	351	100.0	100.0	

สอนระดับ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	อนุบาล	3	.9	.9	.9
	ช่วงชั้นที่ 1-2	337	96.0	96.0	96.9
	ช่วงชั้นที่ 1-3	11	3.1	3.1	100.0
	Total	351	100.0	100.0	

ตำแหน่ง

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ครูใหญ่	77	21.9	21.9	21.9
	อาจารย์ใหญ่	55	15.7	15.7	37.6
	ผู้อำนวยการ	219	62.4	62.4	100.0
	Total	351	100.0	100.0	

วุฒิ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ต่ำกว่าปริญญาตรี	6	1.7	1.7	1.7
	ปริญญาตรี	228	65.0	65.0	66.7
	ปริญญาโท	116	33.0	33.0	99.7
	ปริญญาเอก	1	.3	.3	100.0
	Total	351	100.0	100.0	

เข้าสู่

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	น้อยกว่า 1 ปี	18	5.1	5.1	5.1
	1-5 ปี	123	35.0	35.0	40.2
	6-10 ปี	82	23.4	23.4	63.5
	11-15 ปี	49	14.0	14.0	77.5
	16-20 ปี	41	11.7	11.7	89.2
	มากกว่า 20 ปี	38	10.8	10.8	100.0
	Total	351	100.0	100.0	

ปฏิทิน

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	น้อยกว่า1ปี	49	14.0	14.0	14.0
	1-3ปี	116	33.0	33.0	47.0
	4-6ปี	90	25.6	25.6	72.6
	7-9ปี	35	10.0	10.0	82.6
	10-12ปี	21	6.0	6.0	88.6
	มากกว่า12ปี	40	11.4	11.4	100.0
	Total	351	100.0	100.0	

Descriptives

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
ข้อที่1	351	3.4758	.86445
ข้อที่2	351	3.7293	.83715
ข้อที่3	351	3.9088	.80193
ข้อที่4	351	3.3789	.83939
ข้อที่5	351	3.2735	.92542
ข้อที่6	351	4.0114	.79634
ข้อที่7	351	3.2536	.92957
ข้อที่8	351	3.6467	.89154
ข้อที่9	351	3.9658	.85120
ข้อที่10	351	4.0684	.78624
ข้อที่11	351	3.8177	.71380
ข้อที่12	351	2.7379	1.01402
ข้อที่13	351	2.5356	1.11266
ข้อที่14	351	3.7607	.82790
ข้อที่15	351	3.3504	.84498
ข้อที่16	351	3.4444	.95718
ข้อที่17	351	3.8889	.77950
ข้อที่18	351	3.7550	.74245
ข้อที่19	351	3.9402	.85814
ข้อที่20	351	3.7265	.77042
ข้อที่21	351	3.7350	.82524
ข้อที่22	351	3.7635	.83388
ข้อที่23	351	4.0028	.79821
ข้อที่24	351	4.0997	.82723
ข้อที่25	351	4.6211	.60144
ข้อที่26	351	4.4302	.91658
ข้อที่27	351	3.3362	1.41858
ข้อที่28	351	4.2080	.96484
ข้อที่29	351	3.1339	1.29251
ข้อที่30	351	4.0199	.90847
ข้อที่31	351	3.9772	.84485
ข้อที่32	351	4.1282	.84046
ข้อที่33	351	3.7920	.89733
ข้อที่34	351	4.1197	.79458
ข้อที่35	351	4.4587	.67008
ข้อที่36	351	3.6467	1.02287
ข้อที่37	351	4.3134	.66231
ข้อที่38	351	4.3989	.65935
ข้อที่39	351	3.3618	1.14773
ข้อที่40	351	3.9117	.82853

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
ข้อที่41	351	3.9459	.83832
ข้อที่42	351	3.9231	.79807
ข้อที่43	351	4.4217	.72426
ข้อที่44	351	4.2707	.74697
ข้อที่45	351	4.3647	.70776
ข้อที่46	351	4.1339	.77590
รวมสร้าง	351	3.8302	.51900
ข้อที่47	351	2.3504	1.40804
ข้อที่48	351	4.1368	.83055
ข้อที่49	351	4.1339	.70246
ข้อที่50	351	4.0997	.71216
ข้อที่51	351	4.4729	.63131
ข้อที่52	351	4.2821	.67840
ข้อที่53	351	4.4160	.63532
ข้อที่54	351	4.2934	.67776
ข้อที่55	351	4.5897	.61161
ข้อที่56	351	3.6724	1.07613
รวมคน	351	4.0447	.54523
ข้อที่57	351	3.4957	.88438
ข้อที่58	351	3.0057	1.01417
ข้อที่59	351	3.3875	1.01883
ข้อที่60	351	3.1538	.88430
ข้อที่61	351	3.5527	.88604
ข้อที่62	351	3.6068	.84472
ข้อที่63	351	3.4046	.85616
ข้อที่64	351	3.5812	.78819
ข้อที่65	351	3.7236	.78594
ข้อที่66	351	3.5071	.85812
ข้อที่67	351	3.4131	.86040
รวมเทคโนโลยี	351	3.4393	.65809
ข้อที่68	351	3.8262	.88866
ข้อที่69	351	3.9202	.80315
ข้อที่70	351	3.5726	.88139
ข้อที่71	351	3.9744	.71067
ข้อที่72	351	4.1140	.67916
ข้อที่73	351	4.1709	.74016
ข้อที่74	351	4.1738	.73756
ข้อที่75	351	4.2336	.72278
ข้อที่76	351	3.8177	.80059
ข้อที่77	351	3.1738	1.09857
ข้อที่78	351	3.0912	1.05436

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
ข้อที่79	351	3.1795	1.04703
ข้อที่80	351	4.1681	.74658
ข้อที่81	351	4.0883	.76767
ข้อที่82	351	3.9658	.79568
ข้อที่83	351	4.1425	.70686
ข้อที่84	351	3.0969	.96319
ข้อที่85	351	3.4672	.87403
ข้อที่86	351	3.8632	.77356
ข้อที่87	351	3.7806	.74471
ข้อที่88	351	3.8120	.74755
ข้อที่89	351	3.5214	.79209
ข้อที่90	351	3.6724	.81997
ข้อที่91	351	3.6581	.75399
ข้อที่92	351	3.0456	.94002
ข้อที่93	351	3.9003	.66657
ข้อที่94	351	3.6952	.78628
ข้อที่95	351	3.7009	.78119
ข้อที่96	351	3.5299	.83055
ข้อที่97	351	2.4017	1.12423
ข้อที่98	351	3.5698	.78929
ข้อที่99	351	3.4701	.80611
ข้อที่100	351	4.0342	.71632
รวมงาน	351	3.6919	.56562
รวม	351	3.7630	.51296
Valid N (listwise)	351		

ภาคผนวก ญ

- รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการวิจัยศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการวิจัยศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตามความความคาดหวัง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
ผู้บริหารและครู

1. นายสาคร บุญจันทร์
2. นายวานิตย์ ธานี
3. นายไพบูลย์ สุตาชา
4. นางวรพันธ์ ธานี
5. นายปรีชา ธานี

โรงเรียนบ้านแหล่งควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย
ผู้บริหารและครู

1. นายธนศิลป์ โคตรมงคล
2. นางสมจิตต์ โสภักดิ์
3. นางสุธิดา สังขะทิพย์
4. นางปราณี ไชยศรีสงคราม
5. นางสาวนพวรรณ อนุโยธา

โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์
ผู้บริหารและครู

1. นายชววรรณ ศรีจันทร์
2. นายสุรพันธ์ อาจทวีกุล
3. นางสาวอุราพร ราตรี
4. นายก้องหล้า ตำรารัมย์
5. นางพรชนก ศรีจันทร์

โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
นักเรียน

1. เด็กหญิงนิลาวัลย์ เสนากักดี
2. เด็กหญิงสุภัทสร บุญเพิ่ม
3. เด็กหญิงดวงพร คำโสสมศรี
4. เด็กชายวัชรินทร์ แวนทอง
5. เด็กชายชลวิทย์ ศรีรัตนพิทักษ์

โรงเรียนบ้านแหล่งควาย อำเภอเมือง จังหวัดเล
นักเรียน

1. เด็กหญิงวรภา วงษ์จันทร์
2. เด็กหญิงสุนัน ทามณี
3. เด็กชายลิขิต วงษ์ป้อม
4. เด็กหญิงอรอุมา ทรงศรีรักษ์
5. เด็กหญิงศุภรัตน์ จันบัว

โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์
นักเรียน

1. เด็กชายสมพงษ์ ชันประโคน
2. เด็กชายสัญญา เขียนประโคน
3. เด็กชายนันทวุฒิ จันประโคน
4. เด็กหญิงภัทสุดา งามทรัพย์
5. เด็กหญิงรัชนิกร แก่นอินทร์

โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
ผู้ปกครอง

1. นางคำตัน ครองยุทธ P11
2. นางสมพร วรานต์ถ์
3. นางลาววัลย์ หินทอง
4. นางอุทัย ศิริปี
5. นายดม คันจันท์

โรงเรียนบ้านแหล่งควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย
ผู้ปกครอง

1. นายพุก เขียนศรีอ่อน
2. นางอรทัย จันทรวงศ์
3. นางบัวบาน สรรพช่าง
4. นางปิยพร สิงห์สุข
5. นายสมบูรณ์ ปุสา

โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์
ผู้ปกครอง

1. นายพุก เขียนศรีอ่อน
2. นายสังข์ แสะประโคน
3. นางสเจิบ เปลียนประโคน

4. นางหนูเรียบ ยันประโคน

5. นางนารี แสะประโคน

โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

กรรมการสถานศึกษา

1. นายสง่า โทนไทย

2. นายชาย บุญปรอง

3. นายแก้ว หมื่นสุข

4. นายดำเกิง โกศลจิต

5. นายเด่นชัย แสงคำ

โรงเรียนบ้านแหล่งควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย

กรรมการสถานศึกษา

1. นายอุเทียง คงคุ้ม

2. นางวาสนา บุญศรี

3. นายชาญณรงค์ เขียนศรีอ่อน

4. นายสนใจ ศรีพรหมา

5. นายบุญมี ทองคำแสบ

โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

กรรมการสถานศึกษา

1. นายภูไท ธรรมวงศ์

2. นางสาวดา โสลิน

3. นายเรือง ใจหลัก

4. นายเสริม เกาะประโคน

5. นายบุญเรือง แก่นจันทร์

โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้อำนวยการปกครองท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

1. นายสุพจน์ เต่าทอง

2. นายทองอยู่ คำพะตึก

3. นางสังัด บุญยู

4. นายสมสี กอแก้ว

5. นายเมือง เต่าทอง

โรงเรียนบ้านแหล่งควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ผู้อำนวยการปกครองท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

1. นายอนันต์ ลิ้มมา
2. นายสวัสดิ์ คำนุชิต
3. นายวิชัย วงษ์ป้อง
4. นางช่อเพชร วงษ์ป้อง
5. นายพิบูลย์ วงษ์ป้อง

โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้อำนวยการปกครองท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

1. นายปราณี โสณี
2. นายอ่อน แข็งประโคน
3. นายบุญเหลือ แก่นอินทร์
4. นายรวัช เพชรประโคน
5. นางประสม จินประโคน

โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. นายสำนวน บุญลือ
2. นายประหยัด หลังงาม
3. นายบัวสอน บุญกัน
4. นางพิมพ์พา เต่าทอง
5. นางแดง เชื้อประทุม

โรงเรียนบ้านแหล่งควาย อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. นายทองจันทร์ มาทวงศ์
2. นายมงคล ใจกล้า
3. นายประหยัด งามทรัพย์
4. นายสุวรรณ เสริมจันทร์
5. นางวันเพ็ญ มีสิริ

โรงเรียนบ้านถนนน้อย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. นายแก้ว กองพงษ์
2. นายเกิด โสมมะพัต
3. นายณรงค์ หลวงกอง
4. นายวิเชียร มหาฤทธิ
5. นางวิไล ศรีพรหม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

1. นางจำเนียร ลีริบั้ง
2. นางโกสุม เพชรอำไพ
3. นางยุพาภรณ์ สิงห์บุตรา
4. นางสาวสัมพันธ์ บุระผากา
5. นายประจักษ์ณ์ สาศิริ
6. นายคุณวุฒิ วาวลำธาน
7. นายสำเร็จ ศรีตะวัน
8. นางสาววาสนา ฉวีโรจน์
9. นายปรีชา ศรีตะวัน
10. นายวิทยา คำงาม
11. นายทองฟูก พลเยี่ยม
12. นางกรรณิการ์ โสธากาล
13. นายพงศ์ศิริ คำศรีเมือง
14. นายวิทวัช มุขภักดี
15. นายชมภู นามพบ
16. นายมะหลิม จูตาทิศ
17. นายสุพงษ์ ปัทม
18. นายไพบูลย์ ทวาตรี
19. นายเชียว ขอมี่กลาง
20. นายชาญศักดิ์ ศรีหงษ์ทอง
21. นายวิโรจน์ ค้อไผ่
22. นางกฤษณา บุตรพรม
23. นายนิคม แก้วใส
24. นายถาวร ชินาปะ
25. นางพิมพ์พรรณ สันทอด
26. นายปิยพงศ์ สุ่มมาตย์
27. นายประเสริฐ แลศิลา
28. นายอดิศักดิ์ พรมรัตน์
29. นายณรงเดช เรืองแสน
30. นายวิบูล เอกสันต์
31. นายเพชรดำ ธนุศรี
32. นายดิถี แสบงบาล

33. นายประพันธ์ คำใส
34. นายสมบัติ ชมภูทศน์
35. นายสงวนศักดิ์ โคตรพัฒน์
36. นายจรัสศักดิ์ หลวงมี
37. นายจำเริญ หวังสม
38. นายบุญเที่ยง รั้วศรี
39. นายสุทธิชัย จารัตน์
40. นายบุญเสริญ รั้วศรี
41. นายอุดมศักดิ์ ชมชื่น
42. นายทวี พานิช
43. นายไสว ลีรัตน์
44. นางอำพร ผ่องใส
45. นายวิจิตร หนองหว่า
46. นายเกรียงศักดิ์ รัตนพันธ์
47. นายสมหมาย สระแก้ว
48. นายสมจิตร รักพร้าว
49. นายคำมี ศรีโพธิ์

ภาคผนวก ฎ

- รายชื่อผู้เก็บข้อมูลการวิจัยศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รายชื่อผู้เก็บข้อมูลการวิจัยศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตามความความคาดหวังของ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

1. นายวิฑูรย์ นาสารีย์	ศึกษานิเทศก์ 9
2. นายไพบูลย์ เพิ่มพูล	ศึกษานิเทศก์ 8
3. นายบพิตร มีหนองหว้า	ศึกษานิเทศก์ 8
4. นางอุษณีย์ กรมเมือง	ศึกษานิเทศก์ 8
5. นายบรรทม เครือวัลย์	ศึกษานิเทศก์ 8
6. นายปรีชา ทาศิริ	ศึกษานิเทศก์ 7
7. นายจิรวัดน์ สว่างวงศ์	ศึกษานิเทศก์ 7
8. นายฉัตรชัย ทองสุทธิ	ศึกษานิเทศก์ 7
9. นายสุเมธ มัตถนุ	ศึกษานิเทศก์ 7
10. นางศรีสกุล จารุการ	ศึกษานิเทศก์ 5
11. นางสาวประคองขวัญ สัมพะวงศ์	บุคลากร 7 ว
12. นางยุวรินทร์ เผื่อนพิ่ง	อาจารย์ 2 ระดับ 7
13. นายสุภวัฒน์ นามเจริญ	อาจารย์ 2 ระดับ 7

ประวัติผู้เขียน

นายพิธาน พื้นทอง เกิดเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2502 ณ บ้านบัวงาม ตำบลบัวงาม อำเภอบุญทริก จังหวัดอุบลราชธานี เป็นบุตรของนายสุริยา พื้นทอง และนางเสาวนีย์ พื้นทอง สมรสกับนางบุญหยาด พื้นทอง ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านหัวคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์เขต 1 มีบุตร 2 คน คือ นายณัฐธร พื้นทอง และ นายพงศธร พื้นทอง

ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาจากวิทยาลัยครูอุบลราชธานี เมื่อปีการศึกษา 2519 ระดับปริญญาตรีและปริญญาโท จบการศึกษามากจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒประสานมิตร สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา เมื่อปีการศึกษา 2523 และ ปีการศึกษา 2527 ตามลำดับ เข้าศึกษาต่อระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นในปีการศึกษา 2543

ประวัติการทำงาน ตำแหน่งครู 1 ระดับ 1 โรงเรียนบ้านโนนหุ่ง อำเภอบุญทริก จังหวัดอุบลราชธานี และเลื่อนตำแหน่งเป็นลำดับคือ

- ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี
- ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอบุญทริก จังหวัดอุบลราชธานี
- หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส
- หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ
- ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร
- ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี
- ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดเลย
- ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร
- ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ
- ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอำนาจเจริญ
- ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์เขต 1

สถานที่ติดต่อ 11 แจ่งสนิท 14 ถนนแจ่งสนิท ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000. โทร. 0-4531-4289